

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішенням приймальної комісії Національної
академії внутрішніх справ
від 21 травня 2026 року, протокол № 5

Голова приймальної комісії
генерал поліції третього рангу

Руслан СЕРБИН

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
для вступу на навчання для здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю D8 «Право»**

Розглянуто та ухвалено на засіданні
науково-методичної ради Національної
академії внутрішніх справ (протокол № 5
від 19.05.2026)

ЗМІСТ

«ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ УЧЕНЬ»	3
«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»	3
«ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО»	15
«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА»	24
«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО»	40
«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО»	40
«МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО»	60
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»	72
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»	72
«ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС»	101
«СІМЕЙНЕ ПРАВО»	1118
«МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО»	127
«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО»	163
«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС»	163
«ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО»	1766
«ФІНАНСОВЕ ПРАВО»	186
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО»	198
«ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»	198
«ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»	205
«КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО»	226
«КРИМІНОЛОГІЯ»	2433
«КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»	25959
«КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС»	259
«КРИМІНАЛІСТИКА»	277
«ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»	305
«СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА»	318
«ФІЛОСОФІЯ ПРАВА»	329
«ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»	34041

«ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ УЧЕНЬ»

«Теорія держави та права»

ТЕМА № 1. ПОНЯТТЯ, ПОХОДЖЕННЯ, СУТНІСТЬ ДЕРЖАВИ.

Розуміння держави в історії державно-правової думки. Поняття держави, її соціальна цінність. Походження держави. Загальне та особливе в походженні держави. Ознаки, що відрізняють державу від самоуправління в первіснообщинному суспільстві. Розвиток держави, її історичні типи. Ознаки, що відрізняють державу від інших організацій суспільства. Правова держава та її основні ознаки. Правова держава і громадянське суспільство: аспекти співвідношення.

ТЕМА № 2. ФОРМА ДЕРЖАВИ.

Поняття форми держави. Співвідношення форми держави з її сутністю. Форма правління. Монархічна та республіканська форми правління, їх види та основні риси. Поняття і види форм державного устрою. Унітарна держава, федерація, конфедерація, імперія, співдружність, союз, унія, їх основні ознаки та особливості. Роль економічних, політичних, національних та інших факторів у виборі форми державного устрою. Поняття державного (політичного) режиму, його співвідношення з формою правління, формою державного устрою. Види державних (політичних) режимів. Особливості елементів форми держави України.

ТЕМА № 3. ФУНКЦІЇ ТА МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВИ.

Поняття функцій держави. Взаємозв'язок і взаємозалежність функцій держави, їх розвиток на різних етапах розвитку держави. Класифікація функцій держави. Внутрішні функції держави. Економічні функції і особливості їх здійснення в умовах ринкової економіки. Становлення і збагачення функцій соціального обслуговування. Екологічна функція. Розвиток функцій захисту правопорядку, охорони власності, прав і свобод громадян в секторі безпеки та оборони. Євроінтеграційні аспекти забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності Національної поліції. Зовнішні функції держави, їх розвиток у сучасному світі. Основні та неосновні функції. Постійні й тимчасові функції держави. Форми і методи здійснення функцій держави. Поняття механізму держави. Механізм держави як система державних організацій. Державні організації: поняття, основні ознаки, види. Поняття державного апарату, його співвідношення з механізмом держави. Принцип розподілу влад і структура державного апарату. Законодавча, виконавча і судова влади, їх соціальне призначення, основи організації і взаємодії. Правоохоронні органи у механізмі держави та їх роль у здійсненні державних функцій. Вимоги до державного апарату в умовах становлення демократичної правової держави. Поняття про нульову толерантність в діяльності правоохоронних органів.

Основні напрямки удосконалення організації і діяльності механізму держави України та правоохоронних органів.

ТЕМА № 4. СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ.

Поняття державотворення. Актуальні питання визнання: теорії визнання, форми та види. Типи держав: формаційний і цивілізаційний підходи до типу держав. Причини багатоманіття сучасних концепцій держави. Зміст основних сучасних концепцій держави. Доктрина держави загального добробуту (благоденства). Теорія плюралістичної демократії. Теорія еліт та елітарної демократії. Концепція правової держави. Концепція соціальної держави. Теорія конвергенції. Теорія солідаризму. Теорія «глобалізації». Використання сучасних концепцій держави в процесі державотворення в Україні.

ТЕМА № 5. ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ОБ'ЄКТИВНОГО ПРАВА.

Розуміння права в історії державно-правової думки. Поняття права, його соціальна цінність. Право як нормативний регулятор суспільних відносин. Історичні типи права. Функції права. Спеціально-юридичні функції права. Право і управління. Правові форми діяльності держави. Право і державний примус. Поняття права, його відмінні ознаки. Різноманітність визначень права. Об'єктивне право. Сутність, зміст, структура і соціальна цінність об'єктивного права. Право і закон. Принципи права: загальноправові, міжгалузеві, галузеві, принципи інститутів права, їх характеристика. Структура та форми права.

ТЕМА № 6. СИСТЕМА ПРАВА ТА СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА.

Поняття норми права, її основні ознаки та види. Структура норми права. Поняття системи права, її об'єктивна обумовленість і головні властивості. Системність як особлива властивість права. Норма права, правовий інститут, підгалузь права, галузь права, правовий комплекс як основні структурні елементи системи права; їх характеристика. Основи і принципи побудови і функціонування системи права. Предмет і метод правового регулювання як основи розподілу права на галузі і інститути права. Поняття і зміст системи законодавства, її співвідношення з системою права. Система законодавства України. Систематизація нормативно-правових актів. Кодифікація, інкорпорація та консолідація. Систематизація нормативних актів Міністерства внутрішніх справ України.

ТЕМА № 7. ПРАВОТВОРЧІСТЬ ТА ФОРМИ (ДЖЕРЕЛА) ПРАВА.

Поняття правоутворення та правотворчості. Суб'єкти та види правотворчості. Правотворчий процес. Поняття і види форм (джерел) права, їх особливості. Нормативно-правовий акт як основна форма (джерело) права. Види нормативно-правових актів, що регулюють діяльність правоохоронних органів. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб.

ТЕМА № 8. РЕАЛІЗАЦІЯ НОРМ ПРАВА.

Поняття, форми реалізації норм права. Методи забезпечення реалізації норм права. Виконання як форма реалізації норм права. Використання як форма реалізації норм права. Дотримання як форма реалізації норм права. Соціальний і правовий зміст реалізації норм права. Реалізація норм права у сфері професійної діяльності органів правопорядку. Поняття застосування норм права як особливої форми їх реалізації. Суб'єкти і стадії застосування норм права. Вимоги правильного застосування норм права. Акти застосування норм права. Прогалини в законодавстві та шляхи їх усунення. Аналогія права і аналогія закону. Юридичні колізії та шляхи їх вирішення. Особливості застосування норм права правоохоронцями. Вимоги правильного застосування норм права правоохоронцями. Акти застосування норм права, що видаються правоохоронцями. Поняття, необхідність і цілі тлумачення нормативно-правових актів. Види і способи тлумачення норм права. Акти тлумачення норм прав, поняття і класифікація. Тлумачення правових норм у правозастосовній діяльності. Тлумачення норм права, що здійснюється поліцейськими.

ТЕМА № 9. ПРАВОВІДНОСИНИ.

Поняття і основні риси правових відносин. Види правовідносин і критерії їх класифікації. Склад і зміст правовідносин. Поняття і види суб'єктів правовідносин. Правосуб'єктність: правоздатність, дієздатність, деліктоздатність. Національна поліція як суб'єкт правовідносин. Поняття та види суб'єктів правовідносин. Поняття та види об'єктів правовідносин. Юридичні факти: поняття і класифікація. Особливості правовідносин за участю працівників Національної поліції. Гендерні аспекти в правових відносинах.

ТЕМА № 10. ПРАВОВА ПОВЕДІНКА.

Соціальна поведінка і її види. Нормативна поведінка. Право і поведінка. Правова поведінка: поняття, ознаки, структура. Види і співвідношення з іншими видами соціальної поведінки. Поняття і ознаки правомірної поведінки. Правові наслідки правомірної поведінки. Стимулювання і заохочення правомірної поведінки, засоби її охорони і захисту. Правопорушення: поняття, ознаки, склад. Види правопорушень. Нульова толерантність.

ТЕМА № 11. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

Юридична відповідальність: поняття, ознаки. Види юридичної відповідальності. Перспективна юридична відповідальність. Ретроспективна юридична відповідальність. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності. Функції юридичної відповідальності. Принципи юридичної відповідальності і їх характеристика.

ТЕМА № 12. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЙОГО МЕХАНІЗМ.

Поняття і форми правового впливу на суспільні відносини. Правове регулювання: поняття, предмет, метод, межі. Стадії процесу правового

регулювання. Типи правового регулювання. Механізм правового регулювання: поняття, основні елементи, їх зв'язок і взаємодія. Ефективність правового регулювання. Особливості механізму правового регулювання у сфері діяльності органів правопорядку. Законність і правопорядок, аспекти співвідношення.

ТЕМА № 13. ПРАВОВА СИСТЕМА. ОСНОВНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ.

Правова система. Співвідношення правової системи і системи права, співвідношення правової системи та правової сім'ї. Статичні елементи правової системи. Динамічні елементи правової системи. Юридична практика в правовій системі. Правова система України та перспективи її розвитку. Різноманітність сучасних правових сімей: поняття та види. Романо-германська правова сім'я і її особливості. Структура і джерела англо-американського права. Мусульманське право. Інші правові системи сучасності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Булкат М. С. Теоретико-правові засади розвитку та функціонування судової влади : монографія. Київ : Юрид. думка, 2018. 502 с.
2. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації : монографія у 3 т. / За заг ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка та акад. НАПрН О. В. Скрипнюка. Т.2 : Доктринальний вимір галузевих засад функціонування громадянського суспільства в Україні. Київ : Юридична думка, 2019. 588 с.
3. Дергунова О. І. Психологічний тип праворозуміння: теоретичні основи генезису і трансформацій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2020. 20 с.
4. Дідич Т. О. Правоутворення в Україні: теоретико-правові та практичні аспекти : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. 492 с.
5. Дурнов Є. С., Кривицький Ю. В., Сокур Ю. В. Історія держави та права України: термінологічний словник. Київ : Гельветика, 2019. 192 с.
6. Енциклопедія міжнародного права : у 3 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін. Т.3 М–Я. Київ : Академперіодика. 2019. 992 с.
7. Етнокультурна автономія як інститут забезпечення прав національних меншин: світовий досвід і Україна: наукова записка / Кресіна І. О., Явір В. А., Ходаківський М. Д. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018. 100 с.
8. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник. 2-е вид. перероб. і доп. / Кол. авт.; за ред. д.ю.н., доц. В. О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2018. 263 с.
9. Загальна теорія права : підруч. / О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін. / За ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.
10. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. / Уклад. І. Я. Вдовичин. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2016. 491 с.
11. Калюжний Р. А. Наукові основи правотворчості та юридичної техніки : курс лекцій / Р. А. Калюжний, Л. О. Шапенко. Київ : Людмила, 2019. 73 с.
12. Кириченко В. М., Кириченко Ю. В., Соколенко Ю. М. Політико-правова система України : підруч. / За заг. ред. В. М. Кириченка. Київ : Центр учбової літератури 2019. 304 с.
13. Кміта О. В. Законність у процесі постанови правової держави в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. Острог, 2016. 211 с.
14. Коваль Н. Т. Зasadничі принципи правозастосування у розбудові правової держави: методологічні основи концептуалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Івано-Франківськ, 2019. 20 с.

15. Кононенко В. П.. Вирішення територіальних спорів Міжнародним Судом ООН: теорія і практика: монографія. Київ-Одеса: Фенікс, 2018. 483 с.
16. Корунчак Л. А. Генеза та еволюція джерел права: синергетичний підхід [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Корунчак Лариса Анатоліївна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2019. 19 с.
17. Крегул Ю. І. Правознавство. Термінологічний словник [Текст] : навч. посіб. / Ю. І. Крегул, Л. М. Шестопалова ; за ред. проф. Ю. І. Крегула ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 267 с.
18. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.
19. Крижановська О. В. Інституційні засади правопорядку: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2018. 20 с.
20. Кучук А. М. Основи теорії правового поліцентризму : монограф. / А. М. Кучук. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 312 с.
21. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] К. : 2017. 110 с.
22. Макаренко Л. О. Правова культура: теоретико-методологічні основи дослідження: монографія. Київ: Парлам. вид-во, 2019. 576 с.
23. Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Теорія правозастосування : навчальний посібник / П. В. Макушев, А. В. Хрідочкін. Дніпро : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 360 с.
24. Мельник А. А. Якість закону: теоретико-методологічний та техніко-юридичний аспекти [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Мельник Алла Анатоліївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2018. 18 с.
25. Місцеве самоврядування в Україні та зарубіжних державах: порівняльно-правові аспекти: монографія / за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора О. В. Батанова, доктора юридичних наук, професора О. В. Марцеляка, доктора юридичних наук, професора А. Берлінгуера: Київ: Вид-во «ОСНОВА», 2020. 672 с.
26. Наставний Б. Е. Поняття та різновиди помилок у використанні законодавчої техніки: теоретико-правове дослідження [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Наставний Богдан Едуардович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 17 с.
27. Онищук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах [Текст] : монографія / І. І. Онищук ; Ун-т Короля Данила, Нац. акад. прав. наук України, Лаб. акад. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. 2-ге вид., стер. Харків : Право, 2019. 224 с.
28. Паламарчук В. А. Правовий режим державної території (теоретико-правове дослідження) [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Паламарчук Вікторія Андріївна ; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2019. 20 с.

29. Пендюра М. М. Граматичне (мовне) тлумачення норм права як необхідний та ефективний спосіб забезпечення якісного правотворчого процесу у правовій системі України // Національні правові системи в умовах глобалізації (пам'яті професора О. Г. Мурашина) : зб. матеріалів круг. столу (м. Київ, 21 берез. 2019 р.) / Редкол. : А. М. Завальний, Ю. В. Кривицький, Н. В. Лазнюк. Київ : НАВС, 2019. 160 с.

30. Пендюра М. М. Роль права як аксіологічного феномена в розвитку сучасної демократичної, правової соціальної держави // Стан дотримання прав людини в умовах сучасності: теоретичні та практичні аспекти [Текст] : матеріали VIII всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 22 берез. 2018 р.) / [В. В. Черней, С. С. Чернявський, Д. В. Андрєєв, Б. В. Калиновський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 257 – 260

31. Петков С. Поліетнічна Україна: формування поліетнічного та полірелігійного складу населення на теренах Східної Європи з найдавніших часів до XIX ст. / Сергій Петков. Київ: «Видавничий дім АртЕк. 2019. 152 с.

32. Політико-правові засади миротворчої операції в Донбасі: світовий досвід для України: наукова записка / Кресін О. В. (кер. авт. кол.), Проценко І. М., Савчук К. О., Стойко О. М. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018. 160 с.

33. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. ф-тів і закл. вищ. освіти : навч. посіб. / уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2019. 1024 с.

34. Права людини в національному та європейському контекстах : підручник / Н. І. Петрецька, Ю. М. Бисага, Д. М. Белов та ін. ; за заг. ред. Н. І. Петрецької, Ю. М. Бисаги. Ужгород, Видавничий дім "Гельветика", 2018. 482 с.

35. Правова держава : історія, теорія, методологія [Текст] : навч. посіб. / Ю. П. Лісовська, П. М. Лісовський, С. А. Подоляка. К. : Кондор, 2018. 347 с.

36. Правозастосування : навч. посіб. / О. А. Назаренко та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарєва. Київ : НАВС, ФОП Маслаков, 2020. 160 с.

37. Савченко К. Ю. Судова практика як елемент правової системи України [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Савченко Катерина Юнірівна ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. Київ, 2019. 20 с.

38. Свириденко Г. В.. Правомірна поведінка: сучасний контекст: монографія. К.: Видавництво «Юридична думка», 2018. 212 с.

39. Севрюков Д. К. Суверенітет. Генеалогія ідеї в контексті політичної та правової історії : монографія. К. : Талком, 2018. 234 с.

40. Сімутіна Я. В. Юридичні факти в механізмі правового регулювання трудових відносин: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2018. 436 с.

41. Старосольський В. Й. Держава і політична влада. Ч. 2. К. : Видавництво ЛОГОС України, 2017. 472 с.

42. Сухонос В. В. Механізм держави і місцеве самоврядування: дихотомія антиномії і симбіозу в конституційно-правовій парадигмі: монографія / В. В. Сухонос. Суми: Університетська книга, 2018. 287 с.

43. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.

44. Теорія держави і права : посіб. для підгот. до іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський ; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2018. 196 с.

45. Теорія держави і права в тестових завданнях: навч. посібник / Кол. авт.; за заг. ред. д.ю.н., проф. Л. Р. Наливайко. Дніпро: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 716 с.

46. Теорія держави і права. Збірник тестових завдань. Частина І: Навч.-метод. посібник. / Боняк В. О., Лантух І. С., Сердюк І. А., Христова Ю. В. Дніпро: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 60 с.

47. Теорія держави та права : навч. посіб. для підготов. до атест. здоб. вищої освіти / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 116 с.

48. Теорія держави та права : практикум / Є. В. Білозьоров та ін. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 166 с.

49. Теорія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навч. закл. / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О. М. Головка та ін. Харків: Майдан, 2018. 436 с.

50. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

51. Теорія держави та права: підготовка до державної атестації : навчальний посібник / Є. В. Зозуля, І. В. Іванов, А. В. Гончаров; за заг. ред. Є. В. Зозулі. ДЮІ МВС України. Херсон : Олді-плюс, 2018. 164 с.

52. Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях: навч. посіб. / Л. Р. Наливайко, Р. З. Голобутовський, Е. В. Звягіна, І. С. Кузьміна, О. І. Наливайко, О. С. Чепік-Трегубенко; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2017. 316 с.

53. Тихоненков Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн в питаннях і відповідях : навч. посіб. / Д. А. Тихоненков. Харків : Право, 2019. 247 с.

54. Харченко Н. П. Структура правового режиму: загальнотеоретична характеристика. *Науково-практичний журнал «Прикарпатський юридичний вісник»*. 2019. Вип. 1 (22). С. 25 – 28.

55. Шапошніков А. О. Квazідержава як феномен сучасної політики [Текст] : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Шапошніков Антін Олегович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2018. 17 с.

56. Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М., Скрипнюк О. В. та ін. Правова ідеологія як засадничий принцип консолідації українського суспільства. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ. 2018. 86 с.

57. Шутак І. Д. Розвиток теорії та практики юридичної техніки [Текст] / Ілля Шутак ; Ун-т Короля Данила, Лаб. акад. дослідж. прав. регулювання та юрид. техніки. Харків : Право, 2018. 366 с.

58. Щербина В. С. Засоби законодавчої техніки: теоретико-правові аспекти формування та вдосконалення [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Щербина Вікторія Сергіївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 16 с.

59. Явір В. А. Етнополітична інтеграція та дезінтеграція у сучасному світі: політико-правовий концепт: монографія. Київ: Логос, 2018. 452 с.

Інформаційні ресурси

1. Академічна доброчесність URL: <https://saiup.org.ua/wp-content/uploads/2020/04/Integrity-bulletin-07.pdf>

2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія URL: <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm>

3. Бібліотека Національної академії внутрішніх справ URL: <https://library.naiu.kiev.ua/>

4. Європейський суд з прав людини URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c=>

5. Сайт Міністерства внутрішніх справ України URL: <https://mvs.gov.ua/>

6. Сайт Міністерства юстиції України URL: <https://minjust.gov.ua/>

7. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка URL: www.library.univ.kiev.ua

8. Наукова бібліотека Національного університету “Києво-Могилянська академія” URL: <http://www.library.ukma.edu.ua/>

9. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

10. Національна Парламентська бібліотека України URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>

11. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС. URL: <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

12. Центр європейського і порівняльного права URL: <http://www.ecle.gov.ua/>

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття теорії держави і права як фундаментальної юридичної науки, навчальної дисципліни.
2. Предмет і методологія теорії держави та права.
3. Функції теорії держави та права.
4. Система юридичних наук і місце в них теорії держави та права.
5. Значення вивчення ТДП для підготовки юристів.
6. Поняття та ознаки права.
7. Поняття та ознаки держави.
8. Поняття суверенітету та його види.
9. Право і держава: аспекти співвідношення.
10. Загальна характеристика Конституції України 1996р.
11. Теорії походження держави.
12. Передумови виникнення держави.
13. Нові підходи до типології держав. Історичні типи держав.
14. Поняття та структура суб'єктивного права.
15. Політична система суспільства: поняття, основні функції та елементи.
16. Місце і роль держави в політичній системі України.
17. Поняття та класифікація функцій держави.
18. Внутрішні функції держави: поняття і зміст.
19. Зовнішні функції держави: поняття та зміст.
20. Форми і методи здійснення функцій держави.
21. Роль Національної поліції в здійсненні державних функцій.
22. Поняття та елементи форми держави.
23. Поняття та види форми правління. Їх характеристика.
24. Поняття та види форми державного устрою. Їх характеристика.
25. Поняття та види державно-правового режиму.
26. Характеристика різновидів демократичного режиму.
27. Особливості елементів форм Української держави.
28. Механізм держави як система державних організацій.
29. Поняття та структура державного апарату України.
30. Принципи організації та функціонування апарату держави.
31. Поняття та ознаки органів держави.
32. Види органів держави.
33. Національна поліція в механізмі держави.
34. Поняття та ознаки правової держави.
35. Поняття та ознаки соціальної держави.
36. Поняття громадянського суспільства та основні риси.
37. Доктрина держави загального благоденства та технократії.
38. Основні ідеї марксистського вчення про державу.

39. Основні положення теорії плюралістичної демократії.
40. Теорія еліт та елітарної демократії.
41. Поняття та види державної дисципліни.
42. Класифікація конституційних прав громадян України.
43. Поняття предмету та методу правового регулювання.
44. Поняття права та його соціальна цінність.
45. Принципи права та їх характеристика.
46. Поняття та види функцій права.
47. Характеристика спеціально-юридичних функцій права.
48. Поняття системи права.
49. Структура права та характеристика її елементів.
50. Основні елементи системи права і їх характеристика.
51. Поняття і зміст системи законодавства.
52. Співвідношення системи права і системи законодавства.
53. Місце та роль Основного Закону в системі законодавства.
54. Поняття і види систематизації нормативно-правових актів.
55. Поняття і види соціальних норм, їх основні властивості.
56. Види норм права.
57. Структура норм права.
58. Норма права і стаття нормативно-правового акту.
59. Співвідношення і взаємодія норм права з іншими соціальними нормами.
60. Суб'єкти та види правотворчості.
61. Принципи правотворчості.
62. Стадії правотворчості.
63. Поняття і види форм /джерел/ права.
64. Нормативно-правовий акт як основна форма /джерело/ права України.
65. Види нормативно-правових актів.
66. Закон та його види.
67. Види нормативно-правових актів, що регулюють діяльність Національної поліції.
68. Дія нормативно-правових актів у просторі та за колом осіб.
69. Дія нормативно-правових актів у часі.
70. Поняття та форми реалізації норм права.
71. Реалізація норм права у сфері професійної діяльності Національної поліції.
72. Застосування норм права як особлива форма їх реалізації.
73. Стадії застосування норм права.
74. Способи тлумачення норм права.
75. Поняття і види тлумачення норм права.
76. Офіційне та неофіційне тлумачення норм права.

77. Тлумачення норм права за обсягом.
78. Прогалини в законодавстві і шляхи їх усунення.
79. Тлумачення норм права, що здійснюється працівниками Національної поліції.
80. Акти застосування норм права, що видаються Національною поліцією.
81. Вимоги правильного застосування норм права працівниками Національної поліції.
82. Поняття і основні ознаки правовідносин.
83. Види правовідносин і критерії їх класифікації.
84. Склад правовідносин.
85. Зміст правовідносин.
86. Поняття і види об'єктів правовідносин.
87. Поняття суб'єктивного права та його структура.
88. Поняття та види суб'єктів права.
89. Види суб'єктивних прав людини і громадянина та їх характеристика.
90. Поняття та класифікація юридичних фактів.
91. Види правової поведінки.
92. Правова поведінка: поняття та ознаки.
93. Поняття та ознаки правомірної поведінки.
94. Види правомірної поведінки.
95. Правопорушення: поняття, ознаки та види.
96. Склад правопорушення та характеристика його елементів.
97. Поняття та ознаки юридичної відповідальності.
98. Мета та функції юридичної відповідальності.
99. Підстави притягнення та звільнення від юридичної відповідальності.
100. Види юридичної відповідальності.
101. Гарантії законності.
102. Поняття та принципи законності.
103. Поняття і структура правосвідомості.
104. Правова культура: поняття і структура.
105. Правове регулювання як різновид правового впливу на суспільні відносини.
106. Стадії процесу правового регулювання.
107. Поняття механізму правового регулювання та його структура.
108. Поняття правової системи та характеристика її елементів.
109. Основні види правових сімей та їх характеристика.
110. Поняття та елементи правового статусу особи.

«Історія вчень про державу та право»

ТЕМА № 1. ОСОБЛИВОСТІ УЯВЛЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО У КРАЇНАХ ДАВНЬОГО СХОДУ ТА АНТИЧНОМУ СВІТІ. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ ВЧЕННЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.

Виникнення політико-правових вчень. Їх загальна характеристика. Міфологічний та релігійний характер. Політико-правова свідомість давніх народів Китаю, Індії, Шумеру, Вавилону, Персії, Єгипту та ін. «Повчання Птахотепа», «Стезя Шамаша», «Закони Хаммурапі», «Старий Заповіт», «Авести» Заратустри. Політико-правова ідеологія Давньої Індії. «Закони Ману». Брахманізм. Буддизм.

Політико-правові вчення Давнього Китаю. Книга історичних передбачень «Шу дзин». Лао-цзи та його книга «Дао-де цзин». Конфуцій і конфуціанство. Мо Цзи та його джерело мудрості. Шан Ян, робота «Шан цзюнь шу», школа законників.

Політичні і правові вчення Стародавньої Греції. Основні етапи розвитку політико-правової думки. Політико-правові питання в роботах Платона «Держава», «Політика», «Закони». Вчення Арістотеля.

Загальна характеристика політико-правової ідеології. Хома Аквінський. Політико-правова теорія середньовічної схоластики. Чотири види законів: вічний, природний, людський, божественний.

Вчення про закони і державу Марсилія Падуанського. Ідея народного суверенітету. Роль народу у законотворчості. Реформа церкви.

ТЕМА № 2. ВЧЕННЯ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РЕФОРМАЦІЇ.

Вплив антропоцентризму на еволюцію державно-правової думки.

Вчення Нікколо Макіавеллі про державу. Співвідношення політики, права, моралі у його праці «Державець».

Теорія Жана Бодена про державний суверенітет. Приватна власність, права людини, сімейні відносини в політико-правовій теорії Ж. Бодена.

Вплив реформаційного руху на формування антифеодальної ідеології у середньовічних вченнях про державу і право. Мартін Лютер, Томас Мюнцер, Жан Кальвін про державу і владу. Кальвінізм. Контрреформація. Єзуїти.

Утопічний соціалізм і комунізм Томаса Мора і Томмазо Кампанелі. «Утопія». Законодавство. Причини злочинності в Англії. «Місто Сонця». Право, правосуддя, покарання.

ТЕМА № 3. ВЧЕННЯ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РЕФОРМАЦІЇ.

Вплив Англійської і Французької буржуазних революцій на розвиток європейської державно-правової думки.

Вчення Гуго Гроція про державу і право. Юриспруденція, природне та позитивне право. Принципи права. Міжнародне право. Ознаки держави. Верховна влада. Трактат «Про право війни і миру».

Теорія природного права Бенедикта Спінози. Обґрунтування демократії.

Вчення Джона Локка про державу і право. Обґрунтування «Славної революції» в Англії 1688 р. Ідея права і свободи людини. Приватна власність. Розподіл влади. Конституційна монархія в Англії.

Політико-правова програма Вольтера. Теорія «деїзму». Позиція раціоналізму. Царство розуму і свободи. Природні права. Право приватної власності.

Політико-правова доктрина Шарля Монтеск'є. Робота «Про дух законів» (1748 р.). Форми держави. Поділ влади.

Теорія народного суверенітету Жан-Жака Руссо. Причини появи нерівності. Розвиток цивілізації. Поділ державної влади. Закон як вираження загальної волі.

Політико-правові погляди Бенджаміна Франкліна. «Ідея гомруля», як ідея самоврядування і політичного самовизначення північноамериканських провінцій.

Політико-правові погляди Томаса Джефферсона. Природничо-правова концепція про суспільний договір.

Олександр Гамільтон – прихильник сильної централізованої президентської влади.

Політико-правові ідеї Джона Адамса. Засновник сучасного консерватизму. Ідеал – змішана форма правління. Збалансованість публічної влади.

ТЕМА № 4. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ В XVIII-ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЛІБЕРАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО.

Державно-правова думка Німеччини. Історична школа права. Вчення Іммануїла Канта про державу і право. Правова теорія і етика. Визначення права Кантом. Утворення держави. Законодавча влада. Публічне право. Форми держави. Методи управління. Суверенітет народу.

Правова теорія Іоганна Готліба Фіхте. Поняття права як поняття відносин між розумними істотами. Юридичні закони. Республіканська форма правління. Теорія ідеальної держави.

Предмет та метод гегелівської філософії права. Юридичні закони. Теорія походження держави. поділ влади. Законодавча влада. Міждержавні відносини.

Англійський лібералізм. Ієремій Бентам – основний ідеолог лібералізму. Кодекс законів Бентама: цивільне, кримінальне, конституційне право. Критика школи природного права. Джон Стюарт Мілль. Свобода індивіда. Представницьке правління. Концепція правової держави.

Французький лібералізм. Концепція конституційної держави Бенджаміна Констата – духовного батька лібералізму в Європі. Місцеве самоврядування як протиположна центральній владі.

Проблеми індивідуальної свободи в політико-правових поглядах Алексіса де Токвіля. Вільна конкуренція.

Позитивістсько-правова концепція Огюста Конта.

Державно-правові погляди ідеологів наукового соціалізму Карла Маркса, Фрідріха Енгельса, Карла Каутського, Отто Бауера, Карла Реннера, Розі Люксембург.

ТЕМА № 5. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ ТА ВЧЕНЬ В УКРАЇНІ.

Формування ідей і уявлень про право і владу в період Київської Русі.

Політико-правові погляди в літописах Київської Русі. Політико-правова думка Польсько-Литовського періоду в Україні. Державно-політичні програми гетьманів України. Українські просвітники про державу і право.

Політико-правова думка в Україні в період пізнього феодалізму і зародження капіталістичних відносин (Ф. Прокопович, Г. Сковорода, Я. Козельський, М. Максимович).

Проект славянського союзу Кирило-Мефодіївського товариства: М. Костомаров, Т. Шевченко, Г. Андрузський.

Політико-правові погляди Т. Г. Шевченко.

Державно-правові ідеали українських демократів в період розвитку капіталізму (М. Драгоманов, І. Франко, С. Подолинський, О. Терлецький).

Націократична модель державності: М. Міхновський. В. Липинський, Д. Донцов.

Державно-правові погляди діячів Центральної Ради: М. Грушевський, В. Винниченко, М. Туган-Барановський.

Юридична наука в Україні в Радянський період.

Державно-правові концепції в сучасній незалежній Україні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Дурнов Є. С., Кривицький Ю. В., Сокур Ю. В. Історія держави та права України: термінологічний словник. Київ : Гельветика, 2019. 192 с.
2. Зозуля Є. В., Туренко О. С., Іванов І. В. Історія вчень про державу і право: навч. посіб / Є. В. Зозуля, О. С. Туренко, І. В. Іванов. Херсон: «Олді-Плюс», 2018. 308 с.
3. Історія вчень про державу та право: Навч. посіб. для підготовки до іспитів // І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків К.: ЦУЛ, 2013р. 183 с.
4. Історія вчень про право і державу: хрестоматія. 6-те вид. Демиденко Г. Г. За заг. ред. О. В. Петришина. Х.: Право, 2014. 928 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : навчальний посібник для підготовки до іспитів / І. Тетарчук, Т. Дяків. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 172 с.
6. Історія держави і права України : курс лекцій / В. М. Щербатюк (кер. авт. кол.) та ін. / За ред. В. М. Щербатюка. Київ : Фенікс, 2018. 496 с.
7. Історія держави та права України : навч. посіб. / Г. І. Трофанчук. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 568 с.
8. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. / Уклад. Вдовичин І. Я.]. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2016. 491 с.
9. Основи політичних і правових знань : навч. посіб. / Цюрупа М. В., Марценківський В. Т. Київ : НУОУ ; Ніжин : Лисенко [вид.], 2016. 143 с.
10. Токарчук О. В. Розвиток державно-правових учень представниками української еміграції (1920-1930-і рр.) : монографія / О. В. Токарчук. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 477 с.
11. Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М, Скрипнюк О. В. та ін. Правова ідеологія як засадничий принцип консолідації українського суспільства. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ. 2018. 86 с.

Додаткова література

1. Бевз Т. Політичні ідеї та ідеали українців у період середини XVII середини XIX століть. Політична наука в Україні. 1991-2016 : у 2-х т. Київ : Парлам. вид-во, 2016. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / редкол. : О. Рафальський, М. Кармазіна, О. Майборода. 186 с.
2. Головченко М. Б. Василь Кучабський: видатний представник консервативного напрямку в українській політичній думці початку XX століття. Правозахисний рух: історія та сучасність : 8 Всеукр. студ. наук.-практ. конф. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2015 р. С. 7-9
3. Демиденко Г. Г. Історія вчень про право і державу: курс лекцій. Вид. 2-ге. Х.: Право, 2014. 416 с.

4. Демиденко Г. Г. Ярослав Мудрий - великий князь Русі: наук.-популяр, нарис. 3-ТЄ вид, доп. і змін. Х.: Право, 2015. 376 с.
5. Історія вчень про державу і право [Текст] : навч. посіб. / О. М. Мироненко, В. П. Горбатенко. К. : Академія, 2010. 454 с.
6. Історія вчень про державу і право [Текст] : підруч. для вищ. навч. закл. / О. О. Сердюк, В. В. Соловйов, В. К. Антошкіна. Донецьк : Юго-Восток, 2012. 290 с.
7. Історія вчень про державу і право. Частина 3. Політико-правова думка XIX-XX століть [Текст] : хрестоматія / [уклад. В. В. Сухонос] ; Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. 247 с.
8. Історія вчень про державу і право: Від найдавніших часів до початку XIX століття [Текст] : навч. посіб. / С. М. Санжаров ; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2008. 148 с.
9. Історія вчень про державу і право: підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / І. О. Биля-Сабадаш [та ін.]. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х. : Право, 2009. 256 с.
10. Історія вчень про державу і право: у таблицях і дефініціях [Текст] : навч. посіб. / О. В. Зінченко, О. В. Петришин. Х. : Право, 2012. 208 с.
11. Історія вчень про державу та право [Текст] : посібник для підготовки до іспитів / В. В. Орленко. К. : Видавець Паливода А. В., 2007. 204 с.
12. Історія вчень про право і державу [Текст] : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / уклад. та заг. ред. Г. Г. Демиденко ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. 3.вид., доп. і змін. Х.: Право, 2005. 910 с.
13. Історія держави та права України [Текст] : навч. посіб. / Г. І. Трофанчук. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с.
14. Капелюшний В. Історичні розвідки професора Б. І. Андрусишина, присвячені Українській національній державності доби визвольних змагань (1917-1921 рр.). Правничо-політологічні та історичні студії проблем українського державотворення : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 січня 2019 року / ред. кол. : В. П. Андрущенко, Ю. С. Шемшученко, О. О. Рафальський та ін. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 213-219
15. Ковальчук В. Б., Богів Я. С. Ідея народного суверенітету в українській політико-правовій думці кінця XIX – першій чверті XX ст. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Юридичні науки: збірник наукових праць*. 2015. № 813. С. 356-362
16. Ковальчук В. Б., Бучин А. В. Володимир Старосольський як вчений юрист і один із основоположників науки державного права в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2014. № 810: Юридичні науки. С. 240-245

17. Козаченко А. Проблема реформи місцевого самоврядування за доби Української Народної Республіки. *Право України*. 2017. № 11. С. 109- 116. 243.
18. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право [Текст] : навч. посіб. / А. І. Кормич. 3- те вид., переробл. і допов. К. : Алерта, 2012. 332 с.
19. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право: навч. посібник / А. І. Кормич. К. : Правова єдність, 2009. 312 с.
20. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право: Навч. посібник. 4-те вид., доповн., у 2-х част. Київ : Алерта, 2015. 416 с.
21. Кресін О. В. Становлення теоретичних засад порівняльно-правових досліджень у другій половині XVIII – першій третині XIX століття: компаративна концептуалізація : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Видавництво “Логос”, 2017. 680 с.
22. Кресіна І., Згурська В., Кресін О. Концепція національної держави і політичного права Володимира Старосольського : у 2 кн. Київ : Видавництво Логос Україна, 2017. Ч. 1. Старосольський В. Й. Держава і політичне право. 592 с.
23. Луцька Г. В. Формування української правової думки в Науковому товаристві імені Шевченка наприкінці XIX – початку XX століття : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини “Україна”. Київ, 2015. 20 с.
24. Мірошніченко М. Ідея конституційної держави в стратегії державотворення зо доби Української Народної Республіки. *Право України*. 2017. № 11. С. 48-57
25. Осауленко О. І. Історія вчень про державу і право: посіб. для підготов. до іспитів / О. І. Осауленко, А. О. Осауленко, В. К. Гіжевський. К. : Ліпкан О. С., 2010. 194 с.
26. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. ф-тів і закл. вищ. освіти : навч. посіб. / уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук’янов. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2019. 1024 с.
27. Права людини в національному та європейському контекстах : підручник / Н. І. Петрецька, Ю. М. Бисага, Д. М. Белов та ін. ; за заг. ред. Н. І. Петрецької, Ю. М. Бисаги. Ужгород, Видавничий дім “Гельветика”, 2018. 482 с.
28. Правова держава : історія, теорія, методологія [Текст] : навч. посіб. / Ю. П. Лісовська, П. М. Лісовський, С. А. Подоляка. К. : Кондор, 2018. 347 с.
29. Санжаров С.М. Історія вчень про державу і право: Від найдавніших часів до початку XIX століття : навч. посіб. / С. М. Санжаров; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ : СНУ ім. В.Даля, 2008. 148 с.
30. Севрюков Д. К. Суверенітет. Генеалогія ідеї в контексті політичної та правової історії : монографія. К. : Талком, 2018. 234 с.
31. Старосольський В. Й. Держава і політична влада. Ч. 2. К. : Видавництво ЛОГОС України, 2017. 472 с.
32. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН

України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.

33. Теорія держави і права : посіб. для підгот. до іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський ; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2018. 196 с.

34. Теорія держави і права [Текст] : навчальний посібник для підготовки до іспитів. / І. Тетарчук, Т. Дяків. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 184 с.

35. Теорія держави і права [Текст] : підручник / В. Сухонос. вид. Університетська книга, 2018. 544 с.

36. Типологія держави: теоретико-правове дослідження [Текст] : монографія / Данило Герилів. Львів : ПАІС, 2016. 191 с.

37. Тихоненков Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн в питаннях і відповідях : навч. посіб. / Д. А. Тихоненков. Харків : Право, 2019. 247 с.

Інформаційні ресурси

1. Академічна доброчесність URL: <https://saiup.org.ua/wp-content/uploads/2020/04/Integrity-bulletin-07.pdf>

2. Бібліотека Національної академії внутрішніх справ URL: <https://library.naiu.kiev.ua/>

3. Історичний портал. URL: http://histans.com/?about_0&setfun=short_fun

4. Історія вчень про державу і право : Навчальний посібник / Мірошніченко М.І., Мірошніченко В.І. К. : Атіка, 2010. URL: http://www.big-library.com.ua/book/27_Istoriya_vchen_pro_derjavu_i_pravo

5. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка URL: www.library.univ.kiev.ua

6. Наукова бібліотека Національного університету “Києво-Могилянська академія” URL: <http://www.library.ukma.edu.ua/>

7. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

8. Національна Парламентська бібліотека України URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>

9. Сайт кафедри теорії держави та права НАВС. URL: <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-teoriyi-derzhavi-ta-prava.html>

10. Українська правнича фундація URL: <http://www.ulf.com.ua/>

11. Центр європейського і порівняльного права URL: <http://www.ecle.gov.ua/>

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Що є предметом вивчення історії вчень про державу і право?
2. Елементом якого світогляду була політична та правова думка у народів давнього Сходу?
3. Основа ідей брахманізму: загальна характеристика.
4. Державно-правові особливості буддизму.
5. Основоположник даосизму. Загальна характеристика.
6. Яку форму правління відстоювало конфуціанство?
7. Яку концепцію походження держави підтримував моїзм?
8. В чому особливості ідей легізму?
9. Яка доктрина державної влади бере початок розвитку в Єгипті?
10. Що було основою світогляду піфагорійців?
11. В чому особливості вчення Геракліта?
12. Демокріт одним з перших розглянув наступну ідею?
13. Державно-правові погляди софістів.
14. В чому особливість поглядів Сократа?
15. В чому сутність ідеальної держави за Платоном?
16. Погляди Арістотеля на форми держави?
17. Які ідеї про державу та право містяться у вченні Цицерона?
18. Політико-правові погляди Аврелія Августіна?
19. Які особливості політико-правової думки суспільства Середньовіччя?
20. Види законів за вченням Фоми Аквінського.
21. Середньовічні єресі: основні постулати.
22. Головна ідея вчення Марсілія Падуанського.
23. Сутність теорії Філофея.
24. Погляди Івана Пересвєтова на державу та право.
25. Державно-правові ідеї епохи Відродження.
26. Нові ідеї у роботах Н. Макіавеллі.
27. Що Жан Боден вважав фундаментальними людськими інститутами та принципами людського співжиття?
28. Якої теорії був представником Т. Мор?
29. Як називається робота Т. Компанелли?
30. Вчення Г. Гроція про державу та право.
31. Погляди на державу та право Б. Спінози.
32. Т. Гоббс та його теорія держави та права: основні ідеї.
33. Як Т. Гоббс характеризує природу людини?
34. Сутність державно-правових ідеї Дж. Локка: основні ідеї.
35. У відповідності з ідеями Монтеск'є які існують форми держави?
36. Як Джамбаттіста Віко розглядав становлення та розвиток держави і права?
37. Державно-правові погляди Ж.-Ж. Руссо: основні ідеї.

38. В чому полягає головна мета кожного доброго законодавця, на думку Беккарія?
39. Правові ідеї конституціоналістів: основні теорії.
40. Жирондисти та їх погляди на державу та право.
41. Основні ідеї якобінців.
42. Хто був прихильником диктатури буржуазії в США?
43. Т. Джеферсон відстоював інтереси кого?
44. Що характерно для державно-правових поглядів І. Канта?
45. Ідеї Г. Гегеля щодо політико-правового устрою: основні положення.
46. Ліберальні погляди І. Бентама: основні ідеї.
47. Кому, на думку І. Бентама, люди зобов'язані всіма ідеями?
48. Б. Констан та особливості його принципу розподілу влади.
49. Погляди Маркса та Енгельса на державу і право: основні постулати.
50. Погляди Т. Шевченка.
51. Державно-правові ідеї М. Костомарова.
52. Які особливості притаманні ідеям Г. Андрузького?
53. Погляди М. Драгоманова.
54. Держава і право у поглядах І. Франка.
55. Проблеми держави і права в ідеях Лесі Українки.
56. Державно-правова ідея М. Грушевського.
57. В. Винниченко про державу і право.
58. В чому полягає сутність психологічної концепції права?
59. Соціологічна юриспруденція: основні положення.
60. Теорія держави загального благоденства: основні ідеї.
61. Нормативістська концепція права: основні ідеї.
62. Особливості позитивістської концепції права: головні положення.
63. Сутність теорії плюралістичної демократії: головні ідеї.
64. Ідеї солідаризму: загальна характеристика.
65. Теорія правової держави: основні положення.
66. Відроджене природне право: головні постулати.
67. Фашистські погляди на державу і право.
68. Теорія технократії: основи буття.
69. Сутність теорії конвергенції: основні положення.

«Історія держави та права»

ТЕМА № 1. ДЕРЖАВА ТА ПРАВО КРАЇН СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Особливості суспільного та політичного розвитку країн Стародавнього Сходу. Місце і роль релігії в державах Стародавнього Сходу. Стародавньосхідна деспотія як специфічна форма правління. Джерела та основні риси права держав Стародавнього Сходу.

Утворення та розвиток Стародавнього Єгипту: суспільний лад, державний лад, центральне та місцеве управління, суд, поліцейські органи, армія, право.

Особливості виникнення та розвиток держави у Стародавньому Вавілоні. Правове становище населення. Державний лад. Виникнення держави в Стародавній Індії. Особливості суспільного ладу та правовий статус населення. Державний лад.

Закони царя Хаммурапі. Регулювання майнових, шлюбно-сімейних відносин. Спадкове право. Зобов'язальне право. Злочини та покарання. Судовий процес. Закони Ману. Право власності та зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне та спадкове право. Злочини та покарання. Судовий процес.

ТЕМА № 2. АНТИЧНІ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВО

Рабовласницькі держави у Стародавній Греції. Виникнення Афінської держави. Реформи Тесея, Солон і Клісфена. Рабовласницька демократія в Афінах. Армія. Поліція. Основні риси афінського права.

Особливості державно-правового розвитку Спарти. Суспільний лад. Організація влади. Судові органи. Право. Закони Лікурга.

Виникнення рабовласницької держави в Стародавньому Римі. Періодизація розвитку римської рабовласницької держави. Особливості суспільного ладу. Реформи Сервія Тулія. Державний лад Стародавнього Риму та його еволюція. Правовий статус особи в Римі. Армія. Поліція. Суд. Військові диктатури. Прийняття християнства. Занепад Римської імперії.

Основні етапи розвитку римського рабовласницького права. Джерела та характерні риси права Риму найдавнішого періоду. Закони XII таблиць. Джерела та основні риси права класичного та посткласичного періодів. Публічне та приватне право. Приватна власність. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Злочини та покарання. Судоустрій та судочинство. Римські юристи. Кодекси. Кодифікація Юстиніана.

ТЕМА № 3. СТАНОВО-ПРЕДСТАВНИЦЬКА МОНАРХІЯ

Утворення станово-представницької монархії у Франції. Генеральні та провінційні штати. Великий березневий ордонанс 1357 р. Посилення королівської влади. Центральне та місцеве управління. Судова система. Розвиток феодального права.

Станово-представницька монархія в Англії. «Велика хартія вільностей» 1215 р. Виникнення та діяльність парламенту. Центральні органи влади та місцеве самоуправління. Судові органи. Право. «Загальне право». Статутне право. Право справедливості.

Особливості станово-представницької монархії в Німеччині. «Золота булла» 1356 р. Діяльність рейхстагу та ландтагів. «Кароліна» кодекс феодального кримінального та кримінально-процесуального права феодально-розділеної Німеччини.

ТЕМА № 4. АБСОЛЮТНА МОНАРХІЯ

Причини формування феодальної абсолютної монархії.

Французький класичний абсолютизм. Ліквідація станово-представницьких органів та посилення необмеженої королівської влади. Створення бюрократичного апарату управління. Армія і поліція. Судова система. Розвиток права. Злочини та покарання. Судочинство.

Особливості англійського абсолютизму. Королівська влада і парламент. Центральні органи влади та управління. Держава і церква. Місцеве управління. Поліція. Судова система. Кримінальне право. «Криваве законодавство». Судовий процес.

Абсолютна монархія в Німеччині, її особливості. Князівський абсолютизм. Поліцейська держава в Пруссії. Роль бюрократичного апарату, суду, армії, поліції. Джерела та характерні риси права.

ТЕМА № 5. ДЕРЖАВА ТА ПРАВО НОВОГО ТА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Буржуазні революції та виникнення буржуазної держави і права. Різноманітність шляхів становлення влади буржуазії та буржуазних національних систем права в різних країнах. Еволюція та пристосування старих державно-правових інститутів до нових умов. Принципи буржуазного демократизму. Ідеї народного представництва, конституціоналізму та їх реалізація. Принципи буржуазного права. Стабільність і наступність правової надбудови, її гнучкість. Кодифікація права.

ТЕМА № 6. ДЕРЖАВА ТА ПРАВО США (XVIII–XIX ст.).

Причини та особливості революції в Північній Америці. Війна за незалежність та утворення США. «Декларація незалежності» 1776 р. Прийняття конституцій штатів. «Статті конфедерації» 1781 р.

Конституція США 1787 р. та утворення федерації. Основні принципи Конституції США. Принцип розподілу влади. Система стримування та протизваг трьох гілок влади. Перший цикл конституційних поправок. «Біль про права» 1791 року. Дуалізм права США.

Створення федерального державного апарату. Двопартійна система. Територіальне розширення США.

Громадянська війна 1861–1865 рр. та її вплив на державно-правовий розвиток США. Другий цикл поправок до Конституції США. Органи влади і управління. Конгрес. Виконавча влада. Президент. Судова система. Армія. Каральні органи. Розвиток поліції. Тюремна система.

ТЕМА 7. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ В XX – поч. XXI ст.

Третя республіка у Франції. Зміни в державному апараті Франції після першої світової війни. Централізація державного апарату в Англії. Послаблення ролі парламенту і зростання впливу уряду. Делеговане законодавство. Виборчі реформи у Великій Британії.

Посилення президентської влади в США. Централізація державного апарату. «Новий курс» президента Ф. Рузвельта. Встановлення та законодавче оформлення фашистської диктатури в Італії. Корпоративна держава в Італії.

Листопадова революція 1918 р. у Німеччині. Веймарська республіка та її Конституція. Встановлення фашистської диктатури, її державний механізм та політичний режим.

Державно-правовий розвиток Японії. Фашизація державного устрою. Особливості японського фашизму.

Виникнення П'ятої республіки. Загальна характеристика Конституції 1958 р.

Крах фашистської держави в Німеччині. Утворення ФРН та її Конституція 1949 року. Народно-демократичні революції в країнах Європи. Основні державно-правові та соціальні перетворення. Демократичні революції в країнах Європи 1989–1990 рр. і ліквідація тоталітарних режимів.

Закріплення політичних прав жінок у міжнародному праві у XX столітті.

Створення і діяльність Європейського Союзу – початок історії існування нової форми політичної організації Європи. Статус і повноваження органів влади Євросоюзу (Рада Європи, Єврокомісія та інші). Сьогоднішні тенденції у взаємостосунках держав-членів Європейського Союзу із загальноєвропейськими владними структурами.

Діяльність Ради Європи в галузі прав людини та гендерної рівності.

Державно-правовий розвиток сучасних європейських демократій.

Сучасний державно-правовий розвиток США.

ТЕМА № 8. ДЕРЖАВА І ПРАВО РУСІ. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ ГАЛИЦЬКО- ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ПРАВА

Суспільний лад. Панівна верхівка: Великі Київські та удільні князі, дружинники, бояри, духовенство. Вільні общинники, напівзалежна та залежна людність: смерди, закупи, рядовичі, ізгої, задушні люди, челядь та холопи. Правове становище окремих груп людності. Міське населення: аристократія та низи.

Державний устрій. Форма правління. Центральні органи влади та управління: віче як форма народовладдя, Великий Київський князь, рада при князі, князівські з'їзди. Місцева адміністрація: удільні князі, посадники, волостелі. Десяткова система управління: тисяцькі, соцькі, десяцькі. Двірцево-вотчинна система управління. Сільська територіальна община (верв) - орган місцевого самоврядування. Судові органи: вервний, князівський, вічовий, доменіальний, церковні суди та їхня компетенція.

Особливості суспільного та державного ладу Галицько-Волинської держави.

Право. Джерела права: звичаєве право, договори князя з народом, міжкнязівські та міждержавні договори (Русі з Візантією), князівський земляний та церковні устави. «Руська правда», її списки та редакції. Рецептвані джерела права: – Номоканони, «Закон судний людем», «Еклога», «Прохірон».

ТЕМА № 9. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНИ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Формування території Великого князівства Литовського: особливості процесу інкорпорації земель колишньої Київської Русі. Автономний статус України у рамках Великого князівства Литовського, її політичний та адміністративний устрій. Умови Кревської (1385 р.), Городельської (1413 р.) уній та Острівської угоди 1392 рр.

Формування станової організації суспільства: магнати, бояри, шляхта, духовенство, міщани, їхня внутрішня соціальна диференціація. Правове становище окремих категорій селянства.

Еволюція органів державної влади. «Старії думи», Великий князь Литовський, пани-рада, сейм, їхні повноваження, взаємини з центральними органами влади та управління. «Копа» як орган місцевого самоуправління. Судоустрій: суди державні та церковні. Судова реформа сер. XVI ст.: створення повітових судів – земського, гродського або замкового, підкоморського. Апеляційні установи.

Звичаєве право, «Руська правда», привілеї литовських князів та їх види. Судебник Казимира IV Ягелончика 1468 року. «Устава на волоки» – початок процесу закріпачення селян. Литовська метрика. Міжнародні договори. Литовський статут у трьох редакціях. Третій Литовський статут 1588 р. – остаточне закріпачення селян. Право власності. Види землеволодіння. Зобов'язальне право: види договорів, форма та порядок їх укладення. Спадкове право: успадкування за законом та заповітом.

Приєднання західноукраїнських земель до складу Польщі у др. пол. XIV ст., зміна їх політико-правового становища. Адміністративно-територіальний поділ Польщі. Причини об'єднавчих тенденцій між Литвою та Польщею. Люблінська унія 1569 року та утворення Речі Посполитої. Зміна статусу українських земель. Наслідки Берестейської церковної унії 1596 р.

Буковина у складі Молдавії і Туреччини. Закарпаття у складі Угорського королівства. Кримське ханство під протекторатом Туреччини.

Центральні органи державної влади, їх функції та еволюція в Речі Посполитій. Повноваження центральних органів влади та управління: коронний маршалок, підканцлер, підскарбій, гетьман, референдарій. Місцеві органи влади та органи самоуправління в сільській місцевості: воєводи, старости, каштеляни, волосний староста, писар, сільський сход. Судоустрій. Світські суди: земські, старостинські, магістратські, підкоморські. Королівський суд та його види. Духовний суд. Варшавський сейм 1578 року та утворення Коронного трибуналу.

Магдебурзьке право. Вислицький статут 1347 року. Вартський статут 1420–1423 років. Королівські закони, загальні й особисті привілеї, законодавство сеймів та ухвали сеймиків. Судова практика.

Право власності. Види землеволодіння. Зобов'язальне право. Судовий процес.

ТЕМА № 10. УКРАЇНСЬКА ГЕТЬМАНСЬКА ДЕРЖАВА (ВІЙСЬКО ЗАПОРОЗЬКЕ) ТА ЇЇ ПРАВО (серед. XVII – кін. XVIII ст.)

Органи військово-адміністративної влади та козацького самоуправління, адміністративно-територіальний поділ Запорозької Січі. Характерні риси звичаєвого козацького права.

Соціально-економічне та політичне становище України напередодні і в ході національно-визвольної революції (війни) 1648–1657 рр. Зборівська 1649 р., Білоцерківська 1651 р. угоди Війська Запорозького із Річчю Посполитою. Формування української держави за Б. Хмельницького.

Ліквідація польської адміністративно-політичної системи управління. Центральні органи влади Гетьманської держави. Полково-сотенний адміністративно-територіальний устрій. Структура та компетенція органів місцевого управління. Міське самоврядування: магістрати та ратуші.

Дипломатичні стосунки Б.Хмельницького з Московією. Рішення Земських соборів 1651 р. та 1653 р. Переяславська рада 8 січня 1654 р. Державно-правовий статус України Гетьманщини за Березневими статтями 1654 р. та царськими жалуваними грамотами від 27 березня та 12 квітня 1654 р. Гетьманські конституції. Обмеження автономних прав України.

Роль гетьмана І. Мазепи в боротьбі за незалежну соборну Україну. Шведсько-українська угода 1708 р. Конституція Пилипа Орлика 1710 р. – закономірний результат розвитку державно-правової думки українського народу.

Органи самодержавного управління Україною – Гетьманщиною: Посольський приказ, Малоросійський приказ 1663 р., Колегія іноземних справ, Сенат, перша Малоросійська колегія (1722–1727 рр.), Правління гетьманського уряду (1734–1750 рр.). Остаточне скасування гетьманської влади у 1764 р. Запровадження посади генерал-губернатора. Друга Малоросійська колегія

(1764–1786 рр.). Ліквідація Запорозької Січі та її паланок (1775 р.), козацьких полків на Слобідській Україні та Лівобережжі (1765–1783 рр.).

Кодифікація українського права. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. «Суд і розправа в правах малоросійських» 1750 р. Ф. Чуйкевича. «Книга Статут та інші права малоросійські» 1764 р. В. Кондратьєва. «Екстракт малоросійських прав» 1767 р. «Екстракт із указів, інструкцій і настанов Сенату» 1786 р.

ТЕМА № 11. НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ У 1917–1921 рр.

Боротьба за національно-державне відродження України. I Універсал Центральної Ради – проголошення суверенності українського народу. Створення уряду автономної України – Генерального Секретаріату. II Універсал Центральної Ради. III Універсал Центральної Ради – проголошення Української Народної Республіки. IV Універсал – проголошення Української Народної Республіки суверенною, незалежною державою. Брест-Литовський мирний договір (1918 р.) та його наслідки для України.

Організація центральної і місцевої влади. Створення в Україні органів охорони революції і порядку, судової системи. Правотворча діяльність в Українській Народній Республіці. Конституція УНР від 29 квітня 1918 р.

Переворот 29 квітня 1918 року і утворення гетьманської держави П. Скоропадського. «Грамота до всього українського народу» від 29 квітня 1918 р. Організація влади згідно з «Законами про тимчасовий державний устрій України» і «Тимчасовим законом про верховне управління державою...». Зовнішня і внутрішня політика Гетьманату. Будівництво збройних сил. Судова система. Право.

Встановлення влади Директорії. Заява Директорії від 26 грудня 1918 року. Трудовий конгрес. Закон «Про форму влади в Україні» від 23 січня 1919 року та інші нормативно-правові акти. Держави Антанти і Директорія. Варшавський договір від 21 квітня 1920 року.

Утворення ЗУНР. Відозви Української Національної Ради від 1 листопада 1918 року. Вищі і місцеві органи влади та управління ЗУНР. Органи охорони порядку. Судова система. Реорганізація армії. Передвступний договір з Директорією УНР від 14 грудня 1918 року. Акт проголошення соборності України 22 січня 1919 року. Законодавство ЗУНР. Паризька конференція та її наслідки для України.

ТЕМА 12. УКРАЇНСЬКА СРР (УРСР) ТА ЇЇ ПРАВО

Жовтневий переворот у Петрограді в 1917 р. та спроба зміни державного ладу в Україні. Всеукраїнський з'їзд Рад у Києві (грудень 1917 р.). Ультиматум радянської Росії та розв'язання війни з Українською Народною Республікою. Питання легітимності I Всеукраїнського з'їзду Рад у Харкові. Конституція УСРР 1919 року.

Ризький (1921 року) мирний договір і його наслідки для України.

Договори про воєнний, господарський, дипломатичний союзи. Правові засади утворення Союзу РСР. Державно-правове становище України за Конституцією СРСР 1924 р. Утворення Молдавської АСРР у складі УСРР (1924–1940 рр.). Формування адміністративно-командної системи управління. Кодифікація законодавства Радянської України. Правові засади примусової колективізації сільського господарства. Конституція УРСР 1937 року. Судова система. Прокуратура. НКВС. Надзвичайний порядок кримінального судочинства: «двійки», «трійки», «особлива нарада» при наркомі внутрішніх справ. Масові репресії в Україні.

Проголошення незалежності Карпатської України (березень 1939 р.). Президент А. Волошин. Радянсько-німецькі договори та їх історико-правова оцінка. Початок Другої світової війни.

Вступ радянських військ на територію Східної Галичини (вересень 1939 р.). Вибори до Народних Зборів Західної України та їх рішення. Входження Західної України до складу УРСР. Радянський репресивний апарат у новостворених областях, характеристика політичного режиму.

Включення Північної Буковини, Північної і Південної Бессарабії до УРСР, а решти Бессарабії – до колишньої Молдавської АСРР і утворення МРСР у складі СРСР. Утворення Чернівецької області у складі УРСР.

Початок радянсько-німецької війни. Спроба відновлення Української держави актом ОУН (30 червня 1941 р.). Українське державне правління на чолі з Я. Стецьком. Утворення Української Національної Ради в Києві.

Українська РСР – член-засновник ООН (24 квітня 1945 р.). Капітуляція Німеччини (8 травня 1945 р.).

Об'єднання українських земель у межах СРСР і адміністративно-командне розв'язання територіально-етнічних проблем. Державницька позиція загонів ОУН–УПА.

Правові засади входження Кримської області та Севастополя до складу УРСР. Центральні та місцеві органи державної влади і управління. Друга кодифікація законодавства.

Конституція УРСР 1978 р.: основні положення. Державне будівництво в УРСР. Судова система. Прокуратура. Органи внутрішніх справ. Зміни в законодавстві УРСР у 1970–1980 рр.

ТЕМА № 13. РОЗПАД СРСР І ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ (1991 р. – ПОЧАТОК ХХІ ст.)

Наростання кризових явищ в СРСР у другій половині 80-х років. Демократизація виборчої системи. Вибори до Верховної Ради УРСР і місцевих Рад народних депутатів (березень 1990 р.). Ухвалення 16 липня 1990 р. «Декларації про державний суверенітет України», її зміст. Діяльність новообраної Верховної Ради. Розмежування повноважень між законодавчими, виконавчими та судовими органами. Зміни в структурі вищої виконавчої влади республіки. Реформування судової системи. Зміни в конституційному праві, трудовому, кримінальному законодавстві. Процесуальне законодавство.

Законодавче оформлення створення Української незалежної держави. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року. Вибори Президента України. Розпад Союзу РСР і заснування Співдружності Незалежних Держав.

Перші кроки на шляху утвердження політичного, економічного і оборонного статусу незалежної України, забезпечення її територіальної цілісності. Міжнародне визнання України, встановлення дипломатичних відносин.

Підготовка та прийняття Конституції України 1996 року. Структура, основні положення і значення Основного Закону держави.

Гуманізація правових відносин. Реформування галузей права. Правова регламентація майнових відносин в умовах становлення ринкової економіки. Радикальні зміни в кримінальному, кримінально-процесуальному законодавстві України та відміна смертної кари.

Вибори 1998 року до Верховної Ради за новим виборчим законом. Квітневий референдум 2000 року та проблеми легітимного впровадження його результатів. Розстановка політичних сил у вищому законодавчому органі України.

Вибори Президента України 2004 р., внесення змін до Конституції України.

Анексія АРК Російською Федерацією. Дестабілізація політичної ситуації, військовий конфлікт на сході України. Особливості та труднощі геополітичного становища України. Вибори Президента України 2014 р. Зміни у системі державного управління, реформування адміністративної системи, процеси децентралізації. Вибори Президента України 2019 р. та основні тенденції сучасного державно-правового розвитку.

Реформування правової системи України. Впровадження європейських і світових стандартів в усіх галузях права. Основні напрями реформування цивільно-правових відносин у сучасній Україні. Головні тенденції у змінах до кримінального та кримінально-процесуального законодавства України на сучасному етапі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Бойко І. Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ–ХХ ст.): навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 903 с.
2. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності. У 2-х т. / О. В. Борисова, А. О. Климов. Т. 1. К.: Кондор, 2018. 344 с., Т. 2. К.: Кондор, 2018. 464 с.
3. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн / Л.М. Бостан. С.К. Бостан. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 730 с.
4. Будник С.І., Прус В.З., Шкуратенко О.В. Джерела права Української гетьманської держави: навч. Посібник. К., 2017. 242 с.
5. Гончаренко В. Д. Історія держави і права України. Підручник. К.: Право, 2019. 552 с.
6. Захарченко П. П. Історія держави та права України : підруч. Київ : Атіка, 2005. 368 с.
7. Захарченко П.П. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для дист. навч. / П. П. Захарченко, О. О. Ковалевська, О. В. Кузьминець. К.: Україна, 2005. 213 с.
8. Іванов В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. / В. М. Іванов. К. : Атіка, 2007. 728 с.
9. Історія держави і права України. Курс лекцій. / В. М. Щербатюк (кер. авт. кол.), П. П. Захарченко, О. В. Кузьминець та ін.; за ред. В. М. Щербатюка. Київ: Видавництво «Фенікс», 2018. 496 с.
10. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. / [О. М. Джужа, Т. А. Третякова, В. С. Калиновський та ін.]. К. : НАВС, 2012. 376 с.
11. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела : навч. посіб. / упоряд. Г. І. Трофанчук. К. : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
12. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. 3-є видання, стереотипне/ Хома Н.М. Львів: «Новий світ-2000», 2018. 480 с.
13. Науковий твір «Мультимедійний навчальний посібник» Історія держави та права зарубіжних країн № 73374 / О.І. Анатольєва, Н.О. Дорошук, Ю.А. Миронець. 2017. Режим доступу: <https://www.naiu.kiev.ua/books/idpzk/index.html>
14. Історія держави і права України : підруч. / [А. С. Чайковський, В. І. Батрименко, Л. О. Зайцев та ін.] ; за ред. А. С. Чайковського. К. : Юрінком Інтер, 2006. 512 с.
15. Історія держави і права України : підруч. у 2-х т. / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація та ін. Т. 1. К. : Ін Юре, 2003. 656 с.

16. Історія держави і права України : підруч. у 2-х т. / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. : В. Я. Тація та ін. Т. 2. К. : Ін Юре, 2003. 656 с.
17. Історія держави та права України : словник термінів і понять / [В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк] ; під ред. М. М. Шитюка. К. : Кондор, 2011. 284 с.
18. Історія держави та права України (схеми та таблиці): навчальний посібник / О. В. Шкуратенко та ін. К.: «Видавництво Людмила», 2020. 174 с.
19. Історія українського права : навч. посіб. / [І. А. Безклубий, І. С. Гриценко, О. О. Шевченко та ін.] ; за ред. І. А. Безклубого. К. : Грамота, 2010. 334 с.
20. Історія держави і права України: акад. курс : підручник / проф. Б. Й. Тищик, проф. І. Й. Бойко ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Київ : Ін Юре, 2015. 807 с.
21. Історія держави і права України : підручник / О. І. Нелін. - Київ : Київський університет, 2016. 717 с.
22. Історія держави і права України / [Андрусишин Б. І. та ін. ; редкол. 1-го т.: В. Д. Гончаренко (голова) та ін.]. 2016. 846 с.
23. Історія України. Курс лекцій / [В.М. Щербатюк (кер. авт. кол.), О.В. Кузьминець та ін.]. К.: Фенікс, 2014. 376 с.
24. Капелюшний В. П. Історія держави і права України : навч. посіб. в схемах, таблицях і визначеннях основних термінів / В. П. Капелюшний, С. В. Кудін. К. : Олан, 2001. 224 с.
25. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. (До 15-річчя Конституції України і до 20-ї річниці незалежності України) / Упоряд.: І. О. Кресіна, О. В. Батанов ; від. ред. Ю. С. Шемшученко. 3-є вид. К. : Юридична думка, 2011. 328 с.
26. Кузьминець О. Історія держави і права України : навч. посіб. / О. Кузьминець, В. Калиновський. – 2-е вид. допов. К. : Україна, 2002. 448 с.
27. Кузьминець О. В. Історія держави та права зарубіжних країн (схеми, таблиці, коментарі, термінологічний словник) : навч. посіб. / О. В. Кузьминець, Є. С. Дурнов, Ю. В. Сокур. К. : Гранмна, 2012. 240 с.
28. Кульчицький В. С. Історія держави і права України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Кульчицький, Б. Й. Тищик. К. : Ін Юре, 2008. 624с.
29. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. / В.С. Макарчук. вид. 6-те, доповн. К. : Атіка, 2010. 623 с.
30. Орленко В. І. Історія держави і права України : посіб. для підготов. до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. 3-є вид., доповн. та перероб. К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. 164 с.
31. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. / І. Я. Терлюк. К. : Кондор, 2018. 772 с.
32. Тетарчук І. В. Історія держави і права України. Для підготовки до іспитів. Навчальний посібник. / І. В. Тетарчук. К.: ЦНЛ, 2019. 214 с.
33. Тихоненков Д.А. Історія держави і права зарубіжних країн в питаннях і відповідях / навч. посіб. К.: Право, 2019. 248 с

34. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. / Г. І. Трофанчук. К. : Юрінком Інтер, 2019. 568 с.
35. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. / Г. І. Трофанчук. К. : Юрінком Інтер, 2010. 381 с.
36. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. / Упоряд.: А. С. Чайковський (кер.), О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс та ін. К. : Юрінком Інтер, 2003. 656 с.
37. Шевченко О. О. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / О. О. Шевченко. Вид. 4, доповн. К., 2010. 296 с.
38. Шигаль Д. А. Історія держави і права України. Посібник для підготовки до іспиту. / Д. А. Шигаль. К.: Право, 2018. 252 с.

Додаткова література

1. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (кер. проекту, упоряд., наук. ред.). Київ : МП Леся, 2016. 184 с.
2. Андрущенко В.Л., Федосов В.М. Запорізька Січ як український феномен. К., 1995. 205 с.
3. Анексії в європейському геополітичному просторі: науково-довідкове видання / О.В. Шкуратенко та ін. – К.: «Видавництво Людмила», 2020. 84 с.
4. Грушевський. Скоропадський. Петлюра: таємна історія української державності. Х., 2012. 917 с.
5. Гурбик А. Копні суди на українських землях у XIV-XVI ст. *Укр. іст. журн.* 1990. № 10. С.110–116.
6. Гуржій О. Українська козацька держава у другій половині XVII ст.: кордони, населення, право. К., 1996. 243 с.
7. Джонсон Б. Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію. Пер. з англ. Ю.Гірича, К.: Издательство Vivat, 2019. 400 с.
8. Документи українського козацтва XVI - першої половини XVII ст.: універсали, листування, угоди, присяги / НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського ; [упоряд.: В. Брехуненко та ін. ; редкол.: Г. Папакін (голов. ред.) та ін.]. Київ : [б. в.], 2016. 607 с.
9. Івановська О.П. Звичаєве право в Україні: Навч. посібник. К., 2002. 215 с.
10. Кобилецький М. Суд і судочинство в містах України за Магдебурзьким правом. *Право України.* 2008. №12.
11. Копиленко О., Копиленко Л. Історія держави і права України. 1917-1920 рр. К., 1997. 285 с.
12. Котляр М.Ф. Княжа служба в Київській Русі. К., 2009. 368 с.
13. Кресів О.В. «Пакти конституцій законів і вольностей Запорізького війська» 1710 р. *Укр. іст. журн.* 2005. № 2.
14. Курас Д. І. До питання формування державно-правової позиції шляхти руських воєводств напередодні та у ході люблінського сейму 1569 р. Україна-Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат: 3б.

наукових праць II міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 14-15 травня 2020 р. К.: «Міленіум», 2020. 225 с. С. 44–45.

15. Лашенко Р. Лекції по історії українського права. Ч.1: Княжа доба. Прага, 1923. 205 с. Ч. 2: Литовсько-Польська доба. Прага, 1924. 270 с.

16. Ліхтей І.М. Історія середніх віків : навч. посіб. для студентів ВНЗ спец. «Історія» / [І. М. Ліхтей, Г. М. Надтока, В. Ю. Король] ; за заг. ред. Г. М. Надтоки ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2018. 797 с.

17. Логвиненко Є.С. Покарання в праві держав Стародавнього світу. / монографія 2019. Харків : ФОП Панов А.М., 2019. 252 с

18. Лукашевич О.А., Манжул К.В. Конституція Пилипа Орлика – історико-правова пам'ятка XVIII ст. Х., 1996.

19. Падох Я. Суди і судовий процес старої України. Нью-Йорк; Львів, 1990. 205 с.

20. Правовий звичай як джерело українського права (IX – XIX ст.) / [І. Б. Усенко, В. Д. Бабкін, І. В. Музика та ін.] ; від. ред. І. Б. Усенко. К. : Наукова думка, 2006. 280 с.

21. Прус В.З. Органи влади та управління ЗУНР Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю УНР, що проводилася в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. К, 2018. С. 38-39.

22. Прус В. З., Шкурятенко О. В., Організаційно-правові засади діяльності державної жандармерії Західно-Української Народної Республіки. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. Вип. 4 (14). Кив, 2020. С. 75–87.

23. Ричка В.М. «Вся королівська рать» (Влада Київської Русі). К., 2009. 236 с.

24. Романишин Н.Ю., Шкурятенко О.В. Державно-правовий статус Закарпаття у міжвоєнний період. *Україна – Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць*. Серія: Історія, міжнародні відносини. Вип.121. Тернопіль, 2018. С. 254–261.

25. Романишин Н. Ю. Організаційно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері протидії домашньому насильству *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. Дніпро, 2020. № 1. С.78-81.

26. Сокур В.В., Сокур Ю.В. Голодомори мовою документів і свідчень. - 2-ге вид. доп. та перероб. К.: ФОП Маслаков, 2018. 123 с.

27. Сокур Ю. В. Правові основи торговельно-транспортного підприємництва в Україні (на матеріалах чумацького промислу XVII – XIX ст.). К. : Фейвор, 2009. 202 с.

28. Стерчо П. Карпато-Українська держава. Львів, 1994. 284 с.

29. Терлюк І.Я. Окупаційний режим в Україні 1941–1944 рр. і проблеми творення української національної державності: історія держави і права. Львів, 2009. 230 с.

30. Тищик Б.Й., Вівчаренко Б.А. Суспільно-політичний лад і право України у складі Речі Посполитої та Литовської держави. Львів, 1996. 304 с.

31. Шандра В. Міщанські органи станового самоврядування в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.). К.: Інститут історії України, 2016. 215 с.

32. Шкуратенко О.В. Трансформація політико-правових поглядів гетьмана Павла Скоропадського на розбудову Української Держави. Українське право й законодавство за доби Української революції (1917–1921 рр.): Збірник Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 30 листопада 2017 р. К.: Прінт, 2018. С. 194–197.

33. Щербатюк В.М., Сокур Ю.В. Зародження протодержавних і державних об'єднань на теренах України *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1 (13). С. 138–151.

34. Щербатюк В.М., Сокур Ю., Орищенко Ю. Козацьке право Запорозької Січі в контексті українського правотворення *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (114). С. 53–61.

35. Щербатюк В.М., Дурнов Є.С., Сокур Ю.В. Державно-правовий розвиток Стародавнього Єгипту: сучасна вітчизняна історіографія *Сторінки історії*. Збірник наукових праць. 2020. № 51. С. 304–325.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.ubuv.gov.ua> Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського.
2. <http://www.uplu.kiev.ua/> Національна парламентська бібліотека.
3. <http://www.gutb.it-ua.org/> Державна науково-технічна бібліотека України (Київ).
4. <http://www.ognb.odessa.ua> Одеська державна наукова бібліотека ім. М. Горького.
5. <http://korolenko.kharkov.ua> Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Причини встановлення і суть східної деспотії.
2. Характерні риси рабовласницької держави та права.
3. Римська рабовласницька аристократична республіка.
4. Періодизація та загальна характеристика римського рабовласницького права.
5. Основні риси феодальної держави та права.
6. Станово-представницькі установи Англії, Франції, Німеччини (XIII–XV ст.): порівняльна характеристика.
7. Джерела права країн Західної Європи періоду станово-представницької монархії.
8. Особливості англійського та французького абсолютизму.
9. Джерела права періоду абсолютизму в Англії, Франції та Німеччині.
10. Передумови та основні етапи англійської буржуазної революції.
11. Формування англійської конституційної монархії: «Хабеас корпус акт», «Біль про права» та «Закон про престолоспадкування».
12. Війна за незалежність США. Декларація незалежності 1776 року. Статті конфедерації 1781 року (США).
13. Основні принципи Конституції США 1787 року. Біль про права 1791 року. Перший цикл конституційних поправок.
14. Причини і особливості буржуазної революції у Франції. Декларація прав людини і громадянина 1789 року.
15. Якобінська диктатура у Франції та її державний механізм.
16. Конституції Франції 1791 р. та 1793 р.: порівняльна характеристика.
17. Консульство та імперія Наполеона Бонапарта
18. Цивільний кодекс Франції 1804 року.
19. Утворення Німецької імперії. Конституція Німеччини 1871 року.
20. Кримінальний кодекс Німецької імперії 1871 р.
21. Буржуазно-демократична революція (1918 р.) у Німеччині. Веймарська Конституція 1919 року.
22. Конституції СРСР 1924 р. і 1936 р.: порівняльна характеристика.
23. «Новий курс» Президента США Ф. Рузвельта.
24. Особливості німецького нацизму, італійського фашизму та японського мілітаризму.
25. Поширення соціалістичного впливу в країнах Східної Європи після Другої світової війни. Основні державно-правові та соціальні перетворення.
26. Конституційний розвиток Франції після Другої світової війни.
27. Розпад СРСР. Утворення СНД.
28. Демократичні революції 1989–1990 рр. в країнах Центрально-Східної Європи.
29. Закріплення політичних прав жінок у міжнародному праві у XX столітті.
30. Утворення НАТО, основний зміст північноатлантичного договору.
31. Історія створення і розвитку Європейського Союзу.

32. Правові документи Ради Європи в галузі прав людини та гендерної рівності.

33. Державно-правовий розвиток США у ХХІ ст.

34. Виникнення державності у східних слов'ян: дискусійні питання.

35. «Руська правда»: загальна характеристика.

36. Політико-правові реформи Володимира Великого та Ярослава Мудрого.

37. Джерела та основні риси права Русі. Загальна характеристика.

38. Система злочинів і види покарань за «Руською Правдою».

39. Державний лад Галицько-Волинського князівства.

40. Судоустрій та судочинство Великого князівства Литовського.

41. Джерела та основні риси права Великого князівства Литовського.

42. Кревська (1385 р.) і Городельська (1413 р.) унії Литви та Польщі, їх наслідки для українських земель.

43. Магдебурзьке право в українських містах: запровадження та принципи функціонування.

44. Утворення Речі Посполитої Польської та правові наслідки для України.

45. Утворення Запорозької Січі та еволюція її державно-правового статусу.

46. Основні риси звичаєвого права Запорозької Січі.

47. Формування української національної держави у ході визвольної війни під проводом Б. Хмельницького.

48. Державний лад Української гетьманської держави (Війська Запорозького) друга половина ХVІІ ст.

49. Джерела права Української гетьманської держави, їх характеристика.

50. Договірні статті (Конституція П. Орлика), їх історичне значення.

51. Правобережна Україна у ХVІІІ ст.: поділи Польщі.

52. Суспільно-політичний устрій Галичини, Північної Буковини та Закарпаття у ХІХ ст.

53. Державно-правовий розвиток України доби Центральної Ради.

54. Українська Держава 1918 р. (Гетьманат П. Скоропадського).

55. Формування української національної держави доби Директорії.

56. Правові засади проголошення ЗУНР. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р.

57. Правові засади входження УСРР до складу Союзу РСР. Конституція СРСР 1924 р.

58. Право УСРР (УРСР) в умовах тоталітарного режиму.

59. Радянсько-німецькі договори 1939 р. та їх наслідки для України.

60. Проголошення незалежності Карпатської України (1939 р.).

61. УРСР – засновник і член ООН.

62. Правове закріплення передачі Кримської області та м. Севастополя до складу УРСР (1954 р.).

63. Конституція УРСР 1978 р.: характеристика основних положень.

64. Конституційний процес в Україні. Конституція 1996 р. Зміст конституційних змін.

65. Вибори Президента України 2014 р. Реформування системи державного управління, процеси децентралізації.

66. Вибори Президента України 2019 р. та основні тенденції сучасного державно-правового розвитку.

67. Основні напрями реформування цивільно-правових відносин у сучасній Україні.

68. Подолання гендерної нерівності в сучасному українському суспільстві.

69. Головні тенденції у змінах до кримінального та кримінально-процесуального законодавства сучасної України.

70. Основні вектори зовнішньополітичної діяльності України (1991–2020 рр.).

«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО»

«Конституційне право»

ТЕМА № 1. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО – ПРОВІДНА ГАЛУЗЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

Поняття і предмет галузі конституційного права. Співвідношення термінів «конституційне право» і «державне право». Місце та роль конституційного права в системі права України.

Система галузі конституційного права. Поняття та види конституційно-правових інститутів. Конституційно-правові норми: поняття, ознаки, види та структура. Специфіка конституційно-правових норм.

Джерела галузі конституційного права України. Види джерел та їх юридична природа. Місце Конституції України та конституційних законів у системі джерел галузі конституційного права.

Поняття та види конституційно-правових відносин. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин. Юридичні факти в конституційному праві.

Відповідальність в конституційному праві. Суб'єкти та підстави конституційно-правової відповідальності. Конституційно-правова відповідальність посадових осіб та органів публічної влади.

Поняття, предмет та система науки конституційного права. Конституційне право як навчальна дисципліна.

ТЕМА № 2. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК

Визначення конституції та її сутність. Юридична та фактична конституція. Формальна та матеріальна конституція. Конституціоналізм, теоретичне обґрунтування необхідності функціонування конституції, предмет та функції конституції. Види конституцій.

Порядок прийняття та внесення змін до Конституції України. Установчий характер конституційних положень. Місце конституції в системі національного законодавства.

Історія конституційного розвитку України. Перша конституція Української незалежної держави – Конституція УНР від 29 квітня 1918 р. Конституції України радянського періоду. Основні етапи та напрямки новітньої конституційної реформи в Україні. Особливості прийняття Конституції України 1996 р.

Основні риси та особливості Конституції України 1996 р. Структура Основного Закону нашої держави. Юридичні властивості Конституції України. Правова охорона Конституції України.

Значення Конституції України для розвитку української державності.

ТЕМА № 3. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД І ЙОГО ЗАКРІПЛЕННЯ В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Поняття конституційного ладу та його співвідношення з державним ладом. Ознаки і принципи конституційного ладу України. Закріплення конституційного ладу в Конституції України. Риси України як конституційної держави. Поняття державного ладу України та характеристика його принципів.

Гуманістичні і демократичні засади конституційного ладу України. Механізм української держави і її основні функції. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок української держави.

Народ – носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету. Співвідношення народного, національного і державного суверенітету. Форми здійснення народовладдя в Україні.

Конституційне закріплення форми української держави. Україна – унітарна республіка. Основні риси республіканської форми правління. Види республік. Особливості республіканської форми правління в Україні. Характеристика державно-політичного режиму в Україні.

Конституційні принципи культурної та мовної політики Української держави. Статус української мови як державної мови.

Поняття і сутність суспільного ладу. Основні принципи суспільного ладу. Система суспільного ладу.

ТЕМА № 4. ОСНОВИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. ГРОМАДЯНСТВО УКРАЇНИ. ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА. ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ

Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права. Поняття і види основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні. Механізм реалізації і гарантії прав та свобод людини і громадянина. Співвідношення міжнародно-правового і національного регулювання прав і свобод людини та забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини в Україні.

Поняття громадянства і належності до громадянства України. Принципи громадянства України. Набуття громадянства України. Припинення громадянства України. Органи, які вирішують питання, пов'язані з громадянством України.

Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні. Поняття «іноземець» та види іноземців. Правова регламентація режиму іноземців в Україні. Права, свободи і обов'язки іноземців. Депортація іноземців. Екстрадиція іноземців в іншу державу. Біженці.

ТЕМА № 5. КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Конституційні права і свободи людини і громадянина. Права і свободи людини і громадянина, їх співвідношення. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина. Права людини і права громадянина. Покоління прав людини. Соціально-економічні і соціально-культурні права. Особисті права і свободи. Політичні права і свобод.

Конституційні обов'язки громадян України та людини: поняття та співвідношення. Конституційний обов'язок громадян України щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів. Обов'язок не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодування завданих збитків. Обов'язок сплачувати податки і збори в порядку й розмірах, встановлених законом. Обов'язок неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права й свободи, честь і гідність інших людей.

ТЕМА № 6. НАРОДНЕ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ

Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів. Виборче право і виборча система. Особливість виборчої системи України.

Принципи виборчого права і їх закріплення в Конституції України. Принципи вільних виборів. Загальне, рівне і пряме виборче право. Таємне голосування. Поняття виборчого процесу. Правова регламентація стадій виборчого процесу. Призначення виборів, утворення виборчих органів і виборчих округів. Виборчі дільниці. Порядок висування та реєстрація кандидатів. Агітаційна компанія. Права кандидатів і гарантії діяльності. Порядок проведення голосування, підрахунок голосів і встановлення результатів голосування. Повторне голосування і повторні вибори.

Поняття і соціальна функція референдумів. Види референдумів. Призначення та порядок проведення референдумів. Предмет всеукраїнського референдуму. Правова регламентація питань організації референдумів та визначення їх результатів. Правові наслідки референдуму. Зміна та відміна рішень, прийнятих референдумом.

Відповідальність за порушення виборчих прав громадян.

ТЕМА № 7. КОНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Конституційне-правове регулювання питань організації і діяльності органів державної влади. Поняття, ознаки та конституційна система органів державної влади в Україні. Види органів державної влади.

Конституційний статус органів законодавчої, виконавчої і судової влади. Конституційний статус Президента України та прокуратури в системі органів державної влади.

Принципи організації і діяльності органів державної влади, їх конституційне закріплення.

ТЕМА № 8. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Загальна теорія і стан парламентаризму в Україні.

Місце та роль Верховної Ради України в механізмі державної влади. Верховна Рада – єдиний орган законодавчої влади в Україні, парламент України. Парламент та його ознаки. Види парламентів. Функції Верховної Ради України.

Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Строк повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.

Поняття статусу народного депутата України. Вільний депутатський мандат, несумісність депутатського мандата з іншими видами діяльності. Термін повноважень народного депутата України. Дострокове припинення повноважень народного депутата України. Форми діяльності народного депутата України. Права і обов'язки народного депутата України. Право депутатів на запит. Гарантії діяльності народного депутата України та механізм їх реалізації.

Компетенція Верховної Ради України: поняття, конституційне закріплення. Законодавча компетенція. Питання, що визначаються та встановлюються виключно законами України. Бюджетна, установча та контрольна компетенція Верховної Ради України. Контрольні повноваження Верховної Ради України відносно Президента України та органів виконавчої влади.

Організація роботи Верховної Ради України. Органи та посадові особи Верховної Ради України. Порядок обрання та повноваження Голови Верховної Ради України, першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України. Комітети Верховної Ради України: порядок формування, перелік, повноваження. Тимчасові спеціальні, тимчасові слідчі комісії та спеціальна тимчасова слідча комісія Верховної Ради України. Депутатські групи та фракції у Верховній Раді України.

Порядок роботи Верховної Ради України. Чергові та позачергові сесії Верховної Ради України. Порядок скликання та проведення сесій Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України. Голосування у Верховній Раді України.

Законодавчий процес та інші парламентські процедури. Стадії законодавчого процесу. Поняття законодавчої ініціативи. Суб'єкти права законодавчої ініціативи в Верховній Раді України. Попереднє обговорення законопроектів у комітетах Верховної Ради України. Порядок обговорення законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України в ході трьох читань. Прийняття законів. Промульгація законів Президентом України. Введення в дію законів та інших актів Верховної Ради України. Особливості проходження в Верховній Раді України конституційних законів.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: порядок призначення, повноваження, акти реагування. Правовий статус Рахункової палати.

ТЕМА № 9. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Поняття глави держави, юридичні форми глави держави. Місце та роль Президента України в механізмі державної влади. Функції Президента України.

Порядок обрання Президента України. Законодавство про вибори Президента України.

Термін повноважень Президента України. Конституційні підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Відставка Президента України. Неможливість виконання Президентом України своїх обов'язків за станом здоров'я. Усунення Президента України з поста в порядку імпичменту Верховною Радою України. Виконання обов'язків Президента України у разі дострокового припинення повноважень Президента України.

Компетенція Президента України. Конституційні засади взаємовідносин Президента України і Верховної Ради України та його повноваження у сфері законодавчої влади. Конституційні засади взаємовідносин Президента України з органами виконавчої влади. Повноваження Президента України у сфері зовнішніх відносин, оборони та національної безпеки.

Акти Президента України.

ТЕМА № 10. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС КАБІНЕТА МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Поняття та зміст виконавчої влади. Місце та роль Кабінету Міністрів України у механізмі державної влади. Поняття уряду держави та його функцій.

Склад Кабінету Міністрів України. Конституційний порядок формування Кабінету Міністрів України. Компетенція Кабінету Міністрів України. Основні форми роботи Кабінету Міністрів України. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Відповідальність Кабінету Міністрів України. Відставка Прем'єр-міністра України та інших членів Кабінету Міністрів України.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади: система, порядок формування. Основні завдання та функції міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України. Міністерство внутрішніх справ в системі органів виконавчої влади.

Система місцевих органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. Порядок формування, структура, функції та повноваження місцевих державних адміністрацій. Порядок призначення та відповідальність голів місцевих державних адміністрацій. Підстави та порядок припинення повноважень голів місцевих державних адміністрацій.

Конституційні засади взаємовідносин місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування. Правові засади взаємовідносин місцевих державних адміністрацій з підрозділами органів внутрішніх справ на місцях.

ТЕМА № 11. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.

Суди – виключні органи правосуддя в Україні. Основні засади судочинства в Україні. Система судоустрою України.

Верховний Суд: правове статус й основні напрямки діяльності. Структура і склад Верховного Суду. Апеляційні та місцеві суди в Україні.

Правовий статус суддів. Вимоги до кандидатів на посаду судді України. Порядок призначення суддів. Гарантії незалежності суддів.

Вища рада правосуддя України: порядок формування, склад, основні функції і повноваження.

Правовий статус прокуратури в Україні. Система і структура прокуратури. Функції і повноваження прокуратури. Порядок діяльності органів прокуратури. Акти органів прокуратури.

Принципи діяльності Конституційного Суду України. Склад та порядок формування Конституційного Суду України. Функції та повноваження Конституційного Суду України. Порядок діяльності Конституційного Суду і процедури розгляду ним справ.

ТЕМА № 12. ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ

Поняття територіального устрою держави. Територіальний та державний устрій. Ознаки унітарних та федеративних держав. Різновиди унітарних держав. Конституційне закріплення форми державного устрою України як унітарної держави.

Автономія: поняття та види. Автономія установ і автономія колективів. Територіальна та екстериторіальна автономія колективів. Види та форми територіальної автономії. Адміністративно-територіальна, національна-територіальна і національно-державна автономія. Автономія в Україні.

Поняття та система адміністративно-територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць.

ТЕМА № 13. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Поняття місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування як засада конституційного ладу України. Ознаки місцевого самоврядування. Наукові теорії місцевого самоврядування: громадівська теорія, державницька теорія, теорія муніципального дуалізму.

Міжнародно-правове регулювання питань місцевого самоврядування. Європейська Хартія про місцеве самоврядування.

Історія становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні. Магдебурзьке право. Органи місцевої державної влади в радянський період.

Місцеве самоврядування за Конституцією України 1996 р. Принципи місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування. Територіальна громада. Порядок формування органів місцевого самоврядування. Сільські,

селищні та міські голови: порядок обрання і статус. Сільські, селищні, міські, районні, обласні ради. Виконавчі органи сільських, селищних та міських рад. Органи самоорганізації населення. Старости.

Територіальна, матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування.

Особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі.

Функції, повноваження та акти органів місцевого самоврядування. Адміністративний, фінансовий, судовий та ін. контроль (нагляд) за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Гарантії місцевого самоврядування.

ТЕМА № 14. ФОРМИ ДЕРЖАВИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Поняття форми держави. Полікратична форма держави. Монократична форма держави. Сегментарна форма держави.

Форми правління в зарубіжних країнах. Види форм правління. Поняття та основні ознаки монархії. Абсолютна та обмежена монархія. Виборна монархія. Теократична монархія. Поняття та основні ознаки республіки. Види республіканських форм правління у зарубіжних країнах. Президентська республіка. Парламентська республіка. Змішана республіка. Особливі форми правління.

Форми державного устрою в зарубіжних країнах. Проста і складна форми державного устрою. Унітарна держава: поняття та основні ознаки. Централізована унітарна держава. Децентралізована унітарна держава. Відносно централізована унітарна держава. Адміністративно-територіальний поділ. Види автономій. Правовий статус автономій. Поняття та основні ознаки федерації. Види федерацій. Структура федерацій. Суб'єкти федерації та їх правове положення. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами. Поняття та сутність конфедерації.

Державний режим в зарубіжних країнах: поняття та класифікація. Демократичний режим. Характерні риси демократичного режиму. Авторитарний і тоталітарний режими. Фашистський режим. Расистський режим. Комуністичний режим. Монократичний режим.

ТЕМА № 15. ГЛАВА ДЕРЖАВИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Місце і роль глави держави в державному механізмі зарубіжних країн. Конституційно-правовий статус глави держави.

Особливості конституційно-правового статусу монарха в залежності від виду монархії. Способи престолонаслідування в країнах світу. Коронація монарха. Повноваження монарха при різних видах монархії.

Місце президента у системі влад в залежності від форми правління. Порядок обрання президента в країнах світу. Виборчі цензи. Термін повноважень президента. Конституційно-правовий статус президента в зарубіжних країнах. Допоміжні органи і установи при главі держави в зарубіжних країнах. Припинення повноважень президента в зарубіжних країнах. Відповідальність президента в зарубіжних країнах.

ТЕМА № 16. ОРГАНИ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВЛАДИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Парламент і парламентаризм в зарубіжних країнах.

Поняття парламенту. Види парламентів в зарубіжних країнах. Структура парламентів в зарубіжних країнах. Порядок формування палат. Комітети (комісії), парламентські фракції. Керівні органи палат. Двопалатний парламент.

Порядок роботи парламентів: сесії і загальні парламентські процедури. Законодавчий процес. Спеціальні парламентські процедури. Повноваження парламенту в зарубіжних країнах. Непарламентські форми здійснення законодавчої влади.

Правове становище члена парламенту у зарубіжних країнах. Права і обов'язки парламентарія. Парламентський імунітет та індемнітет. Відповідальність депутатів.

ТЕМА № 17. ВИКОНАВЧА ВЛАДА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Поняття виконавчої влади. Політична і адміністративна виконавча влада. Система органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.

Поняття уряду. Види урядів в залежності від їх політичного складу. Конституційний і фактичний статус уряду в залежності від форм державного правління в зарубіжних країнах. Порядок формування уряду в зарубіжних країнах. Структура уряду. Основні повноваження уряду. Глава уряду. Відомства і їх керівники. Відповідальність уряду та її види в залежності від форм державного правління. Діяльність інших органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.

ТЕМА № 18. СУДОВА ВЛАДА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Місце та роль суду в державному механізмі зарубіжних країн. Поняття та особливості судової влади в зарубіжних країнах. Конституційні принципи організації судової влади в зарубіжних країнах.

Система судової влади в зарубіжних країнах. Види судових органів в зарубіжних країнах. Система судів загальної юрисдикції в зарубіжних країнах. Способи формування судів. Конституційні принципи правосуддя. Конституційна юстиція: поняття та загальна характеристика. Види спеціалізованих органів конституційної юстиції. Способи формування органів конституційної юстиції. Вимоги, що висувуються до кандидатів на посаду судді Конституційного суду (ради). Повноваження Конституційного суду (ради) в зарубіжних країнах.

Моделі судових систем. Особливості англосаксонської судової системи. Особливості романо-германської судової системи. Особливості соціалістичної судової системи. Специфіка мусульманської судової системи.

Конституційно-правовий статус суддів. Вимоги до кандидата на посаду судді. Права та обов'язки суддів в зарубіжних країнах.

Система правоохоронних органів в зарубіжних країнах. Прокуратура в зарубіжних країнах. Адвокатура в зарубіжних країнах. Поліція в зарубіжних країнах. Судові виконавці в зарубіжних країнах.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 року // ВВР Української РСР. – 1991. - №38. – Ст. 502.
2. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 р. №396-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 7, № 8, № 9, Ст. 48.
3. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 року №1771-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 53. Ст. 799.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16 лип. 1990 р. №55. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1990. № 31. ст. 429.
5. Конституція України від 28 черв. 1996 р. (зі змінами, внесеними згідно із законами України від 8 груд. 2004 р.; від 1 лют. 2011 р.; від 19 верес. 2013 р.; від 21 лют. 2014 р.; від 2 черв. 2016 р.; від 7 лют. 2019 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Конституційний договір про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України: укладений 8 червня 1995 року між Верховною Радою України і Президентом України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. №18. Ст. 133.
7. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146.
8. Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21 лютого 2014 року № 742-VII. *Голос України*. 2014. 1 березня.
9. Про громадянство: Закон України від 18 січня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.
10. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст.43.
11. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII (зі змінами, внесеними згідно із законами України від 28 грудня 2014 року № 77-VIII, від 5 березня 2015 року № 245-VIII, від 23 березня 2017 року № 1972-VIII, від 19 грудня 2017 року № 2249-VIII). *Голос України*. 2014. 21 листопада.
12. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII (зі змінами і доповненнями, внесеними законами України від 6 липня 2014 року № 1237-VII, від 12 серпня 2014 року № 1635-VII, від 12 серпня 2014 року № 1636-VII, від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII, від 15 січня 2015 року № 119-VIII, від 12 лютого 2015 року № 189-VIII, від 15 вересня 2015 року № 685-VIII, від 17 березня 2016 року № 1038-VIII, від 6 грудня 2016 року № 1774-VIII, від 7 лютого 2017 року № 1838-VIII, від 3 жовтня 2017 року

№ 2147-VIII, від 18 січня 2018 року № 2268-VIII). *Офіційний вісник України*. 2014. № 36. Ст. 957.

13. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Закон України від 1 лип. 2010 р. №2411-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40 Ст. 527.

14. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №47. Ст. 256.

15. Про Кабінет Міністрів України. Закон України від 27 лют. 2014 р. № 794-VII (зі змінами, внесеними згідно із законами України станом на 5 грудня 2019 року № 341-IX). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.

16. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 року (поточна редакція – 02 квітня 2020 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. №19. Ст. 134.

17. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.

18. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.

19. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 27 травня 1997 року (поточна редакція – 02 квітня 2020 року). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

20. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20 – 21. Ст. 190.

21. Про національну безпеку України. Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018. № 55. Ст. 1903.

22. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11 липня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 48. Ст. 254

23. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України від 18 січня 2018 року № 2268-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018. № 19. Ст. 57.

24. Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпичмент). Закон України від 10 верес. 2019 р. №39-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 40. Ст. 212.

25. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 1 серпня 2001 року. Урядовий кур'єр. 2001. №196. 15 серпня.

26. Про Положення про Офіс Президента України. Указ Президента України від 25 червня 2019 року № 436/2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 51. Ст. 1734.

27. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. №19-20. Ст. 179.

28. Про прокуратуру: Закон України від 10 жовтня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.

29. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст.237.

30. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 року № 576-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 36. Ст. 360.

31. Про Регламент Верховної Ради України. Закон України від 10 лют. 2010 р. №1861-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст. 133.

32. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2002 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 33. Ст. 175.

33. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 року N 93-IV. *Юридичний вісник України*. 2002. №34. 24 – 30 серпня.

34. Про статус народного депутата України. Закон України від 17 листоп. 1992 р. №2790-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 3. Ст. 17.

35. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 2 черв. 2016 року № 1402-VIII. *Офіційний вісник України*. 2016. № 56. Ст. 1935.

36. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Закон України від 23 груд. 1997 р. №776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99.

37. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. №20. Ст. 99.

38. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 берез. 2011 р. № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.

39. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 36. Ст.448.

Додаткові джерела

1. Актульні проблеми конституційного права України: підручник / За заг. ред. проф. Олійника А.Ю. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 554 с.

2. Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти на сучасному етапі державотворення: конституційно-правовий аспект : автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.02; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2009. 35 с.

3. Бесчастний В. М. Конституційне (державне) право зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 467 с.

4. Бостан С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн : навч. посіб. Київ : Центр навч. л-ри, 2005. 504 с.

5. Веніславський Ф.В. Конституційне право України в схемах і таблицях [Текст]: навч. посіб. для студентів юрид. вузів та ф-тів / Ф. В. Веніславський ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2014. – 374 с.

6. Волошин Ю. О., Пересада О. М. Конституційна реформа та модернізація в сучасній державі в умовах європейської інтеграції: проблеми теорії і практики : монографія. Одеса : Фенікс, 2013. 206 с.
7. Гультай М. М. Інститут конституційної скарги: світовий досвід та перспективи впровадження в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Х., 2014. 41 с.
8. Гультай М.М. Історичні витоки вітчизняного конституціоналізму: звичаї, традиції, пам'ятки права та філософські концепції : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 239 с.
9. Демиденко В. О. Муніципальна нормотворчість та муніципальна правотворчість: аспекти співвідношення. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. №18. С. 23-32.
10. Демиденко В.О. Еволюція змісту муніципально-правових відносин. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. №1. 2019. С. 18–25.
11. Демиденко В.О. Загальна характеристика конституційного права України: Посібник. – К., 2011. – 100 с.
12. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / за ред. З. С. Варналія. Київ : НІСД, 2007. 768 с.
13. Державне право зарубіжних країн (у схемах): Навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; За заг. ред. О. Я. Лапки. К.: КНТ, 2012. 528 с.
14. Державне право зарубіжних країн: Навч. посібник /В.О. Ріяка (керівник авт. кол.), В.С. Семенов, М.В. Цвік та ін.; За заг. ред. В.О. Ріяки. К.: Юрінком Інтер, 2002. 512с.
15. Державне (конституційне) право зарубіжних країн [Текст] : посіб. для підготов. до іспитів / К. О. Закоморна. – Х. : Право, 2013. – 224 с.
16. Дешко Л.М. Конституційне право на звернення до міжнародних судових установ та міжнародних організацій : монографія / Л. М. Дешко ; Ужгород. нац. ун-т. - Ужгород : Гельветика, 2016. – 387 с.
17. Єрмолаєв В. М. Вищі представницькі органи влади в Україні: історія, теорія та практика. Харків : Право, 2017. 448 с.
18. Журавський В. С., Серьогін В. О., Ярмиш О. Н. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підруч. для студ. вищих навч. закл. Київ : Ін Юре, 2003. 672 с.
19. Загурська-Антонюк В. Ф. Сучасні тенденції децентралізації державної влади та їх реалізація в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 2. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1391>
20. Закоморна К.О. Посібник для підготовки до іспиту з державного (конституційного) права зарубіжних країн / К. О. Закоморна. — Харків : Право, 2019. – 245 с.
21. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, В. Томенко. Київ : Право, 1997. 464 с.

22. Іщенко О. П. Конституційно-правові основи адміністративно-територіального устрою України : монографія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Нац. шк. суддів України. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 223 с.

23. Калиновський Б., Бугайко Ю. Вплив європейської правничої термінології на українську законодавчу терміносистему. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. К., 2019. №4 (6). С. 86–100.

24. Калиновський Б., Кулик Т. Конституційні засади системи надання адміністративних послуг органами місцевої публічної влади в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. К., 2019. №3 (5). С. 218–234.

25. Калиновський Б.В., Кулик Т.О. Нормотворча діяльність місцевих рад в Україні. *Аспекти публічного правління* Том 6 № 5 2018. С. 33-40.

26. Калиновський Б. В. Місцева публічна влада в Україні: конституційно-правові засади функціонування та розвитку : монографія / Б. В. Калиновський. – Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД», 2016. – 426 с.

27. Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні : монографія. Київ : Ваїте, 2018. 908 с.

28. Ковтун В. І. Гарантії державного суверенітету України: конституційні аспекти : монографія / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків : Фактор, 2014. 216 с.

29. Колодій А. Конституційний процес та сучасна конституційна реформа в Україні: етапи розвитку. *Право України*. 2012. № 8. С. 114–122.

30. Колодій, А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підруч. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 504 с.

31. Конституційне право зарубіжних країн. Т. 2. : Особлива частина / під ред. д-р юрид. наук, проф. Н. В. Мішиної, доц. В. О. Міхальова. Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2014. 336 с.

32. Конституційне право України : підручник. / В. І. Чушенко, І. Я. Заяць; за заг. ред. В. І. Чушенка; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Вид. 2-е, допов. і переробл. – К.: Ін Юре, 2009. – 547 с.

33. Конституційне право України [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспиту за кредит.-модул. системою навчання : навч. посіб. для студентів ВНЗ / В. О. Боняк [та ін.] ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Д. : ДДУВС, 2013. – 295 с.

34. Конституційне право України [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Р. Ф. Гринюк та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид наук, проф. Р. Ф. Гринюка] ; Донец. нац. ун-т, Екон.-правовий ф-т. – Донецьк : ДонНУ, 2014. – 281 с.

35. Конституційне право України : підручник / кол. авт.: С.О. Халюк, К.Я. Сьох та ін. Київ : Видавничий дім «Центр української літератури», 2026. 401 с.

36. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т. – Т. 2 / За загальною редакцією Ю. С. Шемшученка. – К.: Юридична думка, 2008. – 800 с.

37. Конституційне право України. Мультимедійний навчальний посібник. / Колодій А.М., Калиновський Б.В., Камінська Н.В. та ін. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2019 URL: https://arm.naiau.kiev.ua/books/konst_pu/info/autors.html

38. Конституційне право України: підручник. / В. І. Чушенко, І. Я. Заяць; за заг. ред. В. І. Чушенка; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Вид. 2-е, допов. і переробл. – К.: Ін Юре, 2009. – 547 с.

39. Конституційне право України: підручник / [Алмаші І.М. та ін.]; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т", Юрид. ф-т, Каф. конституц. права та порівнял. правознавства. – 8-е вид., перероб. та допов. – Ужгород : Гельветика, 2016. – 474 с.

40. Конституційний процес в Україні та світовий досвід конституціоналізму : монографія / Ю. С. Шемшученко, О. В. Батанов, А. Р. Крусян та ін.; наук. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юридична думка, 2014. 262 с.

41. Кравцова З. С. Підходи до розуміння і конституційно-правове закріплення принципу поділу державної влади. *Європейські перспективи*. 2019. № 4. С. 205-211.

42. Кравцова З.С. Конституційно-правові засади організації і здійснення державної влади в Україні : монограф. Київ: Видавництво Ліра-К., 2019. 428 с.

43. Кравченко В. В. Конституційне право України : навч. посіб. 4-те вид. Київ : Атіка, 2007. 568 с.

44. Кулик Т. Конституційна реформа щодо правосуддя в Україні: перший погляд на недоліки та переваги. *Наукові записки Ін-ту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 3, С. 7-12.

45. Лотюк О. С. Конституційні засади розвитку та функціонування громадянського суспільства в Україні : монографія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Ліра-К, 2015. 355 с.

46. Майданник О.О. Конституційне право [Текст] : курс лекцій для студ. юрид. навч. закл., ф-тів та від-нь всіх форм навчання / Майданник О. О. ; Акад. праці, соц. відносин і туризму. – К. : Акад. праці і соц. відносин Федер. профспілок України, 2013. – 363 с.

47. Муніципальне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, О. Ф. Фрицький, М. О. Баймуратов та ін.; за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

48. Мушенюк В.В. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. / В.В. Мушенюк. – Київ : [б. в.], 2016. – 228 с.

49. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія. Харків : Право, 2009. 598 с.

50. Нестерович В.Ф. Конституційно-правові засади інституту лобіювання: зарубіжний досвід та перспективи для України [монографія]. Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. 752 с.

51. Нестор В.Р. Конституційне правосуддя в Україні та Литовській Республіці (порівняльно-правовий аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Нестор Віталій Романович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2016. – 16 с.

52. Орленко В.І. Конституційне право України [Текст] : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. – Вид. 7-е, стер. – Київ : Паливода А. В. [вид.], 2013. – 153, [2] с.

53. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: підручник. – 5-те вид. перероб. і доповн. - К.: «Ліра К», 2014. - 560 с.

54. Попович Т.П. Конституційний рівень закріплення прав і свобод людини (досвід Польщі та Угорщини). Науковий вісник УжНУ. Скрія «Право» №54, 2019. –С. 42-46.

55. Права людини: інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України / А.С. Головін. – К.: Логос, 2012. – 369 с.

56. Практикум з Конституційного права : навч. посіб. / [Л. Р. Наливайко та ін.] ; за заг. ред. Л. Р. Наливайко ; М-во внутр. справ України, Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Дніпро : ДДУВС, 2018. – 607 с.

57. Савчин М. В. Конституціоналізм і природа конституції: теорія і практика реалізації : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2013. 580 с.

58. Селіванов А.О. Конституційна юрисдикція: поняття, зміст, принцип верховенства права, правові позиції по справах прав людини і конституційних конфліктів у сфері публічної влади [Текст] : монографія / проф. А.О. Селіванов. - Київ : Ін Юре, 2008. – 120 с.

59. Селіванов А.О. Конституційне правосуддя в Україні (авторський спецкурс) : навч.-метод. посіб. / проф. А.О. Селіванов; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків; Київ: Логос, 2017. - 91, [2] с.

60. Серьогіна С. Г. Форма правління : питання конституційно-правової теорії та практики : монографія. Харків : Право, 2011. 768 с.

61. Скрипнюк В. М. Розвиток системи державної влади в Україні: конституційно-правовий аспект : монографія. Київ : Логос, 2010. 504 с.

62. Сліденко І. Д. Теоретичні та конституційні засади народного суверенітету. *Конституція і народний суверенітет в Україні* : проблеми теорії і практики реалізації. : зб. наук. пр. / за заг. ред. Кампа В. М., Савчина М. В. Київ, 2008. 249 с.

63. Совгіря О. В. Конституційне право України : навч посіб. МОНУ. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 632 с.

64. Совгіря О.В. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України: сучасний стан та тенденції розвитку. – Київ: Юрінком Інтер, 2012. – 464с.

65. Стецюк П. Основи теорії конституції та конституціоналізму : посіб. для студ. Львів : Астролябія, 2003. Ч. 1. 233 с.
66. Стрижак А. А. Конституція України в актах Конституційного Суду України. Київ : Ін Юре, 2010. 629 с.
67. Сухонос В. В. Глава держави у державному механізмі: конституційно-правовий статус : монографія. Суми : Еллада-S, 2015. 304 с.
68. Телешун С. О. Державний устрій України : проблеми теорії і практики: монографія. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 318 с.
69. Федоренко В.Л. Конституційне право України: підручник / Федоренко В.Л. ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - Київ : Ліра-К, 2016. – 615 с.
70. Француз А. Й. Конституційно-правові основи демократичного розвитку політичної системи сучасної України: концептуальний та нормативний аналіз. Київ : Логос, 2006. 516 с.
71. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник / М-во освіти та науки Укр. 3-є вид. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 509 с.
72. Шаповал В. М. Феномен конституційного права : монографія. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2017. 423 с.
73. Шаптала Н. К., Задорожня Г. В. Конституційне право України : навч. посіб. Дніпропетровськ : Лізунов-Прес, 2012. 472 с.
74. Шатіло В. А. Теоретичні проблеми конституційного механізму державної влади: співвідношення організаційних структур та функцій (вітчизняний і світовий досвід) : монографія. Київ : Юридична думка, 2017. 364 с.
75. Шрамко Ю.Т. Конституційне право на правову допомогу в Україні: актуальні питання законодавчого регулювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Шрамко Юлія Теодорівна; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - Київ, 2016. – 18 с.
76. Щербанюк О. В. Народний суверенітет і реалізація владо спроможності демократичної держави : монографія. Київ : Логос, 2013. Кн. II. 306 с.
77. Юзьков Л. Конституційний процес в Україні: основні віхи і процедура. *Юридический вестник*. 1996. № 1. С. 28–29.
78. Юринець Ю.Л. Конституційнеправо України [Текст] : навч. посіб. / Ю. Л. Юринець ; Нац. авіац. ун-т. - Ужгород : Бреза, 2014. – 367 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.

5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Акти Верховної Ради.
2. Акти Кабінету Міністрів України.
3. Акти місцевого самоврядування.
4. Акти Президента України.
5. Апарат (офіс) Президента України.
6. Відповідальність в конституційному праві.
7. Верховна Рада - парламент України. Поняття та ознаки парламенту.
8. Виборче право і виборчі системи України.
9. Виборчий процес в Україні: поняття та стадії, законодавче регулювання стадій виборчого процесу.
10. Види виборів.
11. Види монархічних форм правління в зарубіжних країнах.
12. Види парламентів.
13. Види парламентів в зарубіжних країнах.
14. Види правового статусу людини та громадянина.
15. Виконавчий комітет в системі місцевого самоврядування.
16. Вища рада правосуддя: склад та компетенція.
17. Відповідальність глави держави в зарубіжних країнах.
18. Внутрішня структура парламенту.
19. Гарантії місцевого самоврядування.
20. Громадянство України: поняття та ознаки.
21. Гуманістичні і демократичні засади конституційного ладу України.
22. Депутатські групи і фракції у Верховній Раді.
23. Державний режим в зарубіжних країнах.
24. Джерела та функції науки конституційного права.
25. Економічні права і свободи людини та громадянина.
26. Загальна характеристика форм держави в зарубіжних країнах.
27. Закріплення загальних засад конституційного ладу в Конституції України.
28. Захист конституційного ладу України.
29. Історія конституційного розвитку України.
30. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина.
31. Класифікація конституційних обов'язків людини і громадянина.
32. Комітети і комісії Верховної Ради: склад, порядок формування, функції та повноваження.
33. Компетенція Верховної Ради.
34. Компетенція Президента України.
35. Компетенція Кабінету Міністрів України.
36. Конституційні гарантії захисту та практичного здійснення прав та свобод людини і громадянина.

37. Конституційні основи організації і діяльності прокуратури.
38. Конституційні принципи виборчого права України.
39. Конституційні принципи та засади правосуддя.
40. Конституційна система органів державної влади України.
41. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету та форми здійснення народовладдя.
42. Конституційно-правові норми та їх специфіка.
43. Конституційно-правові основи взаємовідносин Президента України з Верховною Радою України.
44. Конституційне право, як галузь права, галузь законодавства, юридична наука та навчальна дисципліна.
45. Конституційний статус Кабінету Міністрів України.
46. Конституційний статус суддів в Україні.
47. Конституційні принципи організації судової влади в країнах світу.
48. Конституційно-правовий статус глави уряду в зарубіжних країнах.
49. Конституція про основні функції і обов'язки Української держави.
50. Конфедерації у сучасному світі, мета їх створення і діяльності, характерні особливості їх функціонування.
51. Культурні права і свободи людини та громадянина.
52. Місце і роль Президента України в механізмі державної влади.
53. Місце Конституційного Суду України в механізмі державної влади.
54. Місцеві органи виконавчої влади: система, порядок формування, повноваження.
55. Місце глави держави в системі влади зарубіжних країн.
56. Місце органів виконавчої влади в системі органів державної влади в країнах світу.
57. Належність, набуття та припинення громадянства України.
58. Народний суверенітет і його співвідношення з національним і державним суверенітетом.
59. Основи правового статусу людини і громадянина як загальний конституційно-правовий інститут.
60. Основні етапи новітньої конституційної реформи в Україні.
61. Основні положення теорії конституціоналізму: сутність, функції, риси та юридичні властивості конституції.
62. Основні принципи правового статусу людини і громадянина та їх конституційне закріплення.
63. Особисті права і свободи людини та громадянина.
64. Особливість виборчої системи України.
65. Особливості конституційно-правового статусу монарха.
66. Повноваження парламенту в зарубіжних країнах.
67. Політичні права і свободи людини та громадянина.
68. Поняття та види автономії в зарубіжних країнах.
69. Поняття та види республіканських форм правління в зарубіжних країнах.

70. Поняття та види форм державно-територіального устрою в зарубіжних країнах.
71. Поняття та елементи конституційного правового статусу людини та громадянина.
72. Поняття та конституційні засади територіального устрою України.
73. Поняття та основні ознаки монархії. Способи престолонаслідування.
74. Поняття та особливості судової влади в зарубіжних країнах.
75. Поняття та система джерел конституційного права України.
76. Поняття та соціальна функція парламенту в зарубіжних країнах.
77. Поняття та специфіка конституційно-правових відносин.
78. Поняття та стадії законодавчого процесу. Особливості проходження конституційних законів.
79. Поняття, ознаки та система виконавчої влади в Україні.
80. Поняття, природа та риси конституційних прав та свобод людини і громадянина.
81. Поняття, соціальні функції та види референдумів.
82. Порядок внесення змін до Конституції України.
83. Порядок обрання Президента України.
84. Порядок формування та склад уряду в зарубіжних країнах.
85. Посадові особи Верховної Ради України.
86. Правове регулювання перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні.
87. Правовий статус біженців в Україні.
88. Принципи громадянства України.
89. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України.
90. Світові моделі місцевого самоврядування та їх реалізація в Україні.
91. Сесія Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради.
92. Система адміністративно-територіально устрою України.
93. Система галузі конституційного права України.
94. Система судоустрою України.
95. Склад та порядок формування Кабінету Міністрів України.
96. Склад, порядок формування та повноваження Конституційного Суду України.
97. Спеціальні парламентські процедури.
98. Статус народного депутата України.
99. Строк повноважень Президента України. Конституція України про підстави і порядок дострокового припинення повноважень Президента України.
100. Строки повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.
101. Територіальна, матеріальна, фінансова, організаційна та правова основи місцевого самоврядування.

102. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: функції та повноваження.

103. Форма правління, територіального устрою та державно-правового режиму згідно Конституції України.

104. Характеристика конституційно-правового статусу президента.

105. Характеристика правового статусу іноземців та осіб без громадянства.

106. Центральні органи виконавчої влади.

107. Чисельний склад та структура Верховної Ради України.

«Муніципальне право»

ТЕМА 1. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, СИСТЕМА ТА ДЖЕРЕЛА

Поняття, предмет і система науки муніципального права. Функції та методологія науки муніципального права. Поняття, завдання та система навчальної дисципліни муніципального права. Поняття та ознаки місцевого самоврядування. Зародження наукових знань про місцеве самоврядування. Зародження елементів місцевого самоврядування на українських землях в епоху середньовіччя (X - XVII). Організація місцевого самоврядування в УРСР. Становлення інституту місцевого самоврядування в новітній історії України. Громадівський підхід до місцевого самоврядування. Державницький підхід до місцевого самоврядування. Основні концепції щодо походження місцевого самоврядування у XX ст. Міжнародні стандарти місцевого самоврядування: а) Європейська хартія місцевого самоврядування б) Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Види відповідальності у муніципальному праві. Джерела муніципального права

ТЕМА 2. СИСТЕМА, ПРИНЦИПИ ТА ГАРАНТІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.

Система місцевого самоврядування в Україні та її елементи. Поняття, види, повноваження та форми діяльності територіальних громад. Перспективи розвитку безпосередніх форм місцевої демократії в Україні (місцеві вибори, місцевий референдум, загальні збори жителів за місцем проживання, місцеві ініціативи, громадські слухання тощо). Характеристика основних принципів та основ місцевого самоврядування в Україні. Система гарантій місцевого самоврядування в Україні. Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування.

ТЕМА 3. ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Форми діяльності територіальних громад. Форми безпосереднього здійснення муніципальної влади територіальною громадою. Поняття і види виборів до органів місцевого самоврядування в Україні. Місцевий референдум. Загальні збори жителів за місцем проживання. Місцеві ініціативи. Громадські слухання. Порядок обрання сільських, селищних, міських голів. Правовий статус, завдання та функції сільських, селищних, міських голів. Повноваження сільських, селищних, міських голів. Порядок обрання голів районної, обласної ради. Особливості правового статусу голів міст Києва і Севастополя. Правовий статус голів районної, обласної ради. Дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, голів районної, обласної ради. Перспективи розвитку безпосередніх форм місцевої демократії в Україні.

ТЕМА 4. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МІСЦЕВИХ РАД, ЇЇ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ ТА СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ ГОЛІВ

Місцеві ради як представницькі органи місцевого самоврядування, їх система та організація роботи. Особливості правового статусу депутата місцевої ради. Правовий статус, завдання, функції та організація роботи сільських, селищних, міських голів. Правовий статус старост. Порядок формування та дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, голів районної, обласної, районної в місті ради (на основі практичних матеріалів).

ТЕМА 5. МУНІЦИПАЛЬНА СЛУЖБА ТА ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ Й АСОЦІАЦІЙ

Актуальні проблеми служби в органах місцевого самоврядування України. Поняття та принципи організації та діяльності органів самоорганізації населення. Порядок створення органів самоорганізації населення. Повноваження органів самоорганізації населення. Фінансово-економічна основа органу самоорганізації населення. Організація діяльності та гарантії органу самоорганізації населення. Поняття, принципи створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування. Повноваження та органи управління асоціації органів місцевого самоврядування. Засади взаємодії асоціацій органів місцевого самоврядування з органами державної влади. Фінансова та матеріальна основи, гарантії діяльності асоціації органів місцевого самоврядування.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 1705.
2. Про асоціації органів місцевого самоврядування. Закон України від 16 квітня 2009 року № 1275-VI : за станом на 16 жовтня 2012 року. *Офіційний вісник України*. 2009. № 40. Ст. 1345.
3. Про благоустрій населених пунктів. Закон України від 6 вересня 2005 року № 2807-IV : за станом на 3 вересня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2005. № 40. Ст. 2528.
4. Про визначення окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування. Постанова Верховної Ради України від 17 березня 2015 року № 252-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 21. Ст. 142.
5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини. Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV : за станом на 2 грудня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
6. Про відкритість використання публічних коштів. Закон України від 11 лютого 2015 року № 183-VIII : за станом на 15 вересня 2015 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 18. Ст. 476.
7. Про військово-цивільні адміністрації. Закон України від 3 лютого 2015 року № 141-VIII : за станом на 17 липня 2015 року). *Офіційний вісник України*. 2015. № 13. Ст. 87.
8. Про державну підтримку розвитку місцевого самоврядування в Україні : Указ Президента України від 30 серпня 2001 року № 749/2001. *Офіційний вісник України*. 2001. № 36. Ст. 1658.
9. Про державну службу. Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
10. Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII : за станом на 4 вересня 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 91.
11. Про затвердження плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019-2021 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 77-р <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2019-p>.
12. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР : за станом на 17 липня 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
13. Про місцеві вибори. Закон України від 14 липня 2015 року № 595-VIII : за станом на 26 листопада 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 37–38. Ст. 366.

14. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року №586-XIV : за станом на 1 травня 2016 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20. Ст. 190.
15. Про органи самоорганізації населення. Закон України від 11 липня 2001 року № 2625-III : за станом на 20 листопада 2012 року. *Офіційний вісник України*. 2001. № 32. Ст. 1449.
16. Про основи містобудування. Закон України від 16 листопада 1992 року № 2780-XII : за станом на 01 вересня 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 52. Ст. 683.
17. Про службу в органах місцевого самоврядування : проект Закону України № 2489 від 30 березня 2015 року [Електронний ресурс] Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54569.
18. Про співробітництво територіальних громад. Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 60. Ст. 1638.
19. Про статус депутатів місцевих рад. Закон України від 11 липня 2002 року № 93-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 40. Ст. 290.
20. Про стимулювання розвитку регіонів. Закон України від 8 вересня 2005 року № 2850-IV : за станом на 16 жовтня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 51. Ст. 548.
21. Про столицю України – місто-герой Київ. Закон України від 15 січня 1999 року № 401-XIV : за станом на 7 вересня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 11. Ст. 79.
22. Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5. *Офіційний вісник України*. 2015. № 4. Ст. 67.
23. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 30. Ст. 831.
24. Про транскордонне співробітництво. Закон України від 24 червня 2004 року № 1861-IV : за станом на 2 грудня 2012 року. *Офіційний вісник України*. 2004. № 29. Ст. 1947.
25. Про фінансові ресурси органів місцевого самоврядування щодо їх повноважень: перевірка для субсидіарності. Рекомендація Ради Європи 79 (2000) від 25 травня 2000 року. Офіційний сайт Ради Європи. Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=896523&Site=Congress&BackColorInternet=e0cee1&BackColorIntranet=e0cee1&BackColorLogged=FFC679>.

Додаткові джерела

26. Адміністративна юстиція : європейський досвід і пропозиції для України / [авт.-упоряд. : І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда]. К. : Факт, 2003. 536 с.
27. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні / [В. О. Антонечко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов та ін.] ; за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова. Київ : Атіка, 2007. 863 с.

28. Актуальні проблеми формування органів місцевого самоврядування / М. Корнієнко, М. Теплюк, З. Гладун та ін. Ужгород: Вид-во УжДУ, 1997. 288 с.
29. Андресюк Б. П. Місцеве самоврядування в сучасній Україні: проблеми і перспективи. Київ, 1997. 223 с.
30. Антонович С. Українські міста. *Розвідки про міста і міщанство на Україні – Руси в XV–XVIII вв.* Львів, 1904. 348 с.
31. Астапова Т. О. Адаптація зарубіжного досвіду реформування діяльності органів місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 «Місцеве самоврядування» / Т. О. Астапова. Харків, 2010. 20 с.
32. Баймуратов М. О. Децентралізація публічної влади в Україні та її роль у становленні компетенції місцевого самоврядування. *Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання.* Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2015. 413 с.
33. Баймуратов М. М. Децентралізація повноважень публічної влади в Польщі як засіб формування компетенції місцевого самоврядування: досвід для України. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Право.* 2014. Вип. 7. С. 138–147.
34. Баймуратов М. О. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення і розвитку в Україні : монографія / М. О. Баймуратов., В. А. Григор'єв. Одеса : Юрид. літ., 2003. 248 с.
35. Баймуратов М. О. Муніципальне право України : підручник / М. О. Баймуратов. – Вид. 2-ге допов.]. Київ : Правова єдність, 2009. 716 с.
36. Бальцій Ю. Ю. Правовий статус міського голови в Україні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.02 / Бальцій Юрій Юрійович. Київ, 2006. 210 с.
37. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні : монографія; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Ін Юре, 2003. 512 с.
38. Батанов О. В. Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики : монографія; відп. ред. М. О. Баймуратов. Київ : Юрид. думка, 2010. 656 с.
39. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 р. №396-IX. *Відомості Верховної Ради України.* 2020. № 7, № 8, № 9, Ст. 48.
40. Делія Ю. Юридична відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування. *Право України.* 2003. № 10. С. 29–32.
41. Демиденко В.О. Незавершеність децентралізації та її вплив на ефективність функціонування місцевого самоврядування в м. Києві: мате ріали 3-ї Щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції «Муні ципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості» (Київ, 6 грудня 2019 р.): Асоці ація міст України та Академія праці, соціальних відносин. 2019. С. 74-78. https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/knyga2019_rik.pdf

42. Демиденко В.О. Роль місцевого самоврядування в реінтеграції деокупованих територій України. Аналітично-порівняльне правознавства. 2024. № 4. С. 58-64 DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.8>
43. Демиденко В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні (у схемах) : посібник. Київ : КНТ, 2007. 437 с.
44. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / І. І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В. О. Величко та ін. ; за ред. С. Г. Серьогіної. Вид. 2-ге перероб. та допов. Харків : Право, 2011. 360 с.
45. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2010. 288 с.
46. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [О. М. Бориславська, І. Б. Заверуха, А. М. Школик та ін.] . Київ : Москаленко О. М., 2012. 212 с.
47. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (Мадрид, 21 травня 1980 року) // Офіційний вісник України. 2006. № 9. С. 585.
48. Європейська хартія міст II (Маніфест нової урбаністики), прийнята Конгресом на 15-ій Пленарній сесії 29 травня 2008 р. в м. Страсбург // Режим доступу – сайт Ради Європи : <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1303089&Site=COE>
49. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. *Офіційний вісник України*. 2015. № 24. С. 1418.
50. Європейська хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої демократії в Україні : наук.-практ. посіб. / упоряд. О. В. Бейко, А. К. Гук, В. М. Князєв ; за ред. М. О. Пухтинського, В. В. Толкованова. Київ : Крамар, 2003. 396 с.
51. Європейські правові стандарти та їх імплементація в українське законодавство / за ред. акад. НАПрН України О. В. Зайчука. Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2013 546 с.
52. Євсюкова О. В. Система принципів організації діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: конституційно-правова необхідність [Електронний ресурс] / О. В. Євсюкова // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. № 5. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duug_2014_5_13.
53. Загальні засади місцевого самоврядування в Україні : підручник / [упоряд.: О. В. Батанов, Н. М. Батанова, В. М. Вакуленко та ін.] ; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. Київ : НАДУ, 2010. 368 с.
54. Зарубіжний досвід організації роботи місцевої влади : монографія / М. О. Пухтинський, П. В. Ворона, О. В. Власенко та ін. ; за заг. ред. П. В. Ворони. Харків : Магістр, 2009. 280 с.
55. Калиновський Б.В., Кулик Т.О. Конституційні засади системи надання адміністративних послуг органами місцевої публічної влади в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : електронне наукове видання : збірник*. 2019. № 3 (5) грудень. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. С. 218-234.

56. Калиновський Б.В., Кулик Т.О. Конституційні засади системи надання адміністративних послуг органами місцевої публічної влади в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. К., 2019. №3 (5). С. 218–234.

57. Калиновський Б.В., Кулик Т.О. Нормотворча діяльність місцевих рад в Україні. *Аспекти публічного правління*. 2018. Том 6 № 5 С. 33-40.

58. Калиновський Б. В. Державне будівництво та муніципальне право : словник термінів та визначень / Б. В. Калиновський, Б. С. Кінаш, О. М. Солоненко. – Київ : КНУВС, 2006. – 228 с.

59. Калиновський Б. В. Компетенція місцевої публічної влади. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2 (99). С. 54–64.

60. Калиновський Б. В. Компетенція місцевої публічної влади. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 2 (99). С. 54–64.

61. Калиновський Б. В. Міжнародно-правові стандарти організації та функціонування місцевої публічної влади. *Часопис Київського університету права*. – 2016 – № 4 – С. 62–66.

62. Калиновський Б. В. Місцева публічна влада в Україні: конституційно-правові засади функціонування та розвитку : монографія. Вінниця, ТОВ «Нілан – ЛТД», 2016. 426 с.

63. Калиновський Б. В. Принципи функціонування місцевої публічної влади в Україні: нормативне забезпечення та механізми реалізації. *Віче*. 2016. № 9–10. С. 37–40.

64. Калиновський Б. В. Шляхи реформування територіальної основи організації місцевої публічної влади в Україні. *Держава і право : зб. наук. праць. Серія : Юридичні науки*. Київ : Юрид. думка, 2016. Вип. 70. С. 191–202.

65. Калиновський Б. В. Конституційні засади державної регіональної політики. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2016. № 3. С. 26–30

66. Камінська Н. В. Європейська система місцевого і регіонального самоврядування (міжнародно-правові засади становлення, функціонування та розвитку) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : 12.00.11 «Міжнародне право» / Камінська Наталія Василівна. – Київ, 2014. – 37 с.

67. Камінська Н. В. Місьцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно правовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНТ, 2010. 232 с.

68. Колодій А. М. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. Вид. 2-ге перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 504 с.

69. Колодій А. М. Конституційна реформа в сфері місцевого самоврядування. *Конституційна реформа в Україні в сфері місцевого самоврядування: уроки від країн Вишеградської четвірки* : тези доп. наук.-практ. конф. (Харків, 21–22 жовт. 2016 р.). Харків : Право, 2016. С. 18–26.

70. Колодій А. М. Конституційна реформа в Україні: поняття, етапи та головні напрямки : доп. *Академічні читання*. Київ : НАПрН України, 2010. Вип. 17 27 с.
71. Конституція України : наук.-практ. коментар / В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін та ін. ; ред. кол.: В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін. – Харків : Право ; Київ : Ін Юре, 2003. 808 с.
72. Конституція України : наук.-практ. коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. Вид. 2-ге перероб. і допов. – Харків : Право, 2011. С. 971–1028.
73. Копейчиков В.В. Проблема самоврядування і її розв'язання в західних демократіях і в Україні: Лекція. К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2000. 32 с.
74. Кравченко В. В. Муніципальне право України : [навч. посіб.] / В. В. Кравченко, М. В. Пітцик. К. : Атіка, 2003. 672 с.
75. Куйбіда М. С. Державне управління розвитком міст із спеціальним статусом (на прикладі м. Севастополя) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізм державного управління» / М. С. Куйбіда. Львів, 2011. 20 с.
76. Кулик Т. О. Конституційні засади взаємодії місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування (на матеріалах міста Києва) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидат. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право ; муніципальне право». Київ, 2015. 20 с.
77. Кучук А. М. Конституційне право: Навчально-методичний посібник. Ч. 1 / А. М. Кучук, Ю. С. Завгородня. Дніпро : Середняк Т.К., 2023. 128 с.
78. Лазор О. Д. Інституціоналізація публічної самоврядної влади в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 «Міське самоврядування» / О. Д. Лазор. Запоріжжя, 2010. 40 с.
79. Любченко П. М. Муніципальне право України : навч. посіб. / П. М. Любченко. Харків : ФІНН, 2012. 496 с.
80. Міське самоврядування у громаді : [практ. посіб. для депутатів місц.рад та активістів громад] / за ред. А. Ткачука. К. : Інститут громадянського суспільства ; ІКЦ ЛЕСТА, 2004. 288 с.
81. Муніципальна влада в Україні : проблеми теорії та практики. / О. В. Батанов; [відп. ред. М. О. Баймуратов]; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К.: Юрид. думка, 2010. 653 с.
82. Муніципальне право зарубіжних країн : навч. посіб. : у 3 ч. / В. Ю. Барвіцький, О. В. Батанов ; за заг. ред. П. Ф. Мартиненка. Київ : Знання України. Ч. 3. 2006. 283 с.
83. Муніципальне право зарубіжних країн : навч. посіб. / М. О. Баймуратов, О. В. Батанов, В. М. Кампо, О. А. Музика : у 3 ч. ; за заг. ред. П. Ф. Мартиненка. – Київ : Знання України, 2006. Ч. 2. 120 с.
84. Муніципальне право України : підруч. / [В. Ф. Погорілко, М. О. Баймуратов, Ю. Ю. Бальций та ін.] ; за ред. Баймуратова М. О. [2-ге вид. доп.]. К. : Правова єдність, 2009. 720 с.

85. Муніципальне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, М. О. Баймуратов, Ю. Ю. Бальций та ін. ; за ред. М. О. Баймуратова. Вид. 2-ге допов. – Київ : Правова єдність, 2009. 720 с.
86. Муніципальне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, О. Ф. Фрицький, М. О. Баймуратов та ін. ; за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. – Київ : Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.
87. Муніципальне статутне право : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / А. В. Дуда, В. М. Кампо, В. Ю. Росіхіна, К. С. Рубанський ; заг. ред. В. М. Кампо ; Одеська національна академія, Академія муніципального управління, НДІ приватного права і підприємництва Академії правових наук України. [2-ге вид., доп. і випр.]. Одеса : Юрид. літ., 2005. 133 с.
88. Принципи Європейської Хартії місцевого самоврядування: Навч. посібник / М. Пітцик, В. Кравченко, Е. Моньйо, В. Черніков. К.: Клевер, 2000. 136 с.
89. Савчин М.В. Порівняльне конституційне право: підручник, 3-тє вид. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 596 с.
90. Слінько Т.М., Дахова І.І., Байрачна Л.К. Конституційне право: Навч. посібник. К.: Право. 2024. 372 с.
91. Совгиря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс. Юрінком Інтер. 2023. 556 с.
92. Сторонянська І.З., Беновська Л.Я. Нова регіональна політика України: інструментарій та напрями реагування в умовах сучасних викликів. Регіональна економіка. 2023. №1. С. 5-14. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-1>
93. Сухий О. В. Конституційне право України: навчальний посібник / О. В. Сухий. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 688 с.
94. Федоренко В.Л., Чернеженко О.М. Конституційні моделі місцевого самоврядування у державах-учасниках ЄС, Швейцарії та Україні: монограф.; за ред. В.Л. Федоренка. Київ: Видавництво «Ліра», 2017. 288 с.
95. Федоренко В. Л. Конституційне право України : підручник до 20-ої річниці Конституції України та 25-ої річниці незалежності України. Київ : Ліра-К, 2016. 616 с.
96. Хартія Українських міст, прийнята Загальними зборами Асоціації міст України (м. Київ, 26 черв. 1997 р.) / П. Д. Біленчук, В. В. Кравченко, М. В. Підмогильний. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право). Київ : Атіка, 2000. С. 268–287.
97. Чернеженко О.М. Місцеве самоврядування в Україні та державах-учасниках ЄС: конституційне регулювання й організаційні моделі: монограф.; за заг. ред. проф. В.Л. Федоренка. К.: Видавництво: Ліра-К, 2018. 380 с.
98. Чернеженко О.М. Основи Європейської конституційної моделі місцевого самоврядування в Європейській хартії місцевого самоврядування. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2019. № 2 (76). С. 120–127.

Інформаційні ресурси:

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
6. База даних законодавства ЄС: <http://europa.eu.int/eur-lex>
7. Бібліотека Міжнародного центру перспективних досліджень. – <http://www.icps.kiev.ua/library>.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття, предмет та методи муніципального права України.
2. Система муніципального права України: муніципально-правові норми, принципи та інститути.
3. Джерела муніципального права України.
4. Муніципально-правові відносини: поняття, ознаки, елементи.
5. Муніципально-правова відповідальність: поняття та види.
6. Поняття, предмет і система науки муніципального права.
7. Функції та методологія науки муніципального права.
8. Поняття, завдання та система навчальної дисципліни муніципального права.
9. Поняття та ознаки місцевого самоврядування.
10. Становлення інституту місцевого самоврядування в новітній історії України.
11. Громадівська теорія місцевого самоврядування.
12. Державницька теорія місцевого самоврядування.
13. Міжнародні стандарти місцевого самоврядування: а) Європейська хартія місцевого самоврядування б) Всесвітня декларація місцевого самоврядування.
14. Система місцевого самоврядування в Україні та її елементи.
15. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
16. Поняття, функції та повноваження територіальних громад.
17. Органи та посадові особи місцевого самоврядування.
18. Основні принципи місцевого самоврядування в Україні та їх класифікація.
19. Правова основа місцевого самоврядування в Україні.
20. Територіальна основа місцевого самоврядування в Україні.
21. Матеріальна основа місцевого самоврядування в Україні.
22. Фінансова основа місцевого самоврядування в Україні.
23. Поняття та система гарантій місцевого самоврядування в Україні.
24. Правовий статус виконавчих органів місцевих рад.
25. Форми безпосереднього здійснення муніципальної влади територіальною громадою.
26. Поняття, види та порядок проведення виборів депутатів місцевих рад.
27. Органи самоорганізації населення.
28. Місцеві ініціативи. Громадські слухання.
29. Правовий статус сільського, селищного та міського голови.
30. Місцеві ради як представницькі органи місцевого самоврядування, їх система.
31. Статус сільських, селищних та міських рад.
32. Порядок формування та припинення повноважень місцевих рад.
33. Компетенція сільських, селищних та міських рад.

34. Особливості статусу обласних та районних рад.
35. Структура та порядок діяльності місцевих рад.
36. Особливості статусу районних та обласних рад як органів місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.
37. Сесія – головна організаційно-правова форма діяльності місцевої ради.
38. Правовий статус депутатів місцевих рад.
39. Початок і припинення повноважень депутата місцевої ради.
40. Порядок обрання сільських, селищних, міських голів.
41. Правовий статус, завдання та функції сільських, селищних, міських голів.
42. Повноваження сільських, селищних, міських голів.
43. Дostroкове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, голів районної, обласної, районної в місті ради.
44. Порядок формування виконавчих комітетів сільських, селищних, міських, районних в місті рад.
45. Правовий статус виконавчих комітетів сільських, селищних, міських, районних в місті рад.
46. Поняття та основні принципи служби в органах місцевого самоврядування України.
47. Правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування в Україні.
48. Проходження служби в органах місцевого самоврядування України та службова кар'єра.
49. Матеріальне та соціально-побутове забезпечення посадових осіб місцевого самоврядування в Україні.
50. Поняття та принципи організації та діяльності органів самоорганізації населення.
51. Порядок створення та повноваження органів самоорганізації населення.
52. Фінансово-економічна основа органу самоорганізації населення.
53. Поняття, принципи створення та діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування.
54. Повноваження та органи управління асоціації органів місцевого самоврядування.
55. Засади взаємодії асоціацій органів місцевого самоврядування з органами державної влади.

«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»

«Цивільне право»

ТЕМА № 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТОД, СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Цивільне право в системі галузей права України. Загальні риси цивільного права як права приватного. Співвідношення публічного та приватного права.

Предмет цивільно-правового регулювання. Цивільно-правовий метод регулювання суспільних відносин. Функції цивільного права. Принципи цивільного права. Система цивільного права як галузі права. Основні системи континентального цивільного права. Інституційна система. Пандектна система цивільного права. Відмежування цивільного права від інших галузей права.

ТЕМА № 2. ЦИВІЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Поняття та види джерел цивільного права. Поняття та склад актів цивільного законодавства. Конституція України як основа цивільного законодавства. Норми міжнародного права і міжнародні договори. Звичай, корпоративні правила, юридична доктрина та їх значення. Класифікація актів цивільного законодавства за сферою правового регулювання. Значення актів Конституційного Суду України, Верховного Суду та судової практики. Дія цивільно-правових актів у часі, просторі, за колом осіб. Зворотна сила цивільного закону. Аналогія закону та аналогія права в цивільно-правових відносинах. Недійсність нормативних актів. Поняття науки цивільного права. Наукові методи дослідження цивільно-правових явищ. Розвиток науки цивільного права. Класична література з цивільного права. Вітчизняна цивілістика. Основні етапи розвитку цивільного законодавства та цивілістичної науки.

ТЕМА № 3. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Поняття цивільних правовідносин. Елементи цивільних правовідносин. Поняття та види суб'єктивних цивільних прав та обов'язків. Прості і складні правовідносини. Майнові та особисті немайнові правовідносини. Корпоративні правовідносини. Абсолютні, загальнорегулятивні та відносні правовідносини. Активні та пасивні цивільні правовідносини. Речові і зобов'язальні правовідносини. Регулятивні та охоронні правовідносини. Підстави виникнення, зміни і припинення цивільних правовідносин. Поняття та види юридичних фактів. Абсолютні та відносні події. Правомірні і неправомірні дії. Правостворюючі, правозмінюючі, правоприпиняючі та правовідновлюючі факти.

ТЕМА № 4. ФІЗИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Правовий статус фізичних осіб. Правоздатність фізичної особи. Ознаки та обсяг цивільної правоздатності. Правоздатність та суб'єктивні цивільні права. Виникнення та припинення цивільної правоздатності. Правоздатність іноземців та осіб без громадянства. Обмеження правоздатності.

Місце проживання фізичної особи та його цивільно-правове значення. Визначення місця проживання фізичної особи.

Цивільна дієздатність фізичної особи. Види цивільної дієздатності. Надання повної цивільної дієздатності. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи та визнання її недієздатною. Опіка та піклування.

Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення фізичної особи померлою. Правові наслідки появи фізичної особи, яка була оголошена померлою.

Особливості правового становища фізичної особи-підприємця.

ТЕМА № 5. ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Сутність юридичної особи. Розвиток вчення про юридичну особу в науці цивільного права. Поняття та ознаки юридичної особи. Індивідуалізація юридичної особи. Правоздатність і дієздатність юридичної особи. Органи юридичної особи, її філії та представництва.

Порядок і способи створення юридичної особи. Нормативно-явочний, розпорядчий, договірний, дозвільний порядок створення юридичної особи. Державна реєстрація юридичної особи.

Форми припинення юридичної особи. Реорганізація та ліквідація юридичної особи. Порядок ліквідації юридичної особи.

Класифікація юридичних осіб. Юридичні особи приватного та публічного права. Організаційно-правові форми юридичної особи. Підприємницькі та непідприємницькі товариства. Поняття та види господарських товариств. Кооперативи. Громадські та релігійні організації. Благодійні та інші фонди. Об'єднання юридичних осіб.

Держава, Автономна Республіка Крим і територіальна громада як суб'єкти цивільних правовідносин.

ТЕМА № 6. ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Поняття та види об'єктів цивільних прав. Майно як об'єкт цивільних прав. Поняття та класифікація речей. Речі рухомі та нерухомі. Речі подільні та неподільні. Речі, визначені індивідуальними або родовими ознаками. Споживні та неспоживні речі. Головна річ та приналежність. Складові частини речі. Складні речі. Продукція, плоди та доходи. Підприємство як єдиний майновий комплекс. Гроші. Результати роботи та послуги як об'єкти цивільного права.

Поняття і правова природа цінних паперів. Ознаки цінних паперів. Класифікація цінних паперів. Види цінних паперів за формою випуску, за

способом легітимації уповноваженої особи, за змістом, за особою боржника, за способом випуску. Вимоги до цінного паперу. Права на цінний папір та права за цінним папером. Виконання за цінним папером.

ТЕМА № 7. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ДІЇ. ПРАВОЧИНИ

Суть цивільно-правових дій та їх види. Обставини, які можуть впливати на юридичну силу дій. Способи волевиявлення.

Поняття та ознаки правочину. Види правочинів. Односторонні, двосторонні та багатосторонні правочини. Консенсуальні та реальні правочини. Каузальні та абстрактні правочини. Відплатні та безвідплатні правочини. Строкові та безстрокові правочини. Умовні та безумовні правочини. Правочини з відкладальною та скасувальною обставиною. Фидуціарні правочини. Алеаторні правочини. Біржові правочини.

Умови дійсності правочинів. Форма правочину як умова його дійсності. Усна форма правочину. Письмова форма правочину. Правові наслідки недодержання нотаріальної форми правочину. Правові наслідки недодержання простої письмової форми правочину. Правочини з відкладальною та скасувальною умовою.

Поняття та види недійсних правочинів. Нікчемні правочини та їх види. Оспорювані правочини та їх види. Правові наслідки недійсності правочину або окремих його частин. Момент недійсності правочину.

ТЕМА № 8. ЗДІЙСНЕННЯ І ЗАХИСТ СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Сутність здійснення суб'єктивних цивільних прав. Ознаки здійснення цивільних прав. Способи здійснення суб'єктивних цивільних прав. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. Зловживання суб'єктивними цивільними правами.

Захист суб'єктивних цивільних прав. Способи захисту цивільних прав та інтересів. Захист цивільних прав і інтересів судом. Захист цивільних прав нотаріусом. Самозахист.

ТЕМА № 9. ПРЕДСТАВНИЦТВО. ДОВІРЕНІСТЬ

Поняття та ознаки представництва. Підстави та види представництва. Представництво за законом. Представництво за довіреністю. Комерційне представництво.

Правочини, які може вчиняти представник.

Поняття повноваження. Довіреність та її види. Форма довіреності. Строк дії довіреності. Передоручення. Припинення представництва за довіреністю. Скасування довіреності. Відмова представника від вчинення дій, які були визначені довіреністю. Довіреності, що видаються організацією на отримання матеріальних цінностей. Довіреність юридичної особи. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень.

ТЕМА № 10. СТРОКИ ТА ТЕРМІНИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Поняття та значення строку та терміну. Види строків в цивільному праві та їх класифікація Порядок обчислення строків.

Поняття та види позовної давності. Загальна позовна давність. Спеціальна позовна давність. Початок перебігу строків позовної давності. Зупинення перебігу позовної давності. Переривання перебігу позовної давності. Правові наслідки спливу позовної давності. Поновлення строків позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

ТЕМА № 11. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Поняття цивільно-правової відповідальності як виду юридичної відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності. Форми цивільно-правової відповідальності. Матеріальна і моральна шкода. Поняття і елементи збитків. Реальні збитки та упущена вигода. Неустойка як форма відповідальності.

Договірна і недоговірна відповідальність. Дольова, солідарна і субсидіарна відповідальність.

Умови цивільно-правової відповідальності. Протиправність. Шкода. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою та шкідливими наслідками. Вина як умова цивільно-правової відповідальності. Розмір відповідальності.

Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності. Вина кредитора. Непереборна сила. Випадок.

ТЕМА № 12. ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ТА ЇХ ЗАХИСТ

Поняття та значення особистих немайнових прав. Зміст особистих немайнових прав. Види особистих немайнових прав.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на життя. Право на охорону здоров'я. Право на медичну допомогу. Право на свободу. Право на особисту недоторканність. Право на донорство. Право на сім'ю. Право на опіку або піклування. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Право на ім'я, на зміну імені, на використання імені. Право на повагу до гідності, честі, на недоторканість ділової репутації. Право на індивідуальність. Право на особисте життя та його таємницю. Право на вибір роду занять. Право на захист від протиправного втручання в сферу приватного життя. Право на інформацію. Право на особисті папери. Право на таємницю кореспонденції. Право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості. Право на місце проживання. Право на недоторканність житла. Право на вибір роду занять. Право на свободу пересування. Право на свободу об'єднання. Право на мирні зібрання.

Особливості здійснення та захисту особистих немайнових прав в цивільному праві.

ТЕМА № 13. ПРАВО ВЛАСНОСТІ ЯК АБСОЛЮТНЕ РЕЧОВЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Поняття власності. Поняття права власності. Види права власності. Зміст права власності. Здійснення права власності. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

Підстави (способи) набуття права власності. Первинні та похідні способи набуття права власності. Момент набуття права власності за договором. Підстави припинення права власності.

ТЕМА № 14. РЕЧОВІ ПРАВА НА ЧУЖЕ МАЙНО

Поняття речових прав на чуже майно. Повне речове право на чуже майно. Обмежене речове право на чуже майно. Право володіння чужим майном. Поняття та види сервітутів. Встановлення сервітуту. Підстави припинення сервітуту. Суперфіцій. Емфітевзис.

Право повного господарського відання. Право оперативного управління.

ТЕМА № 15. ПРАВО СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Поняття права спільної власності. Зміст права спільної власності. Види права спільної власності.

Право спільної часткової власності. Підстави виникнення права спільної часткової власності. Утримання майна, що є у спільній частковій власності. Переважне право купівлі. Поділ майна, що є у спільній частковій власності.

Право спільної сумісної власності. Здійснення права спільної сумісної власності. Виділ частки майна, що є у спільній сумісній власності.

ТЕМА № 16. СПАДКОВЕ ПРАВО

Поняття спадкування та його значення. Спадкове законодавство. Спадкове правонаступництво. Об'єкт спадкового правонаступництва. Підстави спадкування.

Поняття заповіту та його зміст. Форма заповіту. Посвідчення заповіту при свідках. Секретний заповіт. Заповідальний відказ. Заповідальне покладання. Підпризначення спадкоємця. Складання заповіту з умовою. Заповіт подружжя. Зміна та скасування заповіту. Посвідчення заповіту нотаріусом. Посвідчення заповіту посадовою особою органу місцевого самоврядування, іншою посадовою особою, службовою особою. Посвідчення заповіту при свідках.

Поняття спадкування за законом. Підстави спадкування за законом. Черги спадкоємців за законом та їх склад. Зміна черговості при спадкуванні за законом. Спадкування за правом представлення.

Час відкриття спадщини. Комморієнти. Місце відкриття спадщини. Охорона спадкового майна. Прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Право на відмову від спадщини на користь іншої особи.

Спадкова трансмісія. Усунення від права на спадкування. Відумерлість спадщини. Право на обов'язкову частку спадщини. Перерозподіл спадщини.

Особливості спадкування окремих видів майна.

Охорона спадкового майна. Управління спадщиною. Виконання заповіту. Повноваження виконавця заповіту. Оформлення права на спадщину.

Поняття спадкового договору. Особливості спадкового договору з участю подружжя. Розірвання спадкового договору.

ТЕМА № 17. ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ТА ІНШИХ РЕЧОВИХ ПРАВ

Захист і охорона власності як одна із основних функцій держави. Поняття захисту права власності. Судовий захист права власності. Загальна характеристика речових та зобов'язально-правових позовів.

Право власника на витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Ознаки віндикаційного позову. Предмет віндикаційного позову. Добросовісне і недобросовісне незаконне володіння. Розрахунки при поверненні майна з чужого незаконного володіння. Витребування грошей та цінних паперів на пред'явника.

Захист права власності від порушень, які не поєднані з позбавленням володіння (негаторний позов). Визнання права власності. Визнання незаконним правового акту, що порушує право власності. Захист права власності зобов'язально-правовими позовами. Позови про визнання права власності чи іншого речового права.

ТЕМА № 18. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН, ПОВ'ЯЗАНИХ З ТВОРЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Поняття права інтелектуальної власності. Об'єкти права інтелектуальної власності. Державна реєстрація результатів інтелектуальної діяльності і засобів індивідуалізації. Виключне право. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Ліцензійний договір.

Поняття авторського права. Об'єкти авторського права. Твори, які не є об'єктами авторського права. Суб'єкти авторського права. Співавторство. Суб'єкти авторського права на службові твори.

Особисті немайнові права автора. Майнові права автора. Використання твору. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності. Поняття суміжних прав. Об'єкти суміжних прав. Строки чинності суміжних майнових прав. Захист авторських та суміжних прав.

Поняття наукового відкриття. Поняття та ознаки винаходу, корисної моделі, промислового зразку. Оформлення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Поняття та значення патенту. Видача патенту. Особисті немайнові права автора винаходу, корисної моделі, промислового зразку. Виключні права патентоволодільця. Право на фірмове найменування. Право на товарний знак.

Строки чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Захист прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок.

Поняття та об'єкти раціоналізаторської пропозиції.

Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин.

Право інтелектуальної власності на комерційне найменування, торговельну марку, географічне зазначення.

Поняття комерційної таємниці та її охорона.

ТЕМА № 19. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Поняття зобов'язального права. Система зобов'язального права. Поняття цивільно-правових зобов'язань. Суб'єкти зобов'язання. Підстави заміни кредитора та боржника у зобов'язанні. Множинність осіб у зобов'язанні. Об'єкт зобов'язання. Зміст зобов'язання.

Види цивільних зобов'язань. Часткові, солідарні та субсидіарні зобов'язання. Регресні зобов'язання. Односторонні та взаємні зобов'язання. Однооб'єктні, альтернативні та факультативні зобов'язання. Головні та додаткові (акцесорні) зобов'язання. Система цивільно-правових зобов'язань. Підстави виникнення зобов'язань.

Поняття і принципи виконання зобов'язань. Цесія. Місце, спосіб і строк виконання зобов'язань. Солідарні зобов'язання. Регресні зобов'язання.

ТЕМА № 20. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР

Поняття і значення договору. Свобода договору. Класифікація договорів. Іменні та безіменні договори. Змішані договори. Односторонні, двосторонні та багатосторонні договори. Договори на користь третьої особи. Комутативні та алеаторні договори. Публічний договір. Договір приєднання. Попередній договір. Договір про наміри (протокол про наміри).

Зміст договору. Істотні, звичайні та випадкові умови договору. Тлумачення умов договору. Порядок укладення договору. Оферта. Акцепт. Укладення договору на публічних торгах. Вирішення переддоговірних спорів. Зміна та розірвання договору.

ТЕМА № 21. СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Поняття способів забезпечення виконання зобов'язань. Класифікація видів забезпечення виконання зобов'язань.

Зобов'язально-правові способи забезпечення виконання договірних зобов'язань. Неустойка. Предмет неустойки. Види неустойки: штрафна, залікова, виключна, альтернативна. Штраф. Пеня. Порука. Підстави припинення поруки. Гарантія. Завдаток. Відмінність завдатку від авансу.

Речові способи забезпечення виконання зобов'язань. Застава. Іпотека. Заклад. Форми застави. Застава товарів в обороті або переробці. Застава цінних паперів. Застава майнових прав. Порядок реалізації застави. Притримання.

Забезпечення виконання зобов'язання за кредитним договором. Довірча власність. Об'єкт довірчої власності. Виникнення та припинення довірчої власності. Порядок звернення стягнення на об'єкт довірчої власності.

ТЕМА № 22. ПРИПИНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Поняття та види припинення зобов'язань. Припинення зобов'язань за волею сторін. Виконання зобов'язання. Зарахування. Новація. Прощення боргу. Відступне. Мирова угода. Припинення зобов'язань за обставин, які не залежать від волі сторін. Фактична й юридична неможливість виконання. Поєднання в одній особі боржника і кредитора. Смерть фізичної особи. Ліквідація юридичної особи. Інші способи припинення зобов'язань.

ТЕМА № 23. ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ. ДОГОВІР РОЗДРІБНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ. ДОГОВІР МІНИ

Поняття та загальна характеристика договору купівлі-продажу, його види. Сторони договору купівлі-продажу. Істотні умови договору купівлі-продажу. Предмет договору купівлі-продажу, його характеристика: кількість товару, асортимент, якість товару, комплектність, тара, упаковка. Гарантійний строк і строк придатності. Ціна договору купівлі-продажу. Момент виникнення права власності у покупця. Форма договору купівлі-продажу. Права та обов'язки продавця і покупця. Правові наслідки відкликання товару у покупця. Правові наслідки невиконання продавцем і покупцем покладених на них обов'язків.

Особливості договорів купівлі-продажу нерухомості (житла, земельної ділянки тощо).

Договір роздрібною купівлі-продажу: поняття та загальна характеристика. Особливості договору роздрібною купівлі-продажу щодо прав, обов'язків сторін та наслідків невиконання продавцем і покупцем покладених на них обов'язків.

Особливості окремих видів договору роздрібною купівлі-продажу. Договір купівлі-продажу з умовою про прийняття покупцем товару у встановлений строк. Договір купівлі-продажу товару за зразками. Договір купівлі-продажу товарів з використанням автоматів. Договір купівлі-продажу з умовою про доставку товару покупцеві. Договір найму-продажу. Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості.

Поняття та загальна характеристика договору міни, його сторони і предмет. Момент набуття права власності на отримані за договором міни товари. Правове регулювання договору міни.

ТЕМА № 24. ДОГОВІР ПОСТАВКИ. ДОГОВІР КОНТРАКТАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ. ДОГОВІР ПОСТАЧАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИМИ ТА ІНШИМИ РЕСУРСАМИ ЧЕРЕЗ ПРИЄДНАНУ МЕРЕЖУ

Договір поставки: поняття, загальна характеристика, сторони, істотні умови. Предмет договору поставки. Порядок і строки поставки товару. Ціна та порядок розрахунків за поставлені товари. Форма договору поставки. Права та обов'язки сторін за договором поставки. Порядок приймання покупцем поставленого товару. Зміна та розірвання договору поставки. Відповідальність сторін за договором поставки.

Поняття та загальна характеристика договору контрактації сільськогосподарської продукції. Сторони договору контрактації сільськогосподарської продукції, його умови. Предмет договору контрактації сільськогосподарської продукції. Особливості виконання договору контрактації сільськогосподарської продукції. Права, обов'язки та відповідальність сторін за договором контрактації сільськогосподарської продукції. Звільнення від відповідальності виробника сільськогосподарської продукції.

Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: поняття, загальна характеристика, відмінність від інших договорів, сторони, істотні умови. Предмет договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Строки постачання енергетичних та інших ресурсів. Права, обов'язки та відповідальність сторін за договором постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Звільнення постачальника енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу від відповідальності.

ТЕМА № 25. ДОГОВІР ДАРУВАННЯ

Поняття, види та загальна характеристика договору дарування. Відмежування договору дарування від інших цивільно-правових договорів. Сторони у договорі дарування, їх права та обов'язки. Предмет договору дарування. Прийняття дарунка. Форма договору дарування. Припинення і розірвання договору дарування.

Особливості окремих видів договору дарування: договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, договору дарування з обов'язком обдаровуваного на користь третьої особи, договору про пожертву.

ТЕМА № 26. ДОГОВІР РЕНТИ

Договір ренти: поняття та загальна характеристика. Відмінність договору ренти від інших договорів. Сторони договору ренти, їх права та обов'язки. Предмет договору ренти. Форма і розмір ренти. Забезпечення виконання зобов'язання платником ренти. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти. Строк договору ренти. Форма договору ренти. Припинення договору ренти. Правові наслідки розірвання договору ренти.

ТЕМА № 27. ДОГОВІР ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ (ДОГЛЯДУ)

Поняття і загальна характеристика договору довічного утримання (догляду). Відмінність договору довічного утримання (догляду) від інших цивільно-правових договорів. Сторони договору довічного утримання (догляду), їх права та обов'язки. Заміна набувача. Предмет договору довічного утримання (догляду). Момент виникнення у набувача права власності на майно, яке є предметом договору довічного утримання (догляду). Строк договору довічного утримання (догляду). Форма договору довічного утримання (догляду). Припинення договору довічного утримання (догляду).

ТЕМА № 28. ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ). ДОГОВІР ПРОКАТУ

Поняття договору найму (оренди), його загальна характеристика і види. Відмінність договору найму (оренди) від інших цивільно-правових договорів. Суб'єктний склад договору найму (оренди). Предмет, орендна плата і строк договору найму (оренди). Форма договору найму (оренди). Права та обов'язки сторін за договором найму (оренди). Поліпшення наймачем речі, переданої в найм. Правові наслідки порушення наймодавцем покладених на нього обов'язків. Відповідальність сторін за договором найму (оренди). Особливості перебігу строків позовної давності щодо вимог наймодавця і наймача. Припинення договору найму (оренди): підстави і наслідки.

Поняття і загальна характеристика договору прокату. Суб'єктний склад договору прокату. Предмет договору прокату. Плата за прокат. Права та обов'язки сторін договору прокату.

ТЕМА № 29. ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

Поняття та загальна характеристика договору найму (оренди) земельної ділянки. Суб'єктний склад договору найму (оренди) земельної ділянки. Істотні умови договору найму (оренди) земельної ділянки. Об'єкт договору найму (оренди) земельної ділянки. Плата за користування земельною ділянкою. Форма договору найму (оренди) земельної ділянки. Права та обов'язки сторін договору найму (оренди) земельної ділянки. Зміна, припинення та розірвання договору найму (оренди) земельної ділянки, їх правові наслідки. Поновлення договору найму (оренди) земельної ділянки.

ТЕМА № 30. ДОГОВІР НАЙМУ БУДІВЛІ АБО ІНШОЇ КАПІТАЛЬНОЇ СПОРУДИ. ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ) ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Поняття і загальна характеристика договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. Сторони договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. Об'єкт договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. Плата за користування будівлею або іншою капітальною спорудою. Строк договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. Форма договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. Права та обов'язки сторін за договором найму будівлі або іншої капітальної споруди. Державна реєстрація права користування нерухомим майном, яке виникає на підставі договору найму будівлі або іншої капітальної споруди.

Договір найму (оренди) транспортного засобу: поняття та загальна характеристика. Сторони договору найму (оренди) транспортного засобу, їх права та обов'язки. Предмет договору найму (оренди) транспортного засобу. Форма договору найму (оренди) транспортного засобу. Права та обов'язки сторін за договором найму (оренди) транспортного засобу. Особливості найму транспортного засобу з екіпажем, який його обслуговує.

ТЕМА № 31. ДОГОВІР ЛІЗИНГУ

Поняття та загальна характеристика договору лізингу. Види договорів лізингу. Суб'єкти договору лізингу. Істотні умови договору лізингу. Предмет договору лізингу, ризик його випадкового знищення чи випадкового пошкодження. Строк договору лізингу. Лізингові платежі. Форма договору лізингу. Сублізинг. Права та обов'язки сторін за договором лізингу. Право власності на предмет лізингу. Порядок розрахунків у разі переходу права власності до лізингоодержувача. Відмова від договору лізингу.

Особливості окремих видів договору лізингу: прямого лізингу, непрямого лізингу, оперативного лізингу, фінансового лізингу.

ТЕМА № 32. ДОГОВІР НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЖИТЛА

Поняття та загальна характеристика договору найму (оренди) житла. Сторони договору найму (оренди) житла. Тимчасові мешканці. Заміна наймача. Предмет договору найму (оренди) житла. Житло, житловий будинок, квартира. Плата за користування житлом. Права та обов'язки сторін за договором найму (оренди) житла. Розірвання договору найму (оренди) житла, його наслідки.

Особливості договору піднайму житла. Особливості оренди житла з викупом.

ТЕМА № 33. ДОГОВІР ПОЗИЧКИ

Поняття та загальна характеристика договору позички. Відмінність договору позички від інших договорів. Суб'єктний склад договору позички. Предмет і строк договору позички. Форма договору позички. Права, обов'язки та відповідальність сторін за договором позички. Розірвання і припинення договору позички.

ТЕМА № 34. ДОГОВІР ПІДРЯДУ. ДОГОВІР ПОБУТОВОГО ПІДРЯДУ

Договір підряду: поняття та загальна характеристика. Види договорів підряду. Відмінність договору підряду від трудового договору, договору купівлі-продажу, договору про надання послуг. Сторони договору підряду. Істотні умови договору підряду. Предмет договору підряду. Ціна в договорі підряду. Кошторис, його види. Строк договору підряду. Форма договору підряду. Права та обов'язки замовника і підрядника. Субпідряд. Відповідальність сторін за порушення умов договору. Позовна давність, що застосовується до вимог щодо неналежної якості роботи.

Поняття та загальна характеристика договору побутового підряду. Особливості суб'єктного складу договору побутового підряду. Предмет договору побутового підряду. Права та обов'язки сторін за договором побутового підряду.

ТЕМА № 35. ДОГОВІР БУДІВЕЛЬНОГО ПІДРЯДУ. ДОГОВІР ПІДРЯДУ НА ПРОВЕДЕННЯ ПРОЕКТНИХ ТА ПОШУКОВИХ РОБІТ. ДОГОВІР НА ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ АБО ДОСЛІДНО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РОБІТ

Поняття та особливості договору будівельного підряду. Істотні умови договору будівельного підряду. Предмет договору будівельного підряду. Оплата робіт за договором будівельного підряду. Проектно-кошторисна документація. Порядок передання і прийняття робіт за договором будівельного підряду. Права та обов'язки сторін за договором будівельного підряду. Відповідальність сторін за договором побутового підряду. Гарантії якості у договорі будівельного підряду.

Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: поняття та особливості. Права, обов'язки та відповідальність сторін за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт.

Поняття та особливості договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Сторони договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Права та обов'язки сторін за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, їх відповідальність. Наслідки неможливості досягнення результату у ході науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

ТЕМА № 36. ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ

Поняття та загальна характеристика договору про надання послуг. Сторони договору про надання послуг. Істотні умови договору про надання послуг. Предмет і строк договору про надання послуг. Форма договору про надання послуг. Права та обов'язки сторін за договором про надання послуг, їх відповідальність. Розірвання договору про надання послуг.

Окремі види договорів про надання послуг (медичних, освітніх, консультаційних тощо).

ТЕМА № 37. ТРАНСПОРТНІ ДОГОВОРИ

Види транспортних договорів. Поняття і види перевезень. Правове регулювання договорів перевезення.

Договір перевезення вантажу: поняття та загальна характеристика. Відмінність договору перевезення вантажу від інших договорів. Суб'єктний склад договору перевезення вантажу. Предмет договору перевезення вантажу. Провізна плата. Строки доставки вантажу. Форма договору перевезення вантажу. Коносамент. Права, обов'язки та відповідальність суб'єктів договору перевезення вантажу. Сталійний та контрсталійний час. Втрата, нестача, пошкодження і псування вантажу. Підстави звільнення від відповідальності за договором перевезення вантажу. Комерційні та інші акти. Претензії за договором перевезення вантажу.

Поняття та загальна характеристика договору перевезення пасажирів та багажу. Сторони договору перевезення пасажирів та багажу. Оплата за договором

перевезення пасажирів та багажу. Форма договору перевезення пасажирів та багажу. Багаж та ручна поклажа. Права, обов'язки і відповідальність сторін за договором перевезення пасажирів та багажу.

Договір чартеру (фрахтування): поняття і загальна характеристика. Відмінність договору чартеру (фрахтування) від інших договорів. Сторони договору чартеру (фрахтування). Договірний перевізник. Фактичний перевізник. Форма договору чартеру (фрахтування). Права та обов'язки сторін за договором чартеру (фрахтування), їх відповідальність.

Поняття та загальна характеристика договору транспортного експедирування. Сторони договору транспортного експедирування. Предмет договору транспортного експедирування. Плата за договором транспортного експедирування. Форма договору транспортного експедирування. Права, обов'язки і відповідальність сторін за договором транспортного експедирування. Припинення договору транспортного експедирування.

ТЕМА № 38. ДОГОВІР ЗБЕРІГАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ

Договір зберігання: поняття та загальна характеристика. Види зберігання. Регулярне та іррегулярне зберігання. Звичайне та надзвичайне зберігання. Зберігання за договором та за законом. Сторони договору зберігання. Предмет договору зберігання. Форма договору зберігання. Права та обов'язки сторін за договором зберігання, їх відповідальність.

Спеціальні види зберігання. Поняття і загальна характеристика договору складського зберігання. Сторони договору складського зберігання, їх права та обов'язки. Складські документи. Зберігання речей в ломбарді. Зберігання цінностей у банку. Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що оберігається банком. Договір про надання особі банківського сейфа без відповідальності банку за зміст сейфа. Зберігання речей у камерах схову організацій, підприємств транспорту. Зберігання речей у гардеробі організації. Зберігання речей пасажирів під час його перевезення. Зберігання речей у готелі. Зберігання речей, що є предметом спору (секвестр). Зберігання автотранспортних засобів. Договір охорони, його види.

ТЕМА № 39. ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ

Поняття, форми та види страхування. Страховий ризик, страховий випадок, страхова сума, страхова виплата, страхове відшкодування, франшиза, страховий платіж, страховий тариф. Співстрахування і перестрахування.

Поняття та загальна характеристика договору страхування. Сторони договору страхування. Застрахована особа, вигодонабувач, страховий брокер, страховий агент. Істотні умови договору страхування. Предмет договору страхування. Форма договору страхування. Права та обов'язки сторін договору страхування. Підстави для відмови страховика від здійснення страхової виплати. Порядок укладення договору страхування, його припинення. Недійсність договору страхування.

ТЕМА № 40. ДОГОВІР ДОРУЧЕННЯ. ДОГОВІР КОМІСІЇ. ДОГОВІР УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ

Поняття та загальна характеристика договору доручення. Відмінність договору доручення від інших договорів. Сторони договору доручення. Предмет договору доручення. Плата за договором доручення. Форма договору доручення. Права та обов'язки сторін за договором доручення. Припинення договору доручення.

Договір комісії: поняття і загальна характеристика. Відмінність договору комісії від договору доручення. Сторони договору комісії. Істотні умови договору комісії. Предмет договору комісії. Права та обов'язки комітента і комісіонера. Делькредере. Субкомісія. Підстави припинення договору комісії. Особливості договору комісії щодо окремих видів майна.

Поняття та загальна характеристика договору управління майном. Суб'єкти договору управління майном. Істотні умови договору управління майном. Предмет і строк договору управління майном. Плата за управління майном. Форма договору управління майном. Права й обов'язки управителя та установника управління, права вигодонабувача. Відповідальність управителя. Припинення договору управління майном.

ТЕМА № 41. ДОГОВІР ПОЗИКИ. КРЕДИТНИЙ ДОГОВІР. ДОГОВІР ФАКТОРИНГУ

Договір позики: поняття і загальна характеристика. Сторони договору позики. Предмет договору позики. Форма договору позики. Проценти за договором позики. Строк повернення позики. Права та обов'язки сторін за договором позики. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником. Оспорювання договору позики. Новація боргу у позикове зобов'язання.

Поняття, загальна характеристика, істотні умови і форма кредитного договору. Предмет і строк кредитного договору. Розмір і порядок сплати процентів. Сторони кредитного договору, особливості їх прав та обов'язків. Комерційний кредит. Правові наслідки недійсності кредитного договору.

Поняття, загальна характеристика і правове регулювання договору факторингу. Типи та види факторингу. Сторони договору факторингу, їх права та обов'язки. Предмет і форма договору факторингу. Розрахунки між сторонами за договором факторингу. Забезпечення виконання договору факторингу. Відповідальність сторін договору факторингу. Припинення договору факторингу.

ТЕМА № 42. ДОГОВІР БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ. ДОГОВІР БАНКІВСЬКОГО РАХУНКА

Поняття, загальна характеристика і форма договору банківського вкладу. Відмежування договору банківського вкладу від подібних договорів. Предмет договору банківського вкладу. Банківський вклад на вимогу. Банківський строковий вклад. Сторони договору банківського вкладу (депозиту), їх права та обов'язки. Виплата процентів на суму вкладу. Ощадна книжка. Ощадний

(депозитний) сертифікат. Особливості договору банківського вкладу на користь третьої особи. Гарантії відшкодування коштів за вкладами фізичних осіб.

Поняття та загальна характеристика договору банківського рахунка. Види рахунків: депозитний (вкладний), поточний, картковий, кореспондентський. Сторони договору банківського рахунка, їх права та обов'язки. Предмет договору банківського рахунка. Сплата процентів за договором банківського рахунка. Форма договору банківського рахунка. Порядок відкриття банками рахунків. Підстави і черговість списання грошових коштів з рахунка. Відповідальність банку за договором банківського рахунка. Розірвання договору банківського рахунка. Обмеження права розпорядження рахунком. Внесення змін до договору банківського рахунка, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження. Рахунок умовного зберігання (ескроу). Сторони договору рахунка умовного зберігання (ескроу). Операції за рахунком умовного зберігання (ескроу). Припинення договору рахунка умовного зберігання (ескроу) та закриття рахунка умовного зберігання (ескроу).

ТЕМА № 43. РОЗРАХУНКИ

Загальні положення про розрахунки. Поняття і сутність розрахунків, їх форми. Види безготівкових розрахунків. Учасники розрахункових правовідносин.

Правова природа розрахунків із застосуванням платіжних доручень. Умови і порядок виконання платіжного доручення. Відповідальність за невиконання або неналежне виконання платіжного доручення.

Поняття і види акредитивів. Сутність розрахунків за акредитивом. Виконання акредитива. Відповідальність банку, що виконує акредитив. Закриття акредитива.

Зміст розрахунків за інкасовими дорученнями. Випадки застосування розрахунків за інкасовими дорученнями. Порядок виконання інкасового доручення. Повідомлення про проведені операції.

Сутність розрахунків із застосуванням розрахункових чеків. Поняття, реквізити і форма розрахункового чека (чека). Порядок та умови використання чеків. Оплата та інкасування чека. Відшкодування збитків, завданих у зв'язку з оплатою підробленого, викраденого або втраченого чека. Несплата чека: повідомлення про неплатіж, наслідки несплати чека, позовна давність, що застосовується до вимог чекодержателя про оплату чека.

ТЕМА № 44. ДОГОВОРИ ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. ДОГОВІР КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ

Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Види, сторони, істотні умови і форма договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Види ліцензій: виключна, одинична, невиключна. Поняття, істотні умови і строк

ліцензійного договору. Субліцензійний договір. Сторони ліцензійного договору, їх права та обов'язки. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття, істотні умови. Сторони договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, їх права та обов'язки. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Інші види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: видавничий, постановочний, сценарний, договір про депонування рукопису, про використання твору декоративно-прикладного мистецтва у промисловості, про публічне виконання твору, про управління майновими правами автора.

Поняття, загальна характеристика і види договору комерційної концесії. Відмежування договору комерційної концесії від інших договорів у сфері інтелектуальної власності. Істотні умови договору комерційної концесії. Предмет, ціна, строк і форма договору комерційної концесії. Сторони договору комерційної концесії, їх права та обов'язки. Обмеження прав сторін за договором комерційної концесії. Договір комерційної субконцесії. Відповідальність сторін за договором комерційної концесії. Припинення та зміна договору комерційної концесії.

ТЕМА № 45. ДОГОВІР ПРО СПІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ. ДОГОВІР ПРОСТОГО ТОВАРИСТВА

Поняття, загальна характеристика та істотні умови договору про спільну діяльність. Предмет, мета, форма і сторони (учасники) договору про спільну діяльність. Припинення договору про спільну діяльність.

Поняття, обов'язкові ознаки, загальна характеристика та істотні умови договору простого товариства. Предмет і строк дії договору простого товариства. Права та обов'язки сторін договору простого товариства. Відповідальність учасників договору простого товариства за спільними зобов'язаннями. Припинення договору простого товариства, його наслідки.

ТЕМА № 46. НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ. ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ НЕДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Поняття та види недоговірних зобов'язань, їх відмінність від договірних зобов'язань.

Зобов'язання з публічної обіцянки винагороди: поняття і види. Умови виникнення зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу, його суб'єкти. Зміст завдання, строк (термін) його виконання. Права та обов'язки суб'єктів зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Підстави припинення зобов'язань із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Зобов'язання, що виникають з публічної обіцянки нагороди за результатами конкурсу: поняття, суб'єкти, предмет. Оголошення конкурсу. Зміна умов конкурсу. Переможець конкурсу. Права та обов'язки суб'єктів правовідносин, що виникають з публічної обіцянки

нагороди за результатами конкурсу. Виплата нагороди (премії). Припинення правовідносин за конкурсом.

Поняття, суб'єкти, умови виникнення зобов'язань із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Права та обов'язки суб'єктів зобов'язань, що виникають із дій, які вчиняються в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Порядок та підстави відшкодування витрат, понесених особою у зв'язку із вчиненням нею дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

Особливості зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи: умови виникнення, сторони.

Поняття, підстави виникнення, сторони і зміст зобов'язань із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Права й обов'язки сторін зобов'язань із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

Зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави: види, суб'єктний склад, предмет, умови виникнення, зміст. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

ТЕМА № 47. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

Поняття, елементи і система зобов'язань з відшкодування шкоди, джерела їх правового регулювання. Сторони зобов'язань з відшкодування шкоди. Заміна кредитора і боржника у зобов'язаннях з відшкодування шкоди. Предмет і зміст зобов'язань з відшкодування шкоди, підстави їх виникнення.

Особливості окремих видів зобов'язань з відшкодування шкоди. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою.

Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування або їх посадовими особами.

Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду: умови, підстави, особливості суб'єктного складу, порядок відшкодування шкоди.

Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення. Відшкодування шкоди, завданої малолітніми, неповнолітніми, недієздатними особами, особами, цивільна дієздатність яких обмежена, та особами, які не усвідомлювали значення своїх дій та (або) не могли керувати ними.

Поняття, ознаки і види джерел підвищеної небезпеки. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки: особливості

суб'єктного складу, умови відповідальності за завдану шкоду, обставини, що звільняють від відповідальності. Відшкодування ядерної шкоди.

Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю: загальна характеристика, види, порядок відшкодування шкоди. Підстави збільшення (зменшення) розміру відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи під час виконання нею договірних зобов'язань, а також фізичної особи, яка працювала за трудовим договором. Обчислення середньомісячного заробітку. Втрата працездатності. Визначення доходу, втраченого внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я фізичної особи-підприємця. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої особи. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого. Відшкодування витрат на лікування особи, яка потерпіла від злочину.

Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг): суб'єкти, умови відповідальності, підстави звільнення від відповідальності. Особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Актуальні проблеми спадкового права : [навч. посіб.] / За ред. Ю. О. Заїки, О. О. Лов'яка. К. : КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.
2. Актуальні проблеми цивільного права і процесу : навч. посібник / за ред. Я. В. Матвійчук. – К. : ДЕДУТ, 2012. – 177 с.
3. Кіріяк О.В., Пацурківський Ю.П., Гудима-Підвербецька М.М. Цивільне право (загальна частина): навч. посібник / О.В. Кіріяк, Ю.П. Пацурківський, М.М. Гудима-Підвербецька. Чернівці. 2021. 304 с.
4. Кухарєв О.Є. Спадкове право України: підручник / О.Є. Кухарєв. Київ : Алерта: Правова Єдність, 2020. 360 с.
5. Любчик О.А. Цивільне право. Загальна частина : навч.-метод. посібник / О.А. Любчик. Сєверодонецьк. 2021. 334 с.
6. Матвєєв П. С. Цивільне право України: Навч. посіб. / П. С. Матвєєв. – 2-ге вид., допов. і перероб. К.: Правова Єдність, 2017. 84 с.
7. Нижний А.В., Ходаківський М.П., Юровська Г.В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика: посібн. для суддів. К.: Алерта, 2020. 234 с.
8. Орел Л.В. Цивільне право та процес : навч. посібник / Л.В. Орел, О.М. Калашник. Харків: Право. 2021. 421 с.
9. Право інтелектуальної власності: навчальний посібник / Еннан Р.Є., Кулініч О. О., Мазуренко С. В., Менсо І. В., Романадзе Л. Д. К. : Алерта, 2016. 492 с.
10. Рогач О. Я., Менджул М. В., Сливич С. С. Цивільне право України. Особлива частина: методичний посібник для студентів зі спеціальності «Правознавство» / О. Я. Рогач, М. В. Менджул, С. С. Сливич. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. 96 с.
11. Страхове право України: [навч. посіб.] / за ред. Ю.О. Заїки, С.А. Пилипенко. К. : НАВС, 2012. 256 с.
12. Складання цивільно-правових документів. Частина 1. Договірні зобов'язання: навч.-метод. посібник / О.В. Веренкіотова, В.С. Гопанчук, А.Л. Калінюк, К.В. Куцик, В.П. Мироненко, Л.І. Шаповал, Б.В. Кирдан. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2021. 512 с.
13. Складання цивільно-правових документів. Частина 4. Земельні правовідносини: навч.-метод. посібник / В.Г. Бобко, В.С. Гопанчук, А.П. Задорожна, А.Л. Калінюк, К.В. Куцик, В.П. Мироненко, Л.І. Шаповал. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. 516 с.
14. Тетарчук І. В. Договірне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 260 с.
15. Тетарчук І. В. Зобов'язальне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 192 с.
16. Транспортне право. Хрестоматія з курсу : [навч. посіб.] / Одес. нац. мор. акад.. ; [уклад. Б. В. Бабін]. – О. : Букаєв Вадим Вікторович, 2013. – 331 с.

17. Транспортне право: навч. посібник / за заг. ред. Ю. О. Заїки, Н. В. Демиденко. – К.: КНТ, 2014. – 184 с.
18. Цивільне право України: [підруч.] / [Губарєв С. В., Лов'як О. О., Мироненко В. П. та ін.]. К., 2015. 236 с.
19. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: [підручник] / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.]; за заг. ред. С. С. Бичкової. – 3-тє вид., змін. та допов. – К. : Алерта, 2014. – 496 с.
20. Цивільне право України. Загальна частина / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 976 с.
21. Цивільне право України. Загальна частина: [підручник] / За заг. ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. – К. : Алерта, 2014. – 510 с.
22. Цивільне право України. Особлива частина / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 1176 с.
23. Цивільне право України: навч. посіб. / за заг. ред. В.П. Мироненко, І.С. Тімуш. – К., 2014. – 433 с.
24. Цивільне право. Загальна частина: навчальний посібник за заг. ред. С.О. Сліпченка, О.Л. Зайцева. Харків. 2022. 332 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/Tsyvilne-pravo_Zahalna-chastyna_navchalnyi-posibnyk_KhNUVS_2022.pdf
25. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін. ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 420с.
26. Цивільне право: Підручник: у 2-х т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.
27. Цивільне право: Підручник: у 2-х т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бєгова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. : Право, 2011. Т. 2. – 816 с.
28. Цивільне право (частина загальна): курс лекцій : навч. посібник за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Право. 2021. 448 с.
29. Цивільне право : практикум / Р.Я. Демків, І.М. Євхутіч, Т.В. Курило та ін. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. Ч. 1. 2021. 179 с.
30. Цивільне право : практикум / Р.Я. Демків, І.М. Євхутіч, Т.В. Курило та ін. Львів: Ч. 2. 2022. 207 с.

Додаткові джерела

1. Іваненко Л. М., Язвінська О. М. Захист прав споживачів. К. : Юрінком Інтер, 2014. 496 с.
2. Актуальні питання правового регулювання участі суб'єктів публічного права в приватних відносинах : [зб. наук. пр.] / за ред. О. Д. Крупчана, О. О. Первомайського. К. : Ред. журн. «Право України», 2013. 256 с.

3. Актуальні питання прикладної цивілістики: сімейне, трудове, земельне та житлове право. Науково-практичний посібник; [за заг. ред. М. М. Ясинка]. К. : Алерта, 2016. 450 с.
4. Бабецька І.Я. Захист прав інтелектуальної власності в соціальних мережах. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2022. № 13. С. 151-157.
5. Бадида А. Захист персональних даних крізь призму права на приватність: французький досвід. *Право України : юридичний журнал*. 2024. № 8. С. 115-121.
6. Батожська О. В. Договір зберігання автотранспортних засобів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. В. Батожська; ХНУВС. Х., 2010. 20с.
7. Бахаєва А. С. Воля та волевиявлення як умови дійсності правочину. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2. С. 183-189.
8. Бенедисюк І.М. Механізм захисту прав інтелектуальної власності: цивільно-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2021. 22 с.
9. Біда М. А. Договір банківського вкладу (депозиту) за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Нац. акад. внутр. справ. К., 2011. 17 с.
10. Білан О. П. Правочини, зміст яких суперечить інтересам держави і суспільства в цивільному законодавстві України. *Форум права*. 2019. № 1. С. 6–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
11. Бірюков О. М. Транскордонні банкрутства: теорія і практика : монографія. К. : Видав.-поліграф. центр «Київський університет», 2008. 318 с.
12. Бойко М. Д. Процесуальні документи у сфері цивільно-правових відносин. Зразки документів, коментарі, роз'яснення. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 524 с.
13. Бутнік-Сіверський Методологія трансферу технологій у сфері інтелектуальної власності: економіко-правова природа походження та визначення окремих термінів. *Теорія і практика інтелектуальної власності : науково-практичний журнал*. Київ, 2021. № 2 (118). С. 75-89.
14. Вербина Б. С. Абсолютні цивільні права в системі цивільного права України. *Web of science and Academic Researcher*. 2019. № 1. С. 65-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/wsar_2019_1_13
15. Відшкодування моральної шкоди. Коментар. Законодавство. Судова практика / за ред. М. К. Галянтича. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 288 с.
16. Водоп'ян Т. В. Проблемні аспекти договороздатності фізичної особи, дієздатність якої обмежена. *Судова апеляція*. 2015. № 1. С. 89-95.
17. Герц А. А. Договірні зобов'язання в сфері надання медичних послуг : [моногр.] / А. А. Герц. – Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2015. 412 с.
18. Герц А. А. Договірні зобов'язання в сфері надання медичних послуг : автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03 / А. А. Герц. К., 2016. 38 с.

19. Гордієнко С.Г. Нормативно-правове регулювання завдань з удосконалення інноваційної діяльності та захисту інтелектуальної власності в Україні в умовах сьогодення. *Юридична Україна : щомісячний науковий журнал*. 2022. № 11 (239). С. 40-51.
20. Григоренко Л. С. Банківські та кредитні відносини. Законодавство. Судова практика. Практичний посібник. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 408 с.
21. Григоренко Л. С. Житлові відносини. Законодавство. Судова практика. Методичні рекомендації. Роз'яснення. Практичний посібник. К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 300 с.
22. Гринько С. В. Вина як суб'єктивна умова виникнення деліктних зобов'язань за правом Стародавнього Риму . *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 27. С. 71-77.
23. Гриняк Т. В. Поняття та види порушень перевізником зобов'язань за договором перевезення вантажу автомобільним транспортом. *Приватне право і підприємництво*. 2017. Вип. 17. С. 108-113.
24. Гриняк А.Б. Договірні підстави виникнення права власності на житло. *Вісник Національної академії правових наук України: науковий юридичний журнал*. 2021. Т. 28, № 1. С. 221-248.
25. Гуйван П. Д. Зміст та часові чинники охоронних вимог про незаконність правочинів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 6 (1). С. 20-25.
26. Дзера І.О. Особливості цивільно-правової відповідальності особи за шкоду, завдану у разі здійснення нею права на самозахист або у стані крайньої необхідності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ. 2021. С. 21-26.
27. Дмитренко В. Ю. Динаміка іпотечного зобов'язання на стадії його виконання. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 59-61.
28. Достдар Р. М. Публічно-правові утворення в цивільних правовідносинах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2015. Вип. 1(1). С. 154-156.
29. Дяченко С. В., Пажетнова І. О. Судова практика розгляду спорів про невідповідність правочинів вимогам законодавства. *Форум права*. 2017. № 3. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
30. Євтушенко Є. В., Леонов Д. Б. Недійсність правочину у цивільному судочинстві. *Інформація і право*. 2017. № 4. С. 116-121.
31. Єфімов О. М. Матеріальне благо в цивільному праві та податковому законодавстві. *Теорія і практика правознавства*. 2018. Вип. 1. С. 67-74.
32. Жданкіна Л. К. Недопустимість припинення цивільного зобов'язання зарахуванням зустрічних однорідних вимог. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 4.- С. 15-18.
33. Зайківський О. Нормативно-правове забезпечення охорони інтелектуальної власності в оборонній сфері (при розробленні озброєння та військової техніки; при здійсненні міжнародного військово-технічного

співробітництва). *Теорія і практика інтелектуальної власності : науково-практичний журнал*. Київ, 2021. № 6 (122). С. 49-67.

34. Заневська І. Лікарські засоби та їх правова охорона як об'єктів права інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми правознавства : збірник наукових праць*. 2022. №2 (30). С. 103-108.

35. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972 – 2012 роки): станом на 1.11.2012 р. / упоряд.: В. І. Борисова, І. П. Жигалкін, О. М. Сибіга, П. В. Хотенець. Х. : Право, 2012. 376 с.

36. Зеров К. Компенсація як спосіб захисту авторського права в Україні: тернистий шлях до балансу інтересів. *Теорія і практика інтелектуальної власності : науково-практичний журнал*. 2024. № 4 (136). С. 39-48.

37. Ігнатенко В. М. Генезис правового регулювання недоговірних зобов'язань, що виникають з односторонніх правомірних дій . *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_2_3

38. Калаур І. Р. Договір у механізмі правового регулювання відносин з передання майна в користування. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 1. С. 114-118.

39. Карпенко М. І., Соловійова А. М. Проблема агресивної поведінки та насильства під час примушування до виконання цивільного правочину. *Юридична наука*. 2017. № 7. С. 143-150.

40. Кацюба К. В. Цивільна дієздатність непідприємницьких товариств. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 2. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_17.

41. Квіт Н. М. Цивільно-правове регулювання іпотечного кредитування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. К., 2010. 19 с.

42. Коваленко Т. О. Юридичні дефекти правового регулювання земельних відносин в Україні. К. : Юрінком Інтер, 2014. 632 с.

43. Кодинець А. О. Цивільно-правове регулювання зобов'язальних інформаційних відносин: монографія. / А. О. Кодинець. К.: Алерта, 2016. 582 с.

44. Кодинець А. Право на інформацію: окремі засади цивільно-правового регулювання. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2017. Vol. 4, Iss. 5. С. 126-130.

45. Кодинець А.О. Наука права інтелектуальної власності: поняття, особливості, напрями розвитку. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ, 2021. №3. С. 47-51.

46. Кодинець А. Нормативні засади правової охорони інтелектуальної власності в умовах дії воєнного стану в Україні. *Теорія і практика інтелектуальної власності : науково-практичний журнал*. Київ, 2022. № 4 (126). С. 5-11.

47. Кодинець А. Відеогра у системі інтелектуальної власності: поняття та особливості правової охорони. *Теорія і практика інтелектуальної власності : науково-практичний журнал*. Київ, 2021. № 3 (119). С. 57-66.

48. Комаров В. А. Лікарські засоби як об'єкти цивільних прав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2012. 19с.
49. Коструба А. Право захист і суб'єктивне цивільне право: теоретичні питання дослідження. *Часопис Київського університету права: український науково-теоретичний часопис*. 2020. № 4. С. 210-215.
50. Коротюк О. В. Зразки нотаріальних документів : навч.-практ. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2013. 472 с.
51. Коротюк О. В. Нотаріальне посвідчення договорів. Практичні рекомендації. К. : Юрінком Інтер, 2013. 320 с.
52. Копил Я. Секретні, службові винаходи і комерційна таємниця: співвідношення правових субінститутів. *Теорія і практика інтелектуальної власності : науково-практичний журнал*. 2024. № 3 (135). С. 28-37.
53. Кравченко С. С. Юридична природа корпоративних прав: монографія / Київський університет права НАН України; Кравченко С. С. К.: Видавництво Європейського університету, 2010. 180 с.
54. Кузьмич О. Я. Правові аспекти участі третіх осіб у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, яка заподіяна неповнолітніми особами. *Приватне та публічне право*. 2017. № 4. С. 30-33.
55. Лимарь І. В. Конституційні засади юрисдикції цивільних судів. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_1_6.
56. Лисенко В. В. Цивільно-правове регулювання відносин за договором міни (бартеру) : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / НАПН України. НДІ приватного права і підприємництва. Київ, 2012. 19с.
57. Лузан Т. Л. Правове регулювання перебування фізичної особи як учасника сімейних відносин на утриманні. *Юридичні науки: проблеми та перспективи*: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 24–25 червня 2016 р.). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. С. 23–27.
58. Луць В. В. Строки (терміни) у механізмі правового регулювання цивільних відносин. *Приватне право і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 87-92.
59. Луць В. В. Строки і терміни у цивільному праві [Текст] : монографія / В. В. Луць ; Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. К.: Юрінком Інтер, 2013. 319 с.
60. Майданик Р. А. Розвиток приватного права України: монографія. К. : Алерта, 2016. 226 с.
61. Майка Н. Односторонній правочин, як підстава виникнення речових прав на чуже нерухоме майно. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 2. С. 133-137.
62. Марценюк О. В. Стан та перспективи розвитку особистого страхування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід : науково-практичний журнал*. 2024. № 14. С. 114-121.
63. Мироненко В. П. Визначення суб'єктів права вимоги в

зобов'язаннях по відшкодуванню шкоди, завданої смертю потерпілого. Юридична наука. 2018. № 2. С. 7-15.

64. Мироненко В.П., Шаповал Л.І. До питання реалізації права на збереження культурної спадщини. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 7(13). С. 344-356. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7\(13\)-344-356](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7(13)-344-356)

65. Михальнюк О. В. Поруча у цивільному праві: теорія та практика. Монографія / Михальнюк О. В. К.: КНТ, 2008. 268 с.

66. Міловська Н. В. Договірна відповідальність сторін у зобов'язаннях зі страхування. Юридична Україна. 2017. № 2-3. С. 19-26.

67. Міщенко М. В. Вчинення правочинів малолітніми особами за межами їх цивільної дієздатності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. 2015. – Вип. 4(1). С. 114–117.

68. Мороз Є. Визнання недійсним свідоцтва про право власності на нерухоме майно. *Юридичний вісник України : все про закони - в одній газеті: загальнонаціональна правова газета*. Київ. 2024. 16-31 січня (№ 3/4). С. 45.

69. Надієнко О. І. Генеза спадкового права України (радянський період). Молодий вчений. 2017. № 4. С. 322–327.

70. Настечко К.О. Оформлення прав на земельні ділянки: Монографія. К.: Юрінком Інтер, 2012. 240 с.

71. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. Станом на 15 вересня 2021 року. За заг. ред. Теремецького В. І. Київ.: Видавничий дім «Професіонал», 2021. 1158 с.

72. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. Станом на 20 січня 2016 р. / За заг. ред. Бобрика В. І. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. 784 с.

73. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: Науково-практичний коментар: у 2 т. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В.В. Луця. – 5-е вид. перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2013. Т. II. 1120 с.

74. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: Науково-практичний коментар: у 2 т. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – 5-е вид. перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2013. Т. I. 832 с.

75. Нестерцова-Собакарь О. В. Спадковий договір як інститут спадкового права України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 147-154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2017_1_22.

76. Нечипуренко О. М. Цивільно-правове регулювання перевезень таксі. : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НДІ Приватного права і підприємництва; - Київ, 2009. - 21 с.

77. Носік Ю. В. Право на комерційну таємницю в Україні: Монографія. К.: КНТ. 2006. 240 с.

78. Обіход О. М. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди за цивільним законодавством України. Часопис цивілістики. 2017. Вип. 24. С. 20-26.

79. Обіход О. М. Предмет договору найму будівлі або іншої капітальної

споруди. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 25. С. 23-29.

80. Обіход О. М. Проблематика визначення істотних умов договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. *Часопис цивілістики*. 2018. Вип. 28. С. 64-69.

81. Озернюк Г. В. Рентні договори в системі цивільно-правових договорів: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Одес. нац. юрид. акад. О., 2010. 19 с.

82. Онищенко Г. В. Довірчі правовідносини з іноземним елементом. Монографія. К.: Алерта, 2012. 268 с.

83. Паєнок А. Особливості визначення моменту виконання сторонами договору роздрібної купівлі-продажу обов'язків щодо оплати, передачі та прийняття товару. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 48.

84. Панченко І. С. Особливості визначення предмета договору купівлі-продажу нерухомості. *Цивілістична процесуальна думка*. 2016. № 5. С. 16-21.

85. Паракуда О. В. Гарантія як спосіб забезпечення виконання зобов'язання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; КНУТШ. Київ, 2012. 17с.

86. Патинка Ю. О. Правові проблеми укладення договору купівлі-продажу з використанням мережі Інтернет. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 3. С. 53-56.

87. Пацурківський П.П. Як обіцянка особи породжує цивільне право: концепція Адольфа Райнаха. *Юридична Україна: щомісячний науковий журнал*. 2022. № 5 (233). С. 22-30.

88. Пацурківський П.П. Яким повинно бути цивільне право, щоб відповідати природі людини: концепція Й.О. Покровського. *Юридична Україна: щомісячний науковий журнал*. Київ. 2022. № 1 (229). С. 34-44.

89. Погрібний С. О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України: Монографія. К.: Правова єдність, 2009. 304 с.

90. Поєдинок В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми: монографія / В. В. Поєдинок. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. – 480 с.

91. Посикалюк О. О. Особисті немайнові права фізичних осіб в романській, германській, англо-американській системах приватного права. К.: Наук.- дослід. ін-т приват. права і підприєм. НАПрН України, 2011. 205 с.

92. Правова охорона винаходів і корисних моделей в Україні: проблеми теорії та практики: Монографія / Ю. Л. Бошицький, Я. Г. Воронін. К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2010. 342 с.

93. Примак В. Д. Відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності : монографія / В. Д. Примак. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 432 с.

94. Процесуальні та договірні документи у практиці роботи юристів: Науково-практичний посібник / Теньков С. О., Богатиренко О. В., Головатенко О.С. К: КНТ, 2012. 512 с.

95. Романовська Л. А. Управління майном дитини за цивільним та сімейним законодавством України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. А. Романовська; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. К., 2016. 20 с.
96. Романюк В. А. Особливості застосування позовної давності та її вплив на суб'єктивне право особи. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки. 2018. Т. 29(68), № 1. С. 43-47.
97. Романюк В. А. Позовна давність у цивільному праві європейських країн. *Альманах міжнародного права*. 2017. Вип. 18. С. 129-136.
98. Ромащенко І.О. Зміна та припинення цивільного правовідношення як способи захисту цивільних прав. – монографія /І.О. Ромащенко. К.: Алерта, 2016. 242с.
99. Руснак Ю. І. Процесуальні документи в галузях цивільно-правових, трудових, сімейних, господарських, житлових та інших відносин. Зразки, коментарі, пояснення. Практичний посібник. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 402 с.
100. Савіна С.С. Моделі та методи аналізу вітчизняного страхування наземних транспортних засобів. *Інвестиції: практика та досвід : науково-практичний журнал*. 2024. № 14. С. 102-107.
101. Самбір О. Помилка, що має істотне значення як підстава для визнання правочину недійсним. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 24-28.
102. Сампара Н. М. До питання визначення поняття та сутності субсидіарних цивільно-правових зобов'язань. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2016. Вип. 6 (1). С. 121-124.
103. Спасибо І. А. Набуття права власності: Монографія. / І. А. Спасибо. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва, 2009. 171с.
104. Спасибо-Фатєєва І. В. Цивілістика: на шляху формування доктрин: Вибр. наук. пр. Х. : Золоті сторінки, 2012. 767 с.
105. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб: Монографія. К.: КНТ, 2008. 626 с.
106. Судова практика. Вирішення спорів у справах про визнання кредитних договорів недійсними / О. В. Благовестев. К. : Юрінком Інтер, 2012. 768 с.
107. Судові рішення Верховного Суду України в цивільних справах / за заг. ред. А. Г. Яреми. К. : Юрінком Інтер, 2013. 256 с.
108. Тетарчук І. В. Договірне право України. К.: Центр учбової літератури, 2016. 260 с.
109. Тупицька Е. О. Новація боргу у позикове зобов'язання за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2010. 20 с.
110. Удосконалення механізмів захисту цивільних прав в умовах реформування цивільного законодавства в європейських країнах: [зб. наук. пр.]

/за заг. ред. О.Д. Крупчана, Ю.В. Білоусова. К. : Ред. журн. «Право України», 2013. 212 с.

111. Харченко Г. Г. Речові права: монографія / Г. Г. Харченко. К.: Алерта, 2017. 556 с.

112. Хащівська Н. В. Цивільно-правове регулювання строків у договорах про передання майна у тимчасове користування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / НАПН України ; НДІ приват. права і підприємництва. К., 2011. 20 с.

113. Хобор Р. Б. Шлюбний договір як регулятор майнових відносин подружжя: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Р. Б. Хобор; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. К., 2017. 20 с.

114. Хобор Р. Момент виникнення прав на майно подружжя за шлюбним договором як критерій віднесення його до категорії правочинів з відкладальною умовою. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-річчю з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (м. Харків, 17 лютого 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 323–327.

115. Хобор Р. Особливості договірної регуляції майнових відносин подружжя за шлюбним договором. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Випуск 40. Том 1. 2016. С. 82–86.

116. Хобор Р. Особливості нотаріального посвідчення шлюбного договору. *Юриспруденція та проблеми інформаційного суспільства (ЮПІС-2016)*: збірник матеріалів проблемно-наукової міжгалузевої конференції (м. Івано-Франківськ, 25–27 травня 2016 р.). Івано-Франківськ, 2016. С. 65–66.

117. Хобор Р. Особливості регулювання зобов'язальних відносин подружжя у шлюбному договорі. *Юридична Україна*. 2016. № 5–6. С. 61–67.

118. Хобор Р. Підстави визнання шлюбного договору недійсним за цивільним та сімейним законодавством України. *Історико-правовий часопис: науковий журнал*. 2016. № 2 (8). С. 217–223.

119. Цивільне законодавство України в контексті розвитку європейського приватного права: [моногр.] / за заг. ред. Ю. В. Білоусова. К. : Ред. журн. «Право України», 2013. 296 с.

120. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар : станом на 01 січн. 2023 р. / Харитонов Є. О., Харитонova О. І. та інші за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитонova Є. О., канд. юрид. наук, доц. Калітенко О. М. Київ : Норма права, 2023. 1424 с.

121. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Х. : Страйд, 2012. Том 7. Загальні положення про зобов'язання та договір. 736 с.

122. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: Страйд, 2010. Том 4. Об'єкти. Правочини. Представництво. Строки. 768 с.

123. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х. : Страйд, 2011. Том 5. Право власності та інші речові

права. – 624 с.

124. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред.. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х.: Страйд, 2011. Том 6. Право інтелектуальної власності. 652 с.

125. Черняк О. Ю. Цивільно-правовий статус споживача у контексті адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 [Електронний ресурс] /О. Ю. Черняк; НАПН України, НДІ приват. права і підприємництва. К., 2011. 19 с.

126. Чурпіта Г. В. Проблеми припинення режиму окремого проживання подружжя в судовому порядку в умовах демократизації суспільства / Г. В. Чурпіта, С. С. Бичкова // Наукові пошуки у III тисячолітті: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кіровоград, 22-23 квітня 2016 р.). – Кіровоград : КОД, 2016. – С. 262–264.

127. Шаповал Л.І., Устименко Т.П. Правові підстави видобутку енергетичних ресурсів в межах виключної економічної зони України. *Право.ua*. №2. К., 2020 р. С. 159-165. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/159-_Ustymenko.pdf

128. Шаповал Л.І. Щодо необхідності вдосконалення положень про заповіт з умовою. *Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*. 2021. № 3. С. 54-58. URL: <http://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/33>

129. Шаповал Л.І., Шаповал В.В. Щодо вимог до кандидатів в усиновлювачі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 212-215. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2022/51.pdf

130. Шаповал Л.І. Деякі аспекти захисту культурних цінностей під час збройних конфліктів. *Актуальні питання у сучасній науці*. № 8(14). 2023. С. 689-701. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/issue/view/167/258>

131. Шаповал Л., Калінюк А. Ідентифікація суб'єкта цивільного права у сфері інформаційних технологій. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. Т. 1, № 4. С. 289-297. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/12586/12648>

132. Шаповал Л.І., Полішко Н.Л. Про деякі підходи до законодавчого регулювання ролі опікуна (піклувальника) в Україні, Франції та Швейцарії. *Актуальні питання у сучасній науці*. №8 (26). 2024. С. 693-704. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/14089/14158>

133. Шаповал Л.І., Мироненко В.П., Якимець О.І. Вплив воєнного стану на реалізацію інституту опіки та піклування в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. №3 (33). С. 694-708.

134. Шаповал Л.І., Мироненко В.П., Бобко В.Г. Щодо нормативного регулювання захисту майнових прав дітей органами опіки та піклування. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. №3 (43). С. 645-656.

135. Явор О. А. Категория юридических фактов в семейном праве: теоретическое и практическое значение. *Право України*. 2016. № 3. С. 229–235.

«Цивільний процес»

ТЕМА № 1. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО

Форми захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Поняття цивільного процесуального права, його предмет, метод і система. Значення цивільного процесуального права, його співвідношення з іншими галузями права. Цивільне процесуальне законодавство.

Предмет і система науки цивільного процесуального права.

Поняття цивільного судочинства, його завдання та види. Стадії судового процесу.

Поняття, система та значення принципів цивільного процесуального права, їх класифікація. Конституційні принципи цивільного процесуального права. Принципи, закріплені законодавством про судочинство. Загальноправові принципи. Принципи правосуддя. Галузеві принципи цивільного судочинства. Змагальність сторін. Диспозитивність цивільного судочинства.

Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система.

Обов'язковість судових рішень.

ТЕМА № 2. ЦИВІЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ, ЇХ СУБ'ЄКТИ

Поняття та елементи цивільних процесуальних правовідносин. Підстави і передумови їх виникнення.

Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, їх класифікація, права та обов'язки. Особи, які здійснюють правосуддя. Учасники судового процесу. Зміст та об'єкт цивільних процесуальних правовідносин. Цивільна процесуальна правоздатність. Цивільна процесуальна дієздатність. Забезпечення захисту прав малолітніх або неповнолітніх осіб під час розгляду справи.

Склад суду. Визначення складу суду. Правове положення суддів у цивільному процесі. Порядок вирішення питань при колегіальному розгляді справи. Підстави для відводу (самовідводу) судді. Недопустимість повторної участі судді в розгляді справи. Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача. Заяви про самовідводи та відводи. Порядок вирішення заявленого відводу та самовідводу. Наслідки відводу суду (судді).

Склад учасників справи. Права та обов'язки учасників справи. Неприпустимість зловживання процесуальними правами.

Поняття сторін в цивільному процесі. Позивач. Відповідач. Характеристика процесуальних прав та обов'язків сторін.

Поняття і види процесуальної співучасті, її підстави. Права та обов'язки співучасників.

Поняття належної та неналежної сторони. Умови, порядок і правові наслідки заміни неналежного відповідача, залучення до участі у справі співвідповідача.

Поняття та види третіх осіб у судовому процесі. Відмінність третіх осіб від співучасників. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.

Процесуальне правонаступництво: поняття, види, підстави, правові наслідки. Порядок вступу в процес правонаступника, його правове положення.

Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Представники. Участь у справі представника. Законні представники. Особи, які можуть бути представниками. Особи, які не можуть бути представниками. Документи, що підтверджують повноваження представників. Призначення або заміна законного представника судом. Повноваження представника в суді.

Інші учасники судового процесу. Помічник судді. Секретар судового засідання. Судовий розпорядник. Свідок. Особи, які не можуть бути допитані як свідки. Експерт. Експерт з питань права. Спеціаліст. Перекладач.

ТЕМА № 3. ЦИВІЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ ТА ПІДСУДНІСТЬ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ

Поняття цивільної юрисдикції. Види цивільної юрисдикції.

Предметна та суб'єктна юрисдикція. Справи, що відносяться до юрисдикції загальних судів. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог. Право сторін на передачу спору на розгляд третейського суду. Право сторін на передачу спору на розгляд іноземного суду.

Інстанційна юрисдикція. Суд першої інстанції. Суд апеляційної інстанції. Суд касаційної інстанції.

Територіальна юрисдикція (підсудність). Види територіальної юрисдикції (підсудності). Підсудність справ, у яких однією зі сторін є суд або суддя. Підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача. Підсудність справ за вибором позивача. Підсудність справ за участю громадян України, якщо обидві сторони проживають за її межами. Виключна підсудність. Передача справи з одного суду до іншого. Недопустимість спорів про підсудність.

ТЕМА № 4. ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Роль доказів і доказування у судовому процесі. Поняття доказів, їх класифікація. Поняття доказування, його стадії. Предмет доказування. Підстави звільнення від доказування. Належність доказів. Допустимість доказів. Достовірність доказів. Достатність доказів.

Поняття доказування, його стадії. Предмет доказування. Обов'язок доказування і подання доказів. Підстави звільнення від доказування. Подання доказів. Витребування доказів. Огляд доказів за їх місцезнаходженням. Огляд речових доказів, що швидко псуються. Судові доручення щодо збирання доказів. Виконання судових доручень щодо збирання доказів. Оцінка доказів.

Засоби доказування. Показання свідка. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників. Письмове опитування учасників справи як свідків. Допит свідка за заявою сторони арбітражного (третейського) розгляду.

Письмові докази.

Речові докази. Зберігання речових доказів.

Електронні докази. Зберігання та повернення оригіналів електронних доказів.

Висновок експерта. Вимоги до висновку експерта. Призначення експертизи судом. Обов'язкове призначення експертизи судом. Проведення експертизи на замовлення учасників справи. Оцінка висновку експерта судом. Комісійна експертиза. Комплексна експертиза. Додаткова і повторна експертиза. Висновок експерта у галузі права. Оцінка висновку експерта у галузі права судом.

Підстави та порядок забезпечення доказів.

ТЕМА № 5. ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ. СУДОВІ ВИТРАТИ

Поняття, види, значення процесуальних строків. Розумність процесуальних строків. Обчислення процесуальних строків. Початок перебігу процесуальних строків. Закінчення процесуальних строків. Зупинення процесуальних строків. Наслідки пропущення процесуальних строків. Поновлення та продовження процесуальних строків.

Поняття судових витрат у цивільному процесі, їх значення. Види судових витрат.

Судовий збір: розмір, порядок сплати, повернення і звільнення від сплати.

Витрати, пов'язані із розглядом справи. Витрати на професійну правничу допомогу. Витрати сторін та їхніх представників, що пов'язані з явкою до суду. Витрати, пов'язані із залученням (викликом) свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів та проведенням експертизи. Витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи.

Забезпечення та попередня оплата судових витрат. Попереднє визначення суми судових витрат. Відстрочення та розстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх оплати.

Розподіл судових витрат між сторонами. Розподіл витрат у разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду. Розподіл витрат у разі укладення мирової угоди.

ТЕМА № 6. ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ. ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ПОЗОВУ. ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ

Поняття і сутність позовного провадження. Поняття позову, його елементи. Види позовів. Підстави і види забезпечення позову. Зустрічне забезпечення. Скасування зустрічного забезпечення. Скасування заходів забезпечення позову. Відшкодування збитків, заподіяних забезпечення позову.

Письмові заяви учасників справи. Заяви по суті справи, їх види. Заяви з процесуальних питань. Позовна заява, її зміст і форма. Документи, що додаються до позовної заяви.

Пред'явлення позову. Залишення позовної заяви без руху, повернення заяви, відмова у відкритті провадження у справі. Відкриття провадження у справі. Об'єднання і роз'єднання позовів.

ТЕМА № 7. ПІДГОТОВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ. СУДОВІ ВИКЛИКИ І ПОВІДОМЛЕННЯ. ЗАХОДИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

Підготовче провадження. Завдання та строк підготовчого провадження. Захист відповідача від пред'явленого позову. Відзив, заперечення та зустрічний позов. Пояснення третіх осіб щодо позову або відзиву.

Підготовче засідання, мета, строк і порядок його проведення. Судові рішення у підготовчому засіданні.

Врегулювання спору за участю судді. Порядок призначення та проведення врегулювання спору за участю судді. Строк проведення врегулювання спору за участю судді.

Відмова позивача від позову, визнання позову відповідачем. Мирова угода сторін та її виконання.

Судові повістки. Зміст судової повістки і оголошення про виклик у суд. Порядок вручення судових повісток. Розшук відповідача.

Поняття і види заходів процесуального примусу. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу. Попередження і видалення із залу судового засідання. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. Привід свідка. Штраф.

ТЕМА № 8. РОЗГЛЯД СПРАВИ ПО СУТІ

Завдання і строки розгляду справи по суті. Судове засідання як процесуальна форма судового розгляду цивільних справ. Участь у судовому засіданні в режимі відео конференції. Безпосередність судового розгляду. Перерви в судовому засіданні. Головуючий у судовому засіданні. Обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання

Відкриття розгляду справи по суті. Відкриття судового засідання. Видалення свідків із зали судового засідання. Оголошення складу суду і роз'яснення права відводу. Розгляд заяв та клопотань. Роз'яснення прав та обов'язків учасникам судового процесу, наслідки їх неявки в судове засідання.

З'ясування обставин справи та дослідження доказів. Вступне слово учасників справи. Порядок з'ясування обставин справи та дослідження доказів. Дослідження доказів. Порядок допиту свідків. Особливості допиту малолітніх і неповнолітніх свідків. Оголошення показань свідків. Допит сторін, третіх осіб, їх представників як свідків. Дослідження письмових доказів. Дослідження речових та електронних доказів. Відтворення звукозапису, демонстрація відеозапису і їх дослідження. Дослідження висновку експерта. Відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні. Закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами.

Судові дебати та ухвалення рішення. Судові дебати. Повернення до з'ясування обставин у справі. Вихід суду для ухвалення рішення. Таємниця нарадчої кімнати. Ухвалення рішення про судові витрати.

Фіксування судового процесу. Фіксування судового засідання технічними засобами. Протокол судового засідання. Зауваження щодо технічного запису судового засідання, протоколу судового засідання та їх розгляд. Порядок складання та оформлення протоколів про окремі процесуальні дії.

Ускладнення в процесі судового розгляду справи. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду.

Особливості позовного провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування.

ТЕМА № 9. СУДОВІ РІШЕННЯ

Поняття і види судових рішень. Порядок ухвалення судових рішень та постановлення ухвал, їх форма. Зміст ухвали суду. Набрання ухвалою суду законної сили. Окрема ухвала суду. Законність і обґрунтованість судового рішення. Питання, які вирішує суд під час ухвалення рішення суду. Зміст рішення суду. Рішення суду на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів. Проголошення судового рішення.

Виправлення описок та арифметичних помилок у судовому рішенні. Додаткове рішення суду. Роз'яснення судового рішення. Вручення судового рішення. Набрання рішенням суду законної сили.

Справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження. Особливості розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження.

Заочний розгляд справи, умови та порядок його проведення. Порядок і строк подання заяви про перегляд заочного рішення, її форма та зміст. Дії суду після прийняття заяви про перегляд заочного рішення. Порядок розгляду заяви про перегляд заочного рішення. Скасування та оскарження заочного рішення. Законна сила заочного рішення.

ТЕМА № 10. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Поняття наказного провадження. Суть та значення наказного провадження. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ.

Форма і зміст заяви про видачу судового наказу. Підстави для відмови у видачі судового наказу. Наслідки відмови у видачі судового наказу.

Порядок розгляду заяв про видачу судового наказу. Зміст судового наказу. Надіслання боржникові копії судового наказу.

Форма і зміст заяви про скасування судового наказу та строки її подання. Розгляд заяви про скасування судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили та видача його стягувачеві. Виправлення помилки в судовому наказі, визнання судового наказу таким, що не підлягає виконанню, відстрочення чи розстрочення його виконання.

ТЕМА № 11. ОКРЕМЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Поняття і сутність окремого провадження, його ознаки та відмінність від інших видів цивільного судочинства. Види справ, що розглядаються в порядку окремого провадження. Порядок розгляду справ окремого провадження.

Особливості розгляду справ окремого провадження. Розгляд судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.

Розгляд судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності. Розгляд судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Розгляд судом справ про усиновлення. Розгляд судом справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення. Розгляд судом справ про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі. Розгляд судом справ про передачу безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність. Розгляд судом справ про визнання спадщини відумерлою. Розгляд заяви про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Розгляд судом справ про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу. Розгляд судом справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб. Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису.

ТЕМА 12. АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Поняття і сутність апеляційного провадження. Суди апеляційної інстанції. Право апеляційного оскарження, строки його реалізації. Ухвали, на які можуть бути подана апеляційна скарга окремо від рішення суду. Форма і зміст апеляційної скарги, порядок її подання.

Відкриття апеляційного провадження. Відмова у відкритті апеляційного провадження. Відзив на апеляційну скаргу. Приєднання до апеляційної скарги. Доповнення, зміна апеляційної скарги або відкликання її, відмова від неї. Закриття апеляційного провадження.

Апеляційний розгляд. Підготовка розгляду справи апеляційним судом. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції. Межі, порядок і строк розгляду справи судом апеляційної інстанції. Особливості розгляду в апеляційному порядку окремих категорій справ. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення

апеляційного розгляду справи. Наслідки неявки в судове засідання учасників справи.

Повноваження суду апеляційної інстанції. Підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення без змін. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині. Підстави для скасування судового рішення і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю. Підстави для скасування ухвали суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції. Порядок прийняття постанов судом апеляційної інстанції.

Постанова суду апеляційної інстанції, порядок її прийняття та проголошення судом апеляційної інстанції. Законна сила постанови суду апеляційної інстанції. Окрема ухвала суду апеляційної інстанції. Вручення постанов суду апеляційної інстанції. Повернення справи після закінчення апеляційного провадження.

ТЕМА № 13. КАСАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Поняття і сутність касаційного провадження. Суд касаційної інстанції. Право касаційного оскарження. Строк на касаційне оскарження. Форма і зміст касаційної скарги, порядок її подання. Приєднання до касаційної скарги. Доповнення, зміна або відкликання касаційної скарги, відмова від неї.

Відкриття касаційного провадження у справі. Відмова у відкритті касаційного провадження у справі. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги. Закриття касаційного провадження.

Підготовка справи до касаційного розгляду. Межі розгляду справи судом касаційної інстанції. Попередній розгляд справи. Порядок та строки розгляду справи судом касаційної інстанції. Підстави та порядок для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи.

Повноваження суду касаційної інстанції. Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень - без змін. Підстави для повного або часткового скасування рішень і передачі справи повністю або частково на новий розгляд або для продовження розгляду. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення. Підстави для скасування постанови суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині.

Постанова суду касаційної інстанції, порядок її прийняття та проголошення. Обов'язковість вказівок, що містяться в постанові суду касаційної інстанції. Законна сила постанови суду касаційної інстанції. Окрема ухвала суду касаційної інстанції. Вручення судових рішень суду касаційної інстанції. Повернення справ після закінчення касаційного розгляду.

ТЕМА № 14. ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Сутність і значення перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Строк та порядок подання заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Форма і зміст заяви. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

ТЕМА № 15.

ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ. СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Поняття і значення виконавчого провадження. Добровільне виконання судових рішень. Органи і посадові особи, які здійснюють виконання судових рішень. Судові рішення, що підлягають негайному виконанню.

Учасники виконавчого провадження. Місце виконання рішення. Строки, порядок та умови здійснення виконавчого провадження.

Звернення судових рішень до виконання. Зміст виконавчого листа, строк пред'явлення його до виконання. Видача дубліката виконавчого листа або судового наказу. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Мирова угода в процесі виконання.

Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення. Зупинення виконання судового рішення. Тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу. Оголошення розшуку боржника або дитини, привід боржника. Вирішення питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи. Звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам, та нерухоме майно, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку. Тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України. Заміна сторони виконавчого провадження. Визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами. Поворот виконання рішення, постанови. Особливості повороту виконання в окремих категоріях справ.

Судовий контроль за виконанням судових рішень. Право на звернення із скаргою до суду. Строки для звернення зі скаргою. Розгляд скарги. Судове рішення за скаргою. Виконання ухвали суду.

ТЕМА 16. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ, ОСПОРЮВАННЯ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ АРБІТРАЖІВ.

Оскарження рішення третейського суду, оспорювання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Форма і зміст заяви про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу. Відкриття провадження у справі. Підготовка справи до розгляду. Судовий розгляд справи. Підстави для скасування рішення третейського суду. Підстави для скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу. Ухвала суду у справі про скасування рішення третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу. Порядок оскарження постанов міжнародного комерційного арбітражу щодо наявності у нього компетенції, винесених в порядку розгляду питань попереднього характеру.

ТЕМА 17. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ, МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ АРБІТРАЖІВ В УКРАЇНІ. НАДАННЯ ДОЗВОЛУ НА ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ

Умови визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню. Строки пред'явлення рішення іноземного суду до примусового виконання. Суди, що розглядають справи про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Порядок подання та розгляду клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Підстави для відмови у задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду. Звернення до примусового виконання рішення іноземного суду.

Умови визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. Порядок подання клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. Розгляд клопотання про визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню.

Умови визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо його місце знаходиться за межами України. Порядок і строки подання заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Форма і зміст заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Порядок розгляду заяви про визнання і надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Підстави для відмови у визнанні і наданні дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Добровільне виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу про стягнення грошових коштів. Надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України.

Провадження у справах про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів.

ТЕМА № 18. ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Порядок відновлення втраченого судового провадження. Особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження. Підсудність заяви про відновлення втраченого провадження. Форма і зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження. Наслідки недодержання вимог до форми та змісту заяви, залишення заяви без розгляду чи відмова у відкритті провадження за заявою. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження. Звільнення заявника від судових витрат.

ТЕМА № 19. ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ОСІБ

Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб. Підсудність судам України цивільних справ з іноземним елементом. Звернення суду України із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Актуальні проблеми цивільного права і процесу [Текст] : навч. посібник / за ред. Я.В. Матвійчук. К. : ДЕТУТ, 2012. 177 с.
2. Васильєв С. В. Особливості розгляду окремих категорій цивільних справ : [навч. посіб.] / С. В. Васильєв. Х. : Еспада, 2012. 480 с.
3. Васильєв С. В. Порівняльний судовий процес : [підруч.] / С. В. Васильєв. – К.: Алерта, 2015. 352 с.
4. Васильєв С. В. Цивільний процес: підруч. К.: Алерта, 2019. 506 с.
5. Васильєв С.В. Цивільний процес України: навч. посібник / С.В. Васильєв. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 343 с.
6. Ізарова І. О., Ханік-Посполітак Р.Ю. Цивільний процес України: навчальний посібник для студентів юр. спец. вищих навчальних закладів. Київ: ВД «Дакор», 2018. 276 с.
7. Курс цивільного процесу : [підруч.] / [Комаров В. В., Бігун В. А., Баранкова В. В. та ін.] ; за ред. В. В. Комарова. Х. : Право, 2011. 1352 с.
8. Любчик О.А. Цивільний процес. Загальна частина : навч.-метод. посібник / О.А. Любчик ; М-во внутр. справ України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2021. 336 с.
9. Міжнародний цивільний процес України: навч. посіб.; практикум / С. Я. Фурса, Ю. Д. Притика, О. О. Кармаза та ін.; за ред. С. Я. Фурси. К.: Вид. Фурса С. Я.: КНТ, 2010 328 с.
10. Модован В. В. Судоустрій України : [навч. посіб.] / В. В. Молдован, С. М. Мельник. – 4-те вид., переробл. та допов. К. : Алерта, 2013. 280 с.
11. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / За заг. ред. Бобрика В.І. К. : Центр учбової літератури. 2016. 784 с.
12. Озерський І. В. Використання спеціальних психологічних знань в юрисдикційному процесі України: лекція / Озерський І. В. Полтава : Полтавський літератор, 2013. 67 с.
13. Окреме провадження в цивільному процесі України : [навч. посіб.] / [С. В. Ківалов, Р. М. Мінченко, С. О. Погрібний та ін.]; за ред. Р. М. Мінченко. О.: Фенікс, 2010. 222 с.
14. Сеник С. В. Цивільне-процесуальне право: навч. посіб. / С. В. Сеник, Р. Я. Лемик; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л. : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 423 с.
15. Цивільне процесуальне право України : підручник / В.М. Коссака, Р.Я. Лемик, Ю.В. Навроцька, С.В. Сеник ; за заг. ред. В.М. Коссака. Харків: Право, 2020. 749, [3] с.
16. Цивільне процесуальне право України: у 2 т. : підручник / [Й.Г. Богдан та ін.] ; за заг. ред. М.М. Ясинка. Вид. 2-ге. Київ: Алерта. Т. 1. 2021. 570, [2] с.

17. Цивільне процесуальне право України: у 2 т. : підручник / [Й.Г. Богдан та ін.] ; за заг. ред. М.М. Ясинка. Вид. 2-ге. Київ: Алерта. Т. 2. 2021. 570, [2] с.
18. Цивільне процесуальне право України: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Атіка, 2009. 760 с.
19. Цивільне процесуальне право України: Підручник / М.М.Ясинок, М.П.Курило, О.В.Кіріяк, Ю.В.Білоусов,О.О.Кармаза, С.І.Запара та ін.; За заг. ред. М.М. Ясинка. К.: Алерта, 2016. 576 с.
20. Цивільний процес (загальна частина) : навч. посіб. 2-е вид., доп. і перероб. / кер. авт. кол. А.В. Коваленко. Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. 192 с.
21. Цивільний процес: [навч. посіб.] / [А. В. Андрушко, Ю. В. Білоусов, Р. О. Стефанчук та ін.] ; за ред. Ю. В. Білоусова. К. : Прецедент, 2006. 293 с.
22. Цивільний процес України : [підруч.] / [Білоусов Ю. В., Богдан Й. Г., Гетманцев О. В. та ін.] ; за заг. ред. М. М. Ясинка. К. : Алерта, 2014. 744 с.
23. Цивільний процес України: [підруч.] / [Ківалов С. В., Мінченко Р. М., Погрібний С. О. та ін.] ; за ред. Р. М. Мінченко, І. В. Андропова. Х. : Одиссей, 2012. 496 с.
24. Цивільний процес України: Академічний курс : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / [С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, О. В. Гетманцев та ін.] ; за ред. С. Я. Фурси. К. : Вид. Фурса С. Я.: КНТ, 2009. 848 с.
25. Цивільний процес України: навч. посіб. для підготов. до екзамену / С. О. Погрібний, Р. Ф. Гонгало, Н. В. Волкова та ін. Х.: Одиссей, 2010. 184 с.
26. Цивільний процес України: підруч. / [Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Андронов І. В. та ін.; за ред. Є. О. Харитонova, О. І. Харитнової, Н. Ю. Голубевої. К.: Істина, 2011. 536 с.
27. Чорнооченко С.І. Цивільний процес України: Навч. посіб. – [3-тє вид., перероб. та допов.]. К.: ЦУЛ, 2013. 416 с.
28. Чурпіта Г. В. Захист сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства: [моногр.]. К.: Алерта, 2016. 434 с.
29. Юровська Г.В., Даценко В.М., Гуцал Л.В. 93 питання з сімейного права: посіб. для суддів. К.: Алерта, 2020. 98 с.
30. Ясинок М. М., Запара С. І. Масові (групові) та похідні позови в процесуальному праві України: постановка проблеми: наук.-практ. посібник. К. Алерта, 2019. 276 с.

Додаткові джерела

31. Актуальні питання правового регулювання участі суб'єктів публічного права в приватних відносинах : [зб. наук. пр.] / за ред. О. Д. Крупчана, О. О. Первомайського. К. : Ред. журн. «Право України», 2013. 256 с.
32. Балагура Р.В. Цивільний процесуальний порядок розгляду судами індивідуальних трудових спорів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Балагура Роман Васильович ; Закл. вищ. освіти "Ун-т Короля Данила". Івано-

Франківськ, 2022. 16 с.

33. Бичкова С.С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження : монографія / С.С. Бичкова. – К. : Атіка, 2011. – 420 с.

34. Бичкова С.С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / С.С. Бичкова ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2011. – 36 с.

35. Білоусов Ю. В. Доказові презумпції у цивільному судочинстві : [моногр.] / Ю. В. Білоусов, В. П. Феннич. Х. : Харків юридичний, 2012. 280 с.

36. Бобрик В.І. Диференціація цивільного судочинства : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Бобрик Володимир Іванович ; Нац. акад. правових наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. акад. Ф.Г. Бурчака. Київ, 2021. 40 с.

37. Бойко М. Д. Процесуальні документи у сфері цивільно-правових відносин. Зразки документів, коментарі, роз'яснення. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 524 с.

38. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Підготовка цивільних справ до судового розгляду: монографія / Н. Л. Бондаренко-Зелінська. – Х. : Харків юридичний, 2009. – 186 с.

39. Боровська І. А. Взаємозв'язок зловживання цивільними процесуальними правами з категоріями «добросовісність» та «суб'єктивне право» / І. А. Боровська // Право і суспільство. – 2018. – № 3. – С. 31–38.

40. Верба-Сидор О. Б. Правосуб'єктність суду у виконавчому провадженні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.Б. Верба-Сидор; НАВС. К., 2013. 20 с.

41. Відшкодування моральної шкоди. Коментар. Законодавство. Судова практика / за ред. М. К. Галянтича. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 288 с.

42. Волосенко С.О. Принципи змагальності та об'єктивної істини у цивільному процесі України: : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / С.О.Волосенко; НДІ приватного права і підприємництва Нац. АПРН України. – К., 2010. – 19 с.

43. Гнатів О. Особливості наказного провадження за Цивільним процесуальним кодексом України. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XXVII звіт. наук.-практ. конф., 5-6 лют. 2021 р. : [у 2 ч.] / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Юрид. ф-т ; [редкол.: В.М. Бурдін (голова) та ін.]. Львів : Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2021. Ч. 1. С. 142-144.

44. Грицаєнко Л. Р. Конституційно-правовий статус прокуратури України в контексті світового досвіду : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Грицаєнко Л. Р. – К., 2013. – 36 с.

45. Гулик А.Г. Оптимізація цивільного судочинства: проблеми теорії та практики : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Гулик Андрій Григорович ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ,

2021. 36 с.

46. Гусаров К.В. Визнання факту народження або смерті на тимчасово окупованій території за правилами окремого провадження. *Вісник Національної академії правових наук України : науковий юридичний журнал*. 2020. Т. 27. № 4. С. 188-202.

47. Гусаров К.В. Проблеми цивільної процесуальної правосуб'єктності: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / К.В. Гусаров; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2000. – 19 с.

48. Дорошенко О.Ф. Судова експертиза у цивільних справах щодо об'єктів інтелектуальної власності: моногр. / О. Ф. Дорошенко; Акад. правових наук України, НДІ інтелект. власності. – К.: Лазуріт-Поліграф, 2008. – 204 с.

49. Єпанчінцев О.С. Спрошене позовне провадження в цивільному судочинстві України : дис. ... д-ра філософії : 081, 08 / Єпанчінцев Олексій Сергійович; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, М-во освіти і науки України. Київ, 2023. 227с.

50. Захарова О. Поняття та сутність спрощеного позовного провадження / О. Захарова, О. Єпанчінцев. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 1 (299). С. 17-21.

51. Зенков О. С. Актуальні питання здійснення законного представництва батьками (усиновлювачами). *Web of science and Academic Researcher*. 2019. № 1. С. 55-60.

52. Кармаза О. Право на захист у цивільному судочинстві в умовах дії воєнного стану в Україні: теорія та практика. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. №2 (121) С. 21-25.

53. Кирдан Б. В. Види позовів щодо захисту прав автора в порядку цивільного судочинства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2015. Вип. 6(1). С. 79-81.

54. Комаров В. В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України / В. В. Комаров. – Х. : Право, 2012. – 623 с.

55. Король Д.А. Диференціація позовного провадження цивільного судочинства : дис. ... д-ра філософії : 081, 08 / Король Денис Артурович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т права. Київ, 2021. 203 с.

56. Короєд С.О. Процесуальні особливості розгляду цивільних справ в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін. *Держава і право: збірник наукових праць*. 2022. Вип. 92. С. 72-84.

57. Короєд С.О. Визначення судом походження дитини при встановленні факту її народження на тимчасово окупованій території: проблеми теорії і практики цивільного судочинства. *Держава і право*. Вип.89. 2021. С. 103-114.

58. Короєд С. О. Процесуальне забезпечення ефективності цивільного судочинства : [моногр.] / С. О. Короєд. – К. : «МП Леся», 2013. – 509 с.

59. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар до Цивільного процесуального кодексу України / Володимир Миколайович Кравчук, Оксана

Іванівна Угриновська. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х.: Фактор, 2010. – 800 с.

60. Кузьмич О. Я. Правові аспекти участі третіх осіб у зобов'язаннях із відшкодування шкоди, яка заподіяна неповнолітніми особами. Приватне та публічне право. 2017. № 4. С. 30-33.

61. Кучер Т. М. Докази, доказування та доведення у цивілістичному процесі України [Текст] : монографія / Т. М. Кучер. Київ : Позднішев [вид.], 2015. 427 с.

62. Лейба Є. В. Відновлення втраченого судового провадження в цивільному процесі: монографія / Є. В. Лейба. К.: Алерта, 2016. 188 с.

63. Лубяна К.А. Участь адвоката у спрощеному позовному провадженні цивільного судочинства України : дис. ... д-ра філософії : 081, 08 / Лубяна Катерина Андріївна ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2021. 217 с.

64. Нікітіна Т.О. Відшкодування шкоди, завданої медичним працівником, в порядку цивільного судочинства : дис. ... д-ра філос. наук : 081, 08 / Нікітіна Тетяна Олегівна ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2023. 212 с.

65. Окреме провадження: монографія / В. В. Комаров, Г. О. Світлична, І. В. Удальцова ; за ред. В. В. Комарова. Х. : Право, 2011. 311 с.

66. Островська Л. А. Зустрічне забезпечення позову як обов'язковий елемент інституту забезпечувальних заходів в цивільному процесі. Новели цивільного процесуального кодексу України: матеріали круглого столу (м. Одеса, 26 берез. 2018 р.) / за заг. ред. Н. Ю. Голубєвої; Нац. ун-т Одес. юрид. акад. Одеса : Фенікс, 2018. С. 37-40.

67. Позовне провадження: моногр. / В. В. Комаров, Д. Д. Луспеник, П. І. Радченко та ін.; за ред. В. В. Комарова. – Х.: Право, 2011. – 552 с.

68. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: моногр. / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін.; за заг. ред. В. В. Комарова. – Х. : Харків юридичний, 2008. – 928 с. – (Серія «Настільна книга судді»).

69. Руснак Ю.І. Процесуальні документи в галузях цивільно-правових, трудових, сімейних, господарських, житлових та інших відносин. Зразки, коментарі, пояснення. Практичний посібник. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 402 с.

70. Сакара Н. Ю. Проблема доступності правосуддя у цивільних справах: моногр. / Наталя Юріївна Сакара; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Право, 2010. – 256 с.

71. Самілик Л. О., Овдієнко О. О. Розвиток судової практики як джерела права в Україні та перспективи застосування у цивільному процесі. Приватне та публічне право. 2018. № 2. С. 58-61.

72. Систематизовані правові висновки Верховного Суду у спорах, що виникають із земельних правовідносин. Адміністративне, господарське, цивільне, кримінальне судочинство та практика Європейського Суду з прав

людини: [станом на 09 лют. 2019 р.] / [уклад.: Леся Зуєвич, Роман Вітюк ; за заг. ред. В.С. Ковальського]. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 1071 с.

73. Теоретико-методологічні засади диференціації та уніфікації в цивільному, господарському й адміністративному судочинстві в Україні : [моногр.] / за заг. ред. В. І. Бобрика. – К. : Ред. журн. «Право України», 2013. – 172 с.

74. Труфанова Ю. Наказне провадження як спрощена форма розгляду цивільних справ. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. Вип. 2 (22). С. 119-124.

75. Тимченко Г.П. Європейські стандарти у сфері цивільного судочинства: постановка наукової проблеми. *Правова держава : щорічник наукових праць*. 2021. Вип. 32. С. 305-314.

76. Удосконалення механізмів захисту цивільних прав в умовах реформування цивільного законодавства в європейських країнах : [зб. наук. пр.] / за заг. ред. О. Д. Крупчана, Ю. В. Білоусова. – К. : Ред. журн. «Право України», 2013. – 212 с.

77. Цивілістична процесуальна думка : зб. наук. ст. / за заг. ред. С. Я. Фурси. К. : Паливода А. В., 2012. 528 с.

78. Цивільний процесуальний кодекс України : наук.-практ. коментар / [Й.Г. Богдан та ін.] ; за заг. ред. д. ю. н., проф., акад. Акад. наук вищ. школи України М.М. Ясинка. – Вид. 3-тє, допов. і перероб. Київ : Алерта. 2023. 859 с.

79. Цивільний процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар / [Н.Ю. Голубєва, І.В. Андронов, І.В. Венедіктова та ін.] ; за заг. ред. Н.Ю. Голубєвої ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". Київ : Юрінком Інтер. 2021. 838 с.

80. Цивільний процесуальний кодекс України : наук.-практ. коментар / [І.Е.Берестова, С.С. Бичкова, Ю.В. Білоусов та ін.] ; за заг. ред. Н.В. Василюки, Б.І. Гулька, О.О. Кота ; Верховний Суд ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Київ. регіон. центр Нац. акад. правових наук України. Київ : Дакор, 2021. 1027 с.

81. Цивільний процесуальний кодекс України. Рішення Конституційного Суду України з питань цивільного процесу : станом на 17 січ. 2012 р. : відповідає офіц. тексту / [упоряд. В. В. Комаров]. – Х. : Право, 2012. – 225 с.

82. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: моногр. / С. С. Бичкова. – К.: Атіка, 2011. – 420 с.

83. Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві : [моногр.] // Т. А. Цувіна. – Х. : Слово, 2015. – 281 с.

84. Цувіна Т. Принцип права бути почутим (right to be heard) у цивільному судочинстві: модельні європейські правила цивільного процесу ELI/UNIDROIT, практика ЄСПЛ і національний контекст. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. С. 88-96.

85. Череватенко І. Порядок перегляду справ наказного провадження щодо вимоги про стягнення аліментів на утримання дитини (дітей). *Право*

України. 2022. № 10. С. 100-111.

86. Чурпіта Г. В. Встановлення судом факту народження особи в певний час, у тому числі на тимчасово окупованій території України. SCIENTIA VINCEMUS! Наукою переможемо!: Друга міжнар. наук.-практ. конф. «Нотаріат, адвокатура, суд, виконавче провадження: актуальні проблеми», присвяч. 5-річчю створення кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка / [редкол. : Фурса С. Я., Дерій О. О., Нікітюк О. М.]. К.: ЦУЛ, 2016. С. 313–314.

87. Чурпіта Г. В. Новели окремого провадження. *Право України*. 2018. № 10. С. 147-159.

88. Чурпіта Г. В. Захист сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства : [моногр.]. К. : Алерта, 2016. 434 с.

89. Чурпіта Г. В. Концептуальні засади захисту сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03 /. К., 2016. 40 с.

90. Чучкова Н. О. Участь іноземних осіб у цивільному процесі України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Н. О. Чучкова; НАВС. – К., 2013. – 20 с.

91. Шабалін А. В. Судочинство у справах наказного провадження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / А. В. Шабалін. – К., 2016. – 20 с.

«Сімейне право»

ТЕМА № 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СІМЕЙНОГО ПРАВА. СІМЕЙНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

Поняття сім'ї як правової категорії. Сім'я в соціологічному та юридичному значенні (порівняльна характеристика). Право особи на сім'ю. Поняття і види сімейних правовідносин. Підстави виникнення сімейних правовідносин. Учасники сімейних правовідносин. Родинність і свояцтво в сімейному праві України. Суб'єктивні сімейні права та обов'язки. Здійснення сімейних прав і виконання сімейних обов'язків.

Поняття сімейного права як юридичної науки, галузі права, правової дисципліни. Особливості сімейного права та його місце в системі права України. Предмет і метод сімейного права. Принципи сімейного права. Система сімейного права України.

Державна охорона сім'ї. Концепція державної сімейної політики. Основні принципи та напрями державної сімейної політики.

Джерела сімейного права: законодавство, договір, звичай. Сімейний кодекс України. Співвідношення Сімейного кодексу України і цивільного законодавства.

Історичні передумови виникнення моногамної сім'ї. Загальна характеристика моногамної сім'ї. Національні українські традиції сім'ї та шлюбу.

Захист сімейних прав та інтересів. Строки і позовна давність у сімейному праві України.

ТЕМА № 2. ШЛЮБ

Поняття шлюбу та його ознаки. Умови укладення шлюбу. Шлюбний вік: поняття, значення. Право на шлюб. Зміст принципу добровільності укладення шлюбу. Державна реєстрація шлюбу. Порядок реєстрації шлюбу. Час і місце реєстрації шлюбу. Юридичне значення взаємної обізнаності осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, щодо стану здоров'я один одного. Заручини та їх правові наслідки.

Правові наслідки реєстрації шлюбу. Правозгідність шлюбу.

Перешкоди до укладення шлюбу. Наслідки порушення вимог закону щодо укладення шлюбу.

Поняття недійсності шлюбу. Абсолютно недійсні шлюби. Визнання шлюбів недійсними судом (порядок і підстави). Фіктивні шлюби та фіктивні розлучення. Шлюб, який може бути визнаний недійсним за рішенням суду. Визнання шлюбу недійсним після його припинення. Юридичні наслідки недійсності шлюбу.

Поняття і підстави припинення шлюбу. Припинення шлюбу у зв'язку зі смертю одного з подружжя (оголошення померлим). Умови розірвання шлюбу в органах реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей. Розірвання шлюбу в органах ДРАЦС за заявою одного з подружжя.

Визнання розірвання шлюбу фіктивним. Розірвання шлюбу за рішенням суду за спільною заявою подружжя. Розірвання шлюбу в суді за позовом одного з подружжя. Розгляд судових справ про розірвання шлюбу. Момент припинення шлюбу у випадку розірвання його через суд. Реєстрація розірвання шлюбу. Юридичні наслідки розірвання шлюбу.

Підстави і порядок поновлення шлюбу. Встановлення режиму окремого проживання подружжя та його правові наслідки.

ТЕМА № 3. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ

Особисті немайнові права та обов'язки подружжя. Право на материнство. Право на батьківство. Право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності, на фізичний та духовний розвиток, на зміну прізвища, на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї, на особисту свободу. Обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю.

Право особистої приватної власності подружжя. Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка. Право на плоди та доходи від речей, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка. Здійснення дружиною, чоловіком права особистої приватної власності.

Право спільної сумісної власності подружжя: підстави набуття та об'єкти. Виникнення права спільної сумісної власності подружжя на майно, що належало дружині, чоловікові. Здійснення подружжям права спільної сумісної власності. Права подружжя на укладення договорів між собою, на розпоряджання майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, на визначення порядку користування майном, на розпоряджання часткою у майні, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу. Право подружжя на поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Розмір часток майна дружини та чоловіка при поділі майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Накладення стягнення на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Право на майно жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою.

Права та обов'язки подружжя по утриманню. Право одного з подружжя на утримання. Право на утримання після розірвання шлюбу. Способи надання утримання одному з подружжя. Договір подружжя про надання утримання. Час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя. Визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду. Види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів. Припинення права одного з подружжя на утримання. Позбавлення права на утримання або обмеження його строком. Право дружини на утримання під час вагітності та у разі проживання з нею дитини. Право чоловіка на утримання у разі проживання з ним дитини.

Право на утримання того з подружжя, з ким проживає дитина-інвалід. Припинення права на утримання за домовленістю подружжя. Взаємна участь дружини, чоловіка у витратах на лікування. Право на утримання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою.

ТЕМА № 4. ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР

Шлюбний договір: поняття, право на укладення, зміст, форма, початок дії. Строк дії шлюбного договору. Визначення у шлюбному договорі правового режиму майна. Визначення у шлюбному договорі порядку користування житлом. Визначення у шлюбному договорі права на утримання. Зміна умов шлюбного договору. Право на відмову від шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору, визнання його недійсним.

ТЕМА № 5. ПРАВА І ОBOB'ЯЗКИ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА РОДИЧІВ

Загальні підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини. Визначення походження дитини від матері та батька. Визнання батьківства і материнства за рішенням суду. Встановлення факту батьківства і материнства за рішенням суду. Запис подружжя батьками дитини. Реєстрація визнання батьківства материнства. Запис про батьків дитини, якщо батьківство, материнство не встановлене. Оспорювання батьківства материнства.

Особисті немайнові права і обов'язки батьків та дітей. Права та обов'язки батьків щодо дитини, їх здійснення. Особливості прав та обов'язків неповнолітніх батьків. Права та обов'язки дітей щодо батьків. Визначення прізвища, імені, по батькові дитини. Зміна прізвища, по батькові дитини її батьками. Вирішення батьками питань щодо виховання дитини. Вирішення спорів щодо виховання дітей органом опіки та піклування або судом.

Підстави та правові наслідки позбавлення батьківських прав. Влаштування дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав. Побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав. Поновлення батьківських прав. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.

Права батьків і дітей на майно. Роздільність майна батьків і дітей. Право власності дитини на майно, призначене для її розвитку, навчання та виховання. Право спільної сумісної власності батьків і дітей. Права батьків та дітей щодо користування майном. Управління майном дитини. Використання доходу від майна дитини. Право власності на аліменти, одержані на дитину.

Обов'язок батьків утримувати дитину, способи його виконання. Визначення розміру аліментів. Обставини, які враховуються судом при визначенні розміру аліментів. Участь батьків у додаткових витратах на дитину. Контроль органу опіки та піклування за цільовим витрачанням аліментів. Звільнення батьків від обов'язку утримувати дитину. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину. Припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно. Час, з якого присуджуються аліменти на дитину. Зміна розміру аліментів. Стягнення аліментів та інших коштів на дитину, яка перебуває у закладі охорони здоров'я, навчальному або

іншому закладі. Стягнення аліментів за минулий час та заборгованості за аліментами. Визначення заборгованості за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу). Відповідальність за прострочення сплати аліментів, оплати додаткових витрат на дитину. Встановлення строку сплати заборгованості. Звільнення від сплати заборгованості за аліментами.

Підстави виникнення обов'язку батьків утримувати повнолітніх дочку, сина. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина які продовжують навчання. Розмір аліментів на повнолітніх дочку, сина.

Підстави виникнення обов'язку повнолітніх дочки, сина утримувати батьків. Обов'язок дочки, сина брати участь у додаткових витратах на батьків. Звільнення дочки, сина від обов'язку утримувати матір, батька. Визначення розміру аліментів на батьків. Стягнення з дитини витрат на догляд та лікування батьків.

Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Права баби та діда, прабаби та прадіда на виховання внуків, правнуків, щодо захисту внуків.

Права братів та сестер на спілкування. Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка падчерки. Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину, щодо її виховання. Права сестри, брата, мачухи, вітчима та інших членів сім'ї на захист дітей. Вирішення судом спорів щодо участі баби, діда, прабаби, прадіда, братів, сестер, мачухи, вітчима у вихованні дитини. Обов'язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда а також про того, з ким вона проживала однією сім'єю.

Обов'язок по утриманню інших членів сім'ї та родичів. Обов'язок баби, діда утримувати внуків. Обов'язок внуків, правнуків утримувати бабу, діда прабабу, прадіда. Обов'язок по утриманню братів та сестер. Обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка. Обов'язок інших осіб утримувати дитину. Обов'язок падчерки, пасинка утримувати мачуху, вітчима. Обов'язок особи утримувати тих, з ким вона проживає однією сім'єю до досягнення повноліття. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, і строки їх стягнення. Зміна розміру аліментів та звільнення від їх сплати. Визначення заборгованості за аліментами, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів. Повне або часткове звільнення від заборгованості за аліментами.

ТЕМА № 6. ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Загальні принципи, зміст і засоби державного захисту дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківського піклування. Органи, на які покладається захист прав та інтересів дітей, котрі залишилися без батьківського піклування, та їх основні функції. Основні форми влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, в Україні.

Порядок виявлення та обліку дітей, які залишилися без батьківського піклування. Діти, стосовно яких допускається усиновлення. Обмеження щодо усиновлення дітей, які страждають певними захворюваннями. Зміст інтересів

дитини під час усиновлення. Заборона посередницької діяльності щодо усиновлення дітей.

Поняття усиновлення за законодавством України. Органи, що здійснюють усиновлення в Україні. Умови усиновлення в Україні. Вимоги до особи усиновлювача. Правове значення віку усиновлювача та усиновлюваного. Згода батьків на усиновлення дитини та порядок її надання. Випадки усиновлення дитини без згоди її батьків. Правове значення згоди дитини на її усиновлення. Перешкоди до усиновлення. Переважне право на усиновлення.

Порядок формування та використання банків даних про дітей, які залишилися без батьківської опіки. Облік осіб, які бажають усиновити дитину. Документи, які мають подавати претенденти на усиновлення для одержання дозволу на його здійснення. Порядок усиновлення дітей в Україні. Державна реєстрація усиновлення. Таємниця усиновлення та її правовий захист. Усиновлення дітей, які є громадянами України, іноземними громадянами. Правові наслідки усиновлення в Україні. Права та обов'язки усиновлювачів і усиновлених. Підстави та юридичні наслідки визнання усиновлення недійсним та скасування усиновлення. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.

Поняття опіки та піклування за законодавством України. Органи опіки та піклування в Україні. Особи, над якими встановлюється опіка та піклування. Порядок встановлення опіки та піклування. Вимоги до особи опікуна (піклувальника). Права та обов'язки опікунів і піклувальників стосовно дитини. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Звільнення опікунів і піклувальників від виконання їхніх обов'язків. Підстави та порядок припинення опіки і піклування.

Поняття патронату над дітьми. Договір про патронат. Правовий статус патронатного вихователя. Права дитини, над якою встановлено патронат. Припинення патронату над дитиною.

Прийомна сім'я. Прийомні батьки. Обов'язки прийомних батьків по вихованню та розвитку дітей. Прийомні батьки як законні представники прийомних дітей.

Прийомні діти. Влаштування дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, до прийомної сім'ї. Згода дитини на її влаштування до прийомної сім'ї. Право прийомних дітей на аліменти, пенсію, інші соціальні виплати, а також на відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника.

Створення прийомної сім'ї. Положення про прийомну сім'ю та типовий договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї.

Дитячий будинок сімейного типу. Батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу. Вихованці дитячого будинку сімейного типу. Положення про дитячий будинок сімейного типу і типовий договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Дзера О. В. Сімейне право України. К.: Юрінком Інтер, 2019. 520 с.
2. Дякович М. М. Сімейне право України : Навч. посібник / М.М. Дякович. – 2-ге вид. К. : Алерта, Центр учбової літератури, 2012. 552 с.
3. Матвеев П. С. Сімейне та житлове право України. К.: Алерта. 2015. 76 с.
4. Простибоженко О. С. Аліменти по-новому: науково-практичний коментар Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку стягнення аліментів»: наук.-практ. коментар. Х.: Право, 2018. 68 с.
5. Романо-германська правова сім'я: гносеологічні та теоретичні аспекти: Навчальний посібник за заг. ред. Ситар І.М., Чорнобай О.Л.. – Львів, 2009. – 167 с.
6. Сафончик О. І. Шлюбні правовідносини в Україні: проблеми теорії і практики: монографія. О. : Фенікс, 2018. 378 с.
7. Сімейне право України : підручник / [Боднар Т.В., Гопанчук В.С., Дзера О.В. та ін.] ; за заг. ред. Т.В. Боднар, О.В. Дзери. 2-ге вид., стер. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 519 с.
8. Сімейне право України : [підруч.] / [Баранова Л. М., Борисова В. І., Жилінкова І. В. та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – [4-те вид., переробл. і допов.]. Х. : Право, 2012. 320 с.
9. Сімейне право України: Підруч. / За ред. В.І. Борисової, І.В. Жилінкової. – 3-є вид.. перероб. і доп. К. : Юрінком Інтер, 2011. 264 с.
10. Сімейне право України: Підручник / Харитонов Є. О. К.: Істина, 2010. 320 с.
11. Сімейне право України: підручник. / С.Б. Булеца, В.В. Заборовський, В.Г. Фазикош та ін.; за ред. С.Б. Булеци, В.Г. Фазикоша. К.: Знання, 2015. 375 с.
12. Чернега В.М. Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право : підручник / Віталій Чернега ; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. Київ : Ліра-К, 2023. 369 с.

Додаткові джерела

13. Аліменти : Законодавство. Коментар. Судова практика / уклад.: О.В. Дзера, О.С. Захарова, З.З. Русанюк]. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 397 с.
14. Аксьонова С.Ю. Особливості народжуваності та шлюбності у столицях східноєвропейських країн. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. № 3 (41). С. 37-58
15. Актуальні питання прикладної цивілістики: сімейне, трудове, земельне та житлове право. Науково-практичний посібник; [за заг. ред. д.ю.н. професора М.М. Ясинка]. – К.: Алерта, 2016. – 450 с.
16. Бабаєва О. Право на невтручання у приватне та сімейне життя:

практика Європейського суду з прав людини / О. Бабаєва, О. Іорданова, К. Лагутіна // Підприємництво, господарство і право : щомісячний науково-практичний юридичний журнал / Н.-д. ін-т приватного права і підприємництва ім. академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України ; ТОВ "Гарантія" ; голов. ред. Калаур І.Р. ; редкол.: Бакалінська О.О., Бобрик В.І., Вавженчук С.Я. [та ін.]. Київ, 2021. № 5 (303). С. 220-227.

17. Булеца С. Б. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України. Судова практика з питань сімейних стосунків. Станом на 20 січня 2016 р. К. : «Центр учбової літератури», 2016. –80 с.

18. Васирина Н. Особливості залучення нотаріуса як заінтересованої особи у справах щодо встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. №1. С. 26-29.

19. Вишновецька С. В. Конституційне право на недопущення втручання в особисте і сімейне життя працівника *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2018. № 3. С. 109-116.

20. Глиняна К. М. Особливості розвитку сімейного права у Англійській правовій системі *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 24. С. 75-78.

21. Гришанова Н. Біологічний батько не повинен сплачувати аліменти, якщо дитину всиновив інший чоловік - КЦС ВС. *Юридичний вісник України*. 2022. 17-31 жовтня (№ 42/43). С. 23.

22. Гузь Л. Є. Судово-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Науково-практичний коментар / Л.Є. Гузь, А.В. Гузь. – Х. : Фактор, 2011. – 576 с.

23. Даниленко Т. Підводні камені цивільного шлюбу: як поділити нажиті?. *Юридична газета*. Київ, 2024. № 5/6). С. 103

24. Державна реєстрація актів цивільного стану: законодавство, судова практика. / За заг. ред. Л. В. Єфіменка. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 304 с.

25. Домбровський К. Історичні етапи розвитку механізму державного регулювання інституту усиновлення. *Часопис Київського університету права : український науково-теоретичний часопис* . 2020. № 4. С. 242-245.

26. Коломієць Ю.Ю. Аналіз судової практики та пропозиції до законодавства України щодо видів доходів, з яких утримуються аліменти. *Слово Національної школи суддів України : фахове загальнодержавне науково-практичне та науково-методичне юридичне видання*. 2020. № 3 (32). С. 103-112.

27. Лапчевська О. Ф. Позбавлення батьківських прав за сімейним законодавством України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.Ф. Лапчевська, НАВС. – К., 2013. – 18 с.

28. Логвінова М. В. Цивільна та сімейно-правова відповідальність батьків (осіб, які їх замінюють) за правопорушення, вчинені неповнолітніми: монографія / М. В. Логвінова. – Івано-Франківськ, 2009. – 206 с.

29. Мельник М.Б. Припинення права на аліменти набуттям дитиною у власність нерухомого майна: сімейно-соціальний аспект : монографія. Київ :

Освіта України, 2020. 261 с.

30. Музика А. Цивільне, сімейне та кримінальне право в аспекті охорони прав дитини: міжгалузевий підхід. *Право України*. 2022. № 10. С. 42-58.

31. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України / Є. О. Харитонova (ред.), О. І. Сафончик (упоряд.), В. О. Гончаренко (упоряд.). Х.: Одісей, 2006. 552 с.

32. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України за ред. Ю. С. Червоного. К.; О : Юрінком Інтер, 2008. 501 с.

33. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / [Булеца С.Б., Іванов Ю.Ф., Ієвіня О.В. та ін.]. К. : «Видавничий дім «Професіонал», 2011. 428 с.

34. Ольховик Л. А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України: монографія / Л. А. Ольховик. О. : Видавець Букаєв В.В., 2009. 174 с.

35. Простибоженко О. Аліменти у виконавчому провадженні. *Урядовий кур'єр : газета Кабінету Міністрів України*. Київ, 2021. № 78). С. 5.

36. Радченко Л.І. Правове регулювання розірвання шлюбу: історичний розвиток і сучасні засади. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ, 2021. №3. С. 116-122.

37. Розгон О. Договір дарування між колишнім подружжям за усною домовленістю не сплачувати аліменти і договір про припинення права на аліменти для дитини у зв'язку з передачею права власності на нерухомість: відмінності у правових наслідках. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2020. № 12 (69), грудень. С. 42-50

38. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. – 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2016. 564 с.

39. Соловей А.О. Зарубіжний досвід здійснення усиновлення дітей іноземними громадянами. *Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави : зб. тез XXVI щорічної звіт. наук. конф. наук.-пед. працівників, докторантів та аспірантів : присвяч. 30-річчю Хмельниц. ун-ту упр. та права ім. Леоніда Юзькова (12 берез. 2022 р.) / Хмельниц. обл. рада, Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Леоніда Юзькова ; [відп. ред.: І.В. Шевчук]. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 45-47.*

40. Стефанчук М.О. Порівняльно-правовий аналіз шлюбного договору за законодавством України та європейських країн. *Юридична Україна : щомісячний науковий журнал*. 2024. № 3 (255). С. 21-27.

41. Скрипник В. Аліменти як об'єкти цивільних прав. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9 (295). С. 60-65.

42. Тавлуй О. Історико-правові витоки розголошення таємниці усиновлення. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 1 (299). С. 238-242.

43. Ткачук О. М. Сімейний кодекс України: постатейний покажчик

правових позицій Верховного Суду - Великої Палати та Касаційного цивільного суду (практика 2018 року). Х.: Право, 2019. 254 с.

44. Токарева В. І. Сімейне право: Практикум. – К: Знання, 2007. – 284 с.

45. Усиновлення: реалії та тенденції соціального дослідження. К: Фенікс, 2009. 159 с.

46. Чеховська І. В., Самілик Л. О. Сімейне право: практикум. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 132 с.

47. Чурпіта Г. В. Захист сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства : [моногр.] – К. : Атіка, 2016. – 434 с.

48. Чурпіта Г. В. Концептуальні засади захисту сімейних прав та інтересів у порядку непозовного цивільного судочинства: Автореф. дис... докт. юрид. наук: 12.00.03 / Г. В. Чурпіта; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2016. – 40 с.

49. Шевчук Л.В. Представник, як третя особа у шлюбному договорі. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2020. № 10. С. 164-168.

50. Юровська Г. В., Даценко В. М., Гуцал Л. В. 93 питання з сімейного права: посіб. для суддів. К. : Алерта, 2020. 98 с.

«Міжнародне приватне право»

ТЕМА № 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Поняття міжнародного приватного права. Зміст міжнародного приватного права. Природа норм міжнародного приватного права і його місце в системі права. Співвідношення міжнародного приватного та міжнародного публічного права.

Поняття і передумови колізій законів у міжнародному приватному праві. Місце і роль колізійного методу регулювання. Поняття, структура і види колізійних норм. Поняття статуту правовідносин. Основні формули прикріплення і сфера їх застосування.

Застосування колізійних норм. Зворотна відсилка. Відсилка до права третьої країни. Застереження про публічний порядок.

Місце і роль матеріально-правових норм у регулюванні правовідносин у міжнародному приватному праві.

Встановлення змісту іноземного закону. Уніфіковані норми, їх види і призначення. Міжнародні центри з уніфікації норм міжнародного приватного права.

Поняття правового режиму, його види. Взаємність і реторсія в міжнародному приватному праві.

Вихідні засади української доктрини міжнародного приватного права. Історичний розвиток доктрини міжнародного приватного права.

Поняття джерел права. Види джерел.

Міжнародні договори. Види міжнародних договорів. Багатосторонні договори, які містять уніфіковані колізійні та матеріальні норми. Звичай та їх роль у міжнародному приватному праві. Врегулювання правових відносин звичаями. Використання у судовому розгляді при вирішенні спорів міжнародних договорів, національного законодавства країн, де відбулися юридичні факти, та звичаїв.

Конституція та закони України як джерело міжнародного приватного права. Підзаконні акти та їх значення для міжнародного приватного права.

Статутні акти транснаціональних корпорацій як джерело міжнародного приватного права. Конвенція про транснаціональні корпорації 1990 року.

Судова й арбітражна практика. Звичай.

ТЕМА № 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Поняття колізії та її значення у міжнародному приватному праві. Колізійний і матеріально-правовий методи регулювання. Місце та роль матеріально-правових норм у регулюванні правовідносин. Система колізійних норм. Тлумачення і застосування колізійних норм. «Конфлікт кваліфікацій» у міжнародному приватному праві. Усунення колізій. Відсильний характер

колізійних норм. Об'єднання колізійних і матеріально-правових норм у міжнародному публічному праві.

Місце і роль матеріально-правових норм у регулюванні відносин, які підпадають під дію міжнародного приватного права. Однорідність норм, що регулюють відносини у сфері зовнішньої діяльності юридичних, фізичних осіб, транснаціональних корпорацій (ТНК) та держави як суб'єктів міжнародного приватного права. Матеріально-правові норми України та їх роль у регулюванні відносин, де є зовнішній елемент.

Застереження про публічний порядок.

Режим найбільшого сприяння і національний режим. Взаємність і реторсія. Підстави для застосування реторсії.

ТЕМА № 3. ПРАВОВИЙ СТАТУС ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Поняття правового статусу фізичних осіб у міжнародному приватному праві. Правовий статус громадян України і гарантії забезпечення реалізації прав і свобод у державі у міжнародному приватному праві. Відмінність статусу громадян України від статусу іноземців, осіб без громадянства. Законодавство, яким регламентовано статус окремих категорій громадян.

Цивільна правоздатність і дієздатність іноземних громадян в Україні. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства». Визнання іноземців та осіб без громадянства обмежено дієздатними та недієздатними. Визнання іноземців та осіб без громадянства безвісно відсутніми та оголошення їх померлими. Особливість правового статусу біпатридів. Правове положення іноземців в Україні. Біженці. Міжнародно-правове регулювання правового статусу біженця.

Взаємність щодо фізичних осіб у міжнародному приватному праві: поняття, види, особливості застосування.

ТЕМА № 4. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Участь юридичних осіб у міжнародних господарських відносинах. Поняття особистого закону (статуту) і національності юридичної особи. Доктрина і практика міжнародного приватного права щодо встановлення національності юридичних осіб.

ТНК як суб'єкти міжнародних господарських відносин. Поняття і види ТНК. Проблема встановлення національності ТНК. Кодекс поведінки ТНК.

Цивільна правоздатність іноземних підприємств і організацій за чинним законодавством України. Допущення їх до підприємницької діяльності в Україні.

Поняття кваліфікаційної іноземної інвестиції. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями в Україні та інших країнах. Правовий статус українських юридичних осіб за кордоном. Участь юридичних осіб у міжнародних господарських відносинах і визначення їх державної приналежності.

Іноземні юридичні особи в Україні. Правовий статус українських юридичних осіб за кордоном.

Правові форми спільної господарської діяльності.

Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями.

ТЕМА № 5. ДЕРЖАВА ЯК СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Поняття держави як суб'єкта майнових відносин. Розвиток міжнародного співробітництва у галузі економічних відносин і роль держави, що є стороною цих відносин.

Специфіка статусу суб'єкта держави у цивільно-правових відносинах з громадянами та іноземцями. Держава у справах про спадщину. Імунітет держави та його види. Поняття імунітету держави як суверена влади і учасника відносин. Принцип «*in par in parem*» та його значення. Судовий імунітет. Імунітет від попереднього забезпечення позову та імунітет від примусового виконання судових рішень.

Правовий режим цивільно-правових правочинів, що здійснюються державою. Правовий режим цивільно-правових правочинів, що вчиняє Україна.

Державно-правове регулювання питань права власності в міжнародних відносинах. Колізійні питання права власності. Чинне законодавство України щодо вирішення колізійних проблем права власності.

Правові питання націоналізації та експропріації у міжнародному приватному праві. Екстериторіальна дія законів про націоналізацію. Питання компенсації за націоналізацію майна.

Правове регулювання іноземних інвестицій. Види та форми здійснення іноземних інвестицій в Україні відповідно до чинного законодавства. Система гарантій іноземним інвесторам в Україні. Проблеми вдосконалення законодавства про режим іноземного інвестування в Україні.

Правовий статус власності України і українських організацій за кордоном.

Вільні економічні зони: поняття і види. Іноземні інвестиції у вільних економічних зонах.

ТЕМА № 6. ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Загальні питання права власності у відносинах з «іноземним елементом» за законодавством України.

Правовий режим майна, що є об'єктом права власності інших держав, юридичних осіб, спільних підприємств і міжнародних організацій. Об'єкти, що не можуть належати на праві власності іноземним громадянам та особам без громадянства.

Колізійні питання права власності. Закон місцезнаходження речі. Особистий закон власника. Зобов'язальний статут.

Колізійні питання права власності за законодавством України.

Використання норм міжнародного приватного права з питань власності в діяльності судових та правоохоронних органів. Роль судових та правоохоронних органів у боротьбі з міжнародними злочинами проти власності.

ТЕМА № 7. АВТОРСЬКЕ ТА ПАТЕНТНЕ ПРАВО

Міжнародне культурне співробітництво і міжнародна охорона авторських прав. Трансформація норм авторського права та суміжних прав у норми законодавства України. Авторські права іноземців в Україні. Охорона і використання творів вітчизняних авторів за кордоном. Багатосторонні правочини в галузі авторського права. Договори України з іншими країнами про взаємну охорону авторських прав.

Міжнародне науково-технічне співробітництво і закордонне патентування винаходів. Трансформація норм міжнародних договорів з патентного права у норми законодавства України. Охорона прав іноземців на винаходи в Україні. Патентування вітчизняних винаходів за кордоном. Ліцензії на винаходи і ноу-хау.

Право на товарний знак і боротьба з недобросовісною конкуренцією.

Міжнародні договори про охорону прав на винаходи, промислові зразки і товарні знаки. Міжнародні конвенції з питань інтелектуальної власності.

Зміст інституту недобросовісної конкуренції на міжнародній арені.

ТЕМА № 8. СПАДКОВЕ ПРАВО

Поняття та правова природа спадкових правовідносин в міжнародному приватному праві. Основні колізії у спадкуванні за міжнародним приватним правом. Правове регулювання спадкових відносин. Міжнародно-правове регулювання спадкових відносин. Основні положення Мінської конвенції щодо спадкування. Спадкові права іноземців в Україні. Спадкові права українських громадян за кордоном. Колізійне регулювання питань, пов'язаних зі спадкуванням, за правом України. Спадкування за законом. Спадкування за заповітом. Склад спадщини. Правовий режим майна у складі спадщини. Форма спадкового розпорядження. Форма заповіту. Визначення кола спадкоємців. Перехід спадщини до держави. Поняття «відумерлої спадщини» та підстави її виникнення. Особливості права України в питаннях переходу спадкового майна до держави.

ТЕМА № 9. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ДОГОВОРИ (КОНТРАКТИ)

Поняття зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Форма договору. Застосування права щодо питань змісту договору (контракту).

Умови та облік (реєстрація) зовнішньоекономічних договорів. Основні засади реєстрації договорів. Імпорт (експорт) товарів посередниками. Ліцензування та сертифікація експортно-імпортних операцій. Генеральна,

разова (індивідуальна), відкрита (індивідуальна) ліцензії. Ліцензії на імпорт. Антидемпінгові, компенсаційні, спеціальні ліцензії.

Універсальні міжнародні конвенції щодо зовнішньоекономічної купівлі-продажу. Типові договори. Торговельні терміни. Загальні умови поставок.

Компенсаційні договори. Договори з надання технічного сприяння і побудови підприємств. Концесійні та інші договори. Договори (контракти) в галузі науково-технічного співробітництва.

ТЕМА № 10. МІЖНАРОДНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Поняття міжнародних перевезень. Загальна характеристика джерел права, що регулюють міжнародні перевезення.

Міжнародні морські перевезення, їх види. Конвенції з міжнародних перевезень вантажів, пасажирів та їхнього багажу. Документи, що супроводжують вантажі при морських перевезеннях. Застосування права до відносин за договорами морського перевезення вантажів. Закон прапора судна. Коносамент. Фрахтування судна на термін, лізинг, морське страхування.

Міжнародні авіаційні перевезення. Конвенції з авіаційних перевезень вантажів, пасажирів та їхнього багажу. Документи, які супроводжують вантажі й багаж пасажирів при авіаційних перевезеннях.

Міжнародні автомобільні перевезення. Конвенції з міжнародних автомобільних перевезень вантажів і пасажирів. Документи, що супроводжують вантажі при автомобільних перевезеннях.

Міжнародні залізничні перевезення. Конвенції з міжнародних залізничних перевезень вантажів, пасажирів та їхнього багажу. Документи, які супроводжують вантажі при залізничних перевезеннях.

Правовідносини перевізника й одержувача вантажу. Сталійний та контрсталійний час. Відповідальність перевізника за втрату, нестачу, псування і пошкодження вантажу. Межі такої відповідальності. Поняття загальної відповідальності та збитки, що належать до неї. Поняття окремої (незагальної) аварії.

Претензії та позови з міжнародних перевезень вантажів. Позовна давність.

ТЕМА № 11. МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКОВО-КРЕДИТНІ ВІДНОСИНИ

Валютне законодавство України і міжнародні угоди.

Правові засади розрахунково-кредитних відносин у міжнародному торговельному обороті. Міжнародні угоди України щодо кредитних і розрахункових відносин.

Валюти і валютні цінності. Учасники валютного обміну. Роль і значення валютного ринку. Валютний курс: сутність, види, режими. Валютні операції. Інструменти валютного обміну. Регулювання валютних операцій на території України. Валютні обмеження в Україні.

Поняття та основні форми міжнародних комерційних розрахунків. Способи і засоби міжнародних розрахунків. Валютно-фінансові та платіжні умови міжнародних угод. Грошові зобов'язання і захист від валютних ризиків.

Поняття міжнародного кредитного переказу. Поняття, види та основні форми акредитиву. Предмет та форми договору інкасо.

Поняття міжнародного кредиту. Форми і види міжнародного кредиту. Синдикація кредиту. Розрахункові системи. Фінансування (кредитування) імпорту. Фінансування (кредитування) експорту. Факторинг і форфейтинг. Міжнародні розрахунки і кредитування у взаємовідносинах українських організацій з фірмами й організаціями іноземних держав. Міжнародні неторгові розрахунки.

ТЕМА № 12. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У РАЗІ ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ

Умови деліктної відповідальності в національних правових системах. Майнова та моральна шкода. Протиправність діяння. Причинний зв'язок між протиправністю діяння та шкодою. Вина делінквента. Зловживання правом. Делікти та квазіделікти. Теорії протиправності. Теорії еквівалентного та адекватного (типового) причинного зв'язку. Форми вини в різних правових системах.

Колізійні питання деліктних зобов'язань з «іноземним елементом» у національному праві. Принцип застосування закону місця заподіяння шкоди. Прив'язка до закону місця проживання (місцеперебування). Прив'язка до закону суду. Колізійні принципи *lex patriae* та *lex domicilii*.

Регулювання деліктних зобов'язань з «іноземним елементом» у внутрішньому законодавстві України. Норми про деліктні зобов'язання в міжнародних договорах України.

ТЕМА № 13. СІМЕЙНЕ ПРАВО

Шлюб: поняття і умови. Колізійні норми сімейного права. Укладення шлюбу. Матеріальні та формальні умови укладення шлюбу. Форма і порядок укладення шлюбу в Україні між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, а також між іноземцями або особами без громадянства. Укладення шлюбу в консульській установі або дипломатичному представництві. Дійсність шлюбу, укладеного за межами України. Правові наслідки шлюбу. Форма вибору права для правових наслідків шлюбу. Припинення шлюбу. Визнання шлюбу недійсним, укладеного в Україні або за її межами.

Правовідносини між подружжям. Особисті немайнові відносини між подружжям за національним правом. Майнові права й обов'язки подружжя за національним правом. Колізійне законодавство України щодо регулювання шлюбно-сімейних відносин. Правовий режим майна подружжя у міжнародному приватному праві. Інститут шлюбного контракту.

Правовідносини між батьками і дітьми. Зобов'язання щодо утримання, які виникають із сімейних відносин у міжнародному приватному праві.

Питання про громадянство дитини за міжнародним приватним правом. Положення права України у питаннях громадянства дітей. Міжнародно-правове регулювання аліментних правовідносин. Основні положення Мінської конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах (1993 р.) та Протоколу (1997 р.) до неї у питаннях аліментних зобов'язань. Колізійне регулювання цих питань за правом України. Основні положення Європейської конвенції про здійснення прав дітей (1996р.), Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей (1996р.), Конвенції про контакт з дітьми (2003р.), Конвенції про стягнення аліментів за кордоном (1956р.), Конвенції про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання (1973р.).

Усиновлення: поняття та правила здійснення. Міжнародне усиновлення та його правове регулювання. Особливості міжнародного усиновлення за правом України. Колізійні норми щодо усиновлення та його скасування. Здатність особи бути усиновлювачем. Правові наслідки усиновлення або його припинення. Нагляд та облік усиновлених дітей. Гаазька конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення (1993 р.).

Опіка і піклування у міжнародному приватному праві. Колізійні норми щодо опіки і піклування. Стан міжнародно-правового регулювання опіки і піклування. Особливості правового регулювання встановлення опіки і піклування у міжнародно-правових актах. Законодавство України про опіку і піклування. Європейська конвенцію про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми (1980 р.)

ТЕМА № 14. ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ

Міграційні процеси та їх причини. Інтернаціоналізація виробництва та використання іноземної робочої сили в різних країнах. Законодавство країн Європи щодо статусу працівників-мігрантів. Міжнародні норми про захист прав і свобод іноземних працівників і осіб, які навчаються.

Статус працівників, які перебувають за межами країни та виконують роботу за договором, їхній захист.

Соціальне забезпечення та захист трудових прав працівників-мігрантів. Європейська конвенція про соціальне забезпечення мігрантів-трудящих 1972 р. та її роль у розвитку нових процесів, що спрямовані на імплементацію в національні законодавства країн-членів Ради Європи. Положення щодо надання соціального забезпечення працівникам-мігрантам і членам їх сімей.

Міжнародні трудові відносини і колізійні питання у галузі трудових відносин. Колізійні прив'язки, що застосовуються до регламентації трудових відносин з «іноземним елементом».

Трудові права іноземців в Україні. Трудові права українських громадян за кордоном. Соціальне забезпечення.

ТЕМА 15. МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ.

Доктрина про міжнародний цивільний процес. Принцип *lex fori*.

Поняття міжнародного цивільного процесу. Підсудність справ з іноземним елементом (міжнародна підсудність), її види. Загальні правила підсудності судам України справ з іноземним елементом. Підстави визначення підсудності справ судам України. Виключна підсудність. Компетенція інших органів України щодо розгляду справ з іноземним елементом. Право на судовий захист і цивільні процесуальні права іноземців в Україні. Правовий статус іноземних осіб та іноземної держави в цивільному процесі.

Судові доручення. Виконання судових доручень. Визнання і виконання рішень іноземних судів. Рішення іноземних судів, які можуть бути визнані та виконані в Україні. Порядок визнання і виконання рішень іноземних судів.

Поняття і правова природа міжнародного комерційного арбітражу, міжнародно-правові засади його діяльності. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Арбітражна угода: форма, зміст та правове значення. Види третейських (арбітражних) судів. Міжнародний комерційний арбітражний суд і Морська арбітражна комісія (МАК) при Торгово-промисловій палаті України, їх компетенція і регламентація діяльності. Міжнародні комерційні арбітражі в інших країнах.

Конвенція про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 1958 р.).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Вайцеховська О.Р. Міжнародне приватне право : навч.-метод. посібник / О.Р. Вайцеховська, О.В. Руденко ; М-во освіти і науки України, Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Харків: Право. Загальна частина. 2023. 254 с.
2. Вайцеховська О.Р. Міжнародне приватне право : навч.-метод. посібник / О.Р. Вайцеховська, О.В. Руденко ; М-во освіти і науки України, Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Харків : Право: Особлива частина. 2023. 519 с.
3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2016. 632 с.
4. Котуха О. С., Чабан О. М. Міжнародне приватне право: навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 199 с.
5. Кузьменко С.Г. Міжнародне приватне право. Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2010. – 316 с.
6. Міжнародне приватне право : підручник : до 215-річчя Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого./ [С.Р. Асірян та ін.] ; за заг. ред. Є.М. Білоусова, І.В. Яковюка. Харків : Право. 2021. 407 с.
7. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. К.: Алерта, 2012. 272 с.
8. Міжнародне приватне право : навч. посіб. для студентів галузі знань 0304 «Право» напряму підгот. 6.030401 «Правознавство» ден. та заоч. форм навчання / Укоопспілка, Львів. комерц. акад. ; [уклад.: Котуха О. С., Чабан О. М.]. - Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 199 с.
9. Міжнародне приватне право: навч. посіб. / Бичкова С. С., Іванов Ю. Ф., Чурпіта Г. В. та ін.; За ред. Ю. Ф. Іванова. К.: Алерта, 2018. 390 с
10. Міжнародне приватне право: навч. посіб. / Н. В. Аляб'єва та ін.; за ред. С. Г. Кузьменка. К. : Центр учб. л-ри, 2010. 315 с.
11. Міжнародне приватне право: Навч. посібник / За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 368 с.
12. Міжнародне приватне право: навч.-метод. посіб. / М-во освіти і науки України, Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича; уклад. О. В. Руденко, О. Т. Волощук, С. М. Задорожна. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2010. – 143 с.
13. Міжнародне приватне право : навч. посіб.: практикум / [В.О. Бажанов, О.О. Білик-Ромашенко, Т.В. Боднар та ін.]. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 365 с.
14. Міжнародне приватне право: підруч. / [Довгерт А. С. та ін.] ; за ред. А. С. Довгерта, В. І. Кисіля. К. : Правова єдність : Алерта, 2014. 399 с.
15. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. М. Батигіна та ін.; за ред. В. П. Жушмана, І. А. Шуміло. – Х.: Право, 2011. – 319 с.
16. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. [Бігун В. А., Білоусов Є. М., Жуков І. М. та ін.] ; за ред. В. П. Жушман, І. А. Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.

17. Міжнародне приватне право: Підручник. – 4-те вид., перероб і допов. / Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. – К.: Атіка, 2009. – 500с.
18. Міжнародний комерційний арбітраж: навч. посіб. / [За ред. У. Гелльманна, В. М. Коссака. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2015. 203 с.
19. Фединяк Г.С. Міжнародне приватне право : підручник / Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Вид. 8-ме, перероб. і допов. Київ : Правова єдність : Алерта, 2021. 522 с.
20. Чубарєв В.Л. Міжнародне приватне право: Навч. посібник. К.: Атіка, 2018. 608 с.

Додаткові джерела

1. Балдинюк В. Історичний опис формування поняття обходу закону в міжнародному приватному праві у внутрішньому судочинстві. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2020. №2. С. 67-70.
2. Бакай Ю.Ю. Авторське право у міжнародному приватному праві: захист, об'єкти, види. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 10/1. С. 18-21.
3. Берестова І. Інститут безпідставного збагачення в країнах континентальної Європи: порівняльно-правовий аналіз. *Право України*. 2015. № 11. С 151–154.
4. Бєлогубова О. О. Правове регулювання праці моряків у міжнародному приватному праві. Одеса : Гельветика, 2017. 175 с.
5. Бондар М. Міжнародне приватне право в національному судочинстві. *Юридичний вісник України*. 2023. № 17/18. С. 4-5.
6. Виговський О. І. Колізійні питання обігу боргових цінних паперів у міжнародному приватному праві. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2015. № 8–9. С. 81–86.
7. Вишняков О.К. Апроксимація правового забезпечення цивільних майнових відносин в Україні до умов внутрішнього ринку Європейського Союзу: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / О. К. Вишняков ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2008. – 36 с.
8. Вісьтак М. Співвідношення норм національного і міжнародного трудового права. Підприємництво, господарство і право. 2015. № 9. С. 47–51.
9. Грамацький Е. Рекодифікація цивільного законодавства України та міжнародне приватне право: до питання перспектив. *Часопис Київського університету права : український науково-теоретичний часопис*. 2021. № 1. С. 177-181.
10. Грамацький Е. М. Принципи міжнародного приватного права: загальні положення. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 116-120.
11. Грамацький Е. М. Судова та арбітражна практика як джерело міжнародного приватного права: загальні положення/ *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 121-126.

12. Гриняк А. Б., Проценко В. В. Звичай як джерело регулювання договірних відносин. *Приватне право і підприємництво* 2015. Вип. 14. С. 98–102.
13. Діковська І. А. Міжнародні комерційні контракти: колізійне та матеріально-правове регулювання: навч. посіб. К.: Алерта, 2016. 322 с.
14. Діковська І. Синхронізація застосовуваного права та міжнародної юрисдикції у спадкових справах і справах щодо майнових відносин подружжя в ЄС та Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2021. №2. С. 18-24.
15. Добровольський В. Міжнародні морські торговельні перевезення: науковий аналіз історії їх правового регулювання та необхідність його уніфікації нині. *Часопис Київського університету права : український науково-теоретичний часопис*. 2021. № 1. С. 201-207.
16. Довгерт А. С. Сучасні інструменти зближення національних доктрин міжнародного приватного права. *Право України*. 2018. № 1. С. 280-284.
17. Довгерт А. С., Короткий Т. Р., Хендель Н. В. Міжнародне приватне право: закордонні наукові дослідження. О.: Фенікс, 2016. 383 с.
18. Довгерт А.С., Короткий Т.Р., Хендель Н.В., Виговський О.І., Пономарьов В.В. Міжнародне приватне право: наукові дослідження в країнах common law. Фенікс. 2017. 132 с.
19. Зайцев Р.В. Застосування фідучіарної юридичної конструкції в міжнародному приватному праві. *Юридична Україна : щомісячний науковий журнал*. 2024. № 6 (258). С. 33-42.
20. Задорожна С. М. Автономія сторін в міжнародному приватному праві: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / С.М. Задорожна ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2006. – 20 с.
21. Камишанський М. М. Компенсація та реституція: обрання адекватної форми відшкодування шкоди за міжнародне правопорушення. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 24. С. 140–145.
22. Коваленко І. Поняття та види арбітрабельності в теорії міжнародного комерційного арбітражу. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 29–33.
23. Корнєєв Ю. В., Коваль І. О. Особливості правового регулювання спадкових відносин в міжнародному приватному праві. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 308-312. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ap_2019_10_60
24. Коч О. В. Особливості взаємодії права Європейського Союзу та міжнародного комерційного арбітражу. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 236–242.
25. Кравцов С. О. Міжнародний комерційний арбітраж та національні суди : [моногр.] / С. О. Кравцов. Х. : Право, 2014. 230 с.
26. Латинський М. Е. Публічний порядок як комплексна категорія в сучасному міжнародному приватному праві. *Наукові записки Інституту*

законодавства Верховної Ради України. 2018. № 4. С. 24-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2018_4_6

27. Логвиненко А. В. До питання щодо правосуб'єктності та міжнародно-правового регулювання функціонування ТНК. Правові системи. 2017. № 1, 2. С. 118–130.

28. Мазуренко В. В. Погляди П. Є. Казанського на міжнародне приватне право Часопис Київського університету права. 2018. № 2. С. 321-326. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2018_2_66

29. Малєєва Ю. Шлюб з іноземцем: особливості укладення та розірвання. *Юридична практика*. 2015. № 50. URL: <http://www.yurpractika.com/>

30. Мануїлова К. В. Міжнародна уніфікація норм про цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки. Одеса : Гельветика, 2017. 191 с.

31. Мирошніченко В. О. Міжнародне приватне право у схемах і визначеннях: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2018. – 150 с.

32. Михайлів М. Правові наслідки недотримання форми арбітражної угоди. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 9. С. 218–222.

33. Михайлів М.О. Правове регулювання відносин спадкування в міжнародному приватному праві : монографія / М.О. Михайлів ; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 519 с.

34. Михайлів М. Колізійні норми щодо відкриття спадщини в міжнародному приватному праві. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні* : матеріали XXVII звіт. наук.-практ. конф., 5-6 лют. 2021 р. : [у 2 ч.] / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Юрид. ф-т ; [редкол.: В.М. Бурдін (голова) та ін.]. – Львів : Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2021. Ч. 1. С. 172-174.

35. Михайлів М.О. Спадкування у міжнародному приватному праві : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Михайлів Марія Омелянівна ; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2022. 36 с.

36. Назарова І. В. Принцип добросовісності в міжнародному публічному і міжнародному приватному праві Часопис Київського університету права. 2018. № 2. С. 326-332. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2018_2_67

37. Нігруца А. В. Відповідальність авіаперевізника в міжнародному приватному праві. Правові системи. 2017. № 1, 2. С. 130–145.

38. Новосельцев І. Транскордонна неспроможність у міжнародному приватному праві: монографія К. : Арт Економі, 2013. 208 с.

39. Покачалова А. Принцип найбільш тісного зв'язку у сфері регулювання забезпечення зобов'язань. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 304–309.

40. Покора І.Є. Уніфікація норм про морські вантажні перевезення в міжнародному приватному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Покора Ірина Євгеніївна ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Одес. юрид.

акад.". Одеса, 2021. 20 с.

41. Притика Ю. Арбітраж у Франції: історія та сучасність. Підприємство, господарство і право. 2015. № 9. С. 47–50.

42. Проценко І. М. Принципи вибору права в міжнародних комерційних договорах як новий спосіб уніфікації у сфері міжнародного приватного права. Правова держава. 2018. Вип. 29. С. 306-313.

43. Радченко Л. Шлюбний договір в іноземних правопорядках: окремі засади правового регулювання. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 9. С. 38–41.

44. Ребкало М. М. Періодизація процесу формування українського морського законодавства в умовах приведення його до стандартів міжнародного морського права. Актуальні проблеми правознавства. 2019. Вип. 3. С. 59-64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2019_3_12

45. Саванець Л. Уніфікація матеріальних норм про відповідність товару договору в міжнародному приватному праві. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. Вип. 3 (27). С. 82-89.

46. Степанюк А. Взаємність у міжнародному приватному праві. Підприємництво, господарство і право. 2015. №7. С. 18–21.

47. Стрілько В. Ю. Підстави та межі застосування нотаріусом норм іноземного права. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. Т. 2. № 1. С. 69–72.

48. Трояновський О.В. Відповідальність сторін за міжнародним договором комерційного посередництва: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.В. Трояновський ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2009. – 20 с.

49. Філіп'єв А.О. Застосування іноземного права для регулювання приватноправових відносин: проблеми та перспективи: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / А.О. Філіп'єв ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2009. – 20 с. Беляева А. Свобода вибору: форми та оформлення зовнішньоекономічного контракту *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 7. С. 33–36.

50. Цірат К. Г. Форма угоди про вибір права в зовнішньоекономічних договорах у законодавстві з міжнародного приватного права. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 24. С. 145–150.

51. Чабан О. М. Форми права, що регулюють приватні міжнародні відносини. *Наше право*. 2015. № 6. С. 176–181.

52. Чернобаєва А.Д. Договір сурогатного материнства у міжнародному приватному праві : дис. ... д-ра філос. наук : 081, 08 / Чернобаєва Анастасія Дмитрівна ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2023. 206 с.

53. Чубарєв В. Л. Міжнародне приватне право: навч. посіб.. К. : Атіка, 2015. 608 с.

54. Юніна М. Роль особистого закону та національності у визначенні правоздатності юридичних осіб у міжнародному приватному праві. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018.

№ 2. С. 147 п – п 150.

55. Юрченко С. М., Алексеева Д. С. Договірні зобов'язання у міжнародному приватному праві. *Правові системи*. 2017. № 1, 2. С. 146–155.

56. Яновицька А. В. Договір міжнародного перевезення вантажів автомобільним транспортом : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Івано-Франківськ, 2017. 19 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Основний Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30 – Ст.141.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.

3. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1983. – додаток до № 28. – Ст. 573.

4. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст.27.

5. Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 47-52. – Ст. 349.

6. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011р. // Офіційний вісник України від 29 червня 2011. – 2011. – № 46. – Ст. 1881.

7. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України, 2002. – № 21-22. – Ст.135.

8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-41. – Ст. 356.

9. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 51-52, 42. – Ст.448

10. Закон України «Про автомобільний транспорт» від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 22. – Ст. 105 (в редакції Закону України від 23 лютого 2006 р. // ВВР. – 2006. – №32. – Ст. 273).

11. Закон України «Про авторське право і суміжні права» в редакції Закону України від 11 липня 2001р. // Відомості Верховної Ради. – 2001. - №43. – Ст. 214.

12. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 р. № 5076-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – С. 17. – Ст. 2509.

13. Закон України «Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів» від 29 листопада 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002.- втрата чинності

14. Закон України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 р. № 1404-VIII (в редакції Закону України від 15.05.2019 р.) // Офіційний вісник України. – 2019. – № 5. – С. 9. – Ст. 34.

15. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8.02.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 12. – Ст. 81.

16. Закон України «Про громадянство України» від 13 листопада 1991 р. //

Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – С. 65.

17. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII В редакції Закону № 114-IX від 19.09.2019 // Відомості Верховної Ради України. – 2019. – № 45. – Ст. 289.

18. Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» від 17 липня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 44. – Ст. 281.

19. Закон України «Про Державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації» // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 16. – Ст. 199.

20. Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 01 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 38. – Ст. 509.

21. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» в редакції Закону України від 11.02.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 18. – Ст. 141.

22. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» в редакції Закону України від 26 листопада 2015 р. // Відомості Верховної Ради – 2016. – № 2. – Ст. 17.

23. Закон України «Про Державну спеціальну службу транспорту» від 5 лютого 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 19. – Ст. 269.

24. Закон України «Про міжнародні договори» від 29 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – ст.540.

25. Закон України «Про дорожній рух» від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – Ст. 338.

26. Закон України «Про електроенергетику» 16 жовтня 1997 р. в редакції від 01.1.2019 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 49. – ст. 399.

27. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 45. – Ст. 400.

28. Закон України «Про енергозбереження» від 1 липня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994. – Ст. 283.

29. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 р. //Офіційний вісник України. – 2005. - № 4. – Ст.189.

30. Закон України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №40. – Ст. 183.

31. Закон України «Про заставу» від 02 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 47. – Ст. 642.

32. Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999.

33. Закон України «Про захист прав споживачів» в редакції Закону України від 1.12.2005 р.// Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 7. – Ст. 84.

34. Закон України «Про іпотеку» від 5 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 38. – Ст. 313.

35. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 р.

в редакції від 22.08.2018 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 7.

36. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 3. – Ст. 15.

37. Закон України «Про нотаріат» від 02. 09. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.

38. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 15. – Ст. 73.

39. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 14 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. - № 15. - Ст.99.

40. Закон України «Про оренду землі» в редакції Закону України від 2.10.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 10. – Ст. 102.

41. Закон України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» від 2 червня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 26. – Ст. 354.

42. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - № 30. – 2001. – ст.142

43. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.

44. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 8.06.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 39. – Ст. 333.

45. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» в редакції Закону України від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради. – 2001. – №8. – Ст. 37.

46. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст.36.

47. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради. – 1994. – №7. – Ст. 34.

48. Закон України «Про перевезення небезпечних вантажів» від 6 квітня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 28. – Ст.222.

49. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07 грудня 2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2018. - № 5. – Ст.35.

50. Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» від 01.12.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 1. – Ст. 1.

51. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23 вересня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994.

52. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 83. – С. 7. – Ст. 3014.

53. Закон України «Про приватизацію державного житлового фонду» // Відомості Верховної Ради України – 1992. – № 36. – Ст. 524.

54. Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р. // Відомості

Верховної Ради України. – 2015. – № 2–3. – ст. 12.

55. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій» в Україні. від 17 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1991. – № 22. – Ст. 262.

56. Закон України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5-6. – Ст. 44.

57. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

58. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11.12.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 232.

59. Закон України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 31. – Ст. 1058.

60. Закон України «Про страхування» в редакції Закону України від 4.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 7. – Ст. 50.

61. Закон України «Про судовий збір» від 2 червня 2016 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 59. – С. 110. – Ст. 2349.

62. Закон України «Про судову систему і статус суддів» від 2 червня 2016 р. // Відомості Верховної ради України. – 2016. – № 31. – С. 545

63. Закон України «Про теплопостачання» від 2 червня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 28. – Ст. 373.

64. Закон України «Про товарну біржу» від 10.12.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 139.

65. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР в редакції Закону України від 16.01.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 231.

66. Закон України «Про транзит вантажів» від 20 жовтня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 51. – Ст. 446.

67. Закон України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 51. – Ст. 446.

68. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 1 липня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 52. – Ст. 562.

69. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 35. – С. 1374. – Ст. 412.

70. Закон України «Про трубопровідний транспорт» від 15 травня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 29. – Ст. 139.

71. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.

72. Закон України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

73. Закон України «Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період» від 20 жовтня 1998 р. // Відомості Верховної Ради

України. – 1998. – № 52. – Ст. 318.

74. Закон України «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення» від 13.12.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 96.

75. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

76. Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу від 13 грудня 1974 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

77. Бернська конвенція про міжнародні залізничні перевезення від 9 травня 1980 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

78. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів від 9 вересня 1886 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

79. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури 1981 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

80. Варшавська конвенція про уніфікацію правил міжнародних повітряних перевезень від 12 жовтня 1929 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

81. Віденська конвенція про дорожні знаки і сигнали від 6 червня 1978 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

82. Віденська конвенція про міжнародний договір купівля-продажу 1980 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

83. Гаазька конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29 травня 1993 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

84. Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зв'язків 1925 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

85. Договір про патентну кооперацію від 11 червня 1978 р., Україна учасниця з 25 грудня 1991 р. «Пі-сі-ті» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

86. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20 травня 1980 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

87. Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

88. Європейська угода про міжнародні дорожні перевезення небезпечних вантажів від 30 вересня 1957 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

89. Женевська конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення товарів від 24 травня 1980 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

90. Женевська конвенція про авторське право від 6 вересня 1952 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
91. Женевська конвенція про договір міжнародного шляхового перевезення вантажів від 2 липня 1961 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
92. Женевська конвенція про уніфікований закон з переказних і простих векселів від 7 червня 1930 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
93. Женевська конвенція, що має мету вирішення деяких колізій законів про переказні і прості векселі від 7 червня 1930 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
94. Женевська конвенція, що має мету вирішення деяких колізій законів про чеки від 19 березня 1931 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
95. Конвенція 158 про припинення трудових відносин з ініціативи підприємця від 22 червня 1982 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
96. Конвенція 2 про безробіття від 1 червня 1919 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
97. Конвенція з питань цивільного процесу від 26 червня 1967 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
98. Конвенція ООН про міжнародні переказні векселі і міжнародні прості векселі від 7 червня 1988 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
99. Конвенція ООН про стягнення за кордоном аліментів від 20 червня 1956 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
100. Конвенція про визнання і присвоєння виконання рішень до іноземних арбітражних судів 1958 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
101. Конвенція про визнання розлучень і рішень про роздільне проживання подружжя 1970 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
102. Конвенція про дорожній рух від 21 травня 1977 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
103. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо найгірших форм дитячої праці від 17 червня 1999 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
104. Конвенція про згоду на вступ в шлюб, шлюбний вік і реєстрацію шлюбів 1962 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
105. Конвенція про колізії стосовно форми заповіту 1961 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
106. Конвенція про міжнародний фінансовий лізинг 1988 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

107. Конвенція про охорону виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм: Женевська конвенція від 29 жовтня 1971 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

108. Конвенція про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу 1974 р. з поправками, внесеними Протоколом про зміну Конвенції про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів 1980 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

109. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

110. Конвенція про правовий статус біженців: Міжнародна угода від 28 липня 1951 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

111. Конвенція про правовий статус осіб без громадянства: Міжнародна угода від 28 вересня 1954 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

112. Конвенція про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

113. Конвенція про скасування примусової праці від 25 червня 1957 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

114. Конвенція про створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності 1967 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

115. Конвенція про тристоронні консультації (міжнародні трудові норми) від 1 червня 1976 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

116. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р., Україна учасниця від 1 червня 2000 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

117. Паризька конвенція з охорони промислової власності від 20 березня 1883 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

118. Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію у 1971 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

119. Угода про міжнародне вантажне перевезення та Угода про міжнародне пасажирське сполучення від 1950 р.: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про угоди з міжнародного вантажного й пасажирського сполучення» від 3 квітня 1993 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>

120. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок формування та розміщення державних замовлень на поставку продукції для державних потреб і контролю за їх виконанням» від 29 лютого 1996 р. № 266 // ЗПУ України. – 1996. – № 8. – Ст. 239.

121. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування

населення» від 15 червня 2006 р. № 833 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 25. – Ст. 1818.

122. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівняних до нотаріально посвідчених» від 15 червня 1994 р. № 419 // Нотаріальне оформлення цивільно-правових документів. – К., 1999.

123. Порядок державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. № 1388 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 р. № 1371// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>).

124. Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом: Затверджено постановою Кабінету міністрів України від 19 березня 1997 р. № 252 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/252-97-%D0%BF>.

125. Правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 8. – Ст. 142 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/176-97-%D0%BF/print1377683252636851>.

126. Положення про дитячий будинок сімейного типу: Затв. постановою Кабінету Міністрів від 26 квітня 2002 р. № 564 //Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 925.

127. Положення про прийомну сім'ю: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 565 //Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – С. 926.

128. Про питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язані з захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 905 // Офіційний вісник України. – 2008. - № 79. – С. 126. – Ст. 2660.

129. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2003 р. № 1377 //Офіційний вісник України. – 2003. – № 36. – Ст. 1944.

130. Про порядок провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 905 //Офіційний вісник України. – 2008. – № 79. – Ст. 2660.

131. Про схвалення Концепції Державної програми реформування системи закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 травня 2006 р. № 263-р //Офіційний вісник України. – 2006. - № 20. – Ст. 1488.

132. Про перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру

аліментів на одного із подружжя, дітей, батьків, інших осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993 року //Офіційний вісник України. – 2002. - № 27. – Ст. 1254.

133. Про порядок призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, місце проживання батьків яких невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 2006 р. № 189 //Офіційний вісник України. – 2006. – № 8. – Ст.446.

134. Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.1996 р. № 959 // Урядовий кур'єр. – 12.09.1996 р.

135. Постанова Кабінету Міністрів України «Про реалізацію окремих положень Закону України «Про захист прав споживачів» від 19.03.1994 р. № 172 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>.

136. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. № 150 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/150-2012-п>.

137. Статут автомобільного транспорту УРСР: затверджено постановою Ради Міністрів УРСР від 27 червня 1969 р. № 401 // ЗПУРСР. – 1969. – № 7. – Ст. 89.

138. Статут внутрішнього водного транспорту СРСР: Затверджено постановою Ради Міністрів СРСР від 15 жовтня 1955 р. № 1801 // ЗПСРСР. – 1995. – № 2. – Ст. 12.

139. Статут залізниць України: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457 // ЗПУ. – 1998. – № 8. – Ст. 311.

140. Інструкція з організації перевезень вантажів повітряним транспортом: Затверджено наказом Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 2 листопада 2005 р. № 822 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 47. – Стор. 224. – Ст. 2976.

141. Конвенція про Міжнародні правила запобігання зіткненню суден на морі 1972 року // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

142. Положення про застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду»: Затверджено наказом Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури та Міністерства фінансів України від 4.03.96 р. № 6/5/3/41 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>.

143. Положення про порядок підготовки та надання інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення: Затверджено наказом Мінтрансу України від 14 грудня 1998 р. № 497 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

144. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Затв.

наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 17. – С. 66. – Ст. 632.

145. Порядок організації перевезень пасажирів та багажу автомобільним транспортом: Затверджено наказом Міністерства інфраструктури України від 15 липня 2013 р. № 480 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1282-13>.

146. Порядок проведення виконавчих дій з організації примусового виконання рішень, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 2 квітня 2012 р. № 512/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 27. – С. 23. – Ст. 1018.

147. Порядок розроблення та затвердження паспорта автобусного маршруту: Затверджено наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 07 травня 2010 р. № 278 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 47. – Стор. 145. – Ст. 1556.

148. Порядок та критерії встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків: Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 5.06.2012 р. № 420 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 71. – С. 208. – Ст. 2887.

149. Правила видачі вантажів (ст. 35, 42, 46, 47, 48, 52, 53 Статуту): Затверджено наказом Міністерства транспорту України від 21 листопада 2000 р. № 644 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 48. – Ст. 142. – Ст. 2108.

150. Правила надання послуг у морських портах України: Затверджено наказом Міністерства інфраструктури України від 05 червня 2013 р. № 348 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 65. – Стор. 21. – Ст. 2362.

151. Правила опіки та піклування: Затверджено наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26.05.1999 р. № 34/166/131/88 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 26. – С. 115.

152. Правила оформлення вантажних перевізних документів на перевезення морським транспортом: Затверджено наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 13 грудня 2004 р. № 1098 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1657-04>.

153. Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом в Україні: Затверджено наказом Міністерства транспорту України від 14 жовтня 1997 р. № 363 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98>.

154. Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України: Затверджено наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 27 грудня 2006 р. № 1196 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0310-07>.

155. Правила повітряних перевезень вантажів: Затверджено наказом

Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 14 березня 2006 р. № 186 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0705-06>.

156. Правила реєстрації актів цивільного стану в Україні: Затверджено наказом Міністерства юстиції України від 18.10.2000 р. № 52/5 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 42. – С. 25. – Ст. 1803.

157. Про встановлення Тарифів на перевезення пасажирів, багажу та вантажобагажу залізничним транспортом у міжнародному сполученні: Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 19.03.2008 № 306 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

158. Про затвердження Тарифів на перевезення пасажирів, багажу і вантажобагажу залізничним транспортом у внутрішньому сполученні: Наказ Міністерства інфраструктури України від 20.04.2018 р. № 184 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

159. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ» від 16.04.2004 р. № 7 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972-2012 роки) : станом на 1 листоп. 2012 р. / упоряд.: В. І. Борисова, І. П. Жигалкін, О. М. Сибіга, П. В. Хотенець. – Х. : Право, 2012. – С. 162–181.

160. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах за позовами про захист права приватної власності» від 22.12.1995 р. № 20 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972 – 2012 роки): станом на 1.11.2012 р. / упоряд.: В. І. Борисова, І. П. Жигалкін, О. М. Сибіга, П. В. Хотенець. – Х.: Право, 2012. – С. 118 – 125.

161. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову» від 22 грудня 2006 р. № 9 // Бізнес: законодавство та практика. – 2007. – № 7. – С. 3.

162. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди» від 27.03.1992 р. № 6 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972-2012 роки) : станом на 1 листоп. 2012 р. / упоряд.: В. І. Борисова, І. П. Жигалкін, О. М. Сибіга, П. В. Хотенець. – Х. : Право, 2012. – С. 77–94.

163. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів» від 12.04.1996 р. № 5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972-2012 роки) : станом на 1 листоп. 2012 р. / упоряд.: В. І. Борисова, І. П. Жигалкін, О. М. Сибіга, П. В. Хотенець. – Х. : Право, 2012. – С. 126–135.

164. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі» від 18 грудня 2009 р. № 14 // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 1. – С. 4.

165. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику

у справах про спадкування» від 30.05.2008р. № 7 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972 – 2012 роки): станом на 1.11.2012 р. / упоряд.: В. І. Борисова, І. П. Жигалкін, О. М. Сибіга, П. В. Хотенець. – Х.: Право, 2012. – С. 228 – 239.

166. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 16 «Про застосування судами деяких норм Кодексу про шлюб та сім'ю України» від 12.06.1998 р. [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.

167. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» // Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 8. – С. 3.

168. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 5 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду» // Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 7. – С. 4–8.

169. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2008 р. № 12 «Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку» // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 11.

170. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2009 р. № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, також ділової репутації фізичної та юридичної особи» // Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 3. – С. 7.

171. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 березня 2007 р. № 3 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 5. – С. 7.

172. Постанова Пленуму Верховного суду України від 31.03.1989 р. «Про практику застосування судами України законодавства про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочином, і стягнення безпідставно нажитого майна» [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.

173. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про узагальнення судової практики розгляду судами цивільних справ про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, у 2010 – 2011 роках» від 30.03.2012 р. № 2 // Закон і Бізнес від 04.2012 р. – 2012. – № 18.

174. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30 вересня 2011 р. № 10 «Про судову практику в цивільних справах про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб» // Бізнес-Бухгалтерія-Право. Податки. Консультації. – 2011. – № 45. – С. 28.

175. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30 вересня 2011 р. № 11 «Про судову практику застосування статей 353–360 Цивільного процесуального кодексу України» [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014740-11>.

176. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 23 грудня 2011 р. № 14 «Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження» [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014740-11>.

177. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 14 червня 2012 р. № 10 «Про судову практику розгляду цивільних справ у касаційному порядку» [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014740-12>.

178. Про деякі питання практики розгляду спорів, пов'язаних з обігом векселів // Постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 червня 2007 р. № 5 [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.

179. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав // Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 5 [Електронний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>

180. Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 3 // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 7. – С. 16–20.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України
3. <http://www.president.gov.ua/> – Президент України
4. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://court.gov.ua/> – Судова влада України
7. <https://unba.org.ua/> – Національна асоціація адвокатів України
8. <http://npu.in.ua/> – Нотаріальна палата України
9. <http://old.minjust.gov.ua/section/286> – Єдині та державні реєстри в сфері нотаріату
10. <http://www.ccu.gov.ua/> – Конституційний суд України
11. https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/ – інформаційний сервер Верховного Суду
12. <http://reyestr.court.gov.ua/> – Єдиний державний реєстр судових рішень
13. <http://court.gov.ua/sudy/> – Судова влада України
14. <https://hcj.gov.ua/> – Вища рада правосуддя
15. <http://nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
16. <https://www.lawportal.com.ua/> – Юридичний портал України
17. <http://www.nbuv.gov.ua/nyub/journals.html> – Наукова юридична періодика України
18. http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html – Юридичні інформаційні ресурси
19. <http://jurconsult.net.ua/> – Всеукраїнський юридичний портал

20. <http://law.univ.kiev.ua/> – Сайт юридичного факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка
21. <https://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/wto/about> – Постійне представництво України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття, предмет і метод цивільного права України.
2. Цивільне законодавство: поняття, система, дія, аналогія.
3. Цивільні правовідносини: поняття, елементи, види, підстави виникнення.
4. Юридичні особи: поняття, ознаки, порядок виникнення.
5. Розвиток вчення про юридичну особу в науці цивільного права.
6. Поняття та види господарських товариств.
7. Поняття та види об'єктів цивільних прав.
8. Класифікація речей у цивільному праві.
9. Поняття та види правочинів.
10. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. Зловживання суб'єктивними цивільними правами.
11. Умови дійсності правочинів.
12. Форма правочину. Правові наслідки недодержання форми правочину.
13. Поняття та види недійсних правочинів. Правові наслідки визнання правочину недійсним.
14. Способи захисту цивільних прав та інтересів.
15. Поняття строку та терміну у цивільному праві. Порядок їх обчислення.
16. Позовна давність: поняття, види, початок перебігу.
17. Зупинення та переривання перебігу позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.
18. Особисті немайнові права фізичної особи: поняття, види, захист.
19. Поняття та зміст права власності. Підстави набуття права власності.
20. Право спільної власності.
21. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності.
22. Підстави припинення права власності.
23. Примусове припинення права власності.
24. Загальна характеристика способів захисту права власності.
25. Речові права на чуже майно.
26. Поняття, зміст та види сервітутів.
27. Поняття та зміст авторського права та суміжних прав. Строк їх дії.
28. Поняття та види зобов'язань.
29. Сторони у зобов'язанні. Відступлення права вимоги та заміна боржника у зобов'язаннях.
30. Підстави припинення зобов'язань.
31. Способи забезпечення виконання зобов'язань.
32. Поручка як засіб забезпечення виконання зобов'язання.
33. Цивільно-правова відповідальність: поняття і види.

34. Умови цивільно-правової відповідальності.
35. Обставини, що звільняють від відповідальності у цивільному праві.
36. Правова природа цивільно-правового договору.
37. Цивільно-правовий договір: поняття, види, умови, порядок укладення.
38. Відкриття спадщини.
39. Усунення від права на спадкування.
40. Спадкування за заповітом.
41. Спадкування за законом.
42. Спадкування за правом представлення. Спадкова трансмісія.
43. Договір купівлі-продажу: поняття та юридична характеристика.
44. Договір поставки: поняття та юридична характеристика.
45. Договір найму (оренди): поняття, характеристика, підстави розірвання.
46. Договір лізингу: поняття та юридична характеристика.
47. Договір найму (оренди) житла: поняття та юридична характеристика. Оренда житла з викупом.
48. Договір підряду: поняття та юридична характеристика.
49. Договір перевезення: поняття та правова природа.
50. Відповідальність перевізника за договором перевезення вантажу.
51. Підстави звільнення перевізника від відповідальності за втрату, нестачу, псування та пошкодження вантажу.
52. Договір зберігання: поняття, види та юридична характеристика.
53. Спеціальні види зберігання.
54. Особливості відповідальності за договором зберігання.
55. Правова природа договору страхування.
56. Кредитний договір.
57. Поняття та види недоговірних зобов'язань.
58. Зобов'язання, що виникають внаслідок публічної обіцянки винагороди.
59. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.
60. Зобов'язання з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.
61. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду: умови, підстави, особливості суб'єктного складу, порядок відшкодування.
62. Поняття, ознаки і види джерел підвищеної небезпеки.
63. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки: умови відповідальності та підстави звільнення від відповідальності.
64. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи.
65. Моральна шкода та особливості її відшкодування.
66. Види цивільного судочинства: загальна характеристика.

67. Процесуальне правонаступництво та його види.
68. Види забезпечення позову.
69. Інші учасники судового процесу.
70. Витрати, пов'язані з розглядом справи.
71. Класифікація доказів.
72. Мирова угода сторін.
73. Судові виклики та повідомлення.
74. Порядок вручення судових повісток.
75. Зміст і форма позовної заяви.
76. Заходи примусового виконання рішень.
77. Поняття і види судових витрат у цивільному процесі.
78. Показання свідків. Особи, які не можуть бути допитані як свідки.
79. Порядок допиту свідків.
80. Поняття та види територіальної юрисдикції (підсудності).
81. Види судових рішень.
82. Відмінність правового становища адвоката від представника у цивільному процесі.
83. Види процесуальних строків.
84. Зміст рішення суду.
85. Місце, час та строк виконання рішення суду.
86. Поняття та види третіх осіб у судовому процесі.
87. Висновок експерта.
88. Висновок експерта у галузі права.
89. Види експертиз у цивільному процесі.
90. Поняття та загальна характеристика виконавчого провадження.
91. Предмет, метод та джерела цивільного процесуального права.
92. Порядок та особливості обчислення процесуальних строків.
93. Обов'язкове та факультативне зупинення провадження у цивільній справі.
94. Процесуальні права та обов'язки сторін в цивільному процесі.
95. Характеристика складових частин розгляду справи по суті.
96. Порядок розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення.
97. Поняття та види процесуальних строків.
98. Загальна характеристика наказного провадження.
99. Повноваження суду апеляційної інстанції.
100. Характеристика стадій цивільного процесу.
101. Цивільна процесуальна правоздатність та дієздатність.
102. Набрання рішенням суду законної сили.
103. Гласність та відкритість судового розгляду.
104. Види заходів процесуального примусу.
105. Виключна територіальна юрисдикція (підсудність).
106. Підсудність справ за вибором позивача (альтернативна підсудність).

107. Поняття та види судового представництва.
108. Підстави та порядок відводу (самовідводу) судді.
109. Заочний розгляд цивільної справи.
110. Порядок розгляду справ про усиновлення.
111. Поняття та класифікація принципів цивільного процесуального права.
112. Підготовче провадження.
113. Негайне виконання судових рішень.
114. Участь у справі кількох позивачів або відповідачів.
115. Форма і зміст апеляційної скарги.
116. Порядок відкриття виконавчого провадження.
117. Підстави звільнення від доказування.
118. Судові дебати.
119. Учасники виконавчого провадження, їх права та обов'язки.
120. Учасники справи: права та обов'язки.
121. Особливості розгляду справ окремого провадження.
122. Обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання.
123. Підстави залишення позовної заяви та заяви без розгляду.
124. Порядок розгляду справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку.
125. Способи забезпечення доказів.
126. Порядок поновлення та продовження процесуальних строків.
127. Порядок розгляду справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.
128. Правове становище судового розпорядника.
129. Підстави для залишення позовної заяви без руху та повернення позовної заяви.
130. Поняття та порядок ухвалення додаткового рішення суду.
131. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин та їх класифікація.
132. Фіксування судового засідання технічними засобами. Протокол судового засідання.
133. Строки апеляційного оскарження.
134. Повноваження представника у суді. Документи, що підтверджують повноваження представників.
135. Підстави та порядок проведення заочного розгляду справи.
136. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції.
137. Порядок призначення експертизи судом.
138. Поняття та зміст зустрічного позову.
139. Підстави відкладення розгляду справи.
140. Форма і зміст касаційної скарги.
141. Апеляційне провадження.
142. Порядок розгляду скарги судом апеляційної інстанції.
143. Підстави закриття провадження у справі.

144. Загальна характеристика порядку та умов здійснення виконавчих дій.

145. Розгляд судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи.

146. Відмінність між експертом та спеціалістом у судовому процесі.

147. Загальна характеристика окремого провадження.

148. Окрема ухвала суду.

149. Повернення судового збору.

150. Наказне провадження.

151. Порядок подання касаційної скарги.

152. Підстави перегляду рішень у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами.

153. Участь у судовому процесі в режимі відеоконференції.

154. Порядок подання апеляційної скарги.

155. Історичні форми сім'ї та шлюбу.

156. Поняття, предмет, метод та система сімейного права.

157. Принципи сімейного права.

158. Поняття та зміст сімейних правовідносин.

159. Суб'єкти та об'єкти сімейних правовідносин.

160. Підстави виникнення сімейних правовідносин.

161. Родинні стосунки та їх юридичне значення.

162. Захист сімейних прав та інтересів.

163. Поняття шлюбу та сім'ї у сімейному праві України.

164. Умови вступу до шлюбу.

165. Перешкоди до укладення шлюбу.

166. Порядок укладення шлюбу.

167. Поняття та випадки припинення шлюбу.

168. Порядок розірвання шлюбу в органах ДРАЦСу.

169. Розірвання шлюбу в судовому порядку.

170. Режим окремого проживання подружжя.

171. Поняття, підстави та правові наслідки визнання шлюбу недійсним.

172. Порядок визнання шлюбу недійсним.

173. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.

174. Правовий режим спільного майна подружжя.

175. Правовий режим роздільного майна подружжя.

176. Шлюбний договір.

177. Підстави визнання шлюбного договору недійсним.

178. Аліментні зобов'язання подружжя.

179. Припинення права одного з подружжя на утримання.

180. Визначення походження дитини.

181. Порядок встановлення батьківства.

182. Умови встановлення батьківства в судовому порядку.

183. Оспорювання батьківства, материнства.

184. Порядок реєстрації народження дитини.
185. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей по вихованню дітей.
186. Підстави та правові наслідки позбавлення батьківських прав.
187. Відібрання дітей без позбавлення батьківських прав.
188. Порядок поновлення в батьківських правах.
189. Вирішення спорів, пов'язаних з місцем проживання дітей.
190. Суть майнових правовідносин у сім'ї.
191. Права батьків та дітей на майно.
192. Порядок визначення та стягнення аліментів на дітей.
193. Визначення заборгованості за аліментами.
194. Участь батьків у додаткових витратах на утримання дітей.
195. Обов'язки дітей щодо батьків.
196. Поняття та сутність усиновлення.
197. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення.
198. Особи, які можуть бути усиновлювачами.
199. Особи, які можуть бути усиновлені.
200. Таємниця усиновлення.
201. Визнання усиновлення недійсним.
202. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.
203. Поняття і значення опіки та піклування над дітьми.
204. Порядок встановлення опіки та піклування над дітьми.
205. Права та обов'язки опікунів (піклувальників).
206. Припинення опіки (піклування) над дітьми.
207. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.
208. Патронат над дітьми.
209. Дитячий будинок сімейного типу.
210. Прийомна сім'я.
211. Права і обов'язки фактичних вихователів і вихованців.
212. Аліментні обов'язки інших членів сім'ї та родичів.
213. Поняття, предмет та методи міжнародного приватного права.
214. Відмінність міжнародного публічного права від міжнародного приватного права.
215. Історичний розвиток доктрини міжнародного приватного права.
216. Джерела міжнародного приватного права та їх співвідношення.
217. Міжнародний договір як джерело міжнародного приватного права.
218. Внутрішнє законодавство держав щодо регулювання відносин у сфері міжнародного приватного права.
219. Поняття й види уніфікації норм міжнародного приватного права.
220. Система міжнародного приватного права.
221. Колізійний метод у міжнародному приватному праві.
222. Правовий звичай як джерело міжнародного приватного права.
223. Судовий прецедент як джерело міжнародного приватного права.

224. Правова доктрина як джерело міжнародного приватного права.
225. Колізійні та матеріально-правові норми у міжнародному приватному праві.
226. Тлумачення, класифікація, застереження і застосування норм іноземного права.
227. Основні характеристики Закону України «Про міжнародне приватне право».
228. Правовий статус фізичних осіб як суб'єктів міжнародного приватного права.
229. Правоздатність і дієздатність іноземців в Україні.
230. Підстави визнання іноземної особи обмежено дієздатною і недієздатною.
231. Підстави визнання громадян України за кордоном обмежено дієздатними, та недієздатними.
232. Підстави визнання іноземця безвісно відсутнім та оголошення померлим.
233. Правове становище біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.
234. Правове становище громадян України за кордоном.
235. Юридичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права.
236. Національний режим діяльності іноземних юридичних осіб в Україні.
237. Правовий статус іноземних представництв в Україні.
238. Особливості створення й діяльності транснаціональних та офшорних компаній.
239. Держава як суб'єкт міжнародного приватного права.
240. Спільні підприємства як особливий вид юридичних осіб.
241. Поняття й основні види міжнародних зобов'язань.
242. Підстави виникнення та припинення міжнародних зобов'язань.
243. Поняття, зміст та види міжнародних договірних зобов'язань.
244. Поняття та види зовнішньоекономічного договору (контракту).
245. Умови дійсності зовнішньоекономічного договору (контракту).
246. Поняття, значення та форми здійснення іноземних інвестицій.
247. Поняття позадоговірних зобов'язань у міжнародних правовідносинах.
248. Зміст деліктного зобов'язання у міжнародних правовідносинах.
249. Особливості відшкодування шкоди заподіяної деліктом у сучасних правових системах.
250. Зміст матеріально-правових та колізійних норм, що регулюють питання деліктної відповідальності у міжнародних правовідносинах.
251. Конвенції ООН щодо порядку укладення міжнародних договорів купівлі-продажу.
252. Право власності для іноземних суб'єктів за законодавством України.

253. Право власності для громадян та юридичних осіб України за кордоном.
254. Колізійні прив'язки щодо рухомої та нерухомої власності.
255. Право інтелектуальної власності у міжнародному приватному праві.
256. Право промислової власності в міжнародних правовідносинах.
257. Об'єкти та суб'єкти промислової власності.
258. Поняття та джерела авторського права (копірайту) і суміжних прав.
259. Роль судових та правоохоронних органів у боротьбі з міжнародними злочинами проти власності.
260. Використання норм міжнародного приватного права з питань власності в діяльності судових та правоохоронних органів.
261. Міжнародні конвенції з питань інтелектуальної власності.
262. Зміст інституту недобросовісної конкуренції на міжнародній арені.
263. Поняття та основні форми міжнародних комерційних розрахунків.
264. Поняття міжнародних неторговельних розрахунків.
265. Поняття банківських гарантій та їх застосування.
266. Інститут спадкування у міжнародному приватному праві.
267. Колізійні прив'язки спадкових правовідносин.
268. Спадкові права іноземців в Україні та громадян України за кордоном.
269. Колізійні норми, що регулюють трудові відносини іноземців в Україні.
270. Правовий статус громадян України при працевлаштуванні за кордоном.
271. Міжнародні залізничні перевезення пасажирів та вантажів.
272. Міжнародні автомобільні перевезення.
273. Міжнародні повітряні перевезення пасажирів та вантажів.
274. Міжнародні морські перевезення пасажирів та вантажів.
275. Поняття шлюбу у різних правових системах.
276. Матеріальні та формальні умови укладення шлюбу.
277. Принцип автономії волі у міжнародному приватному праві.
278. Колізійні прив'язки щодо недійсності шлюбу.
279. Підстави розірвання шлюбу та правові наслідки його припинення для громадян України за кордоном.
280. Колізійні прив'язки щодо укладення та розірвання шлюбу з іноземцем за законодавством України.
281. Підстави призначення і припинення опіки та піклування.
282. Колізійні норми у міжнародних договорах з питань усиновлення.
283. Поняття встановлення та оскарження батьківства.
284. Поняття міжнародного цивільного процесу.
285. Цивільні процесуальні права іноземців в Україні.
286. Цивільні процесуальні права іноземної держави в Україні.
287. Підсудність судам України справ з іноземним елементом.

- 288. Визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні.
- 289. Поняття та види міжнародного комерційного арбітражу.

«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО»

«Адміністративне право і процес»

ТЕМА № 1. Поняття адміністративного права

Дефініція адміністративного права. Предмет адміністративного права. Відносини публічного управління, або публічно-управлінські відносини. Відносини відповідальності публічної адміністрації, або судового і адміністративного оскарження її дій. Відносини, що виникають при наданні адміністративних послуг. Відносини відповідальності за порушення загальнообов'язкових правил, установлених публічною адміністрацією. Публічна адміністрація і відносини адміністративних зобов'язань. Публічне адміністрування.

ТЕМА № 2. Метод адміністративного права

Поняття методу правового регулювання суспільних відносин. Метод субординації. Метод координації. Метод реординації. Приписи в адміністративно-правовому регулюванні. Заборони в адміністративно-правовому регулюванні. Дозволи в адміністративно-правовому регулюванні. Владність адміністративно-правового регулювання.

ТЕМА № 3. Соціальне призначення адміністративного права

Виникнення адміністративного права. Публічність адміністративного права. Адміністративне право у галузевій класифікації правової системи. Структура адміністративного права. Функції адміністративного права. Джерела адміністративного права. Взаємодія адміністративного права з іншими галузями права. Відмежування адміністративного права від інших галузей права. Розмежування адміністративного і цивільного права. Розмежування адміністративного і фінансового права. Розмежування адміністративного і корпоративного права.

ТЕМА № 4. Суб'єкти адміністративного права

Поняття суб'єктів адміністративного права. Соціальні та юридичні ознаки суб'єкта адміністративного права. Суб'єкт адміністративного права і суб'єкт адміністративних правовідносин. Складові адміністративної правосуб'єктності. Адміністративна правоздатність. Адміністративна дієздатність. Публічна адміністрація як суб'єкт адміністративного права. Громадяни як суб'єкти адміністративного права. Іноземці як суб'єкти адміністративного права. Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян. Види об'єднань громадян. Політичні партії та громадські об'єднання. Способи легалізації громадських об'єднань.

ТЕМА № 5. Адміністративний процес

Зміст адміністративного процесу. Адміністративний процес і предмет адміністративного права. Специфіка адміністративно-процесуальних норм. Специфіка адміністративно-процесуальних відносин. Вузкий та широкий підходи до розуміння адміністративного процесу: історичний і сучасний аспекти. Адміністративна юрисдикція: традиційні уявлення і нормативна сучасність. Структура адміністративного процесу. Поняття адміністративної справи. Форми адміністративного судочинства. Адміністративна юрисдикція.

ТЕМА № 6. Адміністративна реформа

Стратегічний контекст, мета та ключові пріоритети реформи державного управління за Стратегією до 2021 року та Стратегією на 2022–2025 роки. Концепція національної системи стратегічного планування (2025). Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2026-2030 роки. Дорожня карта реформи державного управління (2025-2030). Мета і завдання адміністративної реформи. Напрями і етапи адміністративної реформи.

ТЕМА № 7. Поняття публічної адміністрації

Категорія «публічна адміністрація» в нормативних і літературних джерелах. Функціональний підхід до розуміння публічної адміністрації. Організаційно-структурний підхід до розуміння публічної адміністрації. Публічна влада (влада народу, державна влада (законодавча, виконавча, судова), місцеве самоврядування) і публічна адміністрація. Дефініція категорії «публічна адміністрація». Органи публічної адміністрації.

ТЕМА № 8. Президент України і публічна адміністрація

Президент України і система органів публічної адміністрації. Співвідношення Президента України з гілками влади. Повноваження Президента України у сфері виконавчої влади. Повноваження Президента України щодо формування структур публічної адміністрації. Повноваження Президента України щодо визначення змісту діяльності структур публічної адміністрації. Повноваження Президента України щодо забезпечення законності у сфері публічного адміністрування. Повноваження Президента України щодо управління у сферах національної безпеки та оборони держави. Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби Президента України. Акти Президента України.

ТЕМА № 9. Органи виконавчої влади в публічній адміністрації

Місце Кабінету Міністрів України в системі органів публічної адміністрації. Поняття центральних органів виконавчої влади як суб'єктів публічної адміністрації. Види органів виконавчої влади. Міністерства та правові засади діяльності міністерств. Акти міністерств. Адміністративно-правовий статус державних служб, державних агентств, державних інспекцій, комісій, бюро. Інші центральні органи виконавчої влади. Центральні органи

виконавчої влади із спеціальним статусом в системі органів публічної адміністрації. Центральні органи виконавчої влади діяльність яких спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України. Взаємодія центральних органів виконавчої влади з іншими суб'єктами публічної адміністрації. Види місцевих органів виконавчої влади. Військово-цивільні адміністрації. Обласні військові адміністрації. Районі військові адміністрації. Військові адміністрації населених пунктів.

ТЕМА № 10. Органи місцевого самоврядування в публічній адміністрації

Поняття органів місцевого самоврядування як суб'єктів публічної адміністрації. Основні принципи місцевого самоврядування. Делегування повноважень районних і обласних рад відповідним місцевим державним адміністраціям. Територіальна громада. Сільська, селищна, міська рада. Сільський, селищний, міський голова. Виконавчі органи сільської, селищної, міської ради. Районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст. Органи самоорганізації населення. Власні (самоврядні) повноваження. Делеговані повноваження. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Взаємодія місцевих органів місцевого самоврядування з іншими у суб'єктах публічного адміністрування.

ТЕМА № 11. Публічна служба

Поняття публічної служби. Види публічної служби. Державна служба. Поняття державної служби. Прийняття на державну службу. Обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу. Проходження державної служби. Обмеження, пов'язані з проходженням державної служби. Класифікація посад. Ранги державних службовців. Припинення державної служби. Служба в органах місцевого самоврядування. Дипломатична служба. Служба в системі МВС України. Військова та альтернативна (невійськова) служба. Інші види публічної служби.

ТЕМА № 15. Форми та методи публічного адміністрування

Поняття форм публічного адміністрування. Види форм публічного адміністрування. Адміністративна нормотворчість. Адміністративне розпорядництво. Адміністративний договір. Реєстраційні та інші юридично значущі дії. Організаційні дії. Матеріально-технічні операції.

Поняття методів публічного адміністрування. Види методів публічного адміністрування. Переконавання в публічному адмініструванні. Заохочення в публічному адмініструванні. Примус в публічному адмініструванні. Види примусових заходів в публічному адмініструванні. Заходи запобігання. Заходи попередження. Заходи відповідальності за порушення установлень публічної адміністрації.

ТЕМА № 16. Забезпечення законності публічного адміністрування

Поняття законності. Гарантії забезпечення законності. Правовий механізм забезпечення законності. Способи забезпечення законності. Контроль як спосіб забезпечення законності. Нагляд як спосіб забезпечення законності. Звернення громадян як спосіб забезпечення законності.

ТЕМА № 17. Поняття адміністративних послуг

Адміністративні послуги як засіб реалізації прав громадян. Акти адміністративних послуг. Дефініція адміністративної послуги. Нормативні акти, які встановлюють загальні засади щодо надання адміністративних послуг. Нормативні акти, які встановлюють підстави та процедури надання окремих видів адміністративних послуг. Регулювання адміністративних послуг законами. Регулювання адміністративних послуг актами Кабінету Міністрів. Регулювання адміністративних послуг актами центральних органів виконавчої влади. Регулювання адміністративних послуг місцевими органами публічної адміністрації.

ТЕМА № 18. Загальні положення адміністративного судочинства

Поняття адміністративного судочинства. Характеристика Кодексу адміністративного судочинства України. Завдання адміністративного судочинства. Принципи адміністративного судочинства. Поняття адміністративного позову. Система адміністративних судів. Місцеві адміністративні суди. Апеляційні адміністративні суди. Касаційний адміністративний суд України. Компетенція адміністративних судів. Сторони в судовому адміністративному процесі. Інші учасники адміністративного судового процесу. Докази в адміністративному судочинстві.

Провадження в суді першої інстанції. Право на звернення до адміністративного суду. Апеляційне провадження. Поняття апеляції в адміністративному судочинстві. Суд апеляційної інстанції. Порядок і строки апеляційного оскарження. Касаційне провадження. Поняття касації в адміністративному судочинстві. Суд касаційної інстанції. Право на касаційне оскарження. Провадження за нововиявленими обставинами. Підстави для провадження за нововиявленими обставинами.

Поняття заходів процесуального примусу. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу. Види заходів процесуального примусу. Попередження. Видалення із залу судового засідання. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. Привід. Особливості застосування заходів процесуального примусу.

ТЕМА № 19. Законодавче забезпечення відповідальності за адміністративні правопорушення (проступки)

Конституційність відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень. Законодавство України про адміністративні правопорушення. Характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Характеристика інших актів законодавства щодо адміністративних правопорушень. Чинність закону про відповідальність за адміністративні правопорушення.

ТЕМА № 20. Поняття та склад адміністративного правопорушення (проступку)

Визначення адміністративного проступку в законодавстві. Історія поняття «адміністративний проступок» і його співвідношення з поняттям «адміністративне правопорушення». Апостеріорні і апріорні ознаки адміністративного проступку. Суспільна небезпечність і шкідливість адміністративного проступку. Співвідношення адміністративного проступку і злочину. Співвідношення адміністративного і дисциплінарного проступку.

Поняття складу адміністративного проступку. Види складів адміністративного проступку. Система ознак складу. Об'єкт адміністративного проступку. Об'єктивна сторона адміністративного проступку. Суб'єкт адміністративного проступку. Суб'єктивна сторона адміністративного проступку. Вчинення адміністративного правопорушення умисно. Вчинення адміністративного правопорушення з необережності. Види адміністративних правопорушень. Запобігання адміністративним правопорушенням.

ТЕМА № 21. Адміністративна відповідальність

Поняття і підстави адміністративної відповідальності. Законодавче забезпечення адміністративної відповідальності. Відокремлення адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності. Принципи адміністративної відповідальності. Вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність. Відповідальність посадових осіб. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. Відповідальність іноземних громадян і осіб без громадянства. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність (крайня необхідність, необхідна оборона, неосудність). Можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.

Поняття адміністративного стягнення. Мета адміністративного стягнення. Система адміністративних стягнень. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх. Основні і додаткові адміністративні стягнення.

Загальні правила накладення стягнення за адміністративне правопорушення. Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. Покладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду. Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення.

ТЕМА № 22. Загальні засади адміністративно-деліктного провадження (провадження в справах про адміністративні проступки)

Поняття адміністративно-деліктного провадження. Завдання адміністративно-деліктного провадження. Порядок провадження в справах про

адміністративні правопорушення. Загальна характеристика заходів забезпечення адміністративно-деліктного провадження. Складення протоколу про адміністративне правопорушення. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення. Види постанов по справі про адміністративне правопорушення.

Поняття стадії адміністративно-деліктного провадження. Порушення справи. Адміністративне розслідування. Докази і доказування у справі про адміністративне правопорушення. Види доказів. Оцінка доказів. Розгляд справи. Суб'єкти, які розглядають справи про адміністративні правопорушення. Підготовка справи до розгляду. Винесення постанови. Види постанов. Перегляд постанови. Оскарження постанови. Перегляд постанови вищестоящим керівником. Виконання постанови. Звернення постанови до виконання. Безпосереднє виконання постанови. Особливості виконання постанов про накладення окремих адміністративних стягнень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р., № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України – 2005 р., № 5, (№№ 35-36, 37). – Ст. 446.
3. Про Кабінет Міністрів України: Закон від 27.02.2014 № 794-VII // Голос України від 01.03.2014. - № 39, / Спецвипуск /.
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №24. – Ст.170.
5. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 р. // Голос України від 03.08.2011 - № 142.
6. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII// [http:// rada.gov.ua](http://rada.gov.ua).
7. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року // Урядовий кур'єр від 15.02.2011 - № 28.
8. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. // Офіційний вісник України. – 13 липня 2001 р. – № 26. – Ст. 1151.
9. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 11. – Ст. 79.
10. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 27. – Ст. 1123.
11. Про запобігання корупції : Закон від 14.10.2014 № 1700-VII // [http:// rada.gov.ua](http://rada.gov.ua).
12. Закон України «Про звернення громадян» // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №47. - Ст.256.
13. Закон України «Про громадські об'єднання» // Офіційний вісник України, від 27.04.2012, № 30, стор. 26, стаття 1097, код акту 61211/2012
14. Про Національну поліцію : Закон від 02.07.2015 № 580-VIII [http:// rada.gov.ua](http://rada.gov.ua).
15. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.12 // Урядовий кур'єр від 10.10.2012 № 184.
16. Положення про Офіс Президента України // затверджено Указом Президента України від 25 червня 2019 року № 436/2019 // Офіційний вісник Президента України – 2019 р., № 51, стаття 1734.
17. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442 // [http:// rada.gov.ua](http://rada.gov.ua)

18. Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року, Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474 // <http://rada.gov.ua>.

19. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.

20. Адміністративне право України (загальна частина) : навчальний посібник / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, С.С. Єсімов та ін. вид. 2-е, доп. Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с. URL: <https://surl.lu/sgxjul>

21. Адміністративне право України (Загальна частина): за ред. О.А. Задихайло. 2022. С. 314.

22. Адміністративне право України : підручник / В.В. Серeda, О.Л. Хитра, Ю.С. Назар, Д.І. Йосифович, Я.М. Когут та ін.; за заг. ред. Ю.С. Назара. Львів: ЛьвДУВС, 2021 660 с. URL: <http://surl.li/aqvoue>

23. Адміністративне право України. Підручник за ред. Діхтієвський П.В. Вид. Людмила. 2023. 772 с.

24. Адміністративне право: підручник / А.Є. Фоменко, Е.О. Сидорова, М.П. Юніна; ред. Юнін О.С. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2022. 428 с. <https://surl.li/ozvipx>

25. Адміністративний процес : навчальний посібник / О.Ю. Салманова, А.Т. Комзюк, С.М. Гусаров та ін.; за заг. ред. О.Ю. Салманової, А.Т. Комзюка. Харків: ХНУВС, 2022. 412 с. URL: <http://surl.li/rmnrsv>

26. Адміністративний процес України: підручник / за заг. ред. Д.І. Йосифовича. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 500 с. URL: <https://surl.li/adzcen>

27. Адміністративно-правова реформа в Україні / за заг. ред. С. В. Петкова. Київ: КНТ, 2022. 180 с.

28. Вітвіцький С.С., Хайлова Т.В., Пересада О.М. Адміністративне право та процес: навчальний посібник. Київ: ВД «Дакор», 2022. 320 с.

29. Галунько В., Стеценко С., Берлач А., Буханевич О., Ситников О. та ін. Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану: колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 704 с.

30. Голобутовський Р.З., Логвиненко Б.О. Адміністративне право під час дії особливих правових режимів: навчальний посібник (у визначеннях, таблицях і схемах). Дніпро: ДДУВС, 2024. 176 с. URL: <https://surl.li/kliuni>

31. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.

32. Загальне адміністративне право. Видання друге. За заг.ред Бевзенко В.М та ін. Видавничий дім «Гельветика». 2023. 688 с.

33. Особливе адміністративне право : підручник / за ред. Бернда Візера, Ярослава Лазура, Тетяни Карабін, Олександра Білаша. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 464 с.

34. Сидоренко Н. С. Публічна служба : навч. посіб. / Н. С. Сидоренко, С. О. Шевченко, Н. А. Липовська. Дніпро : ДДУВС, 2022. 264 с.

35. Трещов М. М. Сучасні інструменти розвитку громад: навч. посіб. / М. М. Трещов, А. Ю. Мунько. Дніпро : ДДУВС, 2023. 328 с.

36. Адміністративне право та адміністративний процес. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, А. Берлач та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. Вид. 5-те. Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. 700 с.

37. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. О.В. Кузьменко, В.Г. Чорної. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 700 с.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Адміністративна відповідальність у заходах державного примусу.
2. Адміністративна процедура і адміністративний процес: проблема співвідношення.
3. Адміністративна юрисдикція: традиційне розуміння і нормативна сучасність.
4. Адміністративна юстиція і адміністративне судочинство: сутність і співвідношення понять.
5. Адміністративне і поліцейське право: сутність співвідношення.
6. Адміністративне право і правова держава.
7. Адміністративне правопорушення і адміністративний проступок: історико-правова природа, радянська доктрина і сучасний вимір.
8. Адміністративний процес в теорії і законодавстві.
9. Адміністративний процес і адміністративно-процесуальне право: проблеми детермінації.
10. Адміністративні (публічні) послуги: історико-правова природа і сучасний вимір.
11. Адміністративно-деліктне провадження: сучасний стан і шляхи оптимізації.
12. Адміністративно-правова спадщина: А.І Єлістратова.
13. Адміністративно-правова спадщина: А.П. Ключніченко.
14. Адміністративно-правова спадщина: В.Б. Авер'янова.
15. Адміністративно-правова спадщина: В.К. Шкарупи.
16. Адміністративно-правова спадщина: В.Л. Ковалевського.
17. Адміністративно-правова спадщина: Л.В. Ковалю.
18. Адміністративно-правова спадщина: М.Й. Куплеваського.
19. Адміністративно-правова спадщина: М.М. Дорогих.
20. Адміністративно-правова спадщина: О.М. Якуби.
21. Адміністративно-правова спадщина: Ю.Л. Панейка.
22. Адміністративно-правові методи діяльності публічної адміністрації.
23. Адміністративно-правові режими.
24. Адміністративно-правові форми діяльності публічної адміністрації
25. Визначення адміністративного права в роботах українських вчених.
26. Відносини адміністративних зобов'язань.
27. Відносини оскарження в адміністративному праві.
28. Відповідальність за вчинення адміністративного проступку і проблеми її законодавчого забезпечення.
29. Гносеологія адміністративного делікту.
30. Деліктна складова адміністративного права.
31. Детермінація відносин реордінації: історія і сучасність.
32. Дотримання антикорупційного законодавства в діяльності публічної адміністрації
33. Загальні засади реформування адміністративного права: сучасні

погляди на його роль, зміст і систему.

34. Запровадження адміністративної юстиції в Україні.
35. Напрями удосконалення адміністративно-правового статусу Кабінету Міністрів України
36. Недоліки традиційного поділу органів виконавчої влади на вищі центральні і місцеві
37. Ознаки адміністративного делікту: онтолого-гносеологічний вимір.
38. Онтологія адміністративного делікту.
39. Основні концепції адміністративного процесу в роботах українських вчених.
40. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди В.Б. Авер'янова.
41. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди Є.В. Додіна.
42. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди Р.С. Мельника.
43. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди А.О. Селіванова.
44. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди О.Ф. Андрійко.
45. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди Н.Р. Нижник.
46. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди С.Ф. Константинова.
47. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди А.Т. Комзюка.
48. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди В.К. Колпакова.
49. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди Д.М. Лук'янця.
50. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди Т.О. Коломоєць.
51. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди О.В. Кузьменко.
52. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди Х.П. Ярмачі.
53. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди В.М. Гаращука.
54. Персоналії сучасного українського адміністративного права: теоретичні погляди В.М. Бевзенка.
55. Поліструктурність адміністративного права: обґрунтування в дослідженнях українських вчених.
56. Поняття адміністративного права: теоретичний пошук і сучасне розуміння.

57. Поняття публічного адміністрування.
58. Поняття публічної адміністрації в теорії адміністративного права.
59. Предмет адміністративного права: традиційний підхід і сучасне бачення.
60. Президент України і система органів публічної адміністрації.
61. Проблема шкідливості і суспільної небезпеки адміністративного проступку.
62. Публічна адміністрація і відносини адміністративних зобов'язань.
63. Публічна влада і публічна адміністрація: сутність і співвідношення понять.
64. Публічне управління в теорії адміністративного права.
65. Соціальне призначення адміністративного права.
66. Судовий захист прав громадянина: теоретичні погляди і нормативна регламентація.
67. Сутність адміністративної юстиції та її роль у формуванні адміністративного права
68. Сутність камералістики та її роль у формуванні адміністративного права.
69. Сутність поліцейського права і його роль у формуванні адміністративного права.
70. Сучасні доктринальні оцінки предмета адміністративного права.
71. Сучасні форми і тенденції систематизації адміністративного законодавства: теоретичні засади і практика нормотворення.
72. Трансформація сутності метода адміністративного права в сучасних умовах.
73. Загальна характеристика та зміст публічного адміністрування в адміністративно-політичній сфері.
74. Публічне адміністрування у сфері національної безпеки та оборони.
75. Публічне адміністрування у сфері внутрішніх справ.
76. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність.
77. Звільнення від адміністративної відповідальності.
78. Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення.
79. Поняття та мета адміністративних стягнень.
80. Види адміністративних стягнень.
81. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних правопорушень (проступків).
82. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.
83. Строки накладення адміністративних стягнень.
84. Електронне врядування як інструмент публічного адміністрування.
85. Поняття і система методів публічного адміністрування.
86. Поняття, види та підстави застосування адміністративного примусу.
87. Мета та види адміністративно-запобіжних заходів.
88. Мета та види заходів адміністративного припинення.

89. Види заходів адміністративної відповідальності в публічному адмініструванні.

90. Поняття, значення та види способів забезпечення законності у публічному адмініструванні.

«Інформаційне право»

ТЕМА № 1. Об'єкти інформаційного права. Поняття інформації та інформаційного простору

Передумови виникнення та формування інформаційного права.

Основні етапи процесу правового регулювання відносин, пов'язаних з інформатизацією суспільства. Значення інформації для особи, суспільства, держави. Проблеми становлення та розвитку українського інформаційного суспільства.

Інформаційне право як наука та навчальна дисципліна. Предмет, методи та функції інформаційного права. Місце інформаційного права в системі правових наук. Взаємодія інформаційного права з іншими галузями права.

Система інформаційного права. Державна політика в сфері суспільних інформаційних відносин. Інформаційна політика.

Модель інформаційної сфери. Процеси пошуку, отримання і споживання інформації. Особливості створення і розповсюдження інформації, формування інформаційних ресурсів, підготовки інформаційних продуктів, надання інформаційних послуг.

Поняття інформаційного простору. Єдиний інформаційний простір. Ознаки єдиного інформаційного простору.

Об'єкти інформаційного права. Поняття інформаційної сфери. Інформаційні процеси. Основні об'єкти інформаційної сфери. Структура інформаційної сфери. Інформація як основний об'єкт інформаційної сфери. Особливості правової інформації.

Поняття та види інформаційних систем. Об'єкти інформаційних систем. Інформаційні технології як об'єкт інформаційних правовідносин.

ТЕМА № 2. Формування державної інформаційної політики в Україні

Правове забезпечення державної інформаційної політики. Сутність, головні напрями та способи державної інформаційної політики в Україні.

Роль органів публічної влади у формуванні державної інформаційної політики. Заходи щодо реалізації державної інформаційної політики для прискорення розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Державна інформаційна політика у контексті інтеграції України в Європейський Союз.

ТЕМА № 3. Інформаційні ресурси

Поняття інформаційного ресурсу. Класифікація інформаційних ресурсів. Закон України «Про науково-технічну інформацію».

Інформаційні продукти і інформаційні послуги.

Поняття web-ресурсів.

Національні інформаційні ресурси. Склад національних інформаційних ресурсів.

Правовий режим інформаційних ресурсів. Склад правового режиму інформаційних ресурсів. Доступ до інформаційних ресурсів та їх обробка.

Правове регулювання відносин щодо окремих видів інформаційних ресурсів.

ТЕМА № 4. Джерела інформаційного права та інформаційне законодавство України

Інформаційне законодавство – головне джерело інформаційного права. Становлення інформаційного законодавства України.

Загально-правові та спеціально-правові акти, що регулюють суспільні інформаційні правовідносини.

Конституційно-правове, цивільно-правове, адміністративно-правове, кримінально-правове регулювання інформаційних відносин.

Синтетичні міжгалузеві комплексні інститути права.

Структура інформаційного законодавства України.

Поняття джерел інформаційного права. Рівні та структура джерел інформаційного права.

Базові закони у сфері інформації та інформатизації. Закони, що регулюють питання створення та використання окремого інформаційного продукту.

ТЕМА № 5. Інформаційно-правові норми та інформаційні правовідносини

Загальна характеристика інформаційно-правових норм. Імперативні і диспозитивні, матеріальні і процесуальні інформаційно-правові норми.

Поняття, зміст та структура інформаційних правовідносин. Цивільно-правовий та публічно-правовий аспекти інформаційних відносин. Основні принципи та об'єкти інформаційних правовідносин.

Інформаційні правовідносини, що виникають в процесі пошуку, отримання і споживання інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних продуктів, інформаційних послуг.

Інформаційні правовідносини, що виникають в процесі створення, передачі і розповсюдження інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних продуктів, інформаційних послуг.

Інформаційні правовідносини, що виникають при створенні і використанні інформаційних систем та мереж, засобів і методів інформаційної безпеки.

Поняття інформаційної діяльності. Основні напрями і види інформаційної діяльності.

ТЕМА № 6. Суб'єкти інформаційних правовідносин

Поняття суб'єктів інформаційних правовідносин. Права та обов'язки суб'єктів інформаційних правовідносин.

Людина як суб'єкт права в інформаційній сфері. Закон України «Про авторське право і суміжні права».

Держава як суб'єкт права в інформаційній сфері. Правовий статус органів державної влади.

Правовий статус організацій та установ в інформаційній сфері. Статус органів та організацій, які наділені спеціальною компетенцією щодо збирання, обробки та розпорядження окремими видами інформаційних ресурсів.

Основні інформаційні права та свободи. Загальна декларація прав людини. Європейська Конвенція про захист прав людини і основних свобод. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Конституція України.

Право на інформацію. Декларація про право доступу до інформації. Конвенція Ради Європи «Про захист особи у відношенні автоматичної обробки персональних даних», Директива Ради Європи «Про захист фізичних осіб в умовах автоматичної обробки даних і про вільний оберт цих даних».

Суб'єктивне право на інформацію. Право на інформацію органів державної влади і місцевого самоврядування.

Електронно-цифровий підпис як інститут інформаційного права.

Права людини і захист персональних даних

Поняття та ознаки інформації з обмеженим доступом.

Правове регулювання інформаційних відносин в сфері масової інформації, в бібліотечній та архівній справах.

ТЕМА № 7. Правові проблеми глобальної мережі Інтернет

Право і глобальна мережа Інтернет. Особливості інформаційних правовідносин в мережі Інтернет.

Реалізація права на пошук, отримання і використання інформації в мережі Інтернет.

Порядок створення і розповсюдження документів, формування інформаційних ресурсів і надання інформаційних продуктів та інформаційних послуг в мережі Інтернет.

Правове забезпечення інформаційної безпеки мережі Інтернет.

Основні напрямки правового регулювання інформаційних відносин в Інтернет.

ТЕМА № 8. Проблеми правового регулювання інформаційних відносин в сфері міжнародного права. Розвиток інформаційного права в умовах євроінтеграції

Тенденції міжнародного інформаційного права. Вплив міжнародного права на формування інформаційного права України. Міжнародне співробітництво у сфері інформаційних відносин. Міжнародні договори в сфері інформаційних правовідносин. Міжнародна діяльність України в галузі захисту інформації. Питання інформаційних технологій в Угоді про

асоціацію України з ЄС. Правове регулювання, охорона та захист інформації за законодавством різних країн.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Конституція України // Урядовий кур'єр, № 129–130 від 13.07.96 р. – К., 1996.
2. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. Ст. 651.
3. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994 р. // Відомості Верховної Ради. – 1994, № 31. – Ст. 286.
4. Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 12. – Ст. 155.
5. Про національну програму інформатизації: Закон України від 04 лютого 1998 р.
6. Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р. // Відомості Верховної Ради України.
7. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.93 р.
8. Закон України «Про Концепцію національної інформаційної політики». Проект // www.gipi.internews.ua/ukr/base/ukraine/politics/conception.doc.
9. Конвенція про кіберзлочинність // Офіційний вісник України. – 2007. – № 65. – С. 107. – Ст. 2535.
10. Загальна декларація прав людини, затверджена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р.
11. Європейська Конвенція про захист прав людини і основних свобод від 3 вересня 1953 р.
12. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 23 березня 1976р.
13. Закон України «Про обов'язковий примірник документів» від 09.04.99р.
14. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21.12.1993 р.
15. Закон України «Про електронні довірчі послуги від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII.
16. Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні».
17. Указ Президента України №47/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України».
19. Гуцалюк М.В., Корнейко О.В., Хахановський В.Г. та ін. Науково-практичний коментар Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»: науково-практичний коментар станом на 1 січня 2019 р. / за ред. М.В. Гребенюка. Київ: Національна академія прокуратури України, 2019.
21. Беляков К.И. Управление и право в период информатизации. -

Монографія. - К.: КВІЦ, 2001.

22. Інформаційне право : підручн. / В. Г. Хахановський, А. В. Чукаєва; за заг. ред. С. С. Чернявського – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 216 с.

23. Інформаційне забезпечення ОВС: навч. посіб. / В. А. Кудінов, В. М. Смаглюк, В. Г. Хахановський; за заг ред. В. Г. Хахановського. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 108 с.

24. Інформаційні технології в правозастосовній практиці: навч. посіб. / В. Г. Хахановський, В. А. Кудінов, В. М. Смаглюк. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 112 с.

25. Комп'ютерні мережі в діяльності органів внутрішніх справ : навч. посіб. / В. А. Кудінов, О. Є. Пакриш, В. Г. Хахановський, В. М. Смаглюк; за заг ред. В. Г. Хахановського. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014. – 272 с.

26. Міжнародна інформація: навч. посіб. / М. П. Требін [та ін.]. – Харків: Право, 2014. – 336 с.

27. Хахановський В. Г. Проблеми захисту інформації в навчальних закладах та науково-дослідних установах правоохоронних органів / В. Г. Хахановський, В. С. Домбровський // Науковий вісник НАВС. – 2012. – № 6 (85). – С. 112–117.

28. Хахановський В. Г. Комп'ютерна інформація як особливі фактичні дані у кримінальному процесі / В. Г. Хахановський // Вісн. Луганс. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – 2013.

29. Швець М.Я., Калюжний Р.А., Саницький В.А., Клімашевська Ю.А., Хахановський В.Г. та ін. Правова інформатика: системна інформатизація законотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судочинної та правоосвітньої діяльності в Україні. Монографія. – Ужгород: ІВА, 2003.

30. Хахановський В.Г., Дабіжа Д.М., Пясковський В.В. Особливості використання обліків та автоматизованих інформаційних систем при розслідуванні кримінальних правопорушень: метод. рекомендації. Київ: НАВС, 2017. 36 с.

31. Гуцалюк М.В., Гавловський В.Д., Хахановський В.Г. та ін. Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях: метод. рекомендації. Київ: МНДЦ при РНБО України, 2017.

32. Свідectво про авторське права на твір № 23560 Україна. Програмний продукт „Посібник „Інформаційне право” / Є.М. Моїсєєв, О.М. Джужа, В.Г. Хахановський, Ю.Ю. Орлов та ін. – Зареєстр. 23.01.2008.

33. Міжнародний досвід нормативно-правового регулювання створення та використання баз і банків даних правоохоронних органів. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності* (м. Сєверодонецьк, 23 грудня 2016 р.): матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет конф.: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2017. С. 350–354.

Додаткові джерела

1. Інформаційно-довідкове забезпечення кримінальних проваджень : підручн. / В. В. Бірюков, В. Г. Хахановський, В. С. Бондар, С. В. Шалімов. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 288 с.
2. Малишев М.А. Проблема неузгодженості понятійно-термінологічної складової українського законодавства у сфері боротьби з кіберзлочинністю: матеріали XVIII звітної студентської наукової конференції (16 травня 2015 року, м. Одеса) : у 3 т. Т. 3 / відп. ред. М.В.Афанасьєва. – Одеса: Юридична література, 2015. – С. 296.
3. Основи Інтернет-технологій : навч. посіб. / під ред. О. В. Карпухіна. – Х. : Компанія СМІТ, 2010. – 394 с.
4. Пасмор Ю. В. Напрями консолідації в інформаційному забезпеченні правової науки України: соціально-комунікативний аспект : монографія / Ю. В. Пасмор. – Х. : Юрайт, 2013. – 272 с.
5. Попередження та розкриття кіберзлочинів: Курс лекцій / Никифорчук Д.Й., Хахановський В. Г., Кудінов В.А., Бірюков Г.М. та ін. // К.: ПВП «За друга», 2013. – 282 с.
6. Про затвердження Державної програми інформаційно-телекомунікаційного забезпечення правоохоронних органів, діяльність яких пов'язана з боротьбою із злочинністю: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2009 року № 321.
8. Хахановський В.Г., Тебякін О.М., Олішук Ю.В. Криміналістична інформатика: Курс лекцій / Під заг. ред. В.Г.Хахановського. – К.: НАВС України, 2002.
9. Хахановський В. Г. Автоматизація інформаційно-аналітичної роботи: досвід зарубіжних та вітчизняних правоохоронних органів / В. Г. Хахановський // Право і суспільство. – 2011. – № 2. – С. 27–29.
10. Хахановський В. Г. Особливості криміналістичної характеристики кіберзлочинів / В. Г. Хахановський // Юрид. часопис. – 2011.– № 1 (1).– С. 89–93.
11. Хахановський В. Г. Проблеми реалізації в Україні положень Конвенції про кіберзлочинність у контексті міжнародної співпраці / В.Г. Хахановський, Є. М. Ращенко // Наук.-практ. журнал МНДЦ. – № 14. – 2006. – С. 208–214.
12. Хахановський В. Г. Кіберзлочинність : застосування сучасних технологій при вчиненні злочинів – проблеми досудового розслідування та міжнародної співпраці / В. Г. Хахановський // Правова інформатика, № 1 (13). – 2007. – К. : НДЦПІ АПН України, 2007. – С. 65–70.
13. Хахановський В. Г. Науково-педагогічні аспекти забезпечення боротьби з організованою злочинністю в інформаційній та комунікаційній сферах / В. Г. Хахановський // Правова інформатика. – № 1/2003. – К. : НДЦПІ АПН України. – 2003. – С. 59–62.
14. Хахановський В. Г. Проблема підготовки кадрів з протидії кіберзлочинності / В. Г. Хахановський // Митна справа. – 2011. – № 2 (74), ч. 2. – С. 305–307.

15. Хахановський В. Г. Перспективи використання Інтегрованої інформаційно-пошукової системи ОВС України під час розслідування кримінальних правопорушень / В. Г. Хахановський, Д. В. Дабіжа // Науковий вісник НАВС. – 2015. – № 1 (94). – С. 229–235.

16. Хахановський В. Г. Окремі термінологічні проблеми, що виникають в процесі інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності // Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС та навчальному процесі : збірн. наук. статей за матер. допов. наук.-практ. конф. 17 грудня 2015 р. – Львів : ЛьДУВС, 2015. – С. 125–128.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Передумови виникнення та формування інформаційного права.
2. Місце інформаційного права в системі правових наук.
3. Визначення інформаційного права в об'єктивному і суб'єктивному сенсі.
4. Галузі права, з якими взаємодіє інформаційне право.
5. Провідні функції інформаційного права.
6. Основні ознаки та властивості інформації.
7. Законодавче визначення поняття «інформація».
8. Визначення інформаційного простору.
9. Основні види інформації за змістом, окреслені законодавцем.
10. Визначення поняття «інформаційні ресурси».
11. Визначення поняття «національні інформаційні ресурси».
12. Типи, властивості, функції інформаційних ресурсів.
13. Особливості правового режиму інформаційних ресурсів.
14. Коло суб'єктів інформаційних відносин, які забезпечують реалізацію процесу обігу інформації в суспільстві, формування інформаційних ресурсів, пошуку і поширення інформації з них.
15. Правове регулювання відносин щодо окремих видів інформаційних ресурсів.
16. Класифікація інформаційних ресурсів.
17. Джерела інформаційного права.
18. Етапи становлення інформаційного законодавства України.
19. Структура інформаційного законодавства України.
20. Базове та видове законодавство України в галузі інформаційного права.
Закони, віднесені до кожної із груп.
21. Проблеми та перспективи інформаційного законодавства України.
22. Інформаційно-правові норми.
23. Критерії класифікацій інформаційно-правових норм.
24. Поняття інформаційних правовідносин.
25. Основні елементи інформаційних правовідносин.
26. Учасники інформаційних правовідносин.
27. Види та напрями інформаційної діяльності.
28. Захист національного інформаційного простору.
29. Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України.
30. Класифікація суб'єктів правовідносин в інформаційній сфері.
31. Особливості особи як суб'єкта права в інформаційній сфері.
32. Характеристика держави як суб'єкта права в інформаційній сфері.
33. Спеціальні суб'єкти інформаційних відносин.
34. Основні інформаційні права та свободи.
35. Нормативно-правові акти, в яких вони закріплені.
36. Зміст і призначення електронного цифрового підпису.
37. Головні проблеми нормативно-правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет.

38. Основні етапи створення і розвитку глобальної мережі Інтернет у світі та в Україні.
39. Досвід правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з Інтернетом, у країнах ЄС.
40. Досвід правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з Інтернетом, у США.
41. Приклади найбільш жорстких режимів правового регулювання Інтернету.
42. Основні проблеми та напрями вдосконалення правового регулювання відносин, пов'язаних з Інтернетом, в Україні.
43. Потреба розробки та прийняття нормативно-правових документів із правового регулювання відносин, пов'язаних з Інтернетом, в Україні.

«Фінансове право»

ТЕМА № 1. Фінанси і фінансова діяльність держави. Предмет і система фінансового права. Правові засади фінансового контролю в Україні.

Поняття фінансів. Роль та значення фінансів. Функції фінансів. Поняття фінансової діяльності держави. Зміст, методи та форми здійснення фінансової діяльності держави. Фінансова система України та характеристика її елементів. Характеристика фінансової політики держави. Державні органи, які керують фінансовою діяльністю. Правові форми фінансової діяльності.

Поняття фінансового права, його місце в національній системі права та взаємозв'язок з іншими галузями права. Система та джерела фінансового права. Фінансово-правові норми, їх види, особливості та зміст. Фінансово-правові відносини, їх суб'єкти, об'єкт, зміст і особливості.

Методи фінансового права. Основний метод фінансово-правового регулювання.

Поняття, організаційно-правовий механізм і призначення фінансового контролю. Організація і органи фінансового контролю. Організаційно-правові форми державного фінансового контролю. Фінансовий контроль представницьких органів державної влади. Ретроспектива появи Рахункових палат у світі, зарубіжний досвід їх діяльності. Правовий статус та компетенція Рахункової палати України. Фінансовий контроль державних органів виконавчої влади. Контрольні повноваження Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Офісу фінансового контролю, Державної податкової служби України, Державної митної служби України.

Класифікація фінансового контролю. Види та методи фінансового контролю. Ревізія і перевірка як основні методи фінансового контролю. Класифікація ревізій. Документування ревізій і перевірок.

Аудиторський фінансовий контроль, його сутність, значення.

ТЕМА № 2. Бюджетне право та бюджетний процес.

Поняття бюджету і його роль у виконанні функцій суверенної держави. Державний бюджет – основний фінансовий план держави. Зведений бюджет України та його значення. Структура доходної та видаткової частин Державного бюджету України.

Поняття, предмет, система і джерела бюджетного права. Характеристика Бюджетного кодексу України. Види бюджетно-правових норм. Поняття, структура та особливості бюджетно-правових відносин.

Поняття та характеристика бюджетної системи України. Принципи бюджетної системи. Поняття бюджетного устрою України. Поняття та структура бюджетної класифікації. Склад доходів і видатків бюджету. Поняття, форми та види бюджетного фінансування. Поняття, види та граничний розмір Державного боргу. Класифікація доходів і видатків. Поняття та методи

бюджетного регулювання. Порядок надання міжбюджетних трансфертів. Бюджетні повноваження України та місцевих органів самоврядування.

Поняття і принципи бюджетного процесу. Поняття стадії бюджетного процесу, взаємозв'язок між стадіями. Учасники бюджетного процесу. Характеристика бюджетного циклу. Характеристика графіка бюджетного процесу.

Основні напрями бюджетної політики на наступний бюджетний період. Порядок складання проекту бюджету. Бюджетні запити.

Порядок розгляду та прийняття бюджету. Порядок виконання бюджету як основної стадії бюджетного процесу. Стадії виконання бюджету. Порівняльна характеристика банківської і казначейської форм виконання державного бюджету. Переваги казначейської форми виконання державного бюджету. Принцип єдиного казначейського рахунку. Розпис доходів і видатків, його значення.

Поняття, види та компетенція розпорядників бюджетних коштів в організації виконання бюджету.

Поняття та види звітності про виконання бюджету. Характеристика та значення звіту про виконання Державного бюджету України.

Поняття контролю за дотриманням бюджетного законодавства України та особливості його здійснення на стадіях бюджетного процесу.

ТЕМА № 3. Правове регулювання державних доходів. Податкове право України.

Поняття та види державних доходів. Правові основи їх встановлення та стягнення. Неподаткові доходи Державного бюджету України.

Поняття та сутність податку та збору. Ознаки податку. Функції і принципи податку. Елементи податку як юридичної категорії. Класифікація податків і зборів. Загальнодержавні та місцеві податки і збори. Прямі і непрямі податки. Податкові пільги.

Поняття і принципи податкового права. Характеристика Податкового кодексу України. Податкові норми, їх види. Податкові правовідносини, їх поняття і зміст.

Адміністрування податків та податковий контроль.

Поняття податкової системи та принципи її побудови. Критерії, які характеризують податкову систему. Податковий тиск в умовах функціонування податкової системи.

Характеристика спрощеної системи оподаткування.

Поняття платника податку. Принцип резиденства у податковому праві. Права і обов'язки платника податку.

Податки, що сплачують юридичні і фізичні особи в Україні. Правовий статус і компетенція Державної податкової служби України. Юридична відповідальність за порушення податкового законодавства України. Поняття, значення і види фінансових санкцій за податкові правопорушення.

ТЕМА № 4. Правове регулювання державних видатків і кошторисно-бюджетного фінансування.

Поняття витрат держави, їх характерні особливості та принципи фінансування. Особливості витрат держави в нових умовах господарювання. Поняття та принципи бюджетного фінансування.

Основні принципи, методи та джерела фінансування галузей народного господарства. Порядок фінансування промисловості і капітальних вкладень. Проектно-кошторисна документація. Джерела фінансування капітальних вкладень. Фінансування капітального будівництва та капітального ремонту в системі Національної поліції.

Поняття та сутність кошторисно-бюджетного фінансування, принципи та об'єкти фінансування. Кошторис як основний фінансовий план витрат бюджетної установи. Правове значення кошторису витрат бюджетної установи на її утримання, порядок розробки та застосування. Види кошторисів витрат.

Порядок фінансування соціально-культурних заходів і соціального захисту населення. Порядок фінансування охорони здоров'я та фізичної культури. Порядок фінансування правоохоронної діяльності. Порядок фінансування державних органів законодавчої і виконавчої влади.

ТЕМА № 5. Правові основи банківської діяльності, грошового обігу та розрахунків. Валютне регулювання та валютний контроль.

Поняття та структура банківської системи України; взаємозв'язки між її елементами по горизонталі і вертикалі.

Національний банк України, його правовий статус, функції. Структура Національного банку України, керівні органи. Характеристика заходів, які застосовуються Національним банком України до порушників фінансової дисципліни.

Правовий статус та види комерційних банків за спеціалізацією діяльності. Порядок створення, реорганізації і ліквідації комерційного банку.

Характеристика базових операцій комерційних банків. Правові основи кредитування. Поняття, принципи і види кредитів. Забезпечені кредити. Предмет застави при кредитуванні. Іпотека. Правова природа взаємозв'язку між банком і позичальником. Структура і зміст кредитного договору.

Порядок відкриття рахунку у банку. Правові форми безготівкових розрахунків. Основні платіжні документи.

Характеристика сумнівних і значних операцій. Відповідальність банків та їх клієнтів за порушення фінансової дисципліни.

Поняття грошової системи. Грошова система України та її розвиток у сучасних умовах.

Принципи побудови грошової системи та її структура. Елементи грошової системи. Правові основи грошового обігу в Україні. Грошова реформа: поняття, види. Етапи проведення грошової реформи в Україні.

Правила ведення безготівкових розрахунків. Форми платіжних документів, які підтверджують безготівкові розрахунки.

Порядок ведення касових операцій в Україні. Форми касових документів, за допомогою яких оформлюються касові операції. Компетенція керівника організації, головного бухгалтера та касира при здійсненні касових операцій.

Контроль за веденням касових операцій. Порядок проведення ревізії каси та оформлення її результатів.

Поняття валюти та валютних цінностей.

Поняття валютної операції. Правовий режим валютних операцій.

Ліцензування валютних операцій комерційних банків. Порядок надання ліцензій на здійснення операцій з валютними цінностями, їх види.

Загальні положення про розрахунки в іноземній валюті на території України. Правила здійснення операцій з купівлі та продажу іноземної валюти готівкою. Операції з продажу валюти на Українській міжбанківській валютній біржі.

Валютний контроль та органи, що його здійснюють.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Юрінком Інтер, 1996. – 80 с.
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року N 2456-VI // Відомості Верховної Ради. – 2010.
3. Митний кодекс України (зі змінами і доповненнями). – К.: Кондор, 2011.
4. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року // Офіційний вісник України. – 2010. - № 92.
5. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV // Відомості Верховної Ради України — 1999. – № 18.
6. Про Рахункову палату: Закон України від 11.07.1996 № 315 / 96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
7. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.
8. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/959-12>.
10. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
11. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 04.04.2018 № 877-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/877-16>.
12. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 25.06.2016 № 93/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>.
13. Лімська декларація керівних принципів контролю. / Прийнята IX Конгресом Міжнародної організації вищих контрольних органів (INTOSAI) в 1977 році. URL : [www.http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=604_001](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=604_001).
14. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України. Відомості Верховної Ради України від 05.06.1998. 1998. № 23. Ст. 121. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/16/98-%D0%B2%D1%80>
15. Питання Державного казначейства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2005 р. № 1232. Офіційний вісник України від

11.01.2006 року. 2005. № 52. Стор. 330. Ст. 3275. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1232-2005-%D0%BF>

16. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 9. Ст. 50. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19>

17. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. Ст. 365. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>

18. Про державне мито : Декрет Кабінету Міністрів України // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 13. Ст. 113. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/7-93>

19. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України від 09 лист. 2023 року № 3460-IX // URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>

20. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02 березня 2000 року // Офіційний вісник України від 14.04.2000 року. 2000. № 13. Стор. 31. Ст. 505. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1533-14>

21. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 року // Офіційний вісник України від 05.11.1999 року. 1999. № 42. Стор. 47. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1105-14>

22. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>

23. Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету : Наказ Міністерства фінансів України від 28 січня 2002 року // Офіційний вісник України від 22.02.2002 року. 2002. № 6. Стор. 203. Ст. 257. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0086-02>

24. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 215// Офіційний вісник України від 05.05.2015 2015. № 33. Стор. 27. Ст. 964. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/215-2015-%D0%BF>

25. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : постанова Кабінету міністрів України від 20 серп. 2014 р. № 375 // Офіційний вісник України від 05.09.2014 року. 2014. № 69. Ст. 1936. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/375-2014-%D0%BF> 26.

26. Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи, податкового, валютного та іншого законодавства платниками податків - юридичними особами та їх відокремленими підрозділами : Наказ Міністерства фінансів України від 20.08.2015 р. № 727. Офіційний вісник України від 17.11.2015– 2015. № 89. Стор. 80. Ст. 2985. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1300-15>

27. Про затвердження форми протоколу про тимчасове затримання майна : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 1239 // Офіційний вісник України від 14.01.2011 2011 р., № 1, стор. 85, Ст. 24. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1239-2010-%D0%BF/ed20120401>

28. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 року // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 2–3. Ст. 11. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2464-17>

29. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року, № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80>

30. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січня 1993 року. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 13. Ст. 110. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-12> 37.

31. Про Положення про Державну казначейську службу України : Указ Президента України від 13.04.2011 року (Редакція від 19.03.2013). Офіційний вісник України від 21.04.2011 року. 2011. № 12. Стор. 3. Ст. 626. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/215-2015-%D0%BF> 38.

32. Фінансове право : підручник / за заг. ред. О.П. Гетманець; [Бандурка О.М., Гетманець О.П., Жорнокуй Ю.М. та ін.]. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 392 с. URL : <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2361>

33. Савченко Л. А. Фінансово-контрольне право: становлення та розвиток : монографія. К. : Юрінком Інтер, 2017. 400 с.

34. Фінансове право : підручник / О.О. Дмитрик, І.Є. Криницький, О.А. Лукашев та ін.; за ред. М. П. Кучерявенка, О. О. Дмитрик. Харків : Право, 2019. 416 с.

35. Фінансове право : навч. посіб. / М.Г. Волощук, Т.О. Карабін, М.В. Менджул. Вид. 3-є, допов. та перероб. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2017. 244 с.

36. Тимохова Г. Б. Фінанси, гроші та кредит : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Кондор, 2019. 592 с.

37. Нагребельний В. П., Чернадчук В. Д., В. Сухонос В. Фінансове право України. Загальна частина : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Суми : Університетська книга, 2017. 320 с.

38. Державний фінансовий контроль у публічному управлінні : навч. посібн. / за ред. В. М. Русіна та Б. С. Шулюк. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2018. 214 с.

39. Андрущенко І.Г., Безрутченко С.М., Кузьменко О.А. та ін. Науково – практичний коментар Податкового кодексу України. 2–й том (розділи V–XX). Станом на 01.04.2011 р. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2011. – 984 с.

40. Андрущенко І.Г., Безрутченко С.М., Кузьменко О.А. та ін. Науково–практичний коментар Податкового кодексу України. Зміни та доповнення станом на 01.09.2011 р. 3–й том. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2011. – 308 с.

41. Андрущенко Г.С., Коваленко А.А., Савченко Л.А. Фінансово-контрольне право: навч. посіб.: 2-ге вид. перероб.і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 348 с.
42. Іванський А.Й. Адміністрування публічних фінансів. Навчально-методичний посібник. Київ: ВД «Гельветика», 2022. 124 с.
43. Іванський А.Й. Фінансове право: підручник. Міжнар. гуманітар. ун-т., перероб. та доп. Київ: Юрінком Інтер, 2022. 484 с.
44. Ковалів М. В. Фінансове право України: навчальний посібник / [М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський]. Львів: СПОЛОМ, 2022. 394 с.
45. Латковська Т., Сідор М., Голоядова Т. Фінансове право : навч.-метод. посіб. (для здобувачів вищої освіти). 2-ге вид., доопр. і доп. Одеса : Фенікс, 2023. 140 с
46. Фінансове право України: Навч. посібник [для студ. Вищ. Навч.закл.] / [Л.К.Воронова, М.П.Кучерявенко, Н.Ю.Пришва та ін]; - К: Правова єдність, 2012. - 395 с.
47. Фінансове право : підручник. За ред. Т. Є. Кагановської та М. П. Кучерявенка ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2022. 432 с.

Додаткові джерела

48. Алексеев І.В., Ярошевич Н.Б., Чушак-Голобородько А.М. Бюджетна система: Навчальний посібник. - К: «Хай-Тек Прес», 2013. - 376 с.
49. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин - К.: Наукова думка, 2014. - 432 с.
50. Місцеві фінанси: Підручник / За ред. О.П. Кириленко. - К.: Знання, 2011. - 677с
51. Нечай А.А. Актуальні питання фінансового права: правові основи публічних накопичувальних фондів: Монографія. - Чернівці: Рута, 2014. - 376 с.
52. Пришва Н.Ю. Публічні доходи: поняття та особливості правового регулювання / Н. Ю. Пришва. - К.: КНТ, 2008.
53. Пришва Н.Ю. Правові проблеми регулювання обов'язкових платежів: Монографія. - К, 2009.
54. Чернадчук В.Д. Бюджетні правовідносини в Україні: поняття, класифікація та особливості структури: Монографія / В. Д. Чернадчук. - Суми : Університетська книга, 2011. - 172 с.
55. Будько З.М. Фінансово-правова відповідальність за вчинення податкових правопорушень : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / З.М. Будько / Нац. акад. держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2005. — 18 с.
56. Вакарюк Л.В. Інститути бюджетного права як підгалузі фінансового права: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Л.В. Вакарюк; Ін-т законодавства Верховної Ради України. — К, 2009. — 20 с.
57. Вдовічен В. А. Податково-правовий компроміс інтересів платника податків і держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / В. А. Вдовічен ; Відкритий міжнар. ун-т розв. людини «Україна». — К, 2011. — 20 с.
58. Воробйов Руслан Андрійович Правовий статус Міністерства внутрішніх справ України як учасника бюджетного процесу : Автореф. ... дис. канд. юрид. наук. - 2013. - 21 с.
59. Дереконь В.М. Аудит як форма фінансового контролю та складова адміністративно-правової інфраструктури детінізації економічних відносин в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В.М. Дереконь ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2007. — 21 с.
60. Заверуха І. Б. Проблеми правового регулювання державного боргу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. Б. Заверуха. - К, 2007. - 40 с.
61. Копан О.В. Забезпечення внутрішньої безпеки України: теоретико-управлінські та правові засади: Автореф. ... дис. д-ра юрид. наук. - К., 2003. — 36 с.
62. Мандриченко О. В. Аудиторська діяльність в Україні: фінансово-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. В. Мандриченко ; Держ. НДІ МВС України. — К, 2011. — 21 с.

63. Онищенко Ю. М. Правове регулювання емісії і обігу державних цінних паперів в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна академія внутрішніх справ. - Київ, 2010.

64. Проценко Т.О. Правове регулювання адміністрування податків і митних платежів: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Т.О. Проценко ; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. — К, 2008. — 36 с.

65. Усенко Р.А. Фінансові санкції за адміністративним законодавством України : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Р.А. Усенко / НАЛ України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. — К, 2007. — 19 с.

66. Чернадчук В.Д. Бюджетні правовідносини в Україні: теорія, практика та перспективи розвитку : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / В.Д. Чернадчук ; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. — К, 2010. — 35 с.

67. Ямненко Т.М. Фінансове право: галузь права, навчальна дисципліна і наука: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Т.М. Ямненко ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К, 2004. — 19 с.

68. Алексійчук КО. Використання коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: правовий аспект / КО. Алексійчук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2011. - № 5 (78)- С. 85-91.

69. Андрущенко І. Г. Забезпечення безпеки вітчизняної банківської системи в умовах євроінтеграції при здійсненні злиття і поглинання банків / І. Г. Андрущенко // Забезпечення економічної безпеки країни в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів науково-практичної конференції (27 травня 2015 р., м. Київ). – Київ, 2015. – С. 3-5.

70. Бутинець Т. А. Система внутрішнього контролю підприємства: елементи, організація, процес. Маркетингові послуги як об'єкт внутрішнього контролю // Аналітична оцінка та контроль бізнес-процесів в межах маркетингової стратегії суб'єкта господарювання: монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Замули І.В. – Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2016. – 388 с. - С. 101-120.

71. Фешук В. В., Островерх Л. Л. Генезис податкової системи України // Наука і правоохорона. 2015. № 4. С. 38–43.

72. Андрущенко І. Г. Злиття і поглинання фінансових установ на сучасному етапі розвитку ринку фінансових послуг // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Право”. 2016. № 36. С. 7–10.

73. Фінансове право України: навч. посібник (у схемах, таблицях та коментарях) / К. А. Гурковська, О. Б. Мороз, Ю. С. Назар, Л. М. Сукмановська. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 308 с.

74. Волощук, М.Г. Фінансове право [Текст] : навч. посіб. / М.Г. Волощук, Т.О. Карабін, М.В. Менджул. – Вид. 3-тє, допов. та перероб. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2017. – 244 с.

75. Андрущенко І. Г. Корегування методології процесів злиття і поглинання фінансових установ як спосіб оптимізації фінансових потоків в державі // Науковий журнал «Znanstvena misel» (Словенія, м. Любляна). 2017. № 2. С. 9–11.

76. Фінансове право : конспект лекцій / укладач М. В. Плотнікова. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 253 с.

77. Фінансове право : підручник / [О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький, О. А. Лукашев та ін.] ; за ред. М. П. Кучерявенка, О. О. Дмитрик. – Харків: Право, 2019. – 416 с.

78. Фінансове право : конспект лекцій / укладач М. В. Плотнікова. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 253 с.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Фінансова система України. Поняття і функції фінансів.
2. Поняття і система фінансового права. Методи і джерела фінансового права. Фінансово-правові акти та їх різновиди.
3. Поняття і види фінансового контролю.
4. Правове положення і функції державних органів, які здійснюють фінансовий контроль в Україні.
5. Поняття, зміст і особливості бюджетно-правових відносин. Бюджетний устрій України та бюджетна система.
6. Поняття і порядок кошторисно-бюджетного фінансування.
7. Порядок складання проекту бюджету, бюджетна резолюція.
8. Порядок розгляду і затвердження проекту бюджету.
9. Порядок виконання бюджету, компетенція Державної казначейської служби України.
10. Звітність про виконання бюджету, її види.
11. Поняття та класифікація податків.
12. Загальна характеристика Податкового кодексу України.
13. Податкова система України: поняття, принципи і структура.
14. Елементи податку як юридичної категорії.
15. Принцип резидентства у податковому праві.
16. Погашення податкового боргу платників податку.
17. Правовий статус, завдання, функції, права і обов'язки Державної податкової служби України.
18. Поняття податку та збору, принципи оподаткування.
19. Податок на прибуток підприємств.
20. Податок з доходів фізичних осіб.
21. Рентна плата.
22. Прямі та непрямі податки.
23. Загальнодержавні та місцеві податки і збори.
24. Адміністрування податків, зборів. Облік платників податків.
25. Види та порядок проведення податкових перевірок.

26. Юридична відповідальність за податкові правопорушення.
27. Рахункова палата України: правовий статус, завдання, функції, повноваження.
28. Зовнішня і внутрішня валютна політика України.
29. Правовий статус, функції і повноваження Національного банку України. Правове положення та функції комерційних банків.
30. Фінансовий моніторинг.
31. Види банківських операцій та їх характеристика.
32. Правові засади безготівкового грошового обігу.
33. Основні види банківських розрахункових документів.
34. Види банківських рахунків. Порядок відкриття рахунків у банках.
35. Правове регулювання і класифікація державного кредиту. Поняття і правовий режим внутрішнього боргу України.
36. Правовий статус Пенсійного фонду України. Пенсійне законодавство.
37. Повноваження Національного банку України у сфері валютного регулювання і контролю. Відповідальність за порушення валютного законодавства України.

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО»

«Загальна частина кримінального права»

ТЕМА № 1. Поняття, предмет, завдання та система кримінального права. Наука кримінального права

Поняття кримінального права як самостійної галузі права, галузі законодавства, навчальної дисципліни та науки – галузі правознавства (юриспруденції). Принципи кримінального права України: загальні та галузеві. Кримінальне право в системі права України. Кримінальне право і суміжні галузі права (кримінальне процесуальне право, кримінально-виконавче право, адміністративне право). Джерела кримінального права. Система кримінального права. Загальна і Особлива частини. Поняття і система Загальної частини. Наука кримінального права. Методи науки кримінального права. Система курсу кримінального права.

ТЕМА № 2. Закон про кримінальну відповідальність

Поняття закону про кримінальну відповідальність, його ознаки і значення. Структура (будова) Кримінального кодексу України (далі – КК України). Загальна та Особлива частини КК України, їх єдність і взаємозв'язок. Структура статей Особливої частини КК України: диспозиції і санкції та їх види. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: поняття, значення та види. Аналогія в кримінальному праві. Конституційні положення щодо дії закону про кримінальну відповідальність в часі та просторі. Чинність законів про кримінальну відповідальність в часі. Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність. Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність в просторі. Видача кримінальне правопорушенняців.

ТЕМА № 3. Кримінальна відповідальність та її підстави

Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Поняття кримінальної відповідальності. Кримінально-правові відносини: їх суб'єкт та зміст. Виникнення і припинення кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність і кримінальне покарання. Питання про юридичні підстави кримінальної відповідальності в науці та законодавстві.

ТЕМА № 4. Кримінальне правопорушення і його види

Соціальна природа кримінального правопорушення. Історично мінливий характер поняття кримінального правопорушення. Криміналізація і декриміналізація суспільне небезпечних діянь. Визначення поняття кримінального правопорушення: 1) формальне; 2) матеріальне; 3) формально-матеріальне, їх суть. Поняття кримінальне правопорушення за чинним КК

України. Ознаки кримінального правопорушення. Питання вдосконалення поняття кримінального правопорушення в кримінальному праві. Поняття малозначності діяння (ч. 2 ст. 11 КК України). Критерії відмежування кримінального правопорушення від інших правопорушень. Концепція кримінального правопорушення та теоретичне співвідношення кримінальних правопорушень і кримінальних проступків. Класифікація кримінальних правопорушень: поняття та критерії. Класифікація кримінальних правопорушень залежно від ступеня тяжкості (ст. 12 КК України).

ТЕМА № 5. Склад кримінального правопорушення

Поняття складу кримінального правопорушення та його значення. Співвідношення понять кримінальне правопорушення і складу кримінального правопорушення. Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення, їх зміст, органічна єдність. Сутність об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони як елементів складу кримінального правопорушення, характеристика їх ознаки. Обов'язкові і факультативні ознаки складу кримінального правопорушення. Види складів кримінального правопорушення. Склад кримінального правопорушення і кваліфікація кримінального правопорушення. Поняття кваліфікації кримінального правопорушення та її значення.

ТЕМА № 6. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення

Поняття об'єкта кримінального правопорушення. Значення об'єкта кримінального правопорушення в структурі елементів його складу для характеристики суспільної небезпеки кримінального правопорушення та його кваліфікації. Суспільні відносини як об'єкт кримінального правопорушення. Структура суспільних відносин. Класифікація (види) об'єктів кримінального правопорушення. Поняття предмета кримінального правопорушення та його місце в структурі складу кримінального правопорушення. Поняття потерпілого від кримінального правопорушення та його кримінально-правове значення. Проблеми подальшого розвитку вчення про об'єкт кримінального правопорушення.

ТЕМА № 7. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення

Поняття об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Ознаки складу кримінального правопорушення, які характеризують об'єктивну сторону: обов'язкові та факультативні. Значення об'єктивної сторони для оцінки суспільної небезпеки, кваліфікації кримінального правопорушення, а також відокремлення одного складу кримінального правопорушення від іншого. Поняття дії та бездіяльності. Поняття нездоланної сили, фізичного і психічного примусу та їх значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільне небезпечне діяння. Суспільне небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони кримінального правопорушення; поняття

суспільно небезпечних наслідків, їх види та значення в кримінальному праві. Кримінальне правопорушення з матеріальними, формальними та усіченими складами: значення такого поділу. Причинний зв'язок в кримінальному праві та його значення для кваліфікації. Теорії причинного зв'язку. Спосіб, знаряддя, засоби, обстановка, місце, час вчинення кримінального правопорушення як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення: їх зміст та значення.

ТЕМА № 8. Суб'єкт кримінального правопорушення

Поняття суб'єкта кримінального правопорушення в кримінальному праві. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єкта кримінального правопорушення. Загальний і спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення в кримінальному праві. Суб'єкт кримінального правопорушення та особи злочинця. Службова особа як спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення. Загальний, знижений і підвищений вік кримінальної відповідальності. Встановлення формалізованої вікової межі кримінальної. Особливості визначення віку кримінальної відповідальності за відсутністю офіційних даних, що його підтверджують. Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення. Поняття осудності та її значення, формула неосудності та її види. Кримінальна відповідальність обмежено осудних осіб. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин. Проблеми визнання юридичної особи суб'єктом кримінального правопорушення в кримінальному праві. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

ТЕМА № 9. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

Поняття суб'єктивної сторони кримінального правопорушення та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони: обов'язкові та факультативні. Поняття вини та її значення. Неприпустимість об'єктивного ставлення у вину. Форми вини в кримінальному праві. Умисел та його види. Необережність та її види. Випадок (казус) як невинне заподіяння суспільно небезпечних наслідків, його відміна від кримінальної протиправної недбалості. Подвійна, складна (змішана) форма вини та її значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Мотив, мета та емоційний стан як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Поняття та види помилок в кримінальному праві.

ТЕМА № 10. Стадії вчинення кримінального правопорушення

Поняття і види стадій вчинення кримінального правопорушення за чинним кримінальним законодавством. Готування до кримінального правопорушення: поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Види готування. Відмежування готування до кримінального правопорушення від

виявлення наміру. Відповідальність за готування до кримінального правопорушення за КК України. Замах на кримінальне правопорушення, його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види замаху на кримінальне правопорушення: закінчений та незакінчений; замах на непридатний об'єкт та замах непридатними засобами. Значення такого поділу. Відмежування замаху від готування до кримінального правопорушення. Відповідальність за замах на кримінальне правопорушення за КК України. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні, її поняття та ознаки. Відмінність діяльного каяття від добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця.

ТЕМА № 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні

Поняття і значення співучасті в кримінальному правопорушенні, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види співучасників та їх визначення в КК України. Причетність до кримінального правопорушення. Види причетності: переховування, недонесення, потурання. Відповідальність за причетність до кримінального правопорушення. Форми співучасті. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, за попередньою змовою групою осіб, організованою групою та кримінальне правопорушення вчинене злочиною організацією. Підстави та межі відповідальності співучасників. Специфічні форми прояву співучасті. Кримінальна відповідальність військових командирів, інших осіб, які фактично діють як військові командири, та інших начальників.

ТЕМА № 12. Повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень

Повторність кримінальних правопорушень. Сукупність кримінальних правопорушень. Рецидив кримінальних правопорушень, їх значення для кваліфікації кримінальних правопорушень та призначення покарання. Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень.

ТЕМА № 13. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

Поняття і види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, які передбачені іншими законодавчими актами (зокрема, Законом України «Про Національну поліцію») та розроблені в доктрині кримінального права. Необхідна оборона та її умови правомірності. Уявна оборона та диференціація відповідальності при уявній обороні. Підстави і ознаки затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Підстави і ознаки крайньої необхідності, її відмінність від необхідної оборони і затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Фізичний або психічний примус. Виконання наказу або розпорядження. Діяння, пов'язане з ризиком. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної

діяльності організованої групи чизлочинної організації. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

ТЕМА № 14. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття і значення звільнення від кримінальної відповідальності. Правові підстави, порядок та умови такого звільнення. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Поняття корупційних кримінальних правопорушень та їх види (примітка до ст. 45 КК України). Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки. Звільнення від кримінальної відповідальності внаслідок закінчення строків давності, розміри цих строків та їх обчислення.

ТЕМА № 15. Покарання та його види

Поняття та ознаки покарання за кримінальним правом. Відмінність від інших заходів державно-правового та громадського впливу. Кара як ознака покарання. Мета покарання. Система та види покарань. Класифікація (види) покарань. Основні та додаткові покарання. Характеристика окремих видів покарань за чинним кримінальним законодавством України. Штраф. Позбавлення військових, спеціальних звань, рангу або кваліфікаційного класу. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Громадські роботи. Виправні роботи. Службове обмеження для військовослужбовців. Позбавлення державної нагороди України. Конфіскація майна. Пробаційний нагляд. Арешт. Обмеження волі. Направлення військовослужбовців, які вчинили кримінальне правопорушення, в дисциплінарний батальйон. Позбавлення волі. Довічне позбавлення волі.

ТЕМА № 16. Призначення покарання

Загальні начала призначення покарання за кримінальним правом України. Загальна характеристика та емпіричне значення обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинений у співучасті. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання за наявності обставин, що його пом'якшують, відповідно до ст. 69-1 КК України. Правила призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень і за сукупністю вироків. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання.

ТЕМА № 17. Звільнення від покарання та його відбування

Поняття та види звільнення від покарання та його відбування. Звільнення від відбування покарання за діяння, караність яких усунута законом (ч. 2

ст. 74 КК України). Звільнення від покарання особи, яка перестала бути суспільно небезпечною (ч. 4 ст. 74 КК України). Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Звільнення від відбування покарання за хворобою. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби.

ТЕМА № 18. Судимість

Поняття та кримінально-правове значення судимості. Погашення та зняття судимості як форми припинення стану судимості та умови його застосування. Обчислення строків погашення судимості. Зняття судимості. Відмежування зняття судимості від погашення судимості.

ТЕМА № 19. Інші заходи кримінально-правового характеру

Поняття та види інших заходів кримінально-правового характеру. Поняття примусових заходів медичного характеру. Підстави та мета їх застосування. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру та критерії їх призначення. Продовження, заміна або припинення примусових заходів медичного характеру. Примусове лікування осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та мають хворобу, що становить небезпеку для життя інших осіб. Поняття та сутність спеціальної конфіскації. Її відмінність від конфіскації майна. Випадки застосування спеціальної конфіскації. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: поняття, підстави та види. Додаткові (нефінансові) заходи кримінально-правового характеру.

ТЕМА № 20. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України. Особливості призначення покарання неповнолітнім. Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх. Призначення покарання. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення від кримінального покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків

давності. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Погашення та зняття судимості.

ТЕМА № 21. Основні положення Загальної частини кримінального законодавства зарубіжних країн

Поняття порівняльного кримінального права. Наукова дискусія щодо типів правових сімей. Особливості романо-германської, англо-американської, мусульманської та далекосхідної правових сімей. Реформи кримінального законодавства, які здійснюються в останні десятиліття у деяких зарубіжних державах. Основні інститути Загальної та Особливої частин кримінального права зарубіжних країн. Значення класичної школи кримінального права, її вплив на кримінальне законодавство та на правозастосування. Виникнення антропологічної школи кримінального права та її подальша еволюція. Виникнення соціологічної школи кримінального права та її подальша еволюція. Міжнародна спілка криміналістів та її з'їзди. Формування змішаних (інтегрованих) напрямків в науці кримінального права.

«Особлива частина кримінального права»

ТЕМА № 1. Поняття, система і значення Особливої частини кримінального права

Поняття Особливої частини кримінального права та її значення. Співвідношення Загальної та Особливої частин кримінального права України. Система Особливої частини кримінального законодавства України. Роль науки кримінального права в розкритті змісту норм Особливої частини КК України, вирішенні питань правильної кваліфікації. Поняття кваліфікації кримінального правопорушення. Наукові основи кваліфікації кримінального правопорушення. Склад кримінального правопорушення – правова модель і юридична підстава кваліфікації кримінального правопорушення. Формула кваліфікації кримінального правопорушення і формулювання обвинувачення.

ТЕМА № 2. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України

Поняття, загальна характеристика й види злочинів проти основ національної безпеки України. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України. Державна зрада. Колабораційна діяльність. Пособництво державі-агресору. Посягання на життя державного чи громадського діяча. Диверсія. Шпигунство. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.

ТЕМА № 3. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. Конституція України про охорону життя та здоров'я особи. Кримінальне правопорушення проти життя особи. Життя як об'єкт кримінально-правової охорони. Поняття вбивства та його види. Доведення до самогубства. Погроза вбивством. Кримінальне правопорушення проти здоров'я особи. Здоров'я людини як об'єкт кримінально-правової охорони. Поняття й види тілесних ушкоджень. Ступінь тяжкості тілесних ушкоджень. Критерії для визначення тяжкості тілесних ушкоджень. Побой і мордування. Домашнє насильство. Катування. Зараження венеричною хворобою. Незаконне проведення абортів. Незаконне розголошення лікарської

таємниці. Кримінальне правопорушення, що ставлять в небезпеку життя чи здоров'я особи. Залишення в небезпеці. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Незаконне розголошення лікарської таємниці.

ТЕМА № 4. Кримінальне правопорушення проти волі, честі та гідності особи

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи. Конституція України про охорону волі, честі та гідності особи. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Насильницьке зникнення. Захоплення заручників. Підміна дитини. Торгівля людьми. Експлуатація людини. Експлуатація дітей. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги. Примушування до шлюбу.

ТЕМА № 5. Кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Зґвалтування. Сексуальне насильство. Примушування до вступу в статевий зв'язок. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Розбещення неповнолітніх. Домагання дитини для сексуальних цілей.

ТЕМА № 6. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини й громадянина

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав й свобод людини й громадянина. Проблема місця норм, що передбачають відповідальність за посягання на виборчі, трудові та інші особисті права у системі Особливої частини кримінального права. Кримінальне правопорушення у сфері реалізації виборчих та інших політичних прав громадян. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше ніж один раз. Порушення таємниці голосування. Підкуп виборця, учасника референдуму. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками. Кримінальне правопорушення у сфері реалізації особистих прав громадян. Порушення недоторканості житла громадян. Порушення права на отримання освіти. Порушення права на безоплатну медичну допомогу. Кримінальне правопорушення проти сім'ї. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Кримінальне правопорушення у сфері реалізації права на працю. Грубе

порушення законодавства про працю. Грубе порушення угоди про працю. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Порушення авторського права і суміжних прав. Кримінальне правопорушення проти релігії. Незаконне утримання, осквернення або знищення релігійних святинь. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів.

ТЕМА № 7. Кримінальні правопорушення проти власності

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти власності. Поняття викрадення. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення в проти власності. Корисливі кримінальні правопорушення проти власності з ознаками викрадення. Крадіжка, поняття й ознаки. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування крадіжки від суміжних кримінальних правопорушень. Грабіж. Розбій. Вимагання. Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Шахрайство. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Корисливі кримінальні правопорушення проти власності без ознак викрадення. Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво.

ТЕМА № 8. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Кримінальні правопорушення, що порушують встановлений порядок заняття господарською діяльністю. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей. Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців. Протидія законній господарській діяльності. Порушення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом. Доведення до банкрутства. Шахрайство з фінансовими ресурсами. Кримінальні правопорушення у сфері фінансової діяльності. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Кримінальні правопорушення у сфері економічних інтересів держави. Доведення банку до неплатоспроможності. Виготовлення, зберігання, придбання, переведення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів. Контрабанда культурних цінностей та зброї. Контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев. Контрабанда товарів. Контрабанда підакцизних товарів. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних кримінальним правопорушенням шляхом. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Кримінальне правопорушення у сфері приватизації. Кримінальні правопорушення у сфері вільного здійснення господарської діяльності. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Незаконна приватизація державного, комунального майна. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Протидія законній господарській діяльності. Значення правильної кваліфікації господарських кримінальних правопорушень у діяльності органів Національної поліції.

ТЕМА № 9. Кримінальні правопорушення проти довкілля

Поняття, загальна характеристика й види кримінальні правопорушення проти довкілля. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку екологічної безпеки. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку раціонального використання водних об'єктів атмосферного повітря. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання землі та її надр. Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання рослинного світу. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу. Порушення законодавства про захист рослин. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання тваринного світу. Забруднення атмосферного повітря. Незаконне полювання. Незаконне заняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. Безгосподарське використання земель.

ТЕМА № 10. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, які вчинені з метою залякування населення і органів влади. Терористичний акт. Фінансування тероризму. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, які вчинені з використанням організованих форм посягань. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній. Встановлення або поширення злочинного впливу. Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці). Звернення за застосуванням злочинного впливу. Бандитизм. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, які вчинені з порушенням правил поводження із загальнонебезпечними речовинами,

матеріалами та предметами. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. Порухення встановлених законодавством вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту.

ТЕМА № 11. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва. Кримінальні правопорушення, що порушують встановлені умови охорони праці. Порухення вимог законодавства про охорону праці. Порухення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Кримінальні правопорушення, що становлять підвищену небезпеку виробництва. Порухення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Порухення правил ядерної або радіаційної безпеки. Порухення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.

ТЕМА № 12. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку водіння транспорту. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння. Незаконне заволодіння транспортним засобом. Порухення чинних на транспорті правил. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку забезпечення функціонування транспорту. Випуск в експлуатацію технічно-несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації. Порухення правил, норм й стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу. Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів.

ТЕМА № 13. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку. Групове порушення громадського порядку. Масові заворушення. Хуліганство. Кримінальні правопорушення проти моральності. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів. Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи. Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.

ТЕМА № 14. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Предмет цих кримінальних правопорушень. Зміст відповідних заохочувальних норм. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Поняття посівів або вирощування снотворного маку чи конопель. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням.

ТЕМА № 15. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Кримінальні правопорушення проти

встановленого порядку зберігання таємниці чи конфіденційної інформації. Розголошення державної таємниці. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку перетинання державного кордону, міжнародних польотів та порядку здійснення міжнародних передач товарів. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Незаконне перетинання державного кордону. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експертному контролю. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку формування Збройних сил України. Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу. Ухилення від призову за мобілізацією. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів.

ТЕМА № 16. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, та кримінальні правопорушення проти журналістів. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських формувань, окремих громадян, пов'язані з незаконним впливом на її суб'єктів чи з перешкоджанням їх діяльності. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Втручання у діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку й державного кордону або військовослужбовця. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку використання спеціальних предметів, що використовуються органами влади. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів та бланків. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян, не пов'язані з незаконним впливом на її суб'єктів. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації. Примушування до

виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Самоправство. Кримінальні правопорушення проти журналістів.

ТЕМА № 17. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку. Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї. Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку. Проблеми вдосконалення законодавства про відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

ТЕМА № 18. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Поняття неправомірної вигоди. Суб'єкти кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Поняття службової особи, що дається у примітці до ст. 364 КК України. Істотна шкода та тяжкі наслідки в окремих складах кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Зловживання владою або службовим становищем. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей. Службове підроблення. Декларування недостовірної інформації.

Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Службова недбалість. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Підкуп особи, яка надає публічні послуги. Незаконне збагачення. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі. Зловживання впливом. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Провокація підкупу.

ТЕМА № 19. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти правосуддя. Кримінальні правопорушення проти конституційних принципів діяльності органів розслідування, прокуратури і суду. Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Невиконання судового рішення. Кримінальні правопорушення проти інтересів всебічного, повного й неупередженого розслідування і судового розгляду кримінальних справ. Примушування давати показання. Завідомо неправдиве показання. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Кримінальні правопорушення проти інтересів своєчасного присікання та розкриття кримінальних правопорушень. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування. Приховування злочину. Кримінальні правопорушення проти інтересів забезпечення неухильного виконання судових рішень. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варті. Порушення правил адміністративного нагляду.

ТЕМА № 20. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

Поняття, загальна характеристика й види військових кримінальних правопорушень. Відмежування військових правопорушень від дисциплінарного проступку. Непокора. Невиконання наказу. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків. Погроза або насильство щодо начальника. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості. Самовільне залишення військової частини або місця служби. Дезертирство. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом. Порушення правил несення прикордонної служби. Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання. Бездіяльність військової влади. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю. Мародерство.

ТЕМА № 21. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Кримінальні правопорушення проти миру й безпеки людства. Пропаганда війни. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни. Геноцид. Екоцид. Найманство. Піратство. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку, що забезпечують дотримання міжнародних договорів та конвенцій. Воєнні злочини. . Злочини проти людяності. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Застосування зброї масового знищення. Кримінальні правопорушення проти осіб та установ, що мають міжнародний захист.

ТЕМА № 22. Основні положення Особливої частини кримінального законодавства зарубіжних країн

Загальна характеристика Особливої частини кримінального права зарубіжних країн. Особливості кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, проти власності, у сфері господарської діяльності, проти громадської безпеки в кримінальному законодавстві зарубіжних країн. Кримінальне законодавство Франції, ФРН, Іспанії, Польщі, Великобританії, США, Австралії, Республіки Білорусь, Республіки Молдова, Республіки Казахстан, Туркменістану.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Бондаренко О. С., Кришевич О. В., Пахомов В. В. Предмет злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг: науково-практ. посіб. Суми: Сумський держ. ун-т, 2019. 313 с.
2. Задоя К. П. Узагальнення проблем застосування законодавства, що встановлює відповідальність за корупційні злочини / ред. М. І. Хавронюк. Київ, 2019. URL: <https://www.slideshare.net/CentrePravo/ss-186225317>.
3. Кваліфікація та розслідування кримінальних правопорушень проти журналістів : практ. посіб. / [А.А. Вознюк, Р.О. Мовчан, А.О. Антощук та інш.]. Київ: Норма права, 2024. 114с.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. (офіційний текст). URL: <http://www.president.gov.ua/en/content/constitution.html>.
5. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / За ред. М. І. Хавронюка. Київ: Москаленко О. М., 2019. 464 с.
6. Кримінальна відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу ЕОМ: монографія / Ю. А. Бельський, П. А. Воробей, А. В. Савченко, О. Г. Колб. Київ: Юрінком Інтер, 2019 р. 263 с.
7. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії). Підручник у двох книгах. /за редакцією О.О. Дудорова, А.А. Стрижевської. Київ, Норма Права, 2025. 1612с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина. Підручник. За загальною редакцією доктора юридичних наук В.М. Бурдіна, кандидата юридичних наук В.І. Марина. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
9. Кузнецов В.В., Матюшенко О.І., Кузнецова Л.О., Чабанюк В.Д. Кримінально-правова характеристика корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень (у схемах) : Навч. посіб. За заг. ред. Р.А. Сербина. Київ : ФОП Кандиба Т.П., 2024.118 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
11. Околіт О.В., Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації чи злочинної спільноти та участь у них: проблеми теорії і практики: монографія. Київ, Норма права. 2025 324с.
12. Орловський Р. С. Теоретичні та методологічні проблеми інституту співучасті у кримінальному праві України: монографія. Харків: Право, 2019. 624 с.
13. Попович В. М., Трачук П. А., Андрушко А. В., Логін С. В. Актуальні проблеми кримінального права: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 256 с.
14. Постанови Пленуму Верховного Суду України (2002–2009 рр.). URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs>.
15. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / за ред. І. В. Яковюка. Харків: Право, 2019. 500 с.

16. Строган А. Ю. Склад злочину як підстава кримінальної відповідальності: навч. посіб. Київ: Атіка, 2007. 424 с.
17. Судово-практичний коментар до Кримінального кодексу України: упор. та автор передмови М. І. Хавронюк. Київ: Юрисконсульт, 2006. 550 с.
18. Судово-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. Савченка А. В. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 1272 с.
19. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи. Ю. В. Баулін, М. В. Буроменський, В. В. Голіна, В. К. Грищук, О. В. Зайчук, В. О. Навроцький, О. В. Наден, Ю. В. Нікітін, Н. М. Оніщенко, Ю. А. Пономаренко, М. І. Хавронюк, О. В. Харитонova, В. І. Шакун. Київ: ВАІТЕ, 2015. 688 с.
20. Тацій В. Я., Борисов В. І., Демидова Л. М. Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування: монографія. Харків: Право, 2017. 400 с.

Допоміжна література:

Монографії:

1. Андрушко А. В. Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи: монографія. Київ: Ваіте, 2020. 560 с.
2. Бабаніна В. В. Механізм створення та реалізації кримінального законодавства України: монографія. Київ, ФОП Маслаков, 2019. 512 с.
3. Бабіков О. П., Олійник О. О. Кримінально-правова характеристика підкупу службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно – правової форми: історичний, зарубіжний та вітчизняний досвід. монографія. Миргород, 2019. 225 с.
4. Базелюк В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини : монографія / В. В. Базелюк. Харків : Право, 2020. 224 с.
5. Балобанова Д. О., Газдайка-Василишин І. Б. Кримінальне правопорушення та його види : навчальний посібник. Львів : Львівський інститут внутрішніх справ. 2023. 72с.
6. Бантишев О.Ф., Остроухов В.В., Голотін С.І. Відповідальність за кримінальні правопорушення, що вчиняються на релігійному підґрунті в умовах воєнного стану. К. Юрінком Інтер. 2025 80с.
7. Батиргарєєва В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми: монографія. Харків: «Право», 2009. 576 с.
8. Баулін Ю. В. Обстоятельства, исключющие преступность деяния. Харків: Основа, 1991. 360 с.
9. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності: монографія. Київ: Атіка, 2004. 296 с.

10. Бельський Ю. А., Воробей П. А., Савченко А. В., Колб О. Г. Кримінальна відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу ЕОМ: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2019 р. 263 с.
11. Берзін П. С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: монографія. Київ: Дакор, 2009. 736 с.
12. Берзін П. С. Київська школа кримінального права (1834–1960 р.): історико-правове дослідження: монографія. Київ: КНТ, 2008. 436 с.
13. Бондаренко О. С., Кришевич О. В., Пахомов В. В. Предмет злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг: науково-практичний посібник. Суми: Сумський державний ун-т, 2019. 313 с.
14. Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 712 с.
15. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина. Вид. 6-те, перероб. та допов. Київ: Алерта, 2020. 360 с.
16. Відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг : Навчальний посібник / О. Марін. Київ : ВД «Дакор», 2021. 272с.
17. Віскунов В. В. Кримінальна відповідальність за знищення, підробку або заміну номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 224 с.
18. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них: монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2018. 928 с.
19. Вознюк А. А. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності учасників організованих злочинних об'єднань: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 236 с.
20. Головкін Б. М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання: монографія. Харків: Право, 2011. 244 с.
21. Горох О. П. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування : монографія / О. П. Горох ; Нац. ун-т "Києво-Могилянська акад.", Київ. регіон. центр НАПрН України. Київ : Дакор, 2019. 676 с.
22. Грищук В. К., Пасека О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: міжнародний досвід та основні теоретичні підходи: монографія. Київ: 2017. 314 с.
23. Діденко В. П. Історія кримінального права України: монографія. Київ, ВБ «Аванпост-Прим», 2009. 164 с.
24. Дідківська Г.В., Мудряк Т.О., Гмирін А.А., Нікітін Ю.В., Топчій В.В. Кримінальне право України. Особлива частина. Навчальний посібник (схематичний збірник лекцій) Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 864 с.
25. Державна політика у сфері національної безпеки: правовий аспект: монографія. Київ: 7 БЦ, 2025. 208с.
26. Дудоров О. О. Кримінально-правова характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи: наук.-практ. пос. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 352 с.

27. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво: монограф. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 400 с.

28. Ємельянов М. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство: монографія. Харків: Видавництво «Право», 2014. 176 с.

29. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): монографія: Харківський нац. ун-т внутр. справ. Харків: Одиссей, 2013. 376 с.

30. Заславська М. Г. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей: соціальна обумовленість і склад злочину: монографія. Харків: Видавництво «Право», 2013. 216 с.

31. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: монографія / М. В. Крижановський, А. М. Яценко. Харків: Право, 2020. 264 с.

32. Зінченко І. О. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання: монографія / за заг. ред. проф. В. І. Тютюгіна. Харків: Фінн, 2008. 336 с.

33. Зінченко О. І., Тютюгін В. І. Одиначні злочини: поняття, види, кваліфікація: монографія. Харків: «Фінм», 2010. 256 с.

34. Калмиков Д. О., Данилевський А. О. Кримінальна та адміністративна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами: монографія: Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. 616 с.

35. Камликов Д. О. Кримінальна відповідальність за експлуатацію дітей: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 560 с.

36. Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Харків: Право, 2013. 424 с.

37. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / За ред. М. І. Хавронюка. Київ: Москаленко О. М., 2019. 464 с.

38. Корчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 528 с.

39. Крайник Г. С. Кримінальна відповідальність за забруднення або псування земель в Україні: монографія. Харків: Право, 2019. 204 с.

40. Красницький І. В., Щутяк Л. С. Відповідальність за замах на злочин за кримінальним правом України: монографія / І. В. Красницький, Л. С. Щутяк. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 224 с.

41. Кримінальне право України. Загальна частина. Практикум: навч. посібник / Ю. В. Нікітін, В. А. Мисливий та ін. / за заг. ред. В. В. Топчія, Г. В. Дідківської, Е. В. Катеринчук; Мін. фін. України, Ун-т ДФС України [та ін.] Вінниця: ТОВ «Твори», 2019. 932 с.

42. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / [А. А. Васильєв, С. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 428 с.

43. Кримінальне право України. Особлива частина (схематичний збірник лекцій українською та англійською мовами): навч. посібник / Дідківська Г. В.,

Мудряк Т. О., Гмирін А. А., Нікітін Ю. В., Топчій В. В. ; ДФСУ, Ун-т ДФС України, Союз юристів України, ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права». Ірпінь, 2019. 864с.

44. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / А. А. Васильєв, О. О. Житний, Є. О. Гладкова та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2020. 656 с.

45. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (статті 262, 263, 263-1, 264 КК України) : монографія / В.В. Голубош. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2020. 340 с.

46. Кримінально-правова охорона свободи договору: монографія. Київ: Алерта, Антонюк Н.О., Гринишин О. А. 2020. 246 с.

47. Кришевич О. В., Кузьменко О. В., Чорна В. Г. Адаптація національного законодавства відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом: наукова монографія. Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2019. С. 410–429.

48. Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку в українському вимірі: монографія. Київ: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2012. 908 с.

49. Кузнецов В. В., Бабаніна В. В., Кузнецова Л. О. Кримінальна відповідальність за хуліганство: національний та зарубіжний досвід: монографія. Київ: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2013. 268 с.

50. Куц В. М., Кириченко Ю. В. Кримінальна відповідальність за незаконне використання електричної або теплової енергії: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 160 с.

51. Луценко Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України: монографія. Харків: Право, 2015. 200 с.

52. Маслова Н. Г. Протидія кримінальному радикалізму в Україні : монографія. Харків : Панов, 2020. 336

53. Микитчик О. В. Філософія злочину: монографія. Київ: Київський нац-ий ун-т внут. справ, 2006. 188 с.

54. Музика А. А., Горох О. П. Покарання за незаконний обіг наркотичних засобів: монографія. Хмельницький, 2010. 255 с.

55. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид. Київ: ВД «Дакор», 2019. 1384 с.

56. Нікіфорова Т. І. Обставини, які пом'якшують покарання, за кримінальним правом України. Харків: Харків юридичний, 2009. 208 с.

57. Новицький Г. В. Поняття і форми співучасті у злочині за кримінальним правом України: наук.-практ. посіб. Київ: Вища школа, 2001. 95 с.

58. Олійниченко В. В. Звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за ч. 4 та ч. 5 ст. 212 КК України: монографія. Харків: Право, 2019. 256 с.

59. Орлеан А. М. Кримінально-правове забезпечення в Україні охорони людини від експлуатації: монографія. Кам'янець-Подільський: П. П. Буйницький О. А., 2014. 456 с.

60. Орловський Р. С. Теоретичні та методологічні проблеми інституту співучасті у кримінальному праві України: монографія. Харків: Право, 2019. 624 с.

61. Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності: монографія. Київ: Атіка, 2004. 336 с.

62. Письменський Є. О. Звільнення від покарання та його відбування: коментар до кримінального законодавства та практики його застосування. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 216 с.

63. Підгородинський В. М. Злочини проти честі та гідності особи в теорії кримінального права : монографія / Вадим Миколайович Підгородинський; Нац. ун-т "Одеська юридична академія" ; наук. ред. Є. Л. Стрельцов. Одеса : Юридична література, 2019. 350 с.

64. Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України: монографія. Харків: Право, 2009. 224 с.

65. Постанови Пленуму Верховного Суду в кримінальному судочинстві. 3-тє вид., допов. і перероб. Упорядник Вереша Р.В. Київ: Алерта, 2020. 294 с.

66. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / за ред. І. В. Яковюка. Харків: Право, 2019. 500 с.

67. Правове регулювання та економічні свободи і права : монографія / за ред. проф. Михайла Савчина. Ужгород : Видавництво «РІК-У», 2020. 224 с.

68. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: КНТ, 2007. 596 с.

69. Савченко А. В. Мотив і мотивація злочину: монографія. Київ: Атіка, 2002. 144 с.

70. Савченко А. В., Кришевич О. В. Злочини у сфері службової діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг. Науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України. За заг. ред. В. І. Шакуна. Київ: Алерта, 2012. 160 с.

71. Савченко А. В., Кузнецов В. В., Москаль Д. П., Сийпловіч М. В. Кримінальна відповідальність за зґвалтування та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом: монографія. Ужгород: ТОВ «ІВА», 2012. 272 с.

72. Савченко А. В., Симоненко Н.О, Стрільців О.М. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. навчальний посібник. Київ : Норма Права, 2023, 254с.

73. Сазонов В. В. Забезпечення економічної безпеки України: кримінологічний аналіз : монографія. Харків : Панов, 2020. 376 с.

74. Сенаторов М. В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві: монографія. За наук. ред. В. І. Борисова. Харків: Право, 2006. 208 с.

75. Сердюк П. П. Теоретичні й методологічні проблеми сучасного кримінального права: монографія. Запоріжжя: Акцент Інвест-Трейд, 2012. 800 с.

76. Симоненко Н.О., Савченко А.В., Горбачевський В.Я. Кримінально-правова характеристика згвалтувань: навчальний посібник. К. : Норма Права, 2022, 90с.

77. Созанський Т. І. Кваліфікація сукупності злочинів: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 240 с.

78. Старук Ю. О. Кримінальна відповідальність за використання майна, здобутого від незаконного обігу наркотиків: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. 320 с.

79. Тімофєєва Л. Ю. Гуманістична парадигма: досвід, виклики та перспективи кримінального права України: монографія. Харків: Право, 2020. 280 с.

80. Топчій В.В., Дідківська Г.В., Мудряк Т.О. Кримінальне право України. Загальна частина. Навчальний посібник у схемах. Вінниця : ТОВ «Твори», 2019. 344 с.

81. Ус О. В. Кримінальна відповідальність за підбурювання до злочину: монографія. Харків: Видавець Ф О – П Вапнярчук Н. М., 2007. 264 с.

82. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми. Київ: Атіка, 2005. 332 с.

83. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.

84. Чернеток М. П. Виконання майнових покарань: монографія / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2006. 175 с.

Електронні джерела та адреси з мережі Internet:

1. Кримінальне право. Загальна частина: мультимед. навч. посіб. / А. В. Савченко, О. В. Процюк, І. А. Вартилицька, О. В. Микитчик, О. В. Кришевич, В. В. Кузнецов, В. В. Бабаніна, О. О. Семенюк, О. В. Смаглюк, Т. М. Приходько, О. М. Шармар, Л. Є. Вільхова // Програмний продукт Свідцтво про реєстр автор. права на твір № 45706, ДІСБ; автор. права належать НАВС від 20.09.2012. URL: http://www.naiau.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_zag/index.html
2. Порядок обчислення розміру фактичних витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочинного діяння та зарахування стягнених з винних осіб коштів до відповідного бюджету і їх використання: постанова Кабінету Міністрів України від 16 липня 1993 р. № 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-93-%D0%BF>
3. Постанови Пленуму Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/postanovap/.
4. Про застосування амністії в Україні: Закон України від 1 жовтня 1996 р. № 392/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-%D0%B2%D1%80>
5. Про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства: конвенція ООН від 26 листопада 1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_168
6. Про порядок здійснення помилування: положення затверджене Указом Президента України від 21 квітня 2015 р. № 223/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223/2015>
7. Про практику застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування: постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05>
8. Про практику застосування судами законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va005700-04>
9. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10>
10. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05>
11. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 жовтня 2003 р. № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016700-03>
12. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03/ed20031024>
13. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини,

вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>

14. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>

15. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи. постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 7 лютого 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

16. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 30 травня 2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-08>

17. Про судову практику у справах про необхідну оборону: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02>

18. Про судову практику у справах про хабарництво: постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 26 квітня 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02>

19. Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02>

11. Інформаційні ресурси

<http://www.president.gov.ua> – офіційний веб-сайт Офісу Президента України.

<http://www.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

<http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.

<http://www.mvs.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.

<http://www.court.gov.ua/vscourt> – офіційний веб-портал судової влади України.

<http://www.gr.gov.ua> – офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора.

<http://www.minjust.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.

<http://www.reyestr.court.gov.ua> – єдиний державний реєстр судових рішень.

<http://www.nbuv.gov.ua> – Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.

<http://www.catalogue.nplu.org> – Національна парламентська бібліотека України.

<http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm> – Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія.

<http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib> – Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія».

<http://lawcentre.org.ua> – Центр розвитку українського права.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття та елементи системи кримінального законодавства України.
2. Кримінальна відповідальність: спірні питання.
3. Проблеми Загальної частини Кримінального кодексу України та шляхи їх розв'язання.
4. Проблеми Особливої частини Кримінального кодексу України та шляхи їх розв'язання.
5. Проблеми вдосконалення системи кримінальних покарань в Україні.
6. Проблеми реалізації кримінального законодавства України.
7. Методологічні проблеми кримінального права на сучасному етапі його розвитку.
8. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння: теоретичні та практичні проблеми.
9. Кримінальна відповідальність військових командирів, інших осіб, які фактично діють як військові командири, та інших начальників: проблеми кваліфікації.
10. Амністія та помилування: проблемні питання.
11. Проблеми кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень у складі організованих груп, злочинних організацій.
12. Проблемні питання кваліфікації кримінальних правопорушень колабораційна діяльність та пособництво державі-агресору.
13. Умисне вбивство, вчинене за обтяжуючих обставин: співвідношення із суміжними кримінальними правопорушеннями.
14. Проблемні питання кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.
15. Проблемні питання кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
16. Склад кримінального правопорушення, його елементи та ознаки: проблеми розуміння.
17. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, як правові підстави регламентування умов і меж застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів, заходів фізичного впливу в діяльності Національної поліції України.
18. Проблемні питання кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності.
19. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень: сутність і проблемні питання.
20. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності: проблемні питання.
21. Прогалини в кримінальному законодавстві України та способи їх усунення.
22. Колізії та конкуренція норм в кримінальному законодавстві України: проблеми їх вирішення.

23. Проблемні питання вбивства: поняття, види та кваліфікації.
24. Проблеми та особливості кваліфікації тілесних ушкоджень.
25. Проблемні питання кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.
26. Проблемні питання кваліфікації порушення встановлених законодавством вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту.
27. Проблемні питання кваліфікації кримінального правопорушення воєнні злочини.
28. Особливості кваліфікації кримінального правопорушення геноцид.
29. Особливості кваліфікації кримінального правопорушення злочини проти людяності.
30. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень пов'язаних з контрабандою.

«Кримінально-виконавче право»

Тема № 1. Кримінально-виконавча політика та кримінально-виконавче право України

Кримінально-виконавча політика України як складова частина політики держави. Місце кримінально-виконавчої політики в політиці держави у сфері боротьби зі злочинністю, її співвідношення з кримінальною політикою. Цілі і завдання кримінально-виконавчої політики України. Вплив кримінально-виконавчої політики на кримінально-виконавче законодавство. Суб'єкти формування кримінально-виконавчої політики. Форми реалізації кримінально-виконавчої політики. Фактори, які визначають стратегію, основні напрямки формування і розвиток кримінально-виконавчої політики. Основні принципи кримінально-виконавчої політики. Стратегія та сучасні тенденції розвитку кримінально-виконавчої політики України.

Поняття кримінально-виконавчого права, його мета і основні завдання, функції у світі положень Конституції України.

Ознаки кримінально-виконавчого права як самостійної галузі права: предмет і методи правового регулювання, система норм і правовідносин. Зв'язок кримінально-виконавчого права з іншими галузями права.

Тема № 2. Установи і органи, які виконують кримінальні покарання в Україні

Поняття, соціальне призначення, принципи діяльності та задачі органів і установ виконання покарань, їх структура, компетенція та підпорядкованість. Роль та місце органів і установ виконання покарань в системі правоохоронних органів. Види органів і установ виконання покарань. Кримінально-виконавчі установи, їх відмінність від місць попереднього ув'язнення. Виправна колонія як основний вид кримінально - виконавчих установ. Загальна характеристика уповноваженого органу з питань пробації, його компетенція та основні функції, щодо виконання покарань, не пов'язаних з позбавлення волі.

Центральний та міжрегіональні органи, що реалізують державну політику у сфері виконання покарань та пробації, їх правове становище та завдання.

Взаємодія органів і установ виконання покарань з судом, прокуратурою, органами Служби безпеки України, підрозділами Національної поліції та МВС України, а також іншими органами, що ведуть боротьбу зі злочинністю.

Міжнародний контроль за діяльністю органів і установ виконання покарань. Правові основи, форми і зміст контролю та нагляду органів державної влади й органів місцевого самоврядування і громадськості за діяльністю органів і установ виконання покарань та пробації.

Тема № 3. Правовий статус засуджених як суб'єктів кримінально-виконавчих правовідносин

Сутність правового статусу засуджених. Політичне і виховне значення правового статусу засуджених. Основи правового статусу засуджених. Основні

права засуджених. Основні обов'язки засуджених. Право засуджених на особисту безпеку. Залежність правового статусу засуджених від виду покарання, виду кримінально-виконавчих установ і від поведінки засуджених під час відбування покарання. Правообмеження, які передбачені кримінально-виконавчим кодексом України, а також встановлених вироком суду, їх характеристика.

Тема № 4. Правове регулювання і порядок виконання попереднього ув'язнення під варту

Соціально-правове призначення попереднього ув'язнення під варту, його цілі і задачі. Підстави і мета тримання під вартою. Загальна характеристика законодавчих і нормативно-правових актів, які регулюють тримання під вартою. Місця попереднього ув'язнення під варту. Підстави і порядок прийому до слідчого ізолятору осіб, взятих під варту.

Правовий статус осіб, які тримаються під вартою. Відміна його від правового статусу засуджених до позбавлення волі на певний строк. Матеріально-побутове і медико-санітарне забезпечення осіб, взятих під варту.

Поняття та цілі режиму в слідчих ізоляторах, основні його вимоги. Засоби забезпечення режиму в слідчих ізоляторах

Підстави і порядок звільнення осіб, які тримаються під вартою.

Тема № 5. Правове регулювання і порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді штрафу.

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді громадських робіт.

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді виправних робіт.

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді арешту.

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців.

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді конфіскації майна.

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді обмеження волі. Особливості направлення засуджених до обмеження волі у виправні центри.

Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді тримання військовослужбовців в дисциплінарному батальйоні

Тема № 6. Класифікація та розподіл засуджених до позбавлення волі на певний строк

Поняття класифікації засуджених до позбавлення волі на певний строк і її значення для досягнення цілей покарання. Класифікація засуджених - суміжний інститут кримінального та кримінально-виконавчого права. Критерії класифікації засуджених: фізіологічні, юридичні, педагогічні і психологічні.

Категорії засуджених і вимоги їх роздільного тримання за видами кримінально-виконавчих установ. Діяльність комісій з питань розподілу і направлення осіб, засуджених до позбавлення волі. Положення про Центральну, міжрегіональну комісії та комісію слідчого ізолятора з питань визначення особам, засудженим до позбавлення волі виду колоній (Наказ Міністерства юстиції України від 27.02.2017 № 6801/5).

Тема № 7. Основні засоби виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі

Поняття і нормативне закріплення виправлення і ресоціалізації засуджених. Поняття і види основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених.

Режим в системі основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених, його поняття, основні функції та засоби забезпечення

Праця як основний засіб виправлення і ресоціалізації засуджених. Правове регулювання і порядок залучення засуджених до праці. Умови та оплата праці засуджених.

Соціально-виховна робота як засіб виправлення і ресоціалізації засуджених. Задачі, форми і методи виховної роботи з засудженими. Правове регулювання і порядок застосування заходів заохочення і стягнення. Самодіяльні організації засуджених.

Загальноосвітнє навчання і професійна підготовка засуджених як засіб їх виправлення і ресоціалізації. Їх роль у досягненні цілей і задач, поставлених перед кримінально-виконавчим законодавством. Організація загальноосвітнього навчання і професійної підготовки засуджених до позбавлення волі.

Громадський вплив як засіб виправлення і ресоціалізації засуджених. Участь громадськості у діяльності установ виконання покарань. Пробація як засіб виправлення та ресоціалізації засуджених до позбавлення волі.

Тема № 8. Звільнення засуджених від відбування покарання. Допомога особам, які звільнені від відбування покарання. Контроль і нагляд за ними.

Правові підстави і види звільнення засуджених від відбування покарання. Порядок звільнення від відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк (після закінчення строку покарання, за амністією, помилюванням, умовно-достроковим звільненням, за хворобою та іншими підставами, що передбачені законом.

Соціально-правова та психологічна підготовка осіб, звільнених від відбування покарання. Допомога засудженим, звільненим від відбування покарання, у трудовому і побутовому улаштуванні. Взаємодія кримінально-виконавчих установ з органами Національної поліції і органами соціального захисту при звільненні засуджених. Оплата проїзду, забезпечення продуктами харчування, одягом і грошовим утриманням.

Правова природа та підстави встановлення адміністративного нагляду в місцях позбавлення волі. Категорії засуджених, які підпадають під адміністративний нагляд.

Правові підстави і порядок здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України 1996 р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141).
2. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 47, ст.2051).
3. Закон України «Про запобігання корупції» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056).
4. Закон України «Про прокуратуру» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 2-3, ст.12).
Закон України «Про амністію у 2016 році» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 37, ст.378).
5. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 38, ст.385).
6. Закон України «Про доступ до публічної інформації» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314).
7. Закон України «Про Національну поліцію» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2015, N 40-41, ст.379).
8. Закон України «Про державну службу» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 4, ст.43).
9. Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 30, ст.409).
10. Кримінально-виконавчий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21).
11. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131).
12. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88).
13. Закон України «Про попереднє ув'язнення» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 35, ст.360).
14. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 22, ст.303).
15. Закон України «Про чисельність Державної кримінально-виконавчої служби України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 20, ст.151).
16. Закон України «Про застосування амністії в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 48, ст.263).
17. Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 52, ст.455).
18. Закон України «Про звернення громадян» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 47, ст.256).

19. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 51, ст.577).
20. Закон України «Про пробацію» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.93).
21. Закон України «Про Національну гвардію України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 17, ст.594).
22. Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 38, ст.380).
23. Закон України «Про виконавче провадження» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 30, ст.542).
24. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про утворення Інституту кримінально-виконавчої служби» від 17 березня 2011 р. N 201-р., Київ.
25. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про організацію професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України» від 08.09.2015 № 1675/5.
26. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами установ виконання покарань та слідчих ізоляторів матеріалів про адміністративні правопорушення» від 08.09.2015 № 1674/5.
27. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Переліку посад персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України, який залучається Антитерористичним центром при Службі безпеки України для здійснення заходів щодо запобігання та припинення злочинів терористичної спрямованості на об'єктах Державної кримінально-виконавчої служби України» від 19.03.2015 № № 296/26741.
28. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку проведення службових розслідувань у Державній кримінально-виконавчій службі України» від 19.03.2015 № № 295/26740.
29. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань» від 29.12.2014 № № 2186/5.
30. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження зразків одягу, білизни та взуття для засуджених до позбавлення волі та осіб, узятих під варту» від 26.11.2014 № 1509/26286.
31. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку організації надання засудженим до позбавлення волі доступу до глобальної мережі Інтернет» від 01.08.2014 № 1275/5.
32. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі» від 15.08.2014 № 1348/5/572.

33. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про відомчу пожежну охорону Державної кримінально-виконавчої служби України» від 12.08.2014 № 1334/5.

34. Наказ Міністерства юстиції України «Про впорядкування умов оплати праці працівників Державної кримінально-виконавчої служби України, які не мають спеціальних звань» від 17.06.2014 № 957/5.

35. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку організації навчання у загальноосвітніх навчальних закладах при виправних колоніях та слідчих ізоляторах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України» від 10.06.2014 № 691/897/5.

36. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження персонального складу Комісії з питань державної політики у сфері виконання кримінальних покарань» від 12.05.2014 №103/7.

37. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про Комісію з питань державної політики у сфері виконання кримінальних покарань» від 18.04.2014 №670/5.

38. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку прийняття та обліку в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11 лютого 2014 р. за № 272/25049 від 08.02.2014 № 302/5.

39. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо забезпечення безпеки осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 17 лютого 2014 р. за № 299/25076 від 12.02.2014 № 324/5.

40. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про навчальний центр при кримінально-виконавчій установі закритого типу», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 19 грудня 2013 р. за № 2192/24724 від 19.12.2013 № 1794/2691/5.

41. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу Державної пенітенціарної служби України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 25 грудня 2013 р. за № 2191/24723 від 23.12.2013 №2720/5.

42. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку проведення атестації осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02.12.2013 за № 2049/24581 від 02.12.2013 №2543/5.

43. Наказ Міністерства юстиції України «Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.11.2013 за № 1863/24395 від 04.11.2013 №2300/5.

44. Наказ Міністерства юстиції України від 16.05.2016 № 1418/5 «Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених»

45. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку обліку особистих грошей, цінностей і речей осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, а також виданого їм речового майна», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27.08.2013 за № 1473/24005 від 23.08.2013 №1782/5.

46. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про територіальне (міжрегіональне) воєнізоване формування Державної кримінально-виконавчої служби України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05 липня 2013 р. за № 1133/23665 від 03.07.2013 №1325/5.

47. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку розгляду звернень громадян у Державній кримінально-виконавчій службі України», від 23.07.2013 № 1475/5.

48. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку особистого прийому громадян у територіальних органах управління, установах виконання покарань, слідчих ізоляторах і навчальних закладах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України», від 30.05.2013 № 1018/5.

49. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції з організації перегляду кореспонденції (листування) осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02 липня 2013 р. за № 1110/23642.

50. Наказ Міністерства юстиції України «Про заходи стосовно дотримання вимог законодавства при затриманні без ухвали слідчого судді, суду осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, та при обранні стосовно підозрюваних запобіжного заходу - тримання під вартою під час кримінального провадження», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11 квітня 2013 р. за № 602/23134.

51. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Переліку посад та порядку встановлення пільгового заліку вислуги років для призначення пенсій особам рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11 квітня 2013 р. за № 600/23132.

52. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20 березня 2013 р. за № 445/22977.

53. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21 березня 2013 р. за № 457/22989.

54. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Типового положення про будинок дитини при виправній колонії», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22 березня 2013 р. за № 471/23003.

55. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі». Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 березня 2013 р. за № 387/22919.

56. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Переліку закладів охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України». Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 березня 2013 р. за № 472/23004.

57. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку організації виробничої діяльності та залучення засуджених до суспільно корисної праці на підприємствах виправних центрів, виправних та виховних колоній Державної кримінально-виконавчої служби України». Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 8 січня 2013 р. за № 68/22600.

58. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторів і виправних центрів щодо забезпечення безперервності лікування препаратами замісної підтримувальної терапії», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07.11.2012 за №1868/22180

59. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку подання до Адміністрації Президента України матеріалів за клопотаннями засуджених про помилування та виконання указів Президента України про помилування» від 28.09.2012 № 1439/5.

60. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку забезпечення, обліку та експлуатації меблів, інвентарю і предметів господарчого призначення та норм їх забезпечення і експлуатації в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах Державної пенітенціарної служби України» від 27.07.2012 м. Київ N 1118/5.

61. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про організацію продовольчого забезпечення у Державній кримінально-виконавчій службі України на мирний час» від 08.06.2012 № 850/5.

62. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків і аварій, що сталися з особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України» від 06.08.2012 № 1166/5.

63. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах» від 08.06.2012 № 849/5.

64. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку використання майна продовольчого забезпечення установ виконання покарань, слідчих ізоляторів і навчальних закладів, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України, та норм його належності» від 08.06.2012 № 848/5.

65. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за

виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів» від 08.06.2012 № 847/5.

66. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» від 28.03.2012 № 478/5/180/375/212/258.

67. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про майстерню установи виконання покарань, слідчого ізолятора» від 22.03.2012 № 442/5.

68. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку та умов надання одноразової грошової допомоги особам, звільненим з місць відбування покарання» від 12.03.2012 № 394/5.

69. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку забезпечення речовим майном та норм належності речового майна для засуджених, які відбувають покарання в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах» від 20.02.2012 № 280/5.

70. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України із закладами охорони здоров'я з питань надання медичної допомоги особам, узятим під варту» від 10.02.2012 № 239/5/104.

71. Наказ Міністерства юстиції України «Про норми витрат мила та мийних засобів для осіб, які тримаються в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, курсантів і слухачів навчальних закладів, осіб рядового і молодшого начальницького складу та працівників Державної кримінально-виконавчої служби» від 10.02.2012 № 233/5.

72. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Інструкції про порядок надання засудженим короточасних виїздів за межі установ виконання покарань» від 22.11.2011 № 3361/5.

73. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження напрямів взаємодії між територіальними органами Міністерства юстиції України та органами і установами, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України» від 17.11.2011 № 3339/5.

74. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку взаємодії Міністерства юстиції України з центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України» від 06.06.2011 № 1495/5.

75. Постанова КМУ від 18 травня 2016 р. № 343 «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції».

76. Постанова КМУ від 18 травня 2016 р. № 348 «Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції».

77. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження норм забезпечення осіб, взятих під варту, постільними речами, одягом і взуттям» від 8 жовтня 2014 р. № 527.

78. Постанова Кабінету міністрів України «Про реалізацію положень статті 122 Кримінально-виконавчого кодексу України» від 8 жовтня 2014 р. № 527.

79. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку надання медичної допомоги хворим на туберкульоз особам, взятим під варту, чи які тримаються в установах виконання покарань» від 25 червня 2014 р. № 205.

80. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження положень про спостережні комісії та піклувальні ради при спеціальних виховних установах» від 1 квітня 2004 р. № 429.

81. Постанова Кабінету міністрів України «Про забезпечення речовим майном персоналу Державної кримінально-виконавчої служби» від 14 серпня 2013 р. № 578.

82. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та із служби осіб рядового і начальницького складу» від 12.06.2013 № 413.

83. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ» від 29 липня 1991 р. N 114.

84. Указ Президента України «Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України» від 8 листопада 2012 року № 631/2012.

85. Указ Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» від 20.05.2015 року №276/2015.

86. Указ Президента України «Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні» від 24 травня 2011 року N 597/2011.

87. Указ Президента України «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» від 5 травня 2011 року N 547/2011.

Основна література:

1. Кримінально-виконавче право України: Підручник / О.М. Джужа, І.Г. Богатирьов, О.Г. Колб, В.В. Василевич та ін.; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джужа. – К.: Атіка, 2010. – 752 с. (базовий підручник ІКВС).

2. Кримінально-виконавче право України: Підручник. Модульно-рейтинговий курс для студентів, курсантів та слухачів вищ.юрид.навч.закл. III-IV рівнів акредитації. – 2-ге вид. – К. : ВД Дакор, 2014. – 376 с.

3. Кримінально-виконавче право України : підручник : ТОМ II (у 2-х т.) / [Музика А. А., Конопельський В. Я., Письменський Є. О. та ін.] ; за заг.

ред. д-ра юрид. наук, проф. Є. Ю. Бараша. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОРМ Кандиба Т. П. – 2018. – 622 с.

4. Кримінально-виконавче право України. Загальна та Особлива частини : підручник / О.М.Литвинов, А.Х.Степанюк, І.С.Яковець, К.А.Автухов, А.П.Гель, С.В.Лосич, Є.С. Назимко; за заг.ред.д.ю.н., проф. О.М.Литвинова та д.ю.н., проф. А.Х.Степанюка. – К.: ВД «Дакор», 2015. – 632 с.

5. Кримінально-виконавче право України. Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. проф. А.Х. Степанюка.-Х.: Право,2005.-256с.

6. Кримінально-виконавче право України: (Загальна та Особлива частини): Навч. посіб. / О.М. Джужа, С.Я. Фаренюк, В.О. Корчинський та ін.; За заг. ред О.М. Джужа. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Юрінком-Інтер, 2002. – 448 с.

7. Кримінально-виконавче право України: Підручник / В.М. Трубников, В.М.Харченко, та ін.// За ред. В.М. Трубникова. – Харків: Право, 2001. – 384 с.

8. Кримінально-виконавче право. Словник – довідник / автори – упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, М.В. Пузиревський. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 712 с.

9. Гель А.П., Семаков Г.С., Яковец І.С. Кримінально-виконавче право України: Навч.посібник /За ред..проф. А.Х.Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 624с.

10. Кримінально-виконавче право (Загальна частина) Навчально-методичний комплекс / Кирилюк В.А. - К.: Ін-т крим.-викон. служби, 2015. – 64 с.

11. Кримінально-виконавче право (особлива частина) Навчально-методичний комплекс / Кирилюк В.А. - К.: Ін-т крим.-викон. служби, 2015. – 69 с.

12. Збірник задач з кримінально-виконавчого права. Навчально-методичний посібник / Кирилюк В.А. - К.: Ін-т крим.-викон. служби, 2015. – 106 с.

13. Кримінально-виконавче право (Загальна частина).Навчально-методичний посібник / Кирилюк В.А. - К.: Ін-т крим.-викон. служби, 2014. – 112 с.

14. Кримінально-виконавче право (Особлива частина). Навчально-методичний посібник / Кирилюк В.А., Микитась І.М., Кіслов О.І. - К.: Ін-т крим.-викон. служби, 2015. – 208 с.

15. Кримінологічні засади запобігання злочинам в установах виконання покарань України (пенітенціарна кримінологія). Посібник. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України О.М.Джужі. Київ: НАВС, 2013. – 620 с.

16. Науково-практичний коментар до Закону України «Про пробацію» / за заг. ред. доктора юрид. наук., проф., академіка НАН Копиленка О. Л.,

доктора юрид. наук., проф. Бараша Є. Ю. Київ : ФОП Кандиба Т. П., 2019. 114 с.

Додаткові джерела:

1. Богатирьов І.Г. Теорія і практика виконання кримінально-виконавчою інспекцією покарань, не пов'язаних із позбавленням волі: Монографія.-К.: АТІКА, 2005.-312 с.
2. Богатирьов І.Г. Українська пенітенціарна наука: Монографія. – Х.: Харків юридичний, 2008. – 294 с.
3. Богатирьов І.Г., Халімон С.І. Кримінально-виконавча інспекція як суб'єкт запобігання злочинам: Монографія.-Х.: Харків юридичний, 2009.-320 с.
4. Богатирьов І.Г. Халімон С.І. та інші Виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та основи пробації. Навч. посібн. (під заг. ред. д-ра юрид. н., проф. І. Г.Богатирьова). – Чернігів: Просвіта, 2007. – 236 с.
5. Богатирьов І.Г. Пробація як альтернатива позбавленню волі в Україні. – Хмельницький: ХмЦНТЕІ, 2010.– 76 с.
6. Богатирьов І.Г. Царюк С.В. Кримінально-виконавчі засади виконання та відбування покарань у виправних колоніях максимального рівня безпеки. Монографія. – Чернігів: КП «Видавництво «Чернігівські обереги», 2010. – 210 с.
7. Історико-правові засади кримінально-виконавчої політики України: монографія / М.М. Яцишин. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 448 с.
8. Методичні рекомендації Державного департаменту України з питань виконання покарань щодо організації роботи, пов'язаної із забезпеченням прогресивної системи відбування покарання в кримінально-виконавчих установах.-К., 2005.
9. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права // Права людини і професійні стандарти для працівників міліції та пенітенціарних установ в документах міжнародних організацій, Українсько-американське бюро захисту прав людини, Амстердам-Київ, 1996 р.
10. Міжнародні стандартні правила поводження з ув'язненими: Прийняті на I Конгресі ООН у 1955 р. // Кримінально-виконавче законодавство України. – Харків, 1993.
11. Міжнародно-правові та пенітенціарні підходи щодо визначення правового статусу ув'язнених та засудження. – Луцьк, 2001. – 20 с.
12. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями // Права людини і професійні стандарти для працівників міліції та пенітенціарних установ в документах міжнародних організацій. Українсько-Американське бюро захисту прав людини. – Київ, 1996, с. 52.
13. Права людини і професійні стандарти для працівників пенітенціарної системи в документах міжнародних організацій. — К.: Сфера, 2002. —293 с.

14. Пташинський О.Б. Пенітенціарна система України. – К., 2004. – 204 с.
15. Степанюк А.Ф. Сущность исполнения наказания. – Харьков: Фолио, 1999. – 256 с.
16. Степанюк А.Х., Яковець І.С. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи України: Монографія. – Харків: ВИД-во « Кроссрод», 2007. – 184 с.
17. Степанюк А.Х., Трубников В.М. Виконання покарання у вигляді позбавлення волі й особливості постпенітенціарної адаптації звільненого: Навч. посібник. – К., 1993.
18. Сучасна кримінально-виконавча політика України: Монографія. – 2-ге вид.; випр. і переробл. / Колб О.Г., Захаров В.П., Кондратішина В.В., Міліщук Л.І., Журавська З.В., За заг. ред. О.Г. Колба – Луцьк: ПП В.П. Іванюк, 2008. – 210 с.
19. Трубников В.М. Кримінально-виконавче право України: Навч. посібник. – Харків, 1998. – 144 с.
20. Трубников В.М., Чеботарева Ю.А. Правовий статус засуджених до позбавлення волі: Монографія. – Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2006. – 372 с.
21. Хрестоматія з історії пенітенціарної системи України / Упор. Г.О. Радов, І.І. Резник. – К., 1998.
22. Беца О., Панасюк М., Шкадюк В. Впровадження альтернативних видів покарань в Україні: Посібник / Ред. О.В. Беца. – К.: МП Леся, 2003. – 116 с.
23. Богатирьов І.Г. Кримінально-виконавче право України: Навчальний посібник. – 2-е вид, доп.і перероб. – Д.:Дніпроп, держ.ун-т внут. справ, 2007. – 244с.
24. Автухов К.А. Виконання покарання у виді арешту: сучасні проблеми організації та правового регулювання.-К.: Право, 2013.-200 с.
25. Богатирьов І.Г. Царюк С.В. Кримінально-виконавчі засади виконання та відбування покарань у виправних колоніях максимального рівня безпеки. Монографія. – Чернігів: КП «Видавництво «Чернігівські обереги», 2010. – 210 с.
26. Методичні рекомендації Державного департаменту України з питань виконання покарань щодо організації роботи, пов'язаної із забезпеченням прогресивної системи відбування покарання в кримінально-виконавчих установах. - К., 2005.
27. Михалко І.С. Забезпечення принципу раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки засуджених. – К.: Право, 2013.- 200 с.
28. Романов М.В. Звільнення від відбування покарання. - К.: Право, 2012.-90 с.
29. Степанюк А.Х., Яковець І.С. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи України: Монографія. – Харків: ВИД-во « Кроссрод», 2007. – 184 с.

30. Сучасна кримінально-виконавча політика України: Монографія. – 2-ге вид.; випр. і переробл. / Колб О.Г., Захаров В.П., Кондратішина В.В., Міліщук Л.І., Журавська З.В., За заг. ред. О.Г.Колба – Луцьк: ПП В.П.Іванюк, 2008.-210 с.
31. Трубников В.М., Чеботарева Ю.А. Правовий статус засуджених до позбавлення волі: Монографія. – Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2006. – 372 с.
32. Яковець І.С. Умовно-дострокове звільнення та заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. – К.: Право, 2012.-212 с.
33. Оцінка ризиків і потреб дітей в конфлікті з законом. Методичні рекомендації. Г. Стідз, Л.Солопова, О.Кочура, 2014.- 28 с.
34. І.Яковець, А.Волік, М.Демченко, Р.Дрозд, О.Янчук. Ведення випадку в роботі з засудженими фахівців служби пробації. Методичні рекомендації. МБФ «Міжнародний альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2015. 134 с.
35. Посібник для осіб, які звільняються з місць позбавлення волі (щодо допомоги у соціальній адаптації): посіб. / Яковець І.С., Суліма О.В., Тарасюк І.М., Балясна Е.М., Костюк Н.І. - К.: ПАЛИВОДА А.В., 2015 – 38 с.
36. Методика проведення занять з навчального курсу «Права, особливі потреби та соціальна адаптація уразливих категорій засуджених»: навч.-метод.посіб. / Іваньков І.В., Костюк Н.І., Мукшименко А.П., Яковець І.С. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2015 – 93 с.
37. Методика проведення занять з навчального курсу «Соціальна адаптація осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» навч.-метод.посіб. / Яковець І.С., Тарасюк І.М., Іваньков І.В., Мукшименко А.П., Хільчевська К.М. - К.: ПАЛИВОДВ А.В., 2015 – 51 с.
38. Збірник нормативно-правових актів та методичних матеріалів з питань підготовки засуджених до звільнення / Андрушко І.В., Хведчук В.В., Купрієнко Є.Є., Костюк Н.І., - К.: ПАЛИВОДВ А.В., 2015 – 62 с.
39. Богатирьова О.І. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації» / Монографія - 2013.- 368 с.
40. «Як змусити стандарти працювати»: Практичний посібник по ефективному застосуванню міжнародних тюремних правил. / - Донецьк. 2001р.
41. Байдуж В.П. Шляхи удосконалення системи підбору та навчання кадрів для служби в підрозділах ДКВС України. – К.: ДДУПВП, 2006. – 25 с.
42. Богатирьов І.Г. Наука кримінально-виконавчого права України // Наук. вісн. Дніпроп. держ. ун-ту внутр. справ. – 2007. – №2. – С. 123-128.
43. Збірник нормативних документів і методичних рекомендацій з питань організації виховної та соціально-психологічної роботи серед осіб, засуджених до позбавлення волі / Уклад. С. Скоков, Ю. Олійник, О. Янчук. – К.: МП «Леся», 2002. – 312 с.
44. Методичні рекомендації Державного департаменту України з питань виконання покарань щодо організації роботи, пов'язаної із забезпеченням прогресивної системи відбування покарання в кримінально-виконавчих установах.-К., 2005.

45. Норм В.Т., Бернський Я.О. та ін. Прокурорський нагляд в Україні. Львів. 2002.-с.232.

Інформаційні ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
6. <http://www.konspect.com> - Навчальний портал «Готуємось до занять»
7. <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал
8. <http://student.pp.ua/load> - Студентський портал України
9. <http://studrada.com.ua/libonline> - Центральний юридичний портал України

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Правові підстави та порядок умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.
2. Контроль за діяльністю органів і установ виконання покарань.
3. Проблеми виконання майнових покарань (штраф, конфіскація майна) за законодавством України
4. Характеристика органів і установ виконання покарань України.
5. Порядок звільнення від відбування покарання у зв'язку з помилуванням та амністією.
6. Проблеми виконання покарання у виді обмеження волі.
7. Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді довічного позбавлення волі..
8. Проблеми реформування Державної кримінально-виконавчої служби України та їх нормативно-правова регламентація.
9. Правове регулювання і проблеми виконання попереднього ув'язнення під варту.
10. Контроль та нагляд за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання.
11. Проблеми правового статусу засуджених та забезпечення гарантії їх суб'єктивних прав за законодавством України.
12. Проблеми кримінально-виконавчої політики та її основні принципи.
13. Характеристика кримінально-виконавчого права як самостійної галузі права України.
14. Проблеми розподілу і порядку направлення засуджених до позбавлення волі в установи виконання покарань.
15. Проблеми соціальної адаптацій осіб, звільнених від відбування покарання у виді позбавлення волі і обмеження волі.
16. Проблеми виконання покарань у виді виправних та громадських робіт.
17. Особливості виконання покарань щодо військовослужбовців за законодавством України.
18. Правове регулювання і порядок виконання покарання у виді арешту..
19. Загальна характеристика основних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених до позбавлення волі.
20. Характеристика центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

«Кримінологія»

Тема № 1. Поняття, предмет, метод і система науки кримінології.

Поняття кримінології, як соціально-правової науки, її предмет: злочинність, причини та умови, що її обумовлюють, особа злочинця, заходи запобігання злочинності. Завдання та функції кримінології. Теоретичне та практичне значення науки кримінології.

Методологія кримінології. Загальнонаукові методи пізнання (логічний, висування гіпотез, експерименту, експертних оцінок та ін.). Окремо-наукові методи пізнання (соціологічні, математичні, статистичні, педагогічні, психологічні та ін.).

Місце кримінології в системі наук. Зв'язок кримінології з філософією, соціологією, економікою, демографією, психологією, педагогікою, статистикою, наукою управління. Кримінологія та правові науки: взаємозв'язок кримінології з кримінальним, кримінально-процесуальним, кримінально-виконавчим, адміністративним правом. Зв'язок кримінології з іншими правовими науками та дисциплінами, які вивчаються у вищих юридичних навчальних закладах.

Система кримінології, як науки і навчальної дисципліни. Загальна та особлива частини кримінології.

Тема № 2. Злочинність та її основні характеристики.

Поняття злочинності. Основні ознаки злочинності: соціально-правове явище, історична обумовленість, мінливість, суспільна небезпечність, відносна масовість і регулярність, стійкість, самодетермінація, тощо. Злочинність і злочин, їх взаємозв'язок. Основні види злочинності: за учасниками, за кількістю вчинених кримінальних правопорушень, за об'єктом посягання, за характером реєстрації і соціального впливу на злочинність тощо.

Кількісні і якісні показники злочинності. Кількісні показники: рівень злочинності (коефіцієнт інтенсивності злочинності, коефіцієнт злочинної активності населення, коефіцієнт судимості, коефіцієнт віктимності), ціна. Кількісно-якісні показники - стан, динаміка і географія злочинності. Якісні показники: структура (питома вага окремих видів злочинності), характер злочинності.

Поняття латентної злочинності, її види, рівні та методи оцінки.

Соціальні наслідки злочинності, тобто усі ті шкідливі, небажані із точки зору суспільства й держави зміни у соціальних цінностях та інтересах, які виникають у результаті вчинення злочинів, що виражені фактом існування злочинності. Формальні і змістовні ознаки соціальних наслідків.

Тема № 3. Кримінологічне вчення про особу злочинця.

Причини та умови злочинності. Поняття особи злочинця. Характеристика основних підходів до вивчення особи злочинця. Соціологічна та правова характеристика особи злочинця. Особа злочинця та суміжні поняття.

Основні кримінологічні ознаки особи злочинця: соціально- демографічні, кримінально-правові, соціальні ролі й статуси, морально- психологічні. Сукупність ознак, що утворюють структуру особи злочинця.

Соціальне й біологічне в особі злочинця. Біологічні початки в особі і соціальне середовище, як передумова розвитку її соціальних якостей.

Класифікація і типологія злочинців. Критерії класифікації злочинців та її значення для запобігання злочинам. Механізм індивідуальної злочинної поведінки.

Поняття причин та умов злочинності в кримінології. Філософське обґрунтування причинно-наслідкового зв'язку, закони його розвитку. Поняття кримінологічної детермінації.

Протиріччя соціального, економічного, політичного, морального, управлінського характеру розвитку суспільства, як джерела злочинності.

Класифікація причин та умов злочинності. Причини та умови, що властиві всій злочинності, її окремим видам та конкретному злочину. Об'єктивні і суб'єктивні, зовнішні і внутрішні, головні і другорядні, корінні і некорінні причини та умови злочинності.

Недоліки в організації управління економікою, їх криміногенне значення. Недоліки у діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю.

Тема № 4. Теорія запобігання злочинності.

Поняття запобігання злочинності його рівні. Загальносоціальне і спеціально-кримінологічне запобігання злочинності. Співвідношення понять спеціально-кримінологічне запобігання злочинності і профілактика злочинів.

Поняття профілактики злочинності як основного засобу запобігання злочинності, її рівні, зокрема: загальносоціальний, спеціально- кримінологічний та індивідуальний. Проект Закону України «Про профілактику злочинів» від 12 травня 1998 року.

Мета, цілі, завдання та функції. Принципи запобігання злочинності: гуманізм, наукова обґрунтованість, законність, економічна доцільність; диференціація; своєчасність; плановість; комплексність.

Об'єкти та суб'єкти профілактики злочинів. Види суб'єктів профілактики: за місцем в державній системі, за завданнями, компетенцією та змістом запобіжної діяльності.

Методи та форми профілактичної діяльності. Класифікація профілактичних заходів.

Правове регулювання профілактики злочинності (удосконалення законодавства; точна та неухильна реалізацію законів та інших нормативних актів, наявність бездоганно діючих механізмів, які забезпечують таку реалізацію). Інформаційне забезпечення профілактики злочинів.

Тема № 5. Кримінологічне вчення про жертву кримінального правопорушення.

Поняття віктимології, теоретичні питання її виникнення. Становлення віктимології як науки. Основні праці Ганса фон Гентінга та Бельжаміна Мендельсова.

Цілі, завдання і предмет віктимології. Поняття віктимності, віктимізації віктимної ситуації, віктимологічної детермінації. Жертва кримінального правопорушення, її «вина», відшкодування збитків. Зв'язок «злочинець-жертва» як співвідношення, ситуація, становище.

Поняття особи потерпілого згідно ст. 55 Кримінального процесуального кодексу України та її кримінологічне значення. Поняття жертви кримінального правопорушення та її співвідношення з потерпілим від кримінального правопорушення.

Класифікація та типологія жертв кримінальних правопорушень, зокрема різні підходи до них: кримінально-правовий, комплексний, за Д. Рівманом. Типові обставини, при яких працівники правоохоронних органів стають жертвою кримінального правопорушення.

Поняття, мета, цілі, завдання віктимологічної профілактики. Рівні, методи і форми віктимологічної профілактики.

Тема № 6 Кримінологічна характеристика та профілактика злочинності неповнолітніх

Поняття злочинності неповнолітніх, її стан, рівень, структура, динаміка, характер, географія. Особливості кримінальних правопорушень, скоєних цією категорією осіб. Групова злочинність неповнолітніх. Неформальні молодіжні угруповання з антисуспільною спрямованістю. Характеристика особи неповнолітніх злочинців. Особливості мотивації кримінальних правопорушень неповнолітніх. Класифікація неповнолітніх злочинців. Кримінальні правопорушення неповнолітніх осіб з психічними аномаліями.

Причини і умови кримінальних правопорушень неповнолітніх. Несприятливі фактори сімейного, навчального та виробничого виховання. Криміногенні фактори побутового оточення та сфери дозвілля. Недоліки діяльності правоохоронних органів по запобіганню злочинності неповнолітніх.

Основні напрямки профілактики кримінальних правопорушень неповнолітніх. Система державних органів, громадських формувань, трудових колективів, що беруть участь у профілактиці кримінальних правопорушень неповнолітніх. Роль правоохоронних органів у профілактиці кримінальних правопорушень неповнолітніх.

Тема № 7. Кримінологічна характеристика та профілактика організованої злочинності

Поняття організованої злочинності. Співвідношення між поняттями «організована злочинність», «злочинна організація», «організована злочинна група». Структура організованої злочинності. Види організованої злочинності.

Кримінологічна характеристика організованої злочинності (стан, рівень, структура, динаміка, характер). Поняття корупції. Особливості кримінологічної характеристики особи співучасників кримінального правопорушення.

Причини та умови організованої злочинності.

Основні напрями запобігання організованої злочинності. Нормативно-правова основа запобігання організованої злочинності та корупції. Система органів, що здійснюють профілактику організованої злочинності в Україні, та заходів, що здійснюються цими суб'єктами.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. - <http://zakon.rada.gov.ua>;
2. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 15.11.2017 року № 794-VII- <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України від 21.06.2008 року № 2469-VIII «Про національну безпеку України» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
4. Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII «Про очищення влади» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
5. Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР «Про звернення громадян» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
6. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993р.// Відомості Верховної Ради України, 1993. - № 35;
7. Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
8. Закон України від 22.06.2000 № 1835-III «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
9. Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
10. Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
11. Закон України від 14.10.2014 № 1701-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
12. Закон України від 14.10.2014 року 1700-VII «Про запобігання корупції» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
13. Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII «Про Національне антикорупційне бюро України» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
14. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
15. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02. 1995 року № 62/95-ВР - <http://zakon.rada.gov.ua>.
16. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.01.2018 року № 2229 – VIII. - <http://zakon.rada.gov.ua>.
17. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 року № 3739-VI. - <http://zakon.rada.gov.ua>.

18. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР - <http://zakon.rada.gov.ua>.

19. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 року № 2998-XII - <http://zakon.rada.gov.ua>.

20. Закон України «Про охорону природного навколишнього середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII - <http://zakon.rada.gov.ua>.

21. Закон України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють (Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї і Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря) від 4 лютого 2004 року №1433 - IV-
<http://zakon.rada.gov.ua>.

22. Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»» - <http://zakon.rada.gov.ua>;

23. Постанова КМ України від 08.08.2012 № 767 «Про затвердження плану заходів з виконання Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року» - <http://zakon2.rada.gov.ua>;

24. Постанова КМ України від 11.12.2014 № 26-VIII «Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України» - <http://zakon2.rada.gov.ua>;

25. Розпорядження КМ України від 30 листопада 2011 року №1209-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року» - <http://zakon2.rada.gov.ua>;

26. Розпорядження КМ України від 04.03.2015 № 213-р. «Про затвердження плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» у 2015 році» - <http://zakon2.rada.gov.ua>;

27. Наказ Генеральної прокуратури України від 17.08.2012 року № 69 «Про Єдиний реєстр досудових розслідувань» - <http://mvs.gov.ua/mvs>;

28. Наказ МВС України від 25.06.2001 року № 507 «Про затвердження Настанови про діяльність органів і підрозділів внутрішніх справ України з попередження злочинів» - zakon.rada.gov.ua;

29. Наказ МВС України від 28.07.2017 року № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» - zakon.rada.gov.ua;

30. Наказ МВС України від 3 липня 2017 року № 560 «Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України» - zakon.rada.gov.ua;

31. Наказ МВС України від 06.11.2015 року № 1377 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» - zakon.rada.gov.ua;

32. Наказ МВС України від 06.07.2017 року № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України» - zakon.rada.gov.ua;

33. Наказ МВС України від 07.07.2017 року № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» - zakon.rada.gov.ua;

34. Наказ МВС України від 29.06.2010 року № 197 «Про затвердження системи оцінки діяльності підрозділів ОВС країни на основі нових критеріїв» - zakon.rada.gov.ua;

35. - Наказ МВС України від 04.11.2003 року № 1303/203 «Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» - zakon.rada.gov.ua.

36. Наказ МВС від 15.09.2014 № 948 року «Про затвердження Інструкції про роботу з громадськими формуваннями з охорони державного кордону» - zakon.rada.gov.ua.

37. Наказ МВС від 27.04.2009 № 183 «Про затвердження Інструкції про порядок придбання, видачі та зберігання спеціальних засобів членів громадських формувань з охорони громадського порядку» - zakon.rada.gov.ua.

38. Наказ МВС України від 19.12.2012 №1176 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів кримінальної поліції у справах дітей» - <http://mvs.gov.ua/mvs>;

39. Наказ МВС України від 10.10.2004 року № 1177 «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України» - <http://mvs.gov.ua/mvs>.

40. Александров Ю.В., Гель А.П., Семаков Г.С. Кримінологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002.

41. Бібліографія (кримінологія та профілактика злочинів): Довідник / Упоряд.: В. В. Василевич, С. І. Мінченко, Т. О. Сіродан, В. Г. Сюравич, Г. І. Піщенко, Г. С. Поліщук; За заг. ред. проф. О. М. Джузи. – К.: Атіка, 2008. – 296 с.

42. Бондарев В.В. Насильство серед військовослужбовців (поняття, характеристика, причини та профілактика): Монографія.- Київ, 2002.- 271с.

43. Віктимологія / Східноюрід.нац.ун-т ім. В.Даля.- Луганськ, 2006.- 110с.

44. Голіна В.В. Запобігання злочинності в Україні.-Х.:Нац. Юрид.акад., 2007.-107с.

45. Дерев'ягін О.О. (Дерев'ягін, Олексій Олександрович) Запобігання злочинам підрозділами карного розшуку в курортній місцевості АР Крим: Монографія/ МВС України. Крим. юрид. ін-т Одеського держ. ун-ту внутр. справ. Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ; За заг. наук. ред. проф. І.Р.Шинкаренка.- Сімферополь, 2012.- 190с.

46. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади та органах місцевого самоврядування: монографія / автор. кол.: В.В. Василевич, Т.Е. Василевська, В.Ф. Нестерович, Е.В. Расюк, А.В. Савченко, В.Л. Федоренко (кер.) та ін.; за ред. проф. Ю.В. Ковбасюка і проф. В.Л. Федоренка. – К.: Видавництво Ліра-К, НАДУ, 2016. – 524 с.

47. Джужа А.О. Основні напрями удосконалення віктимологічного запобігання правопорушенням в Україні: Монографія/ МВС України. НАВС.- Київ, 2016.- 301с.

48. Джужа О. М. Запобігання злочинам, пов'язаним із сексуальним насильством: Монографія. – К.: Атіка, 2009. – 240 с.

49. Джужа О.М., Василевич В.В., Кулакова Н.В. та ін. Організована злочинність в Україні та країнах Європи: Посібник / За заг. ред. проф. О.М. Джужи. – К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. – 248 с.

50. Джужа О.М., Моїсєєв Є.М. Проблема потерпілого від злочину (кримінологічний та психологічний аспект): Навч. посіб. – К.: Укр. акад. внутр. справ, 1994. – 51 с.

51. Джужа О.М., Моїсєєв Є.М. Проблеми кримінальної віктимології (кримінологічний, психологічний та пенітенціарні аспекти): Монографія. – К.: НВТ «Правник». – Нац. акад. внутр. справ України, 1998. – 84 с.

52. Джужа О. М., Василевич В. В., Колб О. Г., Наливайко В. С. Запобігання правопорушенням у місцях позбавлення волі. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2010. – 544 с.

53. Джужа О.М., Моїсєєв Є.М., Василевич В.В. Кримінологія. Альбом схем (загальна і особлива частини): Навчальний посібник / Під заг. ред. Джужи О.М.; НАВСУ. – К., 2000.

54. Корупційна злочинність в Україні: сучасний стан, детермінанти та запобігання: навч. посіб. / за ред. проф. О.М. Джужи та доц. Е.В. Расюка. – Київ: ФОП Маслаков, 2018. – 340 с.

55. Кримінологічна віктимологія: Навчальний посібник / Моїсєєв Є.М., Джужа О.М., Василевич В.В. та ін.; За заг. ред. проф. О.М. Джужи: - К.: Атака, 2006. – 352 с.

56. Кримінологія і профілактика злочинів: Курс лекцій у 2-х кн. Загальна частина. /Александров Ю.В., Гаврилишин А.П., Джужа О.М. та ін.; Під редакцією Лихолоба В.Г.; УАВС. – К., 1996.

57. Кримінологія. Спеціалізований курс лекцій зі схемами (Загальна та Особлива частини): Навчальний посібник. / За заг. ред. О.М. Джужи О.М. – К.: Атіка, 2001. – 368 с.

58. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: [Підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. закладів] / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисодєд; За ред. професор. І.М. Даньшина. – Харків: Право, 2003. – 352 с.

59. Кримінологія: Навч. посіб. / О.М. Джужа, В.В. Василевич, Ю.Ф. Іванов, П.М. Опанасенко, В.Г. Пшеничний, В.Г. Сюравич; За заг. ред О.М. Джужі. – К.: Прецедент, 2004. – 208 с.
60. Кримінологія: Навч.-методичний посібник/ НАВСУ; О.М.Джужа, Є.М.Моїсєєв, В.В.Василевич та ін.- Київ: Атіка, 2003.- 399с
61. Кримінологія: Навчальний посібник / О. М. Джужа, В. В. Василевич. О. Г. Колб та ін.; За заг. ред. проф. О. М. Джужі. – К.: Атіка, 2009. – 312 с
62. Кримінологія: Навчально-методичний посібник / В. В. Василевич, Т. Л. Кальченко, Н. В. Кулакова та ін.; За заг. ред. проф. О. М. Джужі. – К.: Атіка, 2008. – 316 с.
63. Кримінологія: Навчально-методичний посібник / Джужа О.М., Моїсєєв Є.М., Василевич В.В. та ін.; За заг. ред. О.М. Джужі. – К.: Атіка, 2003. – 400 с.
64. Кримінологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / О.М. Джужа, Кондратьєв Я.Ю., Кулик О.Г., Михайленко П.П. та ін.; за заг. ред. О.М. Джужі. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.
65. Кримінологія: Практикум/ Уклад. О.М. Джужа, Г.І. Піщенко, О.Ф. Гіда, Ю.Л. Заросінський.-К.: НАВСУ, 2003.-56 с.
66. Кримінологія: підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, В.В. Черней, С.С. Чернявський та ін.; за заг. редакцією д-ра юрид. наук, проф. В.В. Чернея; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Джужі. – Київ: ФОП Маслаков, 2020. – 612 с.
67. Мозоль С.А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків: Константа, 2018. 482 с.
68. Правова статистика: Підручник/ Моїсєєв Є. М., Джужа О. М., Василевич В. В. та ін. ; за заг. ред. професора О. М. Джужі. – К.: Атіка, 2008 – 392с.
69. Противодействие торговле людьми: Учеб. пособие / НУВС; А.М. Бандурка, В.Н. Куц (рук. авт. кол.), Е.Б. Левченко и др.; Под ред. А.М. Бандурки.-Киев-Харьков: Консум, 2003.-311с.
70. Профілактика злочинів: Підручник / О.М.Джужа, В.В.Василевич, О.Ф.Гіда та ін.; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М.Джужі. – К.: Атіка, 2011. – 720 с.

Додаткові джерела:

71. Актуальні проблеми кримінологічної політики в Україні (з нагоди 35-річчя створення кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ): матеріали міжвуз. наук.- теорет. конф. (25 квіт. 2012 р.)/ МВС України, НАВС.- Київ, 2012.- 252с.
72. Балашов І. Детермінанти злочинів у сфері підприємництва // Право України. - 2008. -№ 4. - С. 45-50.

73. Батиргареева С. Кримінологічна характеристика особи рецидивіста – учасника організованої злочинної групи // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - К., 2007. - № 16. - С. 17-31
74. Богатирьов І. Г., Ларченко М. О. Кримінологічні засади запобігання статевим злочинам: Монографія. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2010.- 219 с.
75. Бойко А. Детермінація злочинності як вид соціальної детермінації // Право України. - 2009. - № 7. - С. 39-46.
76. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика): наук.- практ. журнал. №1(27)/2012/ РНБО України. МНДЦ з проблем БОЗ.- К., 2012.- 371с
77. Бугера О. Проблеми використання засобів масової інформації для запобігання злочинності неповнолітніх // Право України. - 2007. - № 4. - С. 115-118.
78. Бут О. Деякі аспекти проблеми дитячої проституції та порнографії в скандинавських країнах і Україні // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 5. - С. 127-131.
79. Буткевич С.А. Протидія незаконному переміщенню наркотичних засобів і психотропних речовин без супроводження // Міжнародне співробітництво ОВС у боротьбі з транснаціональною злочинністю: тези доп. Міжнар. наук.-практ. Конф., Київ, 24 березня 2010 р. – К.: Київ. нац. ун-т. внутр. справ, 2010. – С.48 – 50.
80. Василевич В., Расюк Е. Конвенційний механізм протидії транснаціональному незаконному обігу наркотиків // Підприємництво, господарство і право. – 2004. - № 11. – С.148-152.
81. Віктимологічні засади боротьби зі злочинами, що вчиняються в установах виконання покарань України: навч. посіб. для студ. юрид. навч. закладів/ О.М.Джуза, ред. В.В.Коваленко, ред. О.Г.Колб; МОН України, КНУВС, Ун-т сучасних знань.- Хмельницький: Хмельницький центр науки, інновац. та інформатиз., 2012.- 171с.
82. Вітренко О. Заходи віктимологічної профілактики злочинності неповнолітніх // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 1. - С. 92.
83. Вплив програм замісної підтримуючої терапії на криміногенну ситуацію у державі: аналітичний звіт за результатами наукового дослідження/ О.М.Джуза, О.М.Стрільців, С.В.Дворяк, Толопіло А.П., В.Г.Ожогова та ін.; НАВС, Одеська правозахисна група «Верітас».- Харків: «Права людини», 2012.- 81с.
84. Гладун О.З. (Гладун, Олександр Зіновійович) Злочини проти порядку виконання бюджету: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання: автореф. дис. канд. юрид. наук (12.00.09)/ Генеральна прокуратура України. Нац. акад. прокуратури України.- Київ, 2012.- 16с.
85. Голіна В. Теоретичні та прикладні проблеми втілення кримінологічної політики в Україні // Право України - К., 2009. - № 7. - С. 24-31.

86. Голіна В.В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом: соціально-правове і кримінологічне дослідження: Монографія.- Харків: Регіон-інформ, 2004.- 210 с.

87. Головкін Б. Дослідження смислової сфери особистості корисливо-наси́льницького злочинця // Вісник прокуратури. – 2008. - № 7. - С. 77-85.

88. Головкін Б. Корисливі мотиви тяжких наси́льницьких посягань // Вісник прокуратури. - 2007. № 11. С. 49-58.

89. Губанова О. Особистість гвалтівника / /Право України. 2007. - № 6. С. 122-126.

90. Гудим В. В. Формування маніакальної пристрасті через засоби масової інформації // Держава і право.-К., 2007. - Вип. 37. – С. 551-554.

91. Джужа О. М., Чернявський С. С. Місце і роль кримінологічних досліджень у протидії економічній злочинності в Україні // Наук. вісник НАВСУ. - 2005. - № 1. - С. 89-95.

92. Джужа О. М., Кирилюк А. В. Сучасний погляд на розвиток кримінології // Право України. - № 2. – 2003. – С. 97-101.

93. Джужа О. М., Піщенко Г. І. Соціальні аспекти та керівні принципи державної політики у сфері боротьби з епідемією ВІЛ/СНІДу в Україні // Право України. – 2004. – № 5. – С. 67-70.

94. Єсенков А.В. (Єсенков, Артем Валентинович) Кримінально-правове забезпечення протидії сприянню учасниками злочинних організацій та укриттю їх злочинної діяльності: Автореф. дис. канд. юрид. наук (12.00.08)/ Академія адвокатури України.- К., 2012.- 19с.

95. Загально-соціальна і спеціальна профілактика наркоманії та ВІЛ/СНІДу: Навчально-методичний посібник/ О.М. Джужа, О.Ф. Гіда, Г.І. Піщенко, С.М. Корецький; За заг. ред. О.М. Джужа. – К.: НАВСУ, 2004. – 80 с.

96. Законодавство у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів Ч.2.: Збірник нормативних актів // МВС України. КНУВС. – Київ: 2006 р. – 287 с.

97. Зелінський А.Ф. Кримінологія. Навчальний посібник. – Х.: Рубікон, 2000.

98. Іващенко В.О. Торгівля жінками та дітьми (кримінологічні та кримінально-правові аспекти боротьби): Монографія.-К.: Атіка. 2004.-111 с.

99. Клименко О.С. (Клименко, Олена Сергіївна) Запобігання незаконному поводженню з вогнепальною зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами: автореф.дис. ...канд.юрид. наук (12.00.08)/ МВС України,НАВС.- Київ, 2012.- 19с.

100. Ключев М. М. Прикладні аспекти формування змісту і структури запобігання злочинності // Проблеми транспортної галузі та удосконалення транспортного законодавства. - Одеса, 2007. - С. 56-58.

101. Ключев М. М. Проблеми реалізації програмних рішень у сфері запобігання злочинності // Вісник Запорізького юрид. Ін-ту.- Запоріжжя, 2007. - № 3. - С. 26-33.

102. Коноваленко О.О. Корисливо-насильницькі злочини проти власності: їх кількісно-якісний аналіз. //Право України. 2006. № 2. С. 70-73.
103. Костенко К.Г. Боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів у контексті міжнародної співпраці // Міжнародне співробітництво ОВС у боротьбі з транснаціональною злочинністю: тези доп. Міжнар. наук.-практ. Конф., Київ, 24 березня 2010 р. – К.: Київ. нац. ун-т. внутр. справ, 2010. – С.110 – 112.
104. Кузьмін С.А. (Кузьмін, Сергій Аркадійович) Спеціальні питання застосування кримінально-правових заходів протидії організованих злочинності: наук.-практ. посібник/ Міжвідом. наук.-дослід.центр з пробл. б-би з організованою злочинністю при Раді нац. безпеки і оборони України.- Київ, 2012.- 83с.
105. Левченко Ю. О. Кримінологічна характеристика осіб, які вчинили злочини у нафтогазовому комплексі України // Науковий вісник КНУВС. – 2010. - № 4. – С. 96-102.
106. Лисиченко В.К. (Лисиченко, Віталій Костянтинович) Проблеми теорії та практики подолання протидії розслідуванню окремих різновидів злочинів, вчинених організованими групами, злочинними організаціями: монографія/ В.К.Лисиченко, Р.М.Шехавцов; МВС України, ЛДУВС.- Вид.друге, перероб. та доповн.- Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2012.- 319с.
107. Ліхолєтова Ю.А. (Ліхолєтова, Юлія Андріївна) Суд як суб'єкт запобігання рецидивній злочинності молоді в Україні: автореф.дис. ... канд.юрид. наук (12.00.08)/ МВС України,НАВС.- Київ, 2012.- 20с.
108. М. Гаврилук Як запобігти «захворюванню» чиновників на корупцію // Прокуратура, людина, держава. - 2004. - № 7. - С. 16.
109. Мельник М. Помилкова криміналізація: види, причини та наслідки // Підприємництво, господарство і право. - 2004. - № 5. - С. 94.
110. Мельник М. Прикладні аспекти співвідношення кримінально-правового і кримінологічного прогнозування // Право України. - К., 2005. - № 3. - С. 64-67.
111. Мельник О.В. (Мельник, Олена Володимирівна) Запобігання злочинам щодо забруднення довкілля в Україні: Автореф. дис.канд.юрид. наук (12.00.08)/ МВС Укрїни, НАВС.- Київ, 2012.- 19с.
112. Михайленко О. Координація діяльності у боротьбі зі злочинністю // Прокуратура, людина, держава. - 2004. - № 7. - С. 22.
113. Міжнародно-правові заходи запобігання наркотизму: Науково-методичний посібник / (О.М. Джужа, Г.І. Піщенко, В.Г. Пшеничний, О.М. Стрільців).-К.: НАВСУ, 2004.-132 с.
114. Мікіш А. Генезис і деякі питання вдосконалення правового регулювання підприємництва в Україні як основи запобігання фіктивному підприємництву// Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 10. – С. 136 – 139.
115. Міняйло Н.Є. (Міняйло, Ніна Євгенівна) Транснаціональна злочинна діяльність у сфері незаконного обігу вогнепальної зброї: кримінально-

правове та кримінологічне дослідження: Автореф.дис. канд.юрид. наук (12.00.08)/ МВС України, НАВС.- Київ, 2012.- 20 с.

116. Мірошніченко С. С. Діяльність прокуратури з попередження організованої злочинності: монографія / С. С. Мірошніченко. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 212 с.

117. Мозоль А.П. Кримінологічні проблеми нелегальної міграції в Україні: посібник / за заг. ред. докт. юрид. наук. О.М. Джужі. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2005 – 160 с.

118. Мозоль С.А. Запобігання злочинам проти виборчих прав громадян: монографія / за заг. ред. докт. юрид. наук. М.І. Мельника К. Атіка, 2011. 2016 с.

119. Навчальний посібник Загально-соціальна та спеціальна профілактика ВІЛ/СНІДу: Навч.-метод. посібник / О.Ф. Гіда, О.М. Джужа, С.М. Корецький, Г.І. Піщенко; Заг. ред. О.М. Джужі.-К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004.-80 с.

120. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 6-те вид., переробл. та доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2017. – 1184 с.

121. Омельченко О. Роль начальника слідчого відділу в попередженні злочинів // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. - 2004. - № 1. - С. 131.

122. Павік О. Співвідношення понять «потерпілий від злочину» та «жертва злочину» // Юрид. Україна. 2007. - № 6 - С. 118-125.

123. Пивоваров В. Актуальні питання запобігання злочинності у сфері фінансового обігу // Право України.-2010. - № 5.- С. 129 - 135.

124. Піщенко Г. Характеристика загально кримінальної корисливої злочинності та її детермінація // Право України.-2007.-№5.-С.74-78.

125. Проект Закону України «Про профілактику злочинів» від 12 травня 1998.

126. Протидія злочинам у бюджетній сфері: метод.матер./авт. кол.: О.Є.Користін, С.С.Чернявський, В.І.Василенчук, Л.В.Герасименко, О.В.Тихонова/ за заг. ред. О.М.Джужі; МВС України, НАВС.- Київ, 2012.- 91с.

127. Профілактика незаконного обігу наркотичних засобів серед неповнолітніх: Навч. посібник/ НАВСУ. Упр. кримін. поліції в справах неповноліт. НДІ проблем боротьби зі злочинністю; За ред. Я.Ю.Кондратьєва.- Київ, 2005.- 184с.

128. Расюк Е. Деякі кримінологічні аспекти злочинності неповнолітніх // Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 4. – С. 146 – 148.

129. Расюк Е. Кримінологічна характеристика лідера організованої групи, злочинна діяльність якої пов'язана з наркобізнесом // Право і суспільство. – 2006. - № 1. – С.87-93.

130. Расюк Е. Кримінологічні основи тероризму та релігійного екстремізму// Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 8. – С. 148 – 152.

131. Расюк Е. Поняття та кримінологічна характеристика організованої злочинності // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 7. – С. 147 – 150.
132. Расюк Е. Поняття, ознаки, сучасний стан і тенденції наркоманії в Україні та її взаємозв'язок зі злочинністю // Підприємництво, господарство і право.- К., 2010. - № 6. – С. 74-77.
133. Расюк Е.В. Кримінологічна характеристика та запобігання транснаціональному наркобізнесу в Україні. // Автореф. дис. кандидата юридичних наук. Київ: 2005 р. – 20 с.
134. Расюк Е.В. Стан і тенденції транснаціонального наркобізнесу в Україні. // Міжнародне співробітництво ОВС у боротьбі з транснаціональною злочинністю: тези доп. Міжнар. наук.-практ. Конф., Київ, 24 березня 2010 р. – К.: Київ. нац. ун-т. внутр. справ, 2010. – С.185 – 187.
135. Расюк Е. Сучасна антикорупційна політика України // Підприємництво, господарство і право. 2012. № 7. С. 31-34.
136. Расюк Е., Мікіш А. Проблеми дефініції «фіктивне підприємництво» в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 6. – С. 108 – 111.
137. Синєокий О. Прогнозування поведінки злочинця // Прокуратура, людина, держава.-2004. - № 4. - С. 65.
138. Соловей О.О. (Соловей, Олена Олександрівна) Кримінологічна характеристика та запобігання дитячій порнографії в Україні: авторефер.дис. ... канд.юрид. наук (12.00.08)/ МВС України,НАВС.- Київ, 2012.- 19с.
139. Стислий словник кримінологічних термінів: Навчальний посібник. / Джужа О.М., Моїсєєв Є.М., Третьякова Т.А. /Під заг. ред. Джужа О.М. – К.: НАВСУ, 2000. – 55 с.
140. Сухонос В. Деякі аспекти координаційної діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю // Прокуратура, людина, держава.-2004.-№6.-С.7.
141. Тарарухін С.А. Вибрані твори. Ч.2. Кримінологія. Соціально-психологічні причини злочинів/ МВС України. НАВСУ.- К., 2004.- 99с.
142. Тузов А. Глибинні детермінанти маніакальних злочинів / А. Тузов, Д. Тузов // Право України. - 2008. - № 1. - С. 96-103.
143. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування / Монографія – К.: «Хай-Тек Прес», 2010. – 624 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.portal.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.president.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> –офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.mvs.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
5. <http://www.court.gov.ua/vscourt> – офіційний веб портал судової влади в Україні

6. <http://www.scourt.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховного Суду України.
7. <http://www.sc.gov.ua> – офіційний веб-сайт Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільний і кримінальних справ.
8. <http://www.gr.gov.ua> – офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
9. <http://www.minjust.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
10. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – веб-сайт єдиного реєстру судових рішень в Україні.
11. <http://www.nbuv.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
12. <http://www.catalogue.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Проблеми та перспективи розвитку кримінологічної науки в Україні.
2. Класифікація та зміст основних зарубіжних теорій причин злочинності.
3. Криміногенна ситуація в механізмі вчинення конкретного кримінального правопорушення.
4. Кримінологічна експертиза як засіб підвищення ефективності законотворчої діяльності.
5. Кримінологічна класифікація й типологія осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та її практичне значення.
6. Проблеми формування та реалізації кримінологічної політики України.
7. Проблеми запобігання корупції та корупційній злочинності в Україні.
8. Особливості кримінологічної характеристики організованої злочинності: види, форми тенденції та їх співвідношення з професійною й рецидивною злочинністю.
9. Кримінологічні ознаки особи злочинця та межі його вивчення в кримінології.
10. Проблеми латентної злочинності та віктимізації: види, причини існування, методи встановлення їх обсягів.
11. Методика розробки прогнозів криміногенної ситуації та методи кримінологічного прогнозування.
12. Напрями удосконалення методології і методики вивчення злочинності.
13. Проблеми кримінологічної віктимології. Співвідношення понять «жертва кримінального правопорушення» і «потерпілий від кримінального правопорушення».
14. Проблеми віктимологічної детермінації, її механізм та рівні.
15. Особливості загально-соціального і спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням: поняття, зміст й форми реалізації.
16. Кримінологічні проблеми співвідношення «соціального» та «біологічного» в особі злочинця.
17. Проблеми співвідношення понять «організована злочинна група», «організована злочинність», «злочинна організація», «терористична організація».
18. Проблеми співвідношення понять: «профілактика», «запобігання», «протидія» злочинності та «боротьба» зі злочинністю.
19. Сутність кримінальної мотивації та її місце у механізмі індивідуальної злочинної поведінки.
20. Питання формування кримінологічної освіти і культури в діяльності правоохоронних органів.

«КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»

«КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС»

ТЕМА № 1. Поняття, суть і завдання кримінального процесу

Поняття, суть і завдання кримінального процесу. Кримінальне процесуальне право і його місце в системі інших галузей права. Історичні форми кримінального процесу. Кримінальний процес як галузь науки, її роль у законотворчій діяльності та правозастосовній практиці. Поняття стадії кримінального процесу. Система стадій кримінального процесу, їх загальна характеристика, завдання та особливості. Кримінальні процесуальні функції, їх види та значення. Поняття, структура і особливості кримінальних процесуальних правовідносин. Кримінальна процесуальна форма. Уніфікація та диференціація процесуальної форми, сучасні проблеми удосконалення кримінальної процесуальної форми. Правові гарантії у кримінальному провадженні, їх характеристика. Кримінальні процесуальні акти, їх види і значення. Фіксування кримінального провадження.

ТЕМА № 2. Кримінальний процесуальний закон

Кримінальне процесуальне право як самостійна галузь права. Джерела кримінального процесуального права України. Поняття кримінального процесуального закону та його значення. Структура Кримінального процесуального кодексу України. Поняття, структура і види кримінальних процесуальних норм. Чинність кримінального процесуального закону у просторі, часі та за колом осіб. Значення рішень Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини, рішень, роз'яснень і правових позицій вищих судових органів України, відомчих нормативних актів для кримінального провадження. Прогалини у кримінальному процесуальному праві, способи їх подолання та усунення. Умови застосування кримінального процесуального закону за аналогією.

ТЕМА № 3. Засади кримінального процесу

Поняття та значення засад кримінального провадження. Класифікація засад кримінального провадження. Система засад кримінального провадження та правові гарантії їх реалізації. Сутність і значення окремих засад кримінального провадження: верховенство права; законність; рівність перед законом і судом; повага до людської гідності; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання у приватне життя; недоторканність права власності; презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення; забезпечення права на захист; доступ до правосуддя;

змагальність; безпосередність дослідження показань, речей і документів; забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; публічність; диспозитивність; гласність і відкритість судового розгляду; розумність строків; мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

ТЕМА № 4. Суб'єкти кримінального процесу

Поняття суб'єктів кримінального процесу, їх функції. Сторони та інші учасники кримінального провадження. Класифікація суб'єктів у теорії кримінального процесу. Суд, суддя в кримінальному процесі. Функції та повноваження суду (судді). Слідчий суддя в досудовому провадженні. Прокурор у кримінальному процесі та його процесуальне становище у різних стадіях кримінального провадження. Органи досудового розслідування та їх компетенція. Керівник органу досудового розслідування. Повноваження слідчого. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого. Повноваження дізнавача. Оперативні підрозділи, їх повноваження у кримінальному провадженні. Підозрюваний і обвинувачений, їх права та обов'язки. Потерпілий як учасник кримінального провадження. Захисник і його процесуальне становище. Залучення захисника до участі у кримінальному провадженні. Представники та законні представники у кримінальному провадженні, їх права та обов'язки. Представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт. Експерт і спеціаліст у кримінальному провадженні. Заявник у кримінальному провадженні. Свідок, його права та обов'язки. Особи, які не можуть бути допитані як свідки. Перекладач у кримінальному провадженні. Цивільний позивач та відповідач, їх представники. Секретар судового засідання та судовий розпорядник. Представник персоналу органу пробації: його повноваження у кримінальному провадженні. Обставини, що виключають можливість участі в кримінальному провадженні. Відводи, самовідводи і порядок їх вирішення. Державний захист працівників суду і правоохоронних органів. Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

ТЕМА № 5. Докази і доказування у кримінальному процесі

Поняття, сутність і значення кримінального процесуального доказування. Доказове право. Елементи кримінального процесуального доказування. Предмет, межі і суб'єкти доказування у кримінальному провадженні. Обов'язок доказування у кримінальному процесі. Особливості доказування в окремих стадіях кримінального провадження. Поняття доказів та їх класифікація. Поняття джерел доказів та їх види. Способи збирання доказів та їх процесуальних джерел. Перевірка і оцінка доказів та їх джерел. Належність, достовірність і допустимість доказів. Підстави та порядок визнання доказів недопустимими. Достатність доказів для прийняття рішення у кримінальному провадженні. Моральні засади доказування. Показання як джерело доказів у кримінальному провадженні. Показання з чужих слів. Речові докази, порядок їх

зберігання. Документи як джерело доказів. Вирішення питання про речові докази і документи. Висновок експерта і його доказове значення.

ТЕМА № 6. Відшкодування шкоди у кримінальному процесі

Поняття шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому. Поняття і значення цивільного позову у кримінальному провадженні. Переваги спільного розгляду цивільного позову і матеріалів кримінального провадження. Підстави і порядок пред'явлення цивільного позову. Доказування цивільного позову. Особливості досудового розслідування у кримінальному провадженні, в якому заявлено цивільний позов. Процесуальні засоби забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням та можливої конфіскації майна. Вирішення цивільного позову. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури та суду.

ТЕМА № 7. Процесуальні строки і витрати

Процесуальні строки, їх правова природа. Поняття, значення, види і правила обчислення процесуальних строків. Обов'язковість додержання процесуальних строків. Порушення процесуальних строків і їх наслідки. Порядок продовження, зупинення і відновлення процесуальних строків. Процесуальні витрати, їх поняття, види і значення. Визначення розміру та розподіл процесуальних витрат. Зменшення розміру процесуальних витрат. Звільнення від оплати, відстрочення та розстрочення процесуальних витрат. Витрати, що покладаються на державу. Рішення щодо процесуальних витрат.

ТЕМА № 8. Заходи забезпечення кримінального провадження

Поняття заходів забезпечення кримінального провадження та їх види. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід. Порядок здійснення виклику. Повістка про виклик. Привід та порядок його виконання. Накладення грошового стягнення. Порядок вирішення питання про накладення грошового стягнення. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Порядок та строки тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом. Відсторонення від посади: порядок застосування та строки. Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя. Тимчасовий доступ до речей і документів. Речі і документи, до яких заборонено доступ. Виконання ухвали суду про тимчасовий доступ до речей і документів. Тимчасове вилучення майна: підстави та процесуальний порядок проведення. Арешт майна: мета, підстави. Клопотання про арешт майна та його розгляд. Поняття, мета та підстави застосування запобіжних заходів. Види запобіжних заходів. Обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу. Клопотання про застосування запобіжного заходу. Особисте зобов'язання.

Особиста порука. Домашній арешт. Застава, визначення її розміру та порядок внесення. Підстави і процедура звернення застави у доход держави. Застосування електронних засобів контролю. Тримання під вартою як запобіжний захід. Підстави та процесуальний порядок тримання особи під вартою. Строки тримання під вартою і порядок їх продовження. Затримання з метою приводу. Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду. Строки затримання. Застосування запобіжних заходів щодо неповнолітніх. Підстави і процесуальний порядок скасування чи зміни запобіжного заходу.

ТЕМА № 9. Загальні положення досудового розслідування

Поняття, значення і завдання стадії досудового розслідування. Етапи досудового розслідування. Дізнання і досудове слідство, як форми досудового розслідування. Єдиний реєстр досудових розслідувань. Особливості розслідування кримінальних проступків. Поняття і значення загальних положень досудового розслідування. Підслідність та її види. Початок та місце проведення досудового розслідування. Строки дізнання і досудового слідства, порядок їх продовження. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень. Розгляд клопотань під час досудового розслідування. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення. Взаємодія слідчого і оперативних підрозділів. Доручення слідчого. Використання науково-технічних засобів при проведенні досудового розслідування. Розслідування кримінальних правопорушень слідчою групою. Складання кримінально-процесуальних документів під час досудового розслідування. Здійснення прокурорського нагляду, відомчого і судового контролю за законністю в діяльності органів досудового розслідування. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції.

ТЕМА № 10. Проведення слідчих (розшукових) дій

Поняття, види та система слідчих (розшукових) дій. Класифікація слідчих (розшукових) дій. Загальні процесуальні вимоги до проведення та оформлення слідчих (розшукових) дій. Допит та його процесуальне оформлення. Особливості виклику і допиту малолітньої або неповнолітньої особи. Допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні. Пред'явлення для впізнання та його види. Процесуальний порядок пред'явлення для впізнання. Особливості впізнання особи при забезпеченні безпеки учасників кримінального провадження. Проведення допиту та пред'явлення для впізнання в режимі відеоконференції. Обшук та його види. Підстави і процесуальний порядок проведення обшуку. Особливості проведення окремих видів обшуку. Огляд і його види. Процесуальний порядок проведення окремих видів огляду. Особливості проведення огляду трупа. Ексгумація трупа, підстави і процесуальний порядок її проведення. Слідчий

експеримент: підстави та порядок проведення. Освідування і його види. Порядок проведення і оформлення окремих видів освідування. Експертиза у кримінальному провадженні: підстави та порядок її проведення. Отримання зразків для проведення експертизи. Негласні слідчі (розшукові) дії: поняття, підстави проведення. Види негласних слідчих (розшукових) дій. Фіксація порядку проведення результатів негласних слідчих (розшукових) дій. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у доказуванні. Загальні положення про втручання у приватне спілкування.

ТЕМА № 11. Повідомлення про підозру

Поняття та сутність підозри у кримінальному провадженні. Значення повідомлення про підозру у кримінальному провадженні. Етапи повідомлення про підозру та їх зміст. Підстави, строки та процесуальний порядок повідомлення особі про підозру. Вимоги до змісту та форми письмового повідомлення про підозру. Процесуальний порядок вручення письмового повідомлення про підозру. Повідомлення підозрюваному про його процесуальні права. Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб. Підстави, суб'єкти і процесуальний порядок зміни повідомлення про підозру.

ТЕМА № 12. Зупинення і закінчення досудового розслідування

Поняття, підстави, умови та процесуальний порядок зупинення досудового розслідування. Розшук підозрюваного. Підстави і процесуальний порядок відновлення досудового розслідування. Загальні положення закінчення досудового розслідування. Форми закінчення досудового розслідування. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи: підстави та процесуальний порядок. Підстави та процесуальний порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності. Клопотання прокурора про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Відкриття матеріалів кримінального провадження іншої стороні. Порядок ознайомлення з матеріалами кримінального провадження. Обвинувальний акт та його значення. Структура та зміст обвинувального акту. Додатки до обвинувального акту. Клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, його зміст. Вручення копій обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру та реєстру матеріалів досудового розслідування. Систематизація і технічне оформлення матеріалів кримінального провадження.

ТЕМА № 13. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування

Поняття та значення інституту оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування. Право на оскарження. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. Строк подання скарги на рішення, дії чи

бездіяльність слідчого або прокурора, її повернення або відмова у відкритті провадження. Правові наслідки подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування. Порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування. Рішення слідчого судді за результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування. Оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора.

ТЕМА № 14. Підсудність та підготовче судове провадження

Поняття і значення підсудності у кримінальному процесі. Види підсудності. Підстави та порядок передачі справ з одного суду до іншого. Автоматизована система документообігу суду. Поняття, сутність і завдання підготовчого судового провадження. Порядок і строки підготовчого судового провадження. Порядок підготовчого судового провадження. Питання, які з'ясовуються суддею при підготовчому судовому провадженні. Рішення, які приймаються за результатами підготовчого судового провадження. Складання досудової доповіді. Закриття кримінального провадження. Підстави і процесуальний порядок повернення обвинувального акту, клопотань про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру прокурору або за підсудністю. Призначення судового розгляду. Дії судді, пов'язані з підготовкою до судового розгляду. Закінчення підготовчого судового провадження. Ознайомлення з матеріалами кримінального провадження (кримінальною справою).

ТЕМА № 15. Судовий розгляд

Сутність і значення стадії судового розгляду. Загальні положення судового розгляду. Безпосередність, усність, безперервність судового розгляду. Незмінність складу суду. Рівність прав сторін під час судового розгляду. Учасники судового розгляду та наслідки їх неявки до суду. Підстави і порядок відкладення судового засідання, зупинення судового провадження. Розпорядок судового засідання. Заходи, які застосовуються до порушників порядку судового засідання. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій під час судового розгляду. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції. Межі судового розгляду. Етапи судового розгляду, їх зміст. Суть, структура і завдання підготовчої частини судового засідання. Поняття і завдання судового слідства. Порядок дослідження доказів у судовому засіданні. Спрощений порядок судового слідства. Порядок судових дебатів. Промови і репліки сторін. Останнє слово обвинуваченого. Процесуальний порядок ухвалення судового рішення. Види судових рішень. Законність, обґрунтованість і вмотивованість судового рішення. Поняття і значення вироку. Види вироків та їх зміст. Питання, що вирішуються судом при ухваленні вироку. Порядок винесення ухвал у судовому засіданні. Ухвалення судового рішення і окрема думка судді.

Проголошення судового рішення. Роз'яснення судового рішення. Вручення копії судового рішення. Журнал судового засідання. Технічна фіксація перебігу судового засідання. Особливі порядки провадження в суді першої інстанції. Спрощене судове провадження щодо кримінальних проступків. Провадження в суді присяжних.

ТЕМА № 16. Провадження з перегляду судових рішень

Види перегляду судових рішень у кримінальному провадженні. Правова природа, сутність і завдання апеляційного провадження. Право на апеляційне оскарження. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. Суди, які розглядають справи в апеляційному порядку, їх повноваження. Порядок і строки апеляційного оскарження. Апеляція, її форма та зміст. Прийняття апеляційної скарги судом апеляційної інстанції. Залишення апеляційної скарги без руху, її повернення або відмова відкриття провадження. Підготовка до апеляційного розгляду. Межі перегляду судом апеляційної інстанції. Процесуальний порядок апеляційного розгляду. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового рішення. Рішення суду апеляційної інстанції. Вирок (ухвала про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру) суду апеляційної інстанції.

Правова природа, сутність і завдання касаційного провадження. Право на касаційне оскарження. Рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Порядок і строки касаційного оскарження. Касаційна скарга та її зміст. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення. Відкриття касаційного провадження. Підготовка касаційного розгляду. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Процесуальний порядок касаційного розгляду. Підстави та порядок передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної або Великої Палати Верховного Суду. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції. Судові рішення суду касаційної інстанції.

Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Зміст нововиявлених і виключних обставин. Особи, які мають право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Органи перегляду судових рішень, що набрали законної сили, та межі їх повноважень. Строки перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Види судових рішень за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

ТЕМА № 17. Виконання судових рішень

Поняття, значення та завдання стадії виконання судових рішень. Набрання судовим рішенням законної сили. Наслідки набрання законної сили судовим рішенням. Обов'язковість рішень суду. Порядок та строки звернення судового рішення до виконання. Порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні. Органи і служби, які виконують вирок і забезпечують виконання кримінальних покарань. Відстрочка виконання вироку. Питання, які вирішуються судом під час виконання вироків. Процесуальний порядок розгляду та вирішення питань, які виникають під час виконання вироку. Підстави для звільнення від відбування кримінального покарання. Умовно-дострокове звільнення від покарання і заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. Застосування до засуджених примусового лікування та його припинення. Тимчасове залишення засудженого у слідчому ізоляторі. Умови утримання осіб, засуджених до позбавлення волі. Розгляд судом клопотання про зняття судимості. Нагляд за дотриманням законів під час виконання судових рішень.

ТЕМА № 18. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження

Загальні засади міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Законодавство, що регулює міжнародне співробітництво під час кримінального провадження. Обсяг та види міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Центральні органи України, що забезпечують міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні. Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій. Зміст та форма запиту про міжнародну правову допомогу. Виконання запиту в іноземній державі. Розгляд запиту іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України. Виклик особи, яка перебуває за межами України. Допит за запитом компетентного органу іноземної держави шляхом проведення відео- або телефонної конференції. Розшук, арешт і конфіскація майна. Створення і діяльність спільних слідчих груп. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція). Порядок підготовки документів та направлення запитів про видачу особи (екстрадицію). Межі кримінальної відповідальності виданої особи. Центральні органи України щодо видачі особи (екстрадиції). Особливості затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України. Екстрадиційний арешт. Проведення екстрадиційної перевірки. Відмова у видачі особи (екстрадиції). Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію) та їх оскарження. Порядок і умови перейняття кримінального провадження від іноземних держав. Порядок кримінального провадження, що перейняте від іншої держави. Порядок і умови передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави. Наслідки передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача

засуджених осіб. Підстави і порядок виконання вироків судів іноземних держав. Виконання вироку суду іноземної держави. Розгляд судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України. Умови передачі засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання. Визнання та виконання вироків міжнародних судових установ.

ТЕМА № 19. Особливі порядки кримінального провадження

Види особливих проваджень у кримінальному процесі. Кримінальне провадження на підставі угод. Види угод, їх ініціювання та умови укладання. Зміст угоди про примирення. Зміст угоди про визнання винуватості. Загальний порядок судового провадження на підставі угоди. Вирок на підставі угоди. Наслідки невиконання угоди. Кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Початок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження. Особливості притягнення до кримінальної відповідальності окремої категорії осіб, їх затримання і обрання запобіжного заходу. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх. Особливості проведення процесуальних дій та застосування заходів примусу щодо неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених. Порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру. Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності. Особливості досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Особливості досудового та судового кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру та щодо обмежено осудних осіб. Проведення психіатричної експертизи. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру. Особливості кримінального провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю. Охорона державної таємниці під час кримінального провадження. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні. Місце проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених

на території дипломатичних представництв, консульських установ, суден України. Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (із змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України* від 23 липня 1996 року, № 30. Ст.141.
2. Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»): прийняті 29 листопада 1985 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_211.
3. Захист осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги: Резолюція 46/119 Генеральної Асамблеї ООН від 18 лютого 1992 року. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_905
4. Віденська конвенція про дипломатичні зносини: прийнята 18 квітня 1961 року. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048
5. Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна: прийнята 14 вересня 1963 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_244.
6. Щодо сприяння кримінального правосуддя: Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи від 17 вересня 1987 р. № 6R (87/18). URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_339
7. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах від 15 вересня 1999 р. № R (99) 19. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_828
8. Кримінальний кодекс України: прийн. 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10. URL: № 11-12. № 13. ст.8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-1775>.
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року 5076-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 27. ст.282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
11. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 2011. – №51. – Ст. 577.
12. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017, № 7-8. ст.50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>
13. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>

14. Про регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15. № 16-17. ст.133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>

15. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 року 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>

16. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 року 2790-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 3. ст. 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>

17. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. ст.545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

18. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07 червня 2018 р. № 2447-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 24. ст.212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>

19. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. N 6. ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/20/95-%D0%B2%D1%80>

20. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 19. ст.143. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>

21. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 № 4038-XII року. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

22. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. ст.93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>

23. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Указ Президента України 10 червня 1993 року № 198/93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198/9>

24. Узагальнення судової практики про забезпечення права на захист у кримінальному провадженні: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25.09.2015. № 9.

25. Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження: Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 квітня 2013 року №223–558/0/4–13. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи. К.: Юрінком Інтер, 2013. С. 174–184.

26. Про деякі питання порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування: інформаційний лист Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 09 листопада 2012 року № 1640/0/4-12.

27. Про узагальнення судової практики щодо розгляду слідчими суддею клопотань про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії: Постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07.02.2014 року № 3.

28. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: наказ Генеральної прокуратури України від 30 червня 2020 року № 298.

29. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України № 114/1042/516/1199/936/1687/5 від 16.11.2012. URL: <http://www.minjust.gov.ua/42544>.

30. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини: наказ МВС України, МОЗ України, ГП України від 29 вересня 2017 року № 807/1193/279.

31. Про затвердження Інструкції про заходи щодо дотримання вимог законодавства при затриманні без ухвали слідчого судді, суду осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, та обранні стосовно підозрюваних запобіжного заходу - тримання під вартою під час досудового розслідування. Спільний наказ МВС України та Міністерства юстиції України № 806/3105/5 від 01.10.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1190-18>

Монографії, підручники, навчальні посібники, збірники наукових статей, тези доповідей на конференціях, круглих столах:

32. Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.) / редкол.: В.В. Черней, С.С. Чернявський, Л.Д. Удалова та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. 197 с.

33. Андрушко О.В. Теорія та практика юридичної відповідальності за правопорушення в кримінальному процесі : монографія. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2020. 480 с.

34. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 3. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 25 серпня 2022. 78 с. URL: <https://www.academia.edu/93971344/>

35. Денисенко Г.В., Кучинська О.П. Імунітет свідка у кримінальному провадженні (порівняльно-правова характеристика) : монографія. Київ : Алерта, 2021. 222 с.
36. Дрозд В. Г. Концептуальні засади правового регулювання досудового розслідування як стадії кримінального провадження : дис. д-ра юрид. наук. Харків, 2019. 495 с.
37. Затримання уповноваженою службовою особою: метод. рек. / А. А. Вознюк, О. С. Осетрова, О. Ю. Хабло та інш. / за заг. ред. С. С. Чернявського. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. 52 с.
38. Каланча І.Г. Електронне кримінальне судочинство: передумови виникнення, сучасний стан та перспективи: монографія. Харків: Право, 2019. 240 с.
39. Колеснік Г.Р. Функціональне призначення нагляду і контролю у досудовому розслідуванні: дис. канд. юрид. наук : 12.00.09; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2018. 224 с.
40. Конюшенко Я.Ю. Проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні : проблеми теорії та практики : монографія. Харків : Факт, 2020. 476 с.
41. Крет Г.Р. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи : монографія / Г.Р.Крет. Калуш : Петраш К.Т., 2020. – 452 с.
42. Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України [Текст] : матеріали круглого столу, присвяч. 40-річчю кафедри кримінального процесу (Київ, 27 жовт. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 360 с.
43. Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку [Текст] : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 трав. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 376 с.
44. Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку [Текст] : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 2 трав. 2024 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. – 306 с.
45. Кримінальний процес : навч. посіб. / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів та ін. Харків : Право, 2020. 296 с.
46. Кримінальний процес : підручник / [Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. П. Письменний та ін.] ; за заг. ред. Д. П. Письменного, Л. Д. Удалової, М. А. Погорецького, С. С. Чернявського. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 780 с.
47. Кримінальний процес : підручник / О. В. Капліна, О. Г. Шило, В. М. Трофименко та ін.; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : «Право», 2019. 584 с.
48. Кримінальний процес України: Академічний курс: у 3 т. Т.1 Загальна частина/[В.Т.Нор, Н.Р.Бабечко, М.В.Багрій та ін.]; за ред. Акад.. НАПрН України, д-ра юрид. наук, проф. В.Т.Нора, д-ра юрид. наук, проф. Н.Р.Бабечка. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 912 с.

49. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С.В. Ківалова та М.С. Цуцкірідзе. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 1104 с.

50. Кримінальний процес України: у питаннях і відповідях : навч. посіб. / авт. кол.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. Т. Г. Фоміної. Харків: ХНУВС, 2021. 300 с.

51. Кримінальний процес. Ч. 1: підручник / Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри, Р. М. Шехавцова, В. В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 532 с.

52. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : монографія. Харків : Право, 2018. 278 с.

53. Лапкін А.В. Прокурор у кримінальному провадженні: теоретичні, правові та організаційно-методичні проблеми: монографія. Харків: Право, 2020. 1304 с.

54. Михайленко В. В. Реалізація засади верховенства права у кримінальному провадженні : дис. канд. юрид. наук : 12.00.09. 2019. 281 с.

55. Організація роботи слідчо-оперативної групи: навчальний посібник / Л.Д. Удалова, Ю.В. Сухомлин, А.С. Симчук, М.Й. Кулик, В.В. Зарубей. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 504 с.

56. Савицький Д.О., Шульга О.В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні: Монографія. К. 2017. 216 с.

57. Січко С.О. Загальні положення досудового розслідування: дис. канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2021. 231 с.

58. Скрипник А.В. Використання цифрової інформації в кримінальному процесуальному доказуванні : монографія; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2022.- 408 с.

59. Столітній А.В. Електронне кримінальне провадження на досудовому розслідуванні : дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 648 с.

60. Сучасні концепції доказування і доказів у юридичному процесі країн ближнього зарубіжжя та їх вплив на формування єдиної судової практики: матеріали наук.-метод. семінару (м.Київ, 16 листоп. 2018 р.) [упоряд. М.Є.Шумило]. Харків: Право, 2020. – 150 с.

61. Фаринник В. І. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження : теорія та практика. К. : Алерта, 2017. 548с.

62. Хабло О.Ю. Обґрунтування підстав застосування запобіжних заходів: конвенційні стандарти та вітчизняна практика. Право і суспільство. 2020. № 4. С. 270-278.

63. Хабло О.Ю., Бойко О.В. Право на справедливий судовий розгляд у кримінальному судочинстві України: монографія. Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2022. 216 с.

64. L. D. Udalova, O. Yu. Khablo Ensuring state, public, and personal interests in criminal proceedings under martial law or a state of emergency. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2022. Том 12. № 4. С. 17–28.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття та завдання кримінального процесу України.
2. Джерела кримінального процесуального права України.
3. Кримінальний процесуальний закон України та межі його дії.
4. Кримінальні процесуальні функції, їх види та характеристика.
5. Поняття стадій кримінального процесу, їх система, зміст і завдання.
6. Кримінальна процесуальна форма та її значення. Уніфікація та диференціація кримінальної процесуальної форми.
7. Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини.
8. Засада мови, якою здійснюється кримінальне провадження.
9. Засада гласності у кримінальному процесі.
10. Змагальність і диспозитивність у кримінальному провадженні.
11. Недоторканність житла чи іншого володіння особи, невтручання у приватне життя, таємниця спілкування.
12. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність у кримінальному провадженні.
13. Забезпечення права на захист у кримінальному провадженні.
14. Публічність як засада кримінального провадження.
15. Розумні строки як засада кримінального провадження.
16. Суд (суддя), слідчий суддя у кримінальному провадженні.
17. Прокурор у кримінальному процесі. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням.
18. Слідчий та його процесуальне становище. Керівник органу досудового розслідування.
19. Дізнавач та його процесуальне становище. Керівник органу дізнання.
20. Підозрюваний і його процесуальне становище.
21. Захисник, його права та обов'язки у кримінальному процесі. Залучення захисника. Обов'язкова участь захисника.
22. Потерпілий і його представник, їх повноваження.
23. Свідок у кримінальному провадженні. Права та обов'язки свідка. Особи, які не можуть бути допитані як свідки.
24. Експерт і спеціаліст у кримінальному провадженні, їх права та обов'язки.
25. Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.
26. Доказування у кримінальному провадженні: поняття, значення, елементи.
27. Предмет та межі доказування у кримінальному провадженні.
28. Суб'єкти доказування у кримінальному провадженні.
29. Поняття доказів та їх класифікація.
30. Способи збирання доказів у кримінальному провадженні.
31. Оцінка доказів, її співвідношення з перевіркою доказів.
32. Підстави та порядок визнання доказів недопустимими.

33. Показання як джерело доказів, особливості їх оцінки.
34. Висновок експерта у кримінальному провадженні: поняття, структура, види. Особливості оцінки.
35. Речові докази у кримінальному провадженні: поняття, види.
36. Документи як джерело доказів.
37. Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про них.
38. Фіксування кримінального провадження.
39. Процесуальні строки та порядоч їх обчислення.
40. Процесуальні витрати та їх види.
41. Відшкодування (компенсація) шкоди. Цивільний позов у кримінальному провадженні.
42. Заходи забезпечення кримінального провадження: поняття, види, загальні правила застосування.
43. Запобіжні заходи: види, мета, підстави та загальні правила їх застосування, зміни чи скасування.
44. Домашній арешт як запобіжний захід.
45. Застава як запобіжний захід.
46. Тримання під вартою. Строки тримання під вартою та порядок їх продовження.
47. Тимчасовий доступ до речей і документів.
48. Затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину.
49. Тимчасове вилучення майна.
50. Арешт майна як захід забезпечення кримінального провадження.
51. Початок досудового розслідування.
52. Дізнання і досудове слідство, як форми досудового розслідування.
53. Загальні положення досудового розслідування.
54. Підслідність: поняття, види.
55. Строки досудового розслідування. Порядок їх продовження.
56. Розгляд клопотань під час досудового розслідування.
57. Поняття, види та система слідчих (розшукових) дій.
58. Загальні процесуальні вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій.
59. Допит: види, порядок проведення. Проведення допиту у режимі відеоконференції під час досудового розслідування.
60. Пред'явлення для впізнання: види, підстави та порядок проведення.
61. Обшук: види, підстави та порядок проведення.
62. Огляд: види, підстави та порядок проведення.
63. Слідчий експеримент.
64. Освідчування особи.
65. Проведення експертизи у кримінальному провадженні. Отримання зразків для експертизи.
66. Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії.
67. Поняття, підстави та значення повідомлення про підозру.

68. Порядок повідомлення про підозру, зміна повідомлення про підозру.
69. Зупинення та відновлення досудового розслідування.
70. Форми закінчення досудового розслідування.
71. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи: підстави та процесуальний порядок.
72. Порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності.
73. Звернення до суду з обвинувальним актом.
74. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування та прокурора під час досудового розслідування.
75. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків.
76. Спеціальне досудове розслідування.
77. Підготовче провадження у кримінальному процесі.
78. Сутність і значення стадії судового розгляду.
79. Загальні положення судового розгляду.
80. Межі судового розгляду.
81. Етапи судового розгляду та їх зміст.
82. Судове провадження з перегляду судових рішень: загальна характеристика.
83. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.
84. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.
85. Кримінальне провадження на підставі угод.
86. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.
87. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.
88. Обсяг та види міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.
89. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України.
90. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

«КРИМІНАЛІСТИКА»

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРИМІНАЛІСТИКИ

Тема 1. Загальні положення науки криміналістики

Предмет криміналістики. Розвиток наукових уявлень про предмет криміналістики. Закономірності об'єктивної дійсності, що вивчаються криміналістикою.

Функції та завдання криміналістики на сучасному етапі розвитку суспільства. Загальні, спеціальні та конкретні завдання криміналістики. Роль криміналістики у запобіганні кримінальних правопорушень.

Система криміналістики. Загальна теорія, окремі криміналістичні теорії і вчення. Мова криміналістики, її становлення і розвиток. Криміналістична техніка, тактика і методика розслідування кримінальних правопорушень.

Історія становлення та розвитку криміналістики. Криміналістичні наукові школи та видатні вчені-криміналісти України.

Криміналістика у системі інших наук і її значення в забезпеченні практичної діяльності у боротьбі із злочинністю. Використання положень філософії, логіки, психології, етики та інших суспільних наук у розвитку криміналістичної теорії, розробці засобів і методів слідчої діяльності. Співвідношення криміналістики і природничо-технічних наук. Роль криміналістики в забезпеченні застосування досягнень науково-технічного прогресу в діяльності по боротьбі зі злочинністю. Використання криміналістичних знань, засобів і методів у інших галузях людської діяльності.

Тема 2. Методологічні засади криміналістики

Поняття та зміст методології криміналістики. Теорія відображення як методологічна основа формування криміналістичних знань і розробки прийомів та засобів роботи з доказами. Специфіка слідчого пізнання. Функції методології.

Поняття методів криміналістики, їх характеристика. Діалектичний метод пізнання. Використання загальнонаукових методів у криміналістиці. Спеціальні методи криміналістики, їх формування і система. Критерії допустимості спеціальних методів криміналістики в кримінальному судочинстві.

Узагальнення слідчої, судової і експертної практики, як джерело розробки криміналістичних засобів, прийомів і методів. Співвідношення методів криміналістики та методів практичної діяльності в розслідуванні кримінальних правопорушень.

Тема 3. Криміналістична ідентифікація і діагностика

Поняття і наукові засади криміналістичної ідентифікації, її значення у слідчій, експертній і судовій діяльності. Завдання криміналістичної ідентифікації. Ознаки криміналістичної ідентифікації.

Види та форми криміналістичної ідентифікації. Ідентифікаційні ознаки і властивості, їх класифікація. Об'єкти і суб'єкти криміналістичної ідентифікації.

Стадії криміналістичної ідентифікації. Методика ідентифікаційних досліджень. Застосування математичних і кібернетичних методів у ідентифікаційних дослідженнях.

Поняття та сутність встановлення групової належності. Об'єкти групофікації. Групофікація як самостійний метод дослідження. Встановлення групової належності як стадія ідентифікації.

Поняття і сутність криміналістичної діагностики. Наукові засади криміналістичної діагностики. Діагностичні завдання та методика їх вирішення. Форми криміналістичної діагностики. Структура процесу криміналістичної діагностики. Значення криміналістичної діагностики для розслідування кримінальних правопорушень.

РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА

Тема 4. Загальні положення криміналістичної техніки

Поняття, завдання і система криміналістичної техніки. Джерела формування та розвитку криміналістичної техніки. Завдання криміналістичної техніки. Класифікація криміналістичних засобів і методів.

Суб'єкти, принципи та правові підстави застосування криміналістичної техніки. Спеціальні технічні засоби криміналістики. Класифікація засобів криміналістичної техніки. Методи криміналістичної техніки. Класифікація техніко-криміналістичних методів.

Критерії допустимості використання технічних засобів і методів роботи з доказами у кримінальному судочинстві. Доказове значення результатів застосування криміналістичної техніки.

Тема 5. Криміналістична фотографія і відеозапис

Поняття криміналістичної фотографії. Завдання криміналістичної фотографії. Система криміналістичної фотографії. Поняття судово-оперативної (фіксуєючої) фотографії. Типові об'єкти судово-оперативної фотографії. Поняття судово-експертної (дослідницької) фотографії. Типові об'єкти судово-експертної фотографії.

Прийоми судово-оперативної фотографії. Орієнтуєюча зйомка. Оглядова зйомка. Вузлова зйомка. Детальна зйомка. Методи судово-оперативної (фіксуєючої) фотографії. Панорамна фотозйомка. Впізнавальна (сигналетична) фотозйомка. Вимірювальна (масштабна) зйомка. Стереоскопічна зйомка. Макрозйомка. Телезйомка. Репродукційна фотозйомка.

Методи судово-дослідницької фотографії: мікрофотозйомка; порівняльна зйомка; контрастуюча зйомка; кольороподільна зйомка; зйомка в інфрачервоних променях; зйомка в ультрафіолетових променях; зйомка в рентгенівських променях; високошвидкісна зйомка.

Прийоми та методи криміналістичного відеозапису. Переваги відеозапису у розслідуванні кримінальних правопорушень. Використання традиційних прийомів судово-оперативної (фіксуєчої) фотографії на місці події (орієнтуючої, оглядової, вузлової і детальної) під час відеозапису. Зйомка декількома відеокамерами, зйомка прийомами обходу та зйомка різноманітними планами.

Тема 6. Криміналістичне дослідження слідів (трасологія, дактилоскопія)

Поняття трасології, її система та наукові засади. Предмет трасології. Загальне завдання трасології. Спеціальні завдання трасології.

Поняття слідів у трасології та їх класифікація. Сліди у широкому та вузькому значеннях. Механізм слідоутворення. Елементи механізму слідоутворення.

Поняття і характеристика слідів ніг і взуття. Класифікація слідів ніг і взуття. Одиночний слід та доріжка слідів. Вимірювання сліду босої ноги. Вимірювання сліду взуття. Ознаки сліду взуття. Ознаки (елементи) доріжки слідів.

Характеристика слідів знарядь злочину і інструментів. Поняття знаряддя злочину. Класифікація знарядь злочину та інструментів. Поняття слідів знарядь злочину. Класифікація слідів механічного впливу знарядь злочину. Встановлення факту впливу на пломбу.

Характеристика слідів транспортних засобів. Поняття та класифікація транспортних засобів. Поняття слідів транспортних засобів. Класифікація слідів транспортних засобів. Встановлення конкретного транспортного засобу за слідами шин. Способи фіксації слідів транспортних засобів.

Характеристика слідів рук людини. Значення слідів рук у криміналістиці. Будова шкіри на долонній поверхні рук людини. Властивості папілярних візерунків. Типи папілярних візерунків. Загальні і окремі ознаки папілярних візерунків.

Виявлення і фіксація слідів рук людини. Методи виявлення потожирових слідів рук: оптичні (візуальні), фізичні, хімічні та фізико-хімічні. Прийоми оптичного методу виявлення потожирових слідів рук: освітлення і огляд поверхні під певним кутом (під косопадаючим освітленням); огляд прозорих предметів на просвіт; застосування різних світлофільтрів; опромінення ультрафіолетовими і інфрачервоними променями. Обробка слідоносіїв дактилоскопічними порошками. Застосування фізичних проявників.

Вилучення слідів рук людини. Копіювання слідів рук. Пакування об'єктів зі слідами рук.

Тема 7. Криміналістичне дослідження матеріалів, речовин та виробів

Загальні положення криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів як галузі криміналістичної техніки. Елементи матеріальної обстановки як джерело криміналістично значущої інформації. Можливості

криміналістичного дослідження елементів матеріальної обстановки. Поняття та класифікація мікрооб'єктів. Можливості дослідження мікрооб'єктів. Основні правила роботи з мікрооб'єктами: виявлення, фіксація, вилучення, пакування. Предмет і завдання криміналістичної експертизи матеріалів, речовин та виробів. Класифікація об'єктів експертизи матеріалів, речовин та виробів. Підготовка об'єктів для проведення експертизи матеріалів, речовин та виробів.

Загальні положення криміналістичного дослідження наркотичних засобів: предмет, об'єкти, правила роботи з наркотичними засобами.

Загальні положення криміналістичного дослідження лакофарбових матеріалів, покриттів та виробів: предмет, об'єкти, правила роботи.

Загальні положення криміналістичного дослідження паливно-мастильних матеріалів: предмет, об'єкти, правила роботи.

Загальні положення криміналістичного дослідження об'єктів біологічного походження: предмет, об'єкти, правила роботи.

Тема 8. Криміналістичне дослідження зброї, вибухових пристроїв і речовин та слідів їх застосування (зброєзнавство)

Поняття, об'єкти і завдання судової балістики. Наукові основи судової балістики.

Вогнепальна зброя та бойові припаси: поняття, будова, класифікація. Конструктивні ознаки вогнепальної зброї.

Сліди застосування вогнепальної зброї та механізм їх утворення. Сліди від частин зброї на патронах, стріляних гільзах, кулях, клейтухах-контейнерах, шроті, картечі. Сліди пострілу на перешкодах.

Огляд вогнепальної зброї, бойових припасів та слідів їх застосування. Завдання огляду місця події, де при вчиненні злочину застосовувалась вогнепальна зброя. Дані що зазначаються в протоколі огляду щодо вогнепальної зброї, бойових припасів або їх елементів та слідів пострілу на перешкодах. Вилучення вогнепальної зброї, бойових припасів, їх частин та елементів, а також предметів зі слідами їх застосування.

Можливості судово-балістичної експертизи. Ідентифікаційні судово-балістичні експертизи. Неідентифікаційні судово-балістичні експертизи.

Поняття холодної зброї, її класифікація та будова. Клинка холодна зброя. Неклинкова (ударно-дробильна) холодна зброя. Комбінована холодна зброя. Метальна холодна зброя.

Особливості огляду холодної зброї та слідів її застосування. Опис холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів в протоколі слідчої (розшукової) дії. Упаковка холодної зброї.

Можливості експертизи холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів.

Тема 9. Криміналістичне дослідження документів (документознавство)

Поняття та система криміналістичного дослідження документів. Поняття документа. Класифікація документів у криміналістиці. Криміналістичне почеркознавство (криміналістичне дослідження почерку). Криміналістичне авторознавство (криміналістична ідентифікація автора тексту). Техніко-криміналістичне дослідження документів.

Система ідентифікаційних ознак почерку. Загальні ознаки почерку. Окремі ознаки почерку.

Поняття судово-почеркознавчої експертизи. Предмет, об'єкти, завдання судово-почеркознавчої експертизи. Формулювання завдань експерту.

Поняття та сутність криміналістичного авторознавства. Завдання, які вирішують авторознавчі дослідження письмової мови. Об'єкт лінгвістичного дослідження. Вимоги до якості та обсягу порівняльних зразків. Стадії експертного авторознавчого дослідження.

Поняття техніко-криміналістичного дослідження документів. Предмет, завдання та об'єкти техніко-криміналістичного дослідження документів. Види технічної експертизи документів. Експертиза реквізитів документів. Експертиза матеріалів документів.

Види підроблення документів та методи їх дослідження. Інтелектуальне підроблення документів. Матеріальне підроблення документів. Способи повного підроблення документів. Способи часткового підроблення документів.

Підготовка матеріалів для технічної експертизи документів. Правила поводження з документами-речовими доказами. Пакування матеріалів на експертне дослідження.

Тема 10. Ідентифікація особи за ознаками зовнішності (габітоскопія)

Поняття криміналістичної габітоскопії. Поняття, значення та наукові основи ідентифікації людини за ознаками зовнішності. Предмет габітоскопії. Поняття зовнішнього вигляду людини. Властивості зовнішнього вигляду людини. Види ідентифікації людини за ознаками зовнішності.

Поняття ознаки зовнішності. Криміналістична класифікація ознак зовнішності людини. Власні ознаки зовнішності: загальнофізичні, анатомічні, функціональні (динамічні). Особливі помітні ознаки (прикмети). Супутні ознаки зовнішності людини.

Використання ознак зовнішності людини у розслідуванні кримінальних правопорушень. Джерела одержання відомостей про ознаки зовнішності людини.

Опис зовнішності людини за методом «словесного портрета». Поняття словесного портрета. Основні правила опису ознак зовнішності за методом словесного портрета.

Можливості фотопортретної експертизи. Об'єкти фотопортретної експертизи. Види фотопортретної експертизи.

Тема 11. Криміналістичне дослідження звукових слідів (фоноскопія)

Можливості і завдання використання засобів та методів акустики у практиці боротьби зі злочинністю. Наукові засади криміналістичного дослідження звукових слідів. Завдання, об'єкти та суб'єкти фоноскопичного дослідження. Суб'єкт фоноскопичних досліджень.

Ідентифікація особи за голосом (фоноскопична експертиза): сутність, коло питань, що вирішуються (включаючи діагностичні), особливості підготовки матеріалів для призначення експертизи. Етапи і методи фоноскопичного дослідження. Аудитивний аналіз голосу і мовлення. Лінгвістичний аналіз мовлення. Інструментальний акустичний аналіз фонограм.

Експертиза засобів і матеріалів звуко-відеозапису: сутність, характеристика ідентифікаційних і діагностичних питань, що вирішуються нею, підготовка матеріалів для проведення.

Оцінка результатів криміналістичного дослідження звукових слідів та їх використання у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Тема 12. Криміналістичне дослідження слідів запаху (одорологія)

Поняття і наукові засади криміналістичної одорології. Завдання і можливості використання запахових слідів людини у розслідуванні кримінальних правопорушень. Поняття, властивості та класифікація слідів запаху.

Використання одорологічної інформації під час розслідування кримінальних правопорушень. Значення запахових слідів для розслідування кримінальних правопорушень. Засоби та методи консервації запаху людини. Застосування службово-розшукових собак для розшуку і встановлення підозрюваних.

Перспективи розвитку судової одорології. Проблеми одорологічної експертизи.

Тема 13. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування кримінальних правопорушень (криміналістична реєстрація)

Криміналістична реєстрація: поняття, джерела, форми накопичення інформації та види криміналістичних обліків. Поняття інформаційно-довідкового забезпечення розслідування кримінальних правопорушень. Поняття криміналістичних обліків. Джерела формування криміналістичних обліків. Форми концентрації інформації у криміналістичних обліках. Види криміналістичних обліків.

Особливості функціонування криміналістичних обліків. Рівні криміналістичних обліків експертної служби. Призначення оперативно-пошукових колекцій. Формування оперативно-пошукових колекцій. Призначення інформаційно-довідкових колекцій. Формування інформаційно-довідкових колекцій.

Допоміжні інформаційні системи, що використовуються правоохоронними органами.

РОЗДІЛ 3. КРИМІНАЛІСТИЧНА ТАКТИКА

Тема 14. Загальні положення криміналістичної тактики

Предмет, завдання, джерела та засоби криміналістичної тактики. Структура криміналістичної тактики. Роль криміналістичної тактики в розслідуванні і попередженні кримінальних правопорушень.

Тактика слідчих (розшукових) дій. Поняття та класифікація слідчих (розшукових) дій. Стадії слідчих (розшукових) дій.

Поняття та сутність тактичних прийомів, тактичних комбінацій, тактичних операцій. Вимоги до тактичних прийомів. Джерела тактичних прийомів. Класифікація тактичних прийомів. Основні види тактичних комбінацій.

Поняття та зміст слідчої ситуації, тактичного рішення слідчого, тактичного ризику. Чинники, що впливають на формування слідчої ситуації. Класифікація слідчих ситуацій. Процес прийняття тактичного рішення. Умови, що визначають прийняття і реалізацію тактичних рішень.

Тема 15. Криміналістична версія. Організація та планування розслідування

Поняття, значення і сутність криміналістичної версії, класифікація криміналістичних версій. Вимоги до криміналістичної версії.

Стадії, методи побудови та перевірки версій. Отримання вихідної інформації. Формування версій. Перевірка криміналістичних версій.

Зміст організації розслідування, його принципи та рівні реалізації. Завдання організації розслідування кримінальних правопорушень.

Зміст планування розслідування, вимоги до різних видів планів. Завдання планування розслідування. Принципи планування розслідування. Рівні планування розслідування. Допоміжні документи, які полегшують планування і облік проведеної роботи.

Тема 16. Тактика огляду

Поняття, завдання та принципи огляду.

Види огляду, їх характеристика. Огляд місця події. Огляд місцевості, приміщення, речей і документів. Огляд житла чи іншого володіння особи. Огляд трупа. Огляд тіла живої людини (освідування особи). Огляд інших об'єктів, що визначаються у криміналістичних джерелах.

Загальні засади проведення огляду. Фактична підстава проведення огляду. Правова підстава проведення огляду. Проведення огляду у нічний час.

Огляд місця події. Етапи, стадії та методи огляду місця події. Підготовчий етап огляду місця події. Робочий етап огляду місця події. Заключний етап огляду місця події.

Фіксація ходу і результатів огляду. Тактичні правила складання описової частини протоколу огляду. Додатки до протоколу огляду.

Особливості огляду трупа. Участь судового медика при огляді трупа. Значення і використання даних огляду трупа для встановлення особи загиблого та з'ясування інших обставин розслідуваної справи. Ексгумація трупа.

Мета і правила огляду речей та документів. Особливості проведення огляду документів. Правила вилучення документів під час огляду.

Питання, що вирішуються при огляді приміщень і ділянок місцевості.

Поняття та сутність освідкування. Мета і правила освідкування. Умови допустимості проведення освідкування.

Тема 17. Тактика обшуку

Поняття, завдання, види обшуку. Мета проведення обшуку. Правові та фактичні підстави проведення обшуку.

Підготовка до проведення обшуку. План проведення обшуку. Об'єкти пошуку. Об'єкти обшуку. Час проведення обшуку. Учасники обшуку. Технічні засоби пошуку.

Етапи та тактичні особливості проведення обшуку. Попередній етап. Оглядовий етап. Детальний етап. Тактичні прийоми обшуку. Психологічні та етичні засади проведення обшуку.

Особливості тактики обшуку в приміщенні і на місцевості. Види тайників і прийоми їх виявлення. Особистий обшук.

Фіксація результатів обшуку. Застосування фотозйомки та відеозапису під час обшуку.

Тема 18. Тактика допиту

Поняття, сутність, значення, види та принципи допиту. Предмет допиту. Первинний і додатковий допит. Активність і наступальність допиту. Поняття і межі допустимості психологічного впливу на допитуваного. Етика допиту.

Поняття, сутність та завдання одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.

Підготовка до допиту. Збирання вихідних даних. Тактичне забезпечення допиту. Вибір часу і місця допиту. Визначення способу виклику на допит. Технічне забезпечення допиту. План допиту.

Загальні положення тактики допиту. Стадії робочого етапу допиту. Встановлення психологічного контакту. Прийоми встановлення психологічного контакту з допитуваним. Вільна розповідь. Постановка запитань. Ознайомлення допитуваного з протоколом і записом показань. Вибір тактики допиту.

Фіксація ходу та результатів допиту. Протокол допиту. Фіксація допиту за допомогою технічних засобів.

Тема 19. Тактика пред'явлення для впізнання

Поняття, мета, сутність та види пред'явлення для впізнання. Впізнання об'єкта в умовах безпосереднього візуального та аудіоспостереження. Впізнання особи в умовах поза візуального та аудіоспостереження. Впізнання особи за фотознімками, матеріалами відеозапису. Проведення впізнання у

режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення. Впізнання об'єкта за зовнішніми ознаками. Впізнання особи за голосом. Впізнання особи за ходом.

Підстави та умови пред'явлення для впізнання.

Підготовка до пред'явлення для впізнання. Попередній допит суб'єкта впізнання. Підбір об'єктів, серед яких необхідно провести впізнання. Визначення місця і умов пред'явлення для впізнання. Визначення кола та процесуального статусу учасників пред'явлення для впізнання. Науково-технічні засоби, що використовуються під час проведення впізнання.

Особливості організації робочого етапу окремих видів пред'явлення для впізнання. Впізнання особи. Пред'явлення трупа для впізнання. Пред'явлення речей для впізнання.

Фіксація ходу та результатів пред'явлення для впізнання. Додатки до протоколу впізнання.

Тема 20. Тактика слідчого експерименту

Поняття, зміст та мета слідчого експерименту. Умови проведення слідчого експерименту. Учасники слідчого експерименту. Повторний експеримент. Додатковий експеримент.

Підготовка до слідчого експерименту. Визначення мети, виду і конкретних завдань слідчого експерименту. Повторний допит особи, показання якої будуть перевірятися. Визначення змісту та умов проведення експерименту. Забезпечення кримінальної процесуальної можливості проведення слідчого експерименту. Визначення кола осіб учасників експерименту. Визначення та підготовка необхідних техніко-криміналістичних та спеціальних засобів, транспорту для проведення слідчого експерименту.

Види слідчого експерименту та загальні тактичні положення його проведення.

Фіксація ходу і результатів слідчого експерименту. Фіксація слідчого експерименту за допомогою фотозйомки, відеозйомки, звукозапису.

Тема 21. Тактика використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві

Поняття судової експертизи. Підготовка до проведення експертизи. Визначення виду, мети і об'єму дослідження. Формулювання експертного завдання. Особливості призначення додаткової, повторної, комісійної і комплексної експертиз. Вибір експерта (експертного закладу). Особливості проведення експертизи поза експертним закладом. Оцінка висновку експерта та використання отриманих даних у розкритті, і запобіганні кримінальних правопорушень.

Поняття та види зразків для порівняльного дослідження. Умови вилучення зразків та зберігання. Критерії їх допустимості. Примусове отримання зразків. Процесуальне оформлення вилучення зразків. Особливості вилучення зразків.

РОЗДІЛ 4. КРИМІНАЛІСТИЧНА МЕТОДИКА

Тема 22. Загальні положення криміналістичної методики

Поняття та сутність криміналістичної методики. Криміналістична методика як розділ науки. Принципи криміналістичної методики. Джерела формування й розвитку криміналістичної методики.

Класифікація та структура окремих методик розслідування кримінальних правопорушень. Етапи розслідування та їх характеристика.

Поняття та зміст криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень. Практична значущість криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень. Виявлення кореляційних зв'язків елементів криміналістичної характеристики певного виду кримінальних правопорушень як умова її інформаційного і методичного значення для розслідування кримінальних правопорушень.

Тема 23. Розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи

Криміналістична характеристика вбивств та заподіяння тілесних ушкоджень. Спосіб учинення. Спосіб приховування. Час та місце вчинення. Типова «слідова картина». Особа злочинця. Особа потерпілого.

Початковий етап розслідування вбивств та заподіяння тілесних ушкоджень. Завдання розслідування. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування. Система першочергових слідчих (розшукових) дій та інших заходів. Типові версії під час розслідування вбивств та заподіяння тілесних ушкоджень.

Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування вбивств та заподіяння тілесних ушкоджень. Огляд місця події і трупа. Допит свідків та потерпілих. Допит підозрюваних. Призначення судових експертиз.

Тема 24. Розслідування кримінальних правопорушень проти власності

Криміналістична характеристика крадіжок, грабежів та розбоїв. Спосіб учинення. Типова «слідова картина». Особа злочинця. Особа потерпілого. Типовий час учинення.

Початковий етап розслідування крадіжок, грабежів та розбоїв. Завдання розслідування. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування. Система першочергових слідчих (розшукових) дій та інших заходів. Типові версії під час розслідування крадіжок, грабежів та розбоїв.

Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування крадіжок, грабежів та розбоїв. Огляд місця події. Допит потерпілих. Допит підозрюваних. Призначення судових експертиз.

Тема 25. Розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи

Криміналістична характеристика зґвалтувань. Спосіб учинення зґвалтування. Місце вчинення зґвалтування. Типова «слідова картина». Особа злочинця. Особа потерпілого.

Початковий етап розслідування зґвалтувань. Завдання розслідування. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування. Система першочергових слідчих (розшукових) дій та інших заходів. Типові версії під час розслідування зґвалтування.

Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування зґвалтувань. Огляд місця події. Допит потерпілих. Допит підозрюваних. Призначення судових експертиз.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти та їх коментарі

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11.05.1994 р., Протоколом № 14 від 13.05.2004 р.). *Верховна Рада України.* URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
5. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80>.
6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/stru>.
7. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
8. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Затверджена наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575. *Верховна Рада України.* URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.
9. Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків Експертної служби МВС України: Затверджена наказом МВС України від 10.09.2009 р. № 390. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09>.
10. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 12.12.2011 р. № 3505/5. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>.
11. Інструкція про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Затверджена наказом МВС України від 19.08.2019 р. № 691. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19>.
12. Інструкція про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання

інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: Затверджена наказом МВС України від 06.09.2017 р. № 754. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17>.

13. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: Затверджена наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1339. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/1378204>.

14. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

15. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>.

16. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Затверджене наказом МВС України від 03.11.2015 р. № 1343. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.

17. Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України»: Затверджене наказом МВС України від 03.08.2017 р. № 676. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17>.

18. Положення про органи досудового розслідування Національної поліції України: Затверджене наказом МВС України від 06.07.2017 р. № 570. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>.

19. Порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини: Затверджений спільним наказом МВС, МОЗ та Генеральної прокуратури від 29.09.2017 р. № 807/1193/279. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1299-17>.

20. Порядок спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами: Затверджений наказом МВС України від 24.07.2017 р. № 621. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17>.

21. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини / Ю.Г. Севрук, А.В. Столітній, О.В. Сапін О.В. 2-ге вид. перероб. і допов. Київ: Право, 2019. 952 с.

22. Кримінальний процесуальний кодекс України: постатейна систематизація окремих правових позицій Верховного Суду / І.В. Гловюк, Д.В. Пономаренко, М.І. Пашковський. Київ: Фенікс, 2019. 960 с.

23. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко та ін. / за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

Основна

1. Textbook of criminalistics / Hendryk Malevski, Valery Shepitko. Kharkiv: Apostille Publishing House, 2016. 488 p.

2. The basics of criminalistic: educational manual / Antoshchuk A., Myrovskaya A., Sakovskyi A. and others. Kyiv: FOP Maslakov, 2018. 82 p.

3. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Том 20: криміналістика, судова експертиза, юридична психологія; редкол. В.Ю. Шепітько (голова) та ін. Харків: Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. 952 с.

4. Коваль Д. О., Авраменко Р. А. Воєнні злочини. Особливості розслідування міжнародних злочинів, скоєних в контексті збройного конфлікту на Донбасі. Київ : ГО Truth Hounds ; Одеса : Фенікс, 2019. 36 с.

5. Копча В. В., Копча Н. В. Криміналістична техніка, тактика і методика : навч. посіб. Одеса : Гельветика, 2022. 286 с.

6. Криміналістика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / К.О. Чаплинський, О.В. Лускатов, І.В. Пиріг та ін. 2-е вид, перероб. і допов. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.

7. Криміналістика : підручник / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.; за заг. ред. В. В. Пясковського; 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Філія вид-ва «Право», 2020. 752 с.

8. Криміналістика: підручник / Р.І. Благута, О.І. Гарасимів, О.М. Дуфенюк та ін. / за заг. ред. Є.В. Пряхіна. 3-тє вид, переробл. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 948 с.

9. Криміналістика: підручник / Ю.П. Аленін, Л.І. Аркуша, О.О. Подобний, В.В. Тіщенко та ін. / за ред. В.В. Тіщенка. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 556 с.

10. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1 / Ю.В. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін. / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.

11. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 2 / Ю.В. Шепітько, В.А. Журавель, В.О. Коновалова та ін. / за ред. В.Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 328 с.

12. Правова система України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської, М. М. Хоменка. Одеса : Гельветика, 2022. 540 с.

Додаткова

До розділу 1 «Теоретичні основи криміналістики»

1. Даньшин М. В. Криміналістика ХХІ століття : місце у системі наукового знання : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 480 с.
2. Іщенко А. В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень : монографія / за ред. І. П. Красюка. Київ : НАВСУ, 2003. 359 с.
3. Клименко Н. И. Криминалистика как наука : монография. Киев : Правник, 1997. 82 с.
4. Когутич І. І. Криміналістичні знання, їх сутність і потреба розширення меж використання : монографія. Львів : Тріада Плюс, 2008. 420 с.
5. Когутич І. І., Нор В. Т. Використання криміналістичних знань у судовому розгляді кримінальних справ : наук.-практ. посіб. Львів, Київ : Тріада плюс, Алерта, 2011. 426 с.
6. Котюк І. І. Теоретичні аспекти криміналістичної ідентифікації : монографія. Київ : Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2004. 208 с.
7. Полянська Г. С. Криміналістична діагностика у розкритті та розслідуванні злочинів : монографія. Кривий Ріг, 2015. 197 с.
8. Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування злочинів : монографія / А. В. Іщенко, І. П. Красюк, В. В. Матвієнко. Київ : НАВСУ, 2002. 212 с.
9. Столітній шлях судової експертизи в Україні (1918–2018 рр.) : монографія / О. М. Ключев, О. П. Угровецький, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. ; за ред. О. М. Ключева. Харків : Золоті сторінки, 2018. 336 с.
10. Стратонов В. М. Криміналістична теорія пізнавальної діяльності : монографія. Херсон : Вид-во Херсон. держ. ун-ту, 2009. 440 с.
11. Тищенко В. В., Барцицька А. А. Теоретичні засади формування технологічного підходу в криміналістиці : монографія. Одеса : Фенікс, 2012. 198 с.
12. Шепітько В. Ю. Вступ до навчального курсу «Криміналістика». Київ : Ін Юре, 2016. 192 с.
13. Юсупов В. В. Криміналістика в Україні у ХХ–ХХІ століттях : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 556 с.

До розділу 2 «Криміналістична техніка»

1. Балістика : криміналістичне вогнестрільне зброезнавство : підручник / П. Д. Біленчук, А. В. Кофанов, В. Ф. Сулява ; за ред. проф. П. Д. Біленчука. Київ : Міжнародна агенція «BeeZone», 2003. 384 с.
2. Басай В. Д., Кириченко О. А. Основи одорології : монографія. Івано-Франківськ : Сімик, 2002. 580 с.
3. Бідняк Г. С. Теорія і практика використання спеціальних знань при розслідуванні шахрайств : монографія. Дніпро : ДДУВС, 2019. 152 с.

4. Бібліографічний показник літератури з судової експертизи / наук. ред. О. Г. Рувін, Т. Д. Голікова, В. В. Федчишина ; уклад. О. В. Юдіна. Київ : КНДІСЕ, 2013. 260 с.
5. Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях : метод. рек. / М. В. Гребенюк, В. Д. Гавловський, М. В. Гуцалюк, В. Г. Хахановський та ін. Київ, 2017. 76 с.
6. Використання можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у боротьбі зі злочинами : навч. посіб. / В. А. Некрасов, В. Б. Смелік, С. Є. Житняк. Київ : КНТ, Вид. дім «Скіф», 2008. 168 с.
7. Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях : метод. рек. / [М. В. Гуцалюк, В. Д. Гавловський, В. Г. Хахановський та ін.] ; за заг. ред. О. В. Корнейка. Вид. 2-ге, доповн. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020.
8. Воробей О. В., Кофанов А. В. Техніко-криміналістичне дослідження документів : навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2011. 312 с.
9. Глосарій балістичних, вибухотехнічних та тактико-технічних термінів (з метою використання при виявленні, фіксації та вилученні криміналістично значимої інформації в умовах антитерористичної операції) : спеціалізований словник / С. В. Албул, Д. С. Афонін. Одеса : ОДУВС, 2017. 83 с.
10. Давидова О. О. Криміналістичні дослідження матеріалів, речовин та виробів : курс лекцій. Київ : КНТ, 2008. 340 с.
11. Дії поліції під час виявлення фактів незаконного поводження з небезпечними матеріалами : метод. рек. / [І. М. Максимчук, О. М. Сура, А. А. Саковський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 81 с.
12. Експертизи у судочинстві України : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори ; наук. ред. В. А. Колесник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 504 с.
13. Запахові сліди та їх властивості : метод. рекомендації / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, П. Д. Біленчук. Київ, 2010. 52 с.
14. Ідентифікація людини за ознаками зовнішності : наук.-практ. посіб. / В. Ю. Шепітько та ін. Харків : Гриф, 2003. 112 с.
15. Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення органів кримінальної юстиції : монографія / В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, Г. К. Авдєєва та ін. ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька, В. А. Журавля. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2017. 260 с.
16. Калюга К. В. Окрема криміналістична теорія про зовнішні ознаки та властивості особи злочинця : монографія. Запоріжжя : КСК-Льянс, 2017. 296 с.
17. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології : монографія. Тернопіль : Вид-во «Крок», 2018. 262 с.
18. Кобзар С. І. Криміналістичне дослідження слідів рук людини (праксіологічний аспект) : монографія / С. І. Кобзар, М. Я. Сегай. Луганськ : РВВ Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2006. 208 с.

19. Кофанов А. В., Кобилянський О. Л. Теорія і практика криміналістичного дослідження холодної зброї : методичні рекомендації. Київ : УкрДГРІ, 2013. 56 с.
20. Криміналістична техніка. Книга друга : навч. посіб. / А. В. Кофанов, В. В. Арешонков, П. Д. Біленчук, О. Г. Волошин та ін. Київ, 2009. 416 с.
21. Криміналістична техніка : Книга друга (частина II) : навч. посіб. / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, С. В. Хільченко, Т. В. Михальчук та ін. Київ : КИЙ, 2011. 352 с.
22. Криміналістична фотографія : навч. посіб. / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський. Київ, 2006. 389 с.
23. Криміналістичне дослідження вибухових речовин : метод. рекомендації / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, О. О. Давидова. Київ : КИЙ, 2011. 48 с.
24. Кримінальна реєстрація та криміналістичні обліки : курс лекцій / А. В. Кофанов, С. І. Мендус, Є. Ю. Свобода, В. В. Індюкова. Київ, 2011. 146 с.
25. Мотлях О. І. Поліграф : наукова природа походження, нормативно-правове регулювання та допустимі межі застосування : монографія. Київ : Освіта України, 2012. 394 с.
26. Мотлях О. І., Усіков І. П. Практика призначення та проведення судових психофізіологічних експертиз й експертних досліджень із використанням комп'ютерного поліграфа (методичні та практичні рекомендації) : посіб. Київ : Освіта України, 2015. 210 с.
27. Нарізна мисливська та багатоцільова вогнепальна зброя, виготовлена на базі автомата Калашникова : судово-балістичний довідник / О. С. Соколов, О. В. Грищенко. Київ, 2017. 137 с.
28. Одорологія у криміналістиці : метод. рекомендації / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, П. Д. Біленчук. Київ, 2010. 52 с.
29. Основи судової експертизи : навчальний посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.
30. Особливості використання обліків та автоматизованих інформаційних систем при розслідуванні кримінальних правопорушень : метод. рекомендації / В. Г. Хахановський, Д. В. Дабіжа, В. В. Пясковський. Київ: 2017. 37 с.
31. Особливості криміналістичного дослідження рукописів, виконаних у незвичних умовах : метод. рекомендації / Л. М. Белова, І. В. Білоус, О. В. Шведова. Київ, 2017. 43 с.
32. Отрошенко В. А., Теслюк О. С. Експертиза відео-, звукозапису. Види досліджень. Особливості призначень : інформаційний лист. Київ : ДНДЕКЦ МВС; Херсонський НДЕКЦ МВС, 2018. 7 с.
33. Патик Л. Л. Техніко-криміналістичне дослідження підробного паспорта громадянина України : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : ЦУЛ, 2013. 140 с.

34. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2015. 432 с.
35. Поняття й система методів техніко-криміналістичного дослідження документів : навч. посіб. / А. В. Іщенко, М. Ю. Будзієвський, І. П. Красюк. Київ, 2011. 97 с.
36. Психолого-криміналістичний портрет невстановленого злочинця / С. О. Шевцов, А. І. Тимошенко, С. М. Лозова. Харків, 2011. 84 с.
37. Психофізіологічні дослідження з використанням поліграфа в практиці розслідування злочинів : метод. рекомендації / О. І. Мотлях, В. Л. Костюк, Д. В. Куценко. Київ : Освіта України, 2016. 73 с.
38. Свобода Є. Ю. Судове почеркознавство : запитання та відповіді : навчальний посіб. Київ : УкрДГРІ, 2014. 192 с.
39. Система забезпечення судово-експертної діяльності в державах – членах НАТО : наук.-практ. огляд / С. О. Любченко, Ю. Ю. Нізовцев, О. А. Парфило; за заг. ред. О. А. Парфила. Київ: АртЕк, 2015. 56 с.
40. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження : теорія та практика : монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.
41. Стлітній А. В. Електронне кримінальне провадження : передумови виникнення, сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2016. 724 с.
42. Судова балістика : практичні аспекти : навч. посіб. / В. В. Арешонков, А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський ; за ред. П. Д. Біленчука. Київ : УкрДГРІ, 2016. 408 с.
43. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ : Вид-во Ліра-К, 2019. 424 с.
44. Судово-балістичні дослідження : курс лекцій / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, В. В. Арешонков ; за ред. П. Д. Біленчука. Київ : УкрДГРІ, 2015. 278 с.
45. Хахановський В. Г. Проблеми теорії і практики криміналістичної інформатики : монографія. Київ : Вид.Дім «Аванпост-Прим», 2010. 382 с.
46. Шевченко О. В. Використання спеціальних товарознавчих знань у кримінальному провадженні : монографія / під заг. ред. О. О. Садченко. Київ : Талком, 2018. 245 с.

До розділу 3 «Криміналістична тактика»

1. Алексейчук В. І. Огляд місця події : тактика і психологія. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2011. 164 с.
2. Бахін В. П., Волобуєва О. О. Взаємодія слідчого з фахівцями під час огляду місця події (збір інформації про особу, що скоїла злочин) : науково-практичні рекомендації. Донецьк : ДЮІ, 2005. 72 с.
3. Ващук О. П. Невербальна інформація у кримінальному провадженні : теоретико-методологічні основи : монографія. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 430 с.

4. Галаган В. І., Козак О. В. Процесуальний порядок і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні України : монографія. Краматорськ : ТОВ «Каштан», 2015. 223 с.
5. Головка М. Б., Осипенко І. П. Обшук (юридико-психологічні аспекти організації та проведення) : навч.-метод. посіб. Чернігів : Чернігівський нац. технолог. ун-т, 2015. 126 с.
6. Даніель А. В. Використання можливостей електронних засобів масової інформації у розслідуванні кримінальних правопорушень. Київ : «Право». 2019. 192 с.
7. Докази та доказування у кримінальному провадженні : навч. посіб. / [Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк та ін.]. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 272 с.
8. Домашенко О. М. Тактичні помилки у слідчій діяльності : монографія. Харків : Вид. агенція «Апостиль», 2019. 168 с.
9. Досудове розслідування кримінальних проступків: метод. рек. / С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 160 с.
10. Криміналістична тактика : навч. посіб. / за ред. М. А. Погорецького, Д. Б. Сергєєвої. Київ : Алерта, 2016. 244 с.
11. Кузьмічов В. С., Чорноус Ю. М. Слідча діяльність : характеристика та напрями удосконалення : монографія. Київ : ЗАТ «Нічлава», 2005. 447 с.
12. Настільна книга слідчого / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. ; 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : «Ін Юре», 2011. 736 с.
13. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні : навчально-практичний посіб. / С. С. Кудінов, Р. М. Шеховцов, О. М. Дроздов, С. О. Гриненко ; 2-е видання, розшир. й доповнене. Харків : «Оберіг», 2015. 344 с.
14. Обшук і виїмка (тайники та способи їх виявлення) : навч.-метод. посіб. / І. П. Осипенко, О. О. Адам'юк, Н. М. Сенченко. Чернігів : Черніг. держ. ін-т права, соц. технологій та праці, 2011. 132 с.
15. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів : наук.-практ. посіб. / В. П. Бахін, В. К. Весельський, Н. І. Клименко та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 215 с.
16. Огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією, у кримінальному провадженні України : навч. посіб. / В. І. Галаган, М. Й. Кулик, Н. С. Моргун, Ю. В. Терещенко. Київ, 2018. 112 с.
17. Організація і тактика одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб : навч. посіб. / С. С. Чернявський, О. О. Алексєєв, І. А. Жалдак та ін. Київ : НАВС, 2016. 66 с.
18. Особливості фіксації ходу та результатів проведення слідчих (розшукових) дій : метод. рекомендації / О. А. Осауленко, О. В. Александренко, Н. С. Моргун та ін. Київ : НАВС, 2015. 136 с.

19. Пам'ятка слідчому щодо проведення огляду трупа на місці події / Я. В. Фурман, Л. Т. Котляренко. Київ, 2017. 46 с.
20. Пономаренко Д. В. Тактичні питання захисту в кримінальному провадженні. Книга перша : практичний посіб. вид. 2-ге, доп. і переробл. Київ : Фенікс. 2018. 158 с.
21. Пошук та знешкодження саморобних вибухових пристроїв : метод. рекомендації / В. В. Юсупов, Ю. П. Приходько, Я. В. Фурман, К. Ю. Бобрик. Київ, 2017. 33 с.
22. Процесуальний порядок та тактичні особливості здійснення слідчих (розшукових) дій : наук.-метод. рекомендації / В. В. Кікінчук, К. Л. Бугайчук, В. О. Малярова, Т. П. Матюшкова. Харків : ХНУВС. 2018. 101 с.
23. Процесуальні документи досудового розслідування (слідчого, адвоката, судді) / М. А. Погорецький, О. П. Кучинська ; 2-ге вид. Київ : Алерта, 2018. 274 с.
24. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : навч. наоч. посіб. у схемах і таблицях / О. А. Осауленко, А. В. Самодін, Г. М. Степанова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 140 с.
25. Тактика слідчого огляду комп'ютерних систем та їх елементів : наук.-практ. посіб. / В. О. Одерій, С. О. Корона, С. В. Самойлов. Донецьк, 2010. 87 с.
26. Теслюк І. О. Тактичні засади застосування криміналістичного прогнозування у досудовому розслідуванні (на прикладі органів Національної поліції України) : монографія. Одеса : ОДУВС, 2017. 217 с.
27. Удалова Л. Д. Теорія та практика отримання вербальної інформації у кримінальному процесі України : монографія. Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2005. 324 с.
28. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 128 с.
29. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій : навчальний посіб. / Є. Ю. Свобода, А. В. Кофанов, А. В. Самодін та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 432 с.
30. Чаплинський К. О. Тактика пред'явлення для впізнання при розслідуванні злочинів проти життя, здоров'я, волі та статевої недоторканності особи : навч.-практ. посіб. Дніпропетровськ : Свідлер, 2007. 92 с.
31. Черниченко І. В. Застосування відеоконференції у кримінальному провадженні України : теорія і практика : монографія / за ред. О. П. Кучинської. Київ : Алерта, 2015. 272 с.
32. Шевцов С. О. Можливості використання спеціальних знань при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод. Харків : СПД-ФО Чальцев О.В., 2005. 308 с.
33. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика : системно-структурний аналіз : монографія. Харків : Харків юридичний, 2007. 431 с.

До розділу 4 «Криміналістична методика»

1. Весельський В. К., Зав'ялов С. М., Пясковський В. В. Сучасні можливості використання даних про спосіб вчинення злочину в боротьбі зі злочинністю : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : КНТ, 2009. 160 с.
2. Використання спеціальних знань під час розслідування несанкціонованого втручання в роботу ЕОМ (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку : метод. рекомендації / О. С. Тарасенко, С. С. Охріменко, О. М. Стрільців. Київ, 2018. 73 с.
3. Виявлення та припинення діяльності організованих злочинних груп у сфері економіки : метод. рекомендації / Д. Й. Никифорчук, С. І. Ніколаюк, Р. П. Томма та ін. Київ, 2018. 68 с.
4. Виявлення, документування та розслідування злочинів, передбачених ст. 315 КК України, вчинених з використанням мережі Інтернет : навч.-практ. посіб. / за ред. В. М. Комарницького, В. О. Криволапчука, Б. І. Бараненка. Сєвєродонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2017. 509 с.
5. Галаган В. І., Яковенко М. О. Особливості методики розслідування нерозкритих грабежів та розбоїв минулих років : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2013. 255 с.
6. Горбачевський В. Я., Сервецький І. В. Вбивство : огляд місця події : монографія / за ред. Я. Ю. Кондратьєва. Київ : НАВСУ, 2003. 175 с.
7. Дії працівників патрульної поліції при виявленні правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків : метод. рекомендації / О. М. Стрільців, А. В. Окушко, О. О. Вакулик та ін. Київ : НАВС, ФОП Кандиба Т. П., 2018. 46 с.
8. Дії учасників слідчо-оперативної групи на місці події, пов'язаної з вибухом : метод. рекомендації / Я. В. Фурман, Ю. П. Приходько, М. В. Нечеснюк та ін. Київ, 2018. 44 с.
9. Досвід країн Європейського Союзу щодо виявлення та розслідування відмивання злочинних доходів із використанням цифрової валюти (криптовалюти) : метод. рекомендації / С. С. Чернявський, В. В. Тацієнко, А. П. Запотоцький, Ю. М. Лагодзінська. Київ, 2017. 84 с.
10. ДТП : огляд, документування, аналіз : практ. poradnik / С. О. Шевцов, В. І. Дячук. Київ, 2013. 264 с.
11. Єфімов М. М. Організація і тактика розслідування хуліганства : навч.-практ. посіб. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 125 с.
12. Журавель В. А. Криміналістичні методики : сучасні наукові концепції : монографія. Харків : Апостиль, 2012. 302 с.
13. Запотоцький А. П. Основи методики розслідування злочинів у сфері будівництва : монографія. Київ: НАВС, 2018. 320 с.
14. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : тактика проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій : метод. рекомендації / С. В. Албул, С. В. Андрусенко. Одеса : ОДУВС, 2018. 100 с.

15. Калюга К. В. Мистецтво здобувати та використовувати інформацію щодо особи злочинця. Київ : Право. 2019. 256 с.
16. Керівництво з розслідування злочинів : наук.-практ. посіб. / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Одиссей, 2009. 960 с.
17. Коваленко А. В. Розслідування посягань на життя та здоров'я журналістів : монографія. Сєверодонецьк, 2018. 267 с.
18. Костенко М. В. Вбивства на замовлення : криміналістична характеристика. Харків : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. 160 с.
19. Криміналістика в протидії незаконному використанню вибухових пристроїв, вогнепальної зброї та обігу наркотиків / В. А. Колесник, І. В. Гора. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 400 с.
20. Криміналістичне забезпечення виявлення та розслідування злочинів : монографія / за ред. В. В. Тіщенко. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2018. 430 с.
21. Криміналістичне забезпечення розкриття і розслідування злочинів : курс лекцій / В. К. Весельський, А. В. Іщенко, В. С. Кузьмічов та ін. Київ, 2011. 177 с.
22. Криміналістичні засоби та методи розкриття та розслідування кримінальних правопорушень : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. С. Шаптала, Д. В. Талалай. Одеса, 2015. 302 с.
23. Кузьмічов В. С. Криміналістичний аналіз розслідування злочинів : монографія. Київ : Правник, 2000. 450 с.
24. Методика розслідування квартирних крадіжок : навч.-метод. посіб. / В. С. Бондар, С. В. Головкін, О. А. Єршов та ін. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2011. 399 с.
25. Методика розслідування окремих кримінальних правопорушень (у схемах і таблицях) : навч. посіб. / Г. П. Власова, Г. О. Ганова, В. М. Гусаров та ін. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2015. 146 с.
26. Методичні рекомендації з виявлення, документування та розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми / О. О. Крюков, О. М. Стрільців, І. А. Ботнаренко та ін. Київ : Фенікс, 2017. 159 с.
27. Наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори : словник-довідник для працівників правоохоронних органів / В. Ю. Шепітько, А. М. Полях, Н. М. Макаренко, Г. П. Петюнін. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2016. 402 с.
28. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Розслідування насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, вчиненого щодо малолітньої особи : навч. посіб. / за заг. ред. Ю. М. Чорноус. Вінниця : ТОВ «Твори», 2018. 292 с.
29. Організація і тактика розслідування вбивств через необережність : монографія / А. В. Іваниця, М. М. Єфімов. Дніпро : Ліра ЛТД, 2017. 148 с.
30. Організація початкового етапу досудового розслідування кримінальних правопорушень : збірник матеріалів практики / О. З. Гладун, В. П. Стадник, О. В. Яковлев, С. В. Янчишин. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2018. 68 с.

31. Організація розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. / А. Ф. Волобуєв та ін. ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 567 с.
32. Особливості розслідування кримінальних правопорушень, учинених неповнолітніми або за їх участю / С. С. Охріменко, О. Ю. Хахуцяк, С. О. Заїка. Київ, 2016. 74 с.
33. Остапчук М. С. Методика розслідування розбоїв, учинених неповнолітніми. Львів, 2015. 250 с.
34. Пиріг І. В., Самсонова В. В. Методика розслідування крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів : монографія. Дніпро, 2017. 151 с.
35. Поліщук В. В., Мельник Р. В. Розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням вибухових пристроїв та об'єктів, перероблених у вогнепальну зброю : монографія. Київ : ЦУЛ, 2017. 173 с.
36. Полях А. М. Криміналістична характеристика та основи розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : монографія / за заг. ред. В.Ю. Шепітько. Харків : Право, 2010. 160 с.
37. Протидія перешкоджанню законній професійній діяльності журналістів в Україні : метод. рекомендації / С. С. Чернявський, Л. В. Опришко, А. В. Даніель та ін. Київ : НАВС, 2017. 50 с.
38. Розкриття квартирних крадіжок працівниками карного розшуку : метод. рекомендації / О. М. Стрільців, В. І. Василичук, М. М. Марков та ін. Київ, 2018. 55 с.
39. Розслідування зґвалтувань минулих років : метод. рекомендації / В. Я. Горбачевський, О. В. Кубарева, Н. О. Симоненко. Київ, 2018. 51 с.
40. Розслідування навмисних вбивств, замаскованих під нещасний випадок або самогубство на залізничному транспорті : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Ю. Б. Комаринська, О. І. Галаган. Київ : ЦУЛ, 2013. 123 с.
41. Розслідування окремих видів кримінальних правопорушень ; навчальний посібник / В.В. Пяковський, С.С. Чернявський, П.Є. Антонюк та ін. ; за загальною редакцією В.В. Пяковського. Київ, 2022. 256 с.
42. Розслідування порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів : метод. рекомендації / О. М. Стрільців, А. В. Окушко, А. В. Мельниченко. Київ, 2017. 49 с.
43. Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки : метод. рекомендації / О. В. Таран, В. М. Кіцелюк, М. А. Грига. Київ, 2017. 48 с.
44. Саїнчин О. С. Розкриття і розслідування умисних убивств : концептуальні і практичні основи. Одеса : Юридична література, 2004. 408 с.
45. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень : підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін. Одеса : Фенікс, 2017. 352 с.

46. Теорія та практика використання спеціальних знань в розслідуванні злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : монографія / М. В. Кривонос, В. С. Бондар. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС, 2017. 412 с.

47. Тищенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія. Одеса : Одес. нац. юрид. акад.; Фенікс, 2007. 260 с.

48. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство : методологічні засади розслідування : монографія. Київ : «Хай-Тек-Прес», 2010. 623 с.

49. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с.

50. Шеремет А. П. Розслідування та запобігання вбивствам : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Чернівці : Наші книги, 2008. 248 с.

Інформаційно-довідкові системи, автоматизовані робочі місця, мультимедійні навчальні посібники, дистанційні курси

1. Автоматизоване робоче місце слідчого : інформаційно-довідкова програма / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://www.naiau.kiev.ua/arm/slidch_new/start.html.

2. Інформаційне забезпечення органів Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, В. Г. Хахановський, В. М. Смаглюк. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/inform_zabezpechennia/index.html.

3. Інформаційні технології в діяльності Національної поліції : мультимедійний навч. посіб. / В. А. Кудінов, О. Є. Пакриш, В. В. Підвисоцький. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiau.kiev.ua/books/inform_tekhnolohii/info/autors.html.

4. Криміналістика : мультимедійний підручник / О. О. Алєксєєв, В. В. Пясковський, А. В. Іщенко та ін. Київ, 2016. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://arm.naiau.kiev.ua/books/kruminalist/index.html>.

5. Особливості розслідування окремих видів злочинів : мультимедійний навч. посіб. / А. О. Антощук, В. В. Пясковський, А. В. Мировська та ін. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://arm.naiau.kiev.ua/books/orovz/index.html>.

6. Робоче місце експерта з трасологічних досліджень : навч. інформ.-довідкова програма. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiau.kiev.ua/arm/arm_trasolog/index.html.

7. Робоче місце експерта-вибухотехніка : інформ.-довідкова програма. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naiau.kiev.ua/arm/arm_bmb_exp/index.html.

8. Робоче місце працівника підрозділів протидії наркозлочинності : автоматизоване робоче місце. Київ, 2017. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naia.kiev.ua/arm/bnon_2015/index.html.
9. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : мультимедійний навч. посіб. / О. А. Осауленко, Г. М. Степанова, А. В. Самодін та ін. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naia.kiev.ua/books/slidchi_rozdii/index.html.
10. Криміналістичне дослідження металюї холодної зброї : мультимедійний навч. посіб. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : <https://arm.naia.kiev.ua/books/xolodna-zbroya/index.html>.
11. Судове почеркознавство : мультимедійний навч. посіб. / Є. Ю. Свобода, К. П. Ключник. Київ, 2015. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naia.kiev.ua/books/sudove_pocherkoznavstvo/avtoru.html.
12. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник : практичний посіб. Київ, 2018. *Національна академія внутрішніх справ*. URL : https://arm.naia.kiev.ua/books/dovidnyk_ohliadmp/index.html.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Предмет криміналістики.
2. Функції та завдання криміналістики.
3. Система криміналістики.
4. Історія розвитку і становлення криміналістики в Україні.
5. Сучасні криміналістичні наукові школи України.
6. Видатні вчені-криміналісти України.
7. Вчені-криміналісти Національної академії внутрішніх справ.
8. Поняття та зміст методології криміналістики.
9. Поняття методів криміналістики, їх характеристика.
10. Поняття та сутність криміналістичної ідентифікації.
11. Види, форми, об'єкти та суб'єкти криміналістичної ідентифікації.
12. Стадії криміналістичної ідентифікації.
13. Поняття та сутність встановлення групової належності.
14. Поняття та сутність криміналістичної діагностики.
15. Поняття, система та завдання криміналістичної техніки .
16. Суб'єкти, принципи та правові підстави застосування криміналістичної техніки.
17. Класифікація засобів криміналістичної техніки.
18. Методи криміналістичної техніки.
19. Поняття, завдання і система криміналістичної фотографії.
20. Прийоми і методи судово-оперативної фотографії.
21. Методи судово-дослідницької фотографії.
22. Прийоми та методи криміналістичного відеозапису.
23. Поняття трасології її система та наукові засади.
24. Поняття слідів у трасології та їх класифікація. Механізм слідоутворення.
25. Характеристика слідів ніг і взуття.
26. Характеристика слідів знарядь злочину і інструментів.
27. Характеристика слідів транспортних засобів.
28. Характеристика слідів рук людини.
29. Виявлення і фіксація слідів рук людини.
30. Вилучення слідів рук людини.
31. Поняття, об'єкти і завдання судової балістики.
32. Вогнепальна зброя та бойові припаси: поняття, будова, класифікація.
33. Сліди застосування вогнепальної зброї та механізм їх утворення.
34. Огляд вогнепальної зброї, бойових припасів та слідів їх застосування.
35. Можливості судово-балістичної експертизи.
36. Поняття холодної зброї, її класифікація та будова.
37. Особливості огляду холодної зброї та слідів її застосування.
38. Можливості експертизи холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів.
39. Поняття та система криміналістичного дослідження документів.

40. Система ідентифікаційних ознак почерку.
41. Предмет, об'єкти, завдання судово-почеркознавчої експертизи.
42. Поняття та сутність криміналістичного автороззнавства.
43. Предмет, завдання та об'єкти техніко-криміналістичного дослідження документів.
44. Види підроблення документів та методи їх дослідження.
45. Підготовка матеріалів для технічної експертизи документів.
46. Поняття, значення та наукові основи ідентифікації людини за ознаками зовнішності.
47. Криміналістична класифікація ознак зовнішності людини.
48. Використання ознак зовнішності людини у розслідуванні кримінальних правопорушень.
49. Опис зовнішності людини за методом «словесного портрета».
50. Можливості фотопортретної експертизи.
51. Завдання, об'єкти та суб'єкти фоноскопичного дослідження.
52. Етапи і методи фоноскопичного дослідження.
53. Поняття, властивості та класифікація слідів запаху.
54. Використання одорологічної інформації під час розслідування кримінальних правопорушень.
55. Поняття, класифікація та особливості збирання мікрооб'єктів.
56. Криміналістична реєстрація: поняття, джерела, форми накопичення інформації та види криміналістичних обліків.
57. Особливості функціонування криміналістичних обліків.
58. Предмет, завдання, джерела та засоби криміналістичної тактики.
59. Поняття та сутність тактичних прийомів, тактичних комбінацій, тактичних операцій.
60. Поняття та сутність слідчої ситуації, тактичного рішення слідчого, тактичного ризику.
61. Поняття, сутність та класифікація криміналістичних версій.
62. Стадії, методи побудови та перевірки версій.
63. Зміст організації розслідування, його принципи та рівні реалізації.
64. Зміст планування розслідування, вимоги до різних видів планів.
65. Поняття, завдання, принципи та види огляду.
66. Етапи, стадії та методи огляду місця події.
67. Фіксація ходу і результатів огляду.
68. Поняття, завдання, види обшуку.
69. Підготовка до проведення обшуку.
70. Етапи та тактичні особливості проведення обшуку.
71. Фіксація результатів обшуку.
72. Поняття, сутність, види та принципи допиту.
73. Поняття, сутність та завдання одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.
74. Підготовка до допиту.
75. Фіксація ходу та результатів допиту.

76. Поняття, мета, сутність та види пред'явлення для впізнання.
77. Підстави та умови пред'явлення для впізнання.
78. Підготовка до пред'явлення для впізнання.
79. Особливості організації робочого етапу окремих видів пред'явлення для впізнання.
80. Фіксація ходу та результатів пред'явлення для впізнання.
81. Поняття, зміст та мета слідчого експерименту.
82. Підготовка до слідчого експерименту.
83. Види слідчого експерименту та загальні тактичні положення його проведення.
84. Фіксація ходу і результатів слідчого експерименту.
85. Призначення і проведення судових експертиз.
86. Поняття та сутність криміналістичної методики.
87. Класифікація та структура окремих методик розслідування кримінальних правопорушень.
88. Поняття та структура криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень.
89. Криміналістична характеристика вбивств.
90. Початковий етап розслідування вбивств.
91. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування вбивств.
92. Криміналістична характеристика зґвалтувань.
93. Початковий етап розслідування зґвалтувань.
94. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування зґвалтувань.
95. Криміналістична характеристика крадіжок.
96. Початковий етап розслідування крадіжок.
97. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування крадіжок.
98. Криміналістична характеристика грабежів та розбоїв.
99. Початковий етап розслідування грабежів та розбоїв.
100. Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування грабежів та розбоїв.

«ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»

ТЕМА № 1 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПІДСТАВИ, ПРАВОВІ ОСНОВИ, ПРИНЦИПИ ОРД

Визначення поняття оперативно-розшукової діяльності. Оперативно-розшукова діяльність, як державно-правова форма боротьби із злочинністю. Основні завдання, які вирішуються при здійсненні оперативно-розшукової діяльності. Проблеми законодавчого забезпечення оперативно-розшукової діяльності. Підстави здійснення ОРД. Принципи оперативно-розшукової діяльності. Співвідношення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій в діяльності Національної поліції України.

ТЕМА № 2 ПІДРОЗДІЛИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ОРД, ЇХ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Кримінальна та спеціальна поліція як суб'єкт ОРД. Поняття сил ОРД та їх характеристика. Форми участі громадськості у вирішенні завдань ОРД. Обов'язки оперативних підрозділів при виконанні запитів міжнародних правоохоронних органів та організацій інших держав. Оперативні працівники та їх повноваження. Вимоги до особистих та професійних якостей працівників оперативних підрозділів.

ТЕМА № 3 СОЦІАЛЬНИЙ ТА ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ТА ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ВИКОНАННІ ОКРЕМИХ ЗАВДАНЬ ОРД

Порядок регулювання законодавством України правового захисту оперативних працівників та осіб, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності. Пільги, що надаються працівникам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Питання соціально-побутового та фінансового забезпечення. Соціальні гарантії, які надаються оперативному працівникові у зв'язку із здійсненням оперативно-розшукової діяльності. Соціально-правовий захист осіб, які залучаються до виконання окремих завдань оперативно-розшукової діяльності.

ТЕМА № 4 ГАРАНТІЇ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОРД. ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОННОСТІ ОРГАНАМИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ОРД

Законність як один із головних принципів оперативно-розшукової діяльності. Контрольно-наглядові інстанції в ОРД. Відомчий контроль за здійсненням оперативно-розшукової діяльності оперативними підрозділами. Прокурорський нагляд за дотриманням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності. Порядок та умови обмеження окремих прав і свобод громадян і юридичних осіб при проведенні оперативно - розшукових заходів. Права громадян та юридичних осіб у випадку обмеження їх прав і свобод.

Гарантії законності при використанні інформації та результатів оперативно-розшукової діяльності. Форми та порядок нагляду за дотриманням законів при проведенні оперативно-розшукової діяльності.

ТЕМА № 5 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАСОБІВ ОРД. ОПЕРАТИВНІ ОБЛІКИ

Поняття та характеристика засобів оперативно-розшукової діяльності, що використовуються при вирішенні завдань ОРД. Формування інформаційних ресурсів Національної поліції України. Оперативні обліки, їх характеристика і класифікація. Об'єкти та суб'єкти оперативних обліків. Система обліків, що використовуються в оперативно-розшуковій діяльності, їх загальна характеристика та призначення. Криміналістичні, кримінологічні, адміністративні та інші обліки.

ТЕМА № 6 ОПЕРАТИВНА ТЕХНІКА. СПЕЦІАЛЬНО НАВЧЕНІ ТВАРИНИ ТА УМОВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ОРД

Поняття оперативної техніки та правові основи її використання. Види технічних засобів (їх класифікація). Порядок оформлення результатів, отриманих за допомогою оперативної техніки. Правова основа і порядок використання спеціально навчених тварин в ОРД.

ТЕМА № 7 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ОРД. РОЗВІДУВАЛЬНЕ ОПИТУВАННЯ. ОПЕРАТИВНА УСТАНОВКА. ВІЗУАЛЬНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Суб'єкти та об'єкти розвідувального опитування. Методика підготовки до проведення розвідувального опитування. Особливості проведення розвідувального опитування в залежності від місця, часу, об'єкта, суб'єкта та вирішуваних завдань тощо. Порядок залучення допоміжних сил для проведення розвідувального опитування. Оформлення отриманих результатів. Переваги та недоліки розвідувального опитування в порівнянні з іншими методами ОРД. Дотримання законності при проведенні розвідувального опитування.

ТЕМА № 8 ОПЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД. ОСОБИСТИЙ ПОШУК

Поняття оперативного огляду як методу ОРД, види оперативного огляду та їх характеристика. Завдання, що вирішуються за допомогою оперативного огляду. Поняття та характеристика особистого пошуку, їх види та характеристика. Завдання, що вирішуються за допомогою особистого пошуку.

ТЕМА № 9 ОПЕРАТИВНА ЗАКУПКА. КОНТРОЛЬОВАНА ПОСТАВКА

Сутність і тактика проведення оперативної закупки та контрольованої поставки. Правові підстави проведення оперативної закупки та контрольованої поставки. Завдання, що вирішуються за допомогою оперативної закупки та контрольованої поставки. Документальне оформлення отриманих результатів під час проведення оперативної закупки та контрольованої

поставки.

ТЕМА № 10 ОПЕРАТИВНИЙ ПОШУК ТА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОФІЛАКТИКА ЯК ФОРМА ОРД

Поняття, значення та об'єкти оперативного пошуку. Організація і тактика пошуку осіб та фактів, що становлять оперативний інтерес. Перевірка і реалізація первинних даних, що становлять оперативний інтерес. Поняття, види, суб'єкти та об'єкти оперативно-розшукової профілактики. Особливості використання в оперативно-розшуковій профілактиці негласного апарату, засобів та методів оперативно-розшукової діяльності. Взаємодія оперативних підрозділів з іншими службами органів внутрішніх справ та громадськістю у ході оперативно-розшукової профілактики.

ТЕМА № 11 ОПЕРАТИВНА РОЗРОБКА ЯК ФОРМА ОРД

Поняття, суть та завдання оперативної розробки. Підстави для початку оперативної розробки та вимоги її проведення, види, порядок заведення, обліку, та припинення оперативно-розшукових справ. Документальне оформлення оперативно-розшукових справ, основні напрями оперативної розробки.

ТЕМА № 12 ЗАВДАННЯ, СИСТЕМА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Правова основа діяльності підрозділів карного розшуку Національної поліції України їх система та структура. Завдання та компетенція підрозділів карного розшуку НПУ в боротьбі зі злочинністю. Головні елементи організації діяльності карного розшуку НПУ та їх характеристика.

ТЕМА № 13 ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Попередження злочинів підрозділами карного розшуку. Розкриття злочинів підрозділами карного розшуку. Організація першочергових та подальших оперативно-розшукових заходів підрозділів карного розшуку при отриманні інформації про злочини.

ТЕМА № 14 ПРОТИДІЯ УМИСНИМ ВБИВСТВАМ (В Т.Ч. НА ЗАМОВЛЕННЯ)

Оперативно-розшукова характеристика умисних вбивств (в т.ч. на замовлення). Попередження умисних вбивств (в т.ч. на замовлення). Викриття умисних вбивств (в т.ч. на замовлення). Організація першочергових та подальших оперативно-розшукових заходів підрозділів карного розшуку НПУ при отриманні інформації про вчинення умисних вбивств (в т.ч. на замовлення).

ТЕМА № 15 ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНИМ ПРОЯВАМ ТА БАНДИТИЗМУ

Оперативно-розшукова характеристика бандитизму. Причини та умови, які сприяють вчиненню бандитизму. Ознаки діяльності груп бандитського спрямування. Відмінність бандитського формування від організованої злочинної групи. Організація і тактика попередження та розкриття бандитизму. Тактика впровадження агентури до складу банди. Особливості внутрішньокамерної розробки осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів у складі банди.

ТЕМА № 16 ПРОТИДІЯ РОЗБІЙНИМ НАПАДАМ ТА ГРАБЕЖАМ

Оперативно-розшукова характеристика розбоїв, грабежів. Попередження розбоїв та грабежів підрозділами карного розшуку НПУ. Організація і тактика виявлення та припинення розбоїв та грабежів підрозділами карного розшуку НПУ.

ТЕМА № 17 ПРОТИДІЯ СТАТЕВИМ ЗЛОЧИНАМ

Оперативно-розшукова характеристика статевих злочинів та серійних зґвалтувань. Організація і тактика попередження статевих злочинів та серійних зґвалтувань і значення боротьби з цим явищем. Оперативно-розшукові заходи щодо розкриття статевих злочинів та серійних зґвалтувань.

ТЕМА № 18 ПРОТИДІЯ ТАЄМНОМУ ВИКРАДЕННЮ ЧУЖОГО МАЙНА. ПРОТИДІЯ КВАРТИРНИМ КРАДІЖКАМ

Оперативно-розшукова характеристика таємного викрадення чужого майна та квартирних крадіжок. Попередження підрозділами карного розшуку НПУ таємного викрадення чужого майна та квартирних крадіжок. Організація і тактика виявлення та припинення підрозділами карного розшуку НПУ таємного викрадення чужого майна та квартирних крадіжок.

ТЕМА № 19 ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННЮ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Поняття незаконного заволодіння транспортним засобом, оперативно-розшукова характеристика злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням транспортними засобами та злочинних груп, які спеціалізуються на їх вчиненні. Організація спеціальних заходів відповідно до плану операції «Перехват» при отриманні інформації про незаконне заволодіння транспортним засобом. Організація діяльності оперативних підрозділів по розкриттю злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням транспортними засобами. Оперативна розробка осіб, причетних до скоєння злочину, пов'язаного із незаконним заволодінням транспортними засобами. Використання можливостей негласного апарату.

ТЕМА № 20 ПРОТИДІЯ ВИКРАДЕННЮ ЗБРОЇ, ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ТА РАДІОАКТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ

Оперативно-розшукова характеристика викрадення зброї, бойових припасів, вибухівки та радіоактивних речовин. Характеристика об'єктів, що

виготовляють, зберігають та використовують зброю, вибухівку та радіоактивні речовини. Обставини, які сприяють вчиненню цих злочинів, заходи щодо виявлення осіб, схильних до вчинення таких злочинів. Організація і тактика попередження та розкриття таких злочинів. Особливості внутрішньокамерної розробки викрадачів зброї, вибухівки та радіоактивних матеріалів.

ТЕМА № 21 ПРОТИДІЯ ШАХРАЙСТВАМ

Оперативно-розшукова характеристика злочинів проти власності. Виявлення осіб, схильних до вчинення шахрайства, застосування до них заходів оперативно-профілактичного впливу та оперативної розробки. Першочергові оперативно-розшукові заходи щодо розкриття шахрайств. Оперативна розробка осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів проти власності.

ТЕМА № 22 ПРОТИДІЯ ВИМАГАННЯМ (В Т.Ч. ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАХОПЛЕННЯМ ЗАРУЧНИКІВ)

Оперативно-розшукова характеристика злочинів, пов'язаних з викраденням людей та захопленням заручників. Організація першочергових та подальших оперативно-розшукових заходів при отриманні інформації про викрадення людей та захоплення заручників(а). Тактика проведення оперативно-розшукових заходів та спецоперацій щодо звільнення викрадених людей та захоплених заручників(а). Особливості використання ОТЗ при документуванні злочинної діяльності.

ТЕМА № 22 ПРОТИДІЯ МАСОВИМ ХУЛІГАНСТВАМ, ГРУПОВИМ ПОРУШЕННЯМ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МАСОВИМ ЗАВОРУШЕННЯМ

Оперативно-розшукова характеристика хуліганства та грубих порушень громадського порядку. Організація та тактика оперативно-розшукових заходів по виявленню хуліганства й групових порушень громадського порядку. Тактика виявлення та затримання організаторів, підбурювачів, виконавців й активних співучасників злочину. Організація та тактика подальших оперативно-розшукових заходів виявлення хуліганства й групових порушень громадського порядку та масових заворушень.

ТЕМА № 23 ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

Оперативно-розшукова характеристика злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми та нелегальною міграцією. Тактика проведення профілактичних заходів протидії злочинам, пов'язаних з торгівлею людьми та нелегальній міграції. Особливості документування злочинної діяльності осіб, причетних до злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми та нелегальної міграції. Тактика оперативної розробки осіб, які причетні до торгівлі людьми та нелегальної міграції.

ТЕМА № 24 РОЗШУКОВА РОБОТА КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Поняття та призначення розшукової роботи. Правова основа розшукової роботи. Види розшуку та категорії розшукуваних осіб. Особливості організації розшуку лідерів і членів ОГ та ЗО.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року // Еолос України. - 2012. - № 90-91 від 19.05.2012 р.
2. Кримінальний кодекс України: Офіц. Видання. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. - 336 с.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року // ВВРУ. – 2015. – № 40-41. – Ст.379.
4. Прооперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року // ВВР. 1992. №22. Ст. 303
5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 35. - Ст. 358.
6. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : Наказ МВС України № 575 від 07 лип. 2017 року.
7. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : Наказ МВС України № 100 від 08 лют. 2019 року.
8. Про затвердження Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» : Наказ ГП України, МВС України, СБ України, Адміністрація Держприкордонслужби України, Мінфін України Мінюст України № 114/1042/516/1199/936/1687/5/ від 16 лист. 2012 року.
9. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Офісу Генерального прокурора та Міністерства внутрішніх справ України : Наказ ГП України та МВС України № 371/846 від 22 лист. 2021 року.
10. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Національної поліції України : Наказ НП України від 14.11.2015 року № 90
11. Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 29.12.2019 № 1354.
12. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 23.10.2019 № 1077.

Основна література

1. Агентурна робота Національної поліції України: навч.-практ. посіб. / В. І. Василичук, С. О. Павленко, В. Г. Севрук, А. В. Оголенко та ін. Київ: ДП «ІНФОТЕХ», 2023. 209 с.

2. Албул С. В., Волошин М. О. Організаційно-тактичні засади оперативної установки : навч. посіб. / за заг. ред.: С. В. Пенькова. Дніпро : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 168 с.

3. Албул С. В., Користін О. Є. Концепція розвитку кримінальної розвідки органів внутрішніх справ України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 158–163.

4. Андросович Л. Г. Організована злочинність у фінансовій сфері як загроза економічній безпеці України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Вип. 1 (36). С. 85–89.

5. Андрусенко С. В. Правові та організаційно-тактичні проблеми протидії організованим злочинності : навч. посіб. / за заг. ред. С. В. Албула, Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 142 с.

6. Аркуша Л. І. Розслідування організованої злочинної та корупційної діяльності: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. проф. М. Р. Аракеляна. Одеса: Фенікс, 2015. 192 с.

7. Бех О. В. Сучасний стан та окремі напрями протидії транснаціональній організованій злочинності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 6. Т. 1. С. 198–204.

8. Васишинчук В. І, Севрук В. Г. Павленко С. О. Оперативно-розшукова діяльність : довідник термінів для підрозділів кримінальної поліції України. Київ : ДП «ІНФОТЕХ». 2023. 109 с.

9. Взаємодія органів досудового розслідування з іншими органами і підрозділами Національної поліції України в запобіганні, виявленні та розслідуванні злочинів: навчальний посібник / В.Є. Тарасенко, Д.В. Головін, О.В. Поліщук. – Одеса: ОДУВС, 2017. – 104 с.

10. Виявлення і розслідування умисних вбивств оперативними та слідчими підрозділами Національної поліції: метод. рек. [Д. Й. Никифорчук, А.В. Савченко, О.С. Тарасенко та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 116 с.

11. Виявлення та припинення діяльності організованих злочинних груп у сфері економіки: метод. рек. [Д. Й. Никифорчук, С.І. Ніколаюк, Р.П. Томма та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. – 70 с.

12. Внутрішньокамерна розробка членів організованих груп та злочинних організацій: метод. рек. / В. І. Васишинчук, С. О. Павленко, В. Г. Севрук, А. В. Оголенко та ін. Київ: Дп «Інфотех», 2023. 85 с.

13. Вознюк А. А. Види організованих злочинних об'єднань у кримінальному законодавстві України та зарубіжних країн. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 4. С. 53–66.

14. Вознюк А. А., Дудоров О. О., Чернявський С. С. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 255-1, 255-2, 255-3, 256 Кримінального кодексу України): науково-практичний коментар. Київ: Норма права, 2021. 130 с.

15. Грень Р. Р. Організаційно-правові основи діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу

наркотичних засобів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів, 2018. 20 с.

16. Грібов М. Л., Ємець О. М., Руснак Д. І Протидія злочинності: проблеми теорії та практики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3 (116). С. 8–21.

17. Грібов М. Л., Черняк А. М. Протидія злочинності оперативними підрозділами правоохоронних органів: поняття та зміст. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 4. С. 37–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2018_4_5.

18. Ємець О.М., Томма Р.П., Чаплинський К. О. та ін. Алгоритм дій працівників Національної поліції України під час проведення оперативних закупок наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Методичні рекомендації для курантів, викладачів та практичних працівників. 2024. НАВС, ДДУВС. С.44-81.

19. Захист суспільної моралі від злочинних посягань [Текст] : монографія/ О. М. Ємець. Київ. ФОП Маслаков. 2019. 560 с.

20. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення: коментар до Розділу XIII Кримінального кодексу України / С.В. Албул, А.М. Бабенко, О.А. Гритенко та інш.; за заг. ред. д.ю.н., генерала поліції третього рангу І.П. Катеренчука. – Одеса: ОДУВС, 2018. – 124 с.

21. Контрольована та оперативна закупка, контрольована поставка: організація і тактика проведення : навч. посіб. / С. В. Пеньков, С. В. Албул, М. О. Волошин, В. Г. Олексенко та ін.. Дніпро : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 172 с.

22. Морозова Я. О. Наукова розробленість оперативно-розшукової протидії підрозділів кримінальної поліції організованих злочинності загальнокримінальної спрямованості. *Право і безпека*. 2016. № 3 (62). С. 74-79.

23. Негласні слідчі розшукові дії : курс лекцій / Никифорчук Д.И., Ніколаюк С.І., Поливода В.В. та ін. // За заг.ред. Д.Й. Никифорчука. - К. : НАВС, 2012. - 124 с.

24. Оперативно-розшукова діяльність [навч. посіб.] / [Є. М. Моїсєєв, О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук та ін.] / За заг. ред. проф. Джужа О.М. - К.: Правова єдність, 2009. - 310 с.

25. Оперативно-розшукова діяльність та негласні слідчі (розшукові) дії у схемах : посіб. / [Никифорчук Д. Й., Зима Л. М., Тарасенко О. С. та ін.] ; за заг. ред. В. В. Коваленка. - К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. - 156 с.

26. Оперативно-розшукова діяльність: [мультимедійний навч. посіб.] / [Д. Й. Никифорчук, В.І. Василичук, О.С. Тарасенко]; За заг. ред. д.ю.н. проф. О. М. Джужа, д.ю.н. проф. Д.Й. Никифорчука. — К. : каф. ОРД НАВС, 2012.

27. Оперативно-розшукова документування: теорія та практика : підручник / С. В. Пеньков, В. В. Дараган, А. В. Макашов, М. О. Волошин та ін.. Дніпро : Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 454 с.

28. Оперативно-розшукова протидія злочинам проти власності у районі

проведення антитерористичної операції : метод. рек.[Д. Й. Никифорчук, В.В.Шендрик, В.В. Поливода, М.С. Цуцкірідзе та ін.]. – Київ, 2016. – 100 с.

29. Оперативно-розшукова тактика: теорія та практика : монографія / С. О. Павленко. Київ : «ІНФОТЕХ», 2022. 728 с.

30. Організація міжнародного розшуку осіб за кримінально процесуальним законодавством України: метод. рек. [В.В. Неволя, Д. Й. Никифорчук, Ю.М. Чорноус, О.С. Тарасенко та ін.]. – Київ, 2017. – 152 с.

31. Основи оперативно-розшукової діяльності [Текст] : навч. посіб. / С.В. Албул [та ін.] ; за заг. ред. С. В. Албула ; Одес. держ. ун-т внутр. справ, Всеукр. асоц. науковців та фахівців у сфері операт.-розшук. діяльності. - Одеса : Букаєв В. В., 2016. - 268 с.

32. Павленко С. О. Основи оперативно-розшукової тактики : монографія. Київ : Людмила, 2022. 624 с.

33. Порядок організації і тактики проведення поліцейської операції «ПЕРЕХВАТ»: методичні рекомендації / Ю.І. Давигора, Д.Й. Никифорчук, В.І.Василинчук, С.В. Тіхонов, В.А. Куліков, В.В. Крижна. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 58 с.

34. Правове регулювання оперативно-розшукової діяльності та здійснення негласних слідчих (розшукових) дій (структурно-логічні схеми) [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / І. Р. Шинкаренко, І. О. Шинкаренко, О. В. Кириченко ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. - Дніпропетровськ : Ліра, 2015. - 270 с.

35. Прокопович Г.В. Особливості тактики використання агентури при виявленні та розкритті службових злочинів в органах влади та управління / Г.В. Прокопович // Науковий вісник КНУВС. - К, 2010. - № 1. - ч. 2. - С. 31-39.

36. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: правові та організаційно-тактичні засади : монографія / В. Г. Севрук. Київ : «ІНФОТЕХ», 2022. 1325 с.

37. Рекрутенко Т. О. Оперативно-розшукове прогнозування як спосіб виявлення організованих злочинних формувань. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 2. С. 262–264.

38. Розслідування незаконного збуту наркотичних засобів та психотропних речовин: посібник/. Київ, Нац. Акад. внутр. Справ, 2019. 135 с.

39. Савін В. М. Міграційна політика як складова національної безпеки України. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 2 (30). С. 52–59.

40. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.

41. Система органів державної влади з правоохоронними функціями в Україні: навчально-методичний посібник / Никифорчук Д. Й., Василинчук В. І., Іляшко О. О. та ін.; за заг. редакцією О. Ю. Бусол. К.: ТНУ ім. В. І. Вернадського. К.: ФОП Кандиба Т. П. 2019. 439 с.

42. Стрільців О.М. Контрольована поставка наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, що пов'язана з перетинанням кордону : метод. реком. / О.М. Стрільців, Д.И. Никифорчук. К.: Київ. нац. ун-твнутр. справ, 2007. - 40 с.

43. Таран О. В., Гавловський В. Д. Організована кіберзлочинність в Україні: проблеми формування офіційної статистики. *Інформація і право*. 2021. № 4 (39). С. 193–201.

44. Технічні засоби протидії кримінальним правопорушенням : підручник/ Д. Й. Никифорчук, М. В. Кобець, М.В. Кузнецов, О.О. Канцідайло. Київ : Нац. акад. вн. справ, 2019. 234 с.

45. Фільчаков О. В. Стан наукової розробленості проблеми оперативно-розшукової протидії підрозділами кримінальної поліції сприяння кримінально-протиправній діяльності організованої групи або злочинної організації. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4 (95). С. 230-241.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Актуальні проблеми теорії оперативно-розшукової діяльності.
2. Основні напрями розвитку теорії оперативно-розшукової діяльності.
3. Нагляд за здійсненням ОРД.
4. Відомчий контроль та його роль у забезпеченні гарантій законності при здійсненні ОРД.
5. Сутність оперативно-розшукової діяльності як юридичної науки.
6. Завдання оперативно-розшукової діяльності.
7. Принципи оперативно-розшукової діяльності.
8. Суб'єкти ОРД: поняття, характерні ознаки. Проблеми реформування системи оперативних підрозділів Національної поліції України.
9. Підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності.
10. Проблеми використання результатів ОРД у кримінальному судочинстві.
11. Сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності.
12. Правове регулювання ОРД. Основні напрями удосконалення оперативно-розшукового законодавства.
13. Соціальний і правовий захист працівників оперативних підрозділів.
14. Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність.
15. Підстави та порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
16. Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
17. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій.
18. Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж.
19. Зняття інформації з електронних інформаційних систем.
20. Обстеження публічно-недоступних місць, житла чи іншого володіння особи як негласна слідча (розшукова) дія.
21. Спостереження за особою, річчю або місцем.
22. Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.
23. Контроль за вчиненням злочину.
24. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному судочинстві.
25. Протидія злочинам, що вчиняються дітьми.
26. Протидія злочинам, вчинених у сфері економіки.
27. Проблеми оперативного документування злочинної діяльності та його співвідношення з теорією доказування.
28. Протидія злочинам, пов'язаних з торгівлею людьми та нелегальною міграцією.
29. Гарантії законності при проведенні оперативно-розшукової діяльності.
30. Протидія серійним та резонансним злочинам.

31. Форми взаємодії працівників оперативних підрозділів Національної поліції при здійсненні оперативно-розшукових заходів.

32. Організація інформаційно-аналітичної роботи оперативних підрозділів Національної поліції.

33. Обов'язки підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

34. Оперативно-розшукова профілактика.

35. Організаційно-тактичні форми взаємодії оперативних підрозділів і слідчих. Перспективи їх удосконалення.

36. Правові та організаційно-тактичні засади застосування оперативно-технічних заходів у протидії злочинності.

37. Конституційні гарантії здійснення виняткових оперативно-технічних заходів.

38. Принципи застосування оперативної техніки.

39. Протидія незаконному заволодінню транспортними засобами.

40. Протидія злочинам, пов'язаних з використанням вогнепальної зброї та вибухових речовин.

41. Організація і тактика виявлення та припинення підрозділами карного розшуку НПУ злочинів загальнокримінального спрямування.

42. Сучасні наукові розробки з проблем тактики оперативно-розшукової діяльності.

43. Протидія наркоманії та наркобізнесу.

44. Проблеми розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів. Комплексні оперативно-розшукові заходи, що здійснюються при їх розкритті.

45. Організація оперативного пошуку інформації про кримінальні правопорушення оперативними підрозділами Національної поліції.

«Судова експертиза»

ТЕМА № 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Генезис науки судова експертологія. Поняття та структура судової експертології. Предмет, об'єкт, задачі теорії судової експертизи. Методологія теорії судової експертизи. Функція теорії судової експертизи. Мова теорії судової експертизи. Закони розвитку теорії судової експертизи та їх роль в удосконаленні експертної практики. Принципи теорії судової експертизи.

ТЕМА № 2. СУДОВО-ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ПІЗНАННЯ ТЕОРІЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Історія розвитку та становлення експертної діяльності. Дореволюційний етап створення умов для організації експертних установ. Етап розвитку експертних установ між двома світовими війнами. Етап відродження експертних установ та інтенсифікація їх діяльності. Сучасний етап розвитку експертних установ на теоретичній основі теорії судової експертизи і новітніх досягнень науки, техніки та інформаційних технологій. Поняття судово-експертної діяльності. Зміст судово-експертної діяльності. Принципи судово-експертної діяльності. Законодавче забезпечення судово-експертної діяльності. Технічне забезпечення судово-експертної діяльності. Інформаційне забезпечення судово-експертної діяльності.

ТЕМА № 3. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ФОРМА ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

Поняття спеціальних знань. Види спеціальних знань які застосовуються у кримінальному процесі. Форми використання спеціальних знань. Поняття та сутність судової експертизи, як процесуальної форми використання спеціальних знань. Об'єкти судової експертизи. Предмет судової експертизи. Завдання судової експертизи. Методи судової експертизи. Класифікація судових експертиз. Підстави класифікацій судових експертиз.

ТЕМА № 4. СУБ'ЄКТИ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття суб'єкта судово-експертної діяльності. Види суб'єктів судово-експертної діяльності. Освітні і професійні вимоги до суб'єктів судово-експертної діяльності. Судовий експерт: права, обов'язки, відповідальність. Атестація судових експертів.

ТЕМА № 5. ДЕРЖАВНІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНІ УСТАНОВИ УКРАЇНИ

Історія експертних установ України. Поняття експертної установи. Система експертних установ України. Правові та організаційні засади діяльності державних спеціалізованих установ. Науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства Юстиції України. Науково-дослідні установи

судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України. Експертні служби Міністерства внутрішніх справ України Міністерства оборони України. Завдання, функції Експертної служб МВС України. Види експертних досліджень які проводять в Експертній службі МВС України.

ТЕМА № 6. ЕКСПЕРТНА МЕТОДИКА ЯК ОСНОВНА КАТЕГОРІЯ ТЕОРІЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Поняття експертної методики та її сутність. Структура експертної методики і характеристика її складових елементів. Види експертних методик. Функції експертних методик та їх взаємозв'язок. Загальна характеристика процесів формування експертних методик. Джерела, фактори і шляхи формування експертних методик. Реалізація експертних методик. Критерії оцінювання методик проведення судових експертиз. Прийоми використання методик експертного дослідження, оцінка і фіксація отриманих результатів. Державна реєстрація експертних методик.

ТЕМА № 7. ТЕХНОЛОГІЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Слідчо-експертні ситуації, які обумовлюють призначення проведення судових експертиз у кримінальному провадженні. Проведення судової експертизи як слідчої дії. Підготовка і призначення судової експертизи. Прийняття рішення про проведення експертизи. Визначення конкретного предмета експертизи. Визначення виду експертизи. Визначення черговості проведення декількох експертиз. Вибір часу проведення експертизи. Підготовка об'єктів для проведення експертизи. Вибір експертної установи. Процесуальне оформлення призначення експертизи. Направлення матеріалів і об'єктів в експертну установу. Проведення дослідження експертом. Мета, принципи оцінки висновку експерта.

ТЕМА № 8. ВИСНОВОК СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Висновок експерта як джерело судового доказу. Висновок експерта як документ, що відображає хід та підсумки дослідження. Зміст та форма висновку експерта. Структура висновку експерта. Вступна частина. Опис об'єктів та їх ознак. Правила складання дослідницької частини. Опис процесу дослідження. Викладення підсумків дослідження. Наукове обґрунтування встановлених фактів. Формулювання висновків. Принципи формулювання висновків. Ілюстративний матеріал до висновку експерта. Особливості структури висновку при проведенні експертизи кількома експертами однієї спеціальності. Види висновків експертів. Оцінка висновку експерта слідчим, судом та його використання у розслідування кримінальних проваджень. Контроль за виконанням експертиз. Рецензування висновків експертиз.

ТЕМА № 9. ВЗАЄМОДІЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Поняття, сутність та значення взаємодії експертних установ за правоохоронними органами. Взаємодія експертних установ України між собою. Правові підстави взаємодії, координація діяльності експертними установами України. Форми координації. Види взаємодії, загальна характеристика. Надання науково-технічної допомоги співробітникам правоохоронних органів. Проведення експертиз. Наукові консультації. Науково-методична робота. Розробка методичних рекомендацій і пропозицій.

ТЕМА № 10. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Поняття, правові засади, завдання, форми міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи. Суб'єкти міжнародного співробітництва в галузі судово-експертної діяльності. Особливості співробітництва Експертної служби МВС України з міжнародними судово-експертними установами. Напрями міжнародного співробітництва у галузі судово-експертної діяльності. Проведення судової експертизи за дорученням відповідного органу чи особи іншої держави. Залучення фахівців з інших держав для спільного проведення судових експертиз. Міжнародне наукове співробітництво.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
4. Про метрологію та метрологічну діяльність : Закон України від 11.02.1998 р. № 113/98-ВР. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1314-18>
5. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13.12.1999 р. № 1977-XII. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
6. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10.12.1995 р. № 51/95-ВР. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>.
7. Про акредитацію органів з оцінки відповідності : Закон України від 17.05.2001 р. № 2407-III. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2407-14>.
8. Про підтвердження відповідності : Закон України від 17.05.2001 р. № 2406-III. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2406-14>.
9. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15.01.2015 № 124-VIII. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.
10. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
11. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.
12. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. *Верховної Ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
13. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Указ Президента України від 06 квітня 2011 р. № 383/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383/2011>.
14. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 03.11.2015 № 1343 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15>.
15. Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз : Постанова Кабінету Міністрів України від 02 липня 2008 р. № 595.
16. ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 Загальні вимоги до компетентності

випробувальних та калібрувальних лабораторій (ISO/IEC 17025:2017, IDT). Чинний від 01.01.2018.

17. ДСТУ ISO 9004:2018 Управління якістю. Якість організації. Настанови щодо досягнення сталого успіху (ISO 9004:2018, IDT). Чинний від 01.01.2020.

18. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного суду України від 30 травня 1997 р. № 8.

19. Про затвердження положень про Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр та територіальні науково-дослідні експертно-криміналістичні центри МВС: Наказ МВС України від 31 січня 2017 року № 77. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mvs698?an=1>.

20. Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС України та атестацію судових експертів Експертної служби МВС України: Наказ МВС України 08.02.2017 № 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0275-17>.

21. Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.

22. Про затвердження Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз: Наказ Міністерства юстиції України від 02.10.2008 р. № 1666/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-08>.

23. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: Наказ Міністерства юстиції України від 07.09.2015 р. № 1659/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11>.

24. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби МВС України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : Затвердженого наказом МВС України від 03.11.2015 р. №1339. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1378204>.

25. Інструкція з формування та ведення інформаційної підсистеми «Єдиний облік» інформаційно-телекомунікативної системи « Інформаційний портал Національної поліції України» : Затвердженого наказом МВС України від 14.06.2019 р. №508. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0739-19>.

Основна література

1. Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу: матеріали II-ої міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19 листопада 2020 року). Київ, 2020. 676 с.

2. Атаманчук В.М. Експертно-криміналістична термінологія у мові права : Підприємництво, господарство і право. 2012. – № 3. С. 129-132.

3. Воробей О.В., Кофанов А.В. Техніко-криміналістичне дослідження документів : навч.посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2011. 312 с.
4. Слагін О.І. Типові недоліки та характерні невідповідності, виявлені під час підготовки лабораторій до акредитації : криміналістичний вісник: наук. - практ. зб. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. № 1 (9). С.162-170.
5. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : електронне наукове видання : збірник. – 2019. – № 3 (5) – грудень. – Київ : Ліра-К, 2019. – 266 с.
6. Електронна цивілізація: інноваційне майбутнє України : монографія / П.Д. Біленчук, М.М. Близнюк, О.Л. Кобилянський та ін. Київ: УкрДГРІ, 2018. 284 с.
7. Експертизи в судовій практиці : навчальний посібник / В.Г. Гончаренко, В.Є. Бергер, Л.П. Булига та ін. Київ : Либідь, 1993. 197 с.
8. Ериценко О.В. Сучасний стан і перспективи акредитації підрозділів експертної служби МВС України відповідно до вимог КО/ІЕС 17025 : криміналістичний вісник: наук. - проект. зб. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. № 2 (6). С. 5-8.
9. Засоби виявлення знарядь та предметів злочину : навч.-практ. посібник / М.В. Кобець, А.В. Іщенко, А.В. Кофанов. Київ : Три К, 2011. 144 с.
10. Захист прав споживачів / Н.Е. Салухіна, О.М. Язвінська, О.І. Баштанова. Київ : МАУП, 2007. 380 с.
11. Зіміна Г.К. Стандартизація систем управління якістю, згідно стандартів серії ISO 9000:2000 (у схемах) : нав. - практ. посіб. Київ : Школа адм. упр. Зіміної, 2003. 256 с.
12. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці : матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдєєва. – Харків : Право, 2019. – 164 с.
13. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології : монографія. Тернопіль : Крок, 2018. 262 с.
14. Кобилянський О., Трофимчук О. Криміналістичний аналіз спеціальних засобів захисту документів від підробки // Підприємство, господарство і право. Київ, 2017. Т.3 №253. С. 281-285.
15. Кобилянський О.Л. Літвінова О.В. Криміналістична фотографія : практикум. Київ: УкрДГРІ, 2017. 100 с.
16. Кобилянський О.Л., Кофанов А.В. Криміналістика : конспект лекцій. Київ : Держ. ун-т інфраструктури та технологій, УкрДГРІ, 2019. 380 с.
17. Кофанов А.В., Михальчук Т.В. Методологія судово-балістичної методики : монографія. Київ : Три К, 2011. 440 с.
18. Кофанов А.В., Михальчук Т.В. Судова балістика – початок : монографія. Київ : Три К, 2012. 309 с.
19. Кофанов А.В., Михальчук Т.В. Теорія і практика проведення судово-балістичних досліджень: монографія. Київ : УкрДГРІ, 2015. 274 с.
20. Криміналістика : навчальний посібник / за заг. ред. В.Г. Гончаренка

та Є.М. Мойсєєва / В.С. Кузьмічов, Г.І. Прокопенко. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 368 с.

21. Криміналістика : підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Чорноус, А.В. Самодін та ін.; за ред. В.В. Пясковського. 2-ге вид. Київ : Право, 2020. 752 с.

22. Лапта С.П. Якість експертного висновку як складова частина допустимості доказу : криміналістика ХХІ століття : тези доповідей міжнарод. наук. - практ. конф., 25-26 листопада 2010 р. Харків: Право, 2010. С. 674-676.

23. Лопата О.А. Зміст, завдання та форми міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності : Visegrad Journal on Human Rights. Aug, 2016. P.97–103.

24. Лопата О.А. Експертна служба МВС України та Укрбюро Інтерполу: актуальні завдання співробітництва : науковий вісник публічного та приватного права. 2017. №2. С. 112-116.

25. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень : монографія / за ред. І.П. Красюка / А.В. Іщенко. Київ : Національна академія внутрішніх справ України. 2003. 359 с.

26. Пиріг І.В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : «Ліра ЛТД». 2015. 430 с.

27. Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності (“Крайнівські читання”): Матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (12 грудня 2019 р. м. Київ); за ред. акад. НАПрН України О.В. Скрипнюка і проф. В.Л. Федоренка / НДЦСЕ судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін’юсту. Київ: Ліра-К, 2019. – 232 с.

28. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві : монографія. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 196 с.

29. Садченко О. О. Експертиза у правозастосовному процесі : збірник нормативних актів. Київ. 2013. 265 с.

30. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник. Київ : Кондор, 2005. 588 с., 32 іл.

31. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія та практика : монографія. Харків : Право. 2016. 456 с.

32. Судова балістика та суміжні галузі знань : словник / [В.В. Арешонков, А.В. Кофанов, Г.А. Кушнір, В.М. Атаманчук та ін.]. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 184 с.

33. Судова експертиза об’єктів права інтелектуальної власності в Україні: навч.-методичне вид.; В.Л. Федоренко (кер.), Л.П. Тимошик, Н.В. Кісіль, Н.М. Ковальова, О.В. Голікова, Т.М. Чабанець та ін.; за ред. проф. В.Л. Федоренка / НДЦСЕ судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін’юсту. Київ: Ліра-К, 2019. 88 с.

34. Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ : Вид-во Ліра-К, 2019. 424 с.

35. Судові експертизи в Україні : збірник нормативних актів. Київ :

Юрінком Інтер, 2002. 416 с.

36. Сертифікація внутрішніх аудиторів - інструмент ефективного функціонування системи управління якістю : довід. кадровика / М. Мураховський, О. Елухова, К. Карандєєва. 2006. № 2. С. 81-85.

37. Соколов О.С., Грищенко О.В., Щирба Д.Є. Встановлення моделі травматичної зброї калібру 9 мм Р.А. за слідами на стріляних гільзах: судово-балістичний довідник. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2016. 133 с.

38. Теорія та практика проведення судових експертиз за напрямками інженерних, економічних, товарознавчих видів досліджень та оціночної діяльності: монографія /за ред.. Хомутенко В.П., Кастіна О.Ю. Одеса, 2017. 274 с.

39. Теорія і практика судової експертизи і криміналістики: матеріали III-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 27 лютого 2020 року). Київ-Маріуполь, 2020. 328 с.

40. Участь спеціаліста в огляді місця події : довідник. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 128 с.

41. Участь спеціаліста-криміналіста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дії : навч. посіб. / Є.Ю. Сводоба, А.В. Кофанов, А.В. Самодін та ін. Вінниця : ТОВ Нілад-ЛТД, 2018. 423 с.

42. Хойнацький М. Системні методи у розв'язанні конфліктних ситуацій // Вісн. Кн. Палати. 1998. № 1. С. 24-26.

43. Хайнацький М.С. Якість продукції та сертифікації : криміналістичний вісник: наук. - практ. зб. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2008 № 1 (9). С. 24-32.

44. Чорноус Ю.М., Лопата О.А. Правові засади міжнародного співробітництва у сфері судово-експертної діяльності : криміналістичний вісник : наук.-практ. зб. Київ, 2016. № 1 (25). С. 6–12.

45. Щербаковський М.Г. Судова експертологія: навч. посіб. /М.Г. Щербаковський. Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. 199с.

46. Щербаковський М. Г. Призначення та провадження судових експертиз. Харків : Фактор, 2011. 400 с.

47. Щербаковський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків: В деле, 2015. 560 с.

48. Issues of Quality of Expert Opinion, and Certain Aspects of Forensic Expert Safety in Criminal, Civil and Administrative Proceedings. URL: http://www.intellectualarchive.com/Journal_Files/IAJ_2019_02_013.pdf

49. Missed Opportunities for Previous Examinations under the Current Criminal, Civil and Criminal Procedure Codes of Ukraine. http://www.intellectualarchive.com/Journal_Files/IAJ_2020_01_010.pdf

50. Forensic Examination of Packaging with Indications of Counterfeiting Present on Optical Media in Civil and Criminal Proceedings. URL: http://www.intellectualarchive.com/Journal_Files/IAJ_2020_01_009.pdf

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Становлення науки судова експертологія.
2. Судова експертологія як наука про загальну теорію судових експертиз.
3. Поняття, зміст, предмет, об'єкт, завдання судової експертології.
4. Функції судової експертології.
5. Мова теорії судової експертології.
6. Види застосування спеціальних знань та їх значення.
7. Поняття, зміст судово-експертної діяльності.
8. Правові основи судово-експертної діяльності.
9. Організаційні основи судово-експертної діяльності.
10. Методологічні основи судово-експертної діяльності.
11. Поняття, види і форми використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.
12. Поняття та сутність судової експертизи.
13. Класифікація судових експертиз.
14. Поняття та види суб'єктів судово-експертної діяльності.
15. Поняття експертної установи.
16. Система державних спеціалізованих судово-експертних установ України.
17. Поняття експертної методики та її сутність.
18. Структура експертної методики, характеристика її складових частин.
19. Види експертних методик та їх загальна характеристика.
20. Функції експертних методик та їх взаємозв'язок.
21. Підстави призначення проведення судових експертиз.
22. Етапи призначення проведення судових експертиз.
23. Висновок експерта, як джерело судового доказу.
24. Поняття, сутність та види взаємодії експертних установ з правоохоронними органами.
25. Ілюстративний матеріал до висновку експерта.
26. Структура висновку експерта.
27. Оцінка висновку експерта.
28. Взаємодія експертних установ України між собою.
29. Правові засади завдання, форми міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи.
30. Особливості співпраці держав з міжнародними судово-експертними установами.
31. Напрями та форми міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи.
32. Предмет, об'єкт, завдання судової експертизи.
33. Методи експертного дослідження.
34. Етапи проведення судової експертизи.
35. Загальна характеристика процесів формування експертних методик.

36. Реалізація експертних методик.
37. Державна реєстрація експертних методик.
38. Слідчо-експертні ситуації, які обумовлюють призначення та проведення судових експертиз.
39. Вибір експерта і експертної установи для проведення судової експертизи.
40. Процесуальне оформлення призначення проведення судових експертиз.
41. Направлення матеріалів і об'єктів в експертну установу.
42. Методологія науки судової експертології.
43. Закони розвитку теорії судової експертизи.
44. Історія розвитку та становлення судово-експертної діяльності.
45. Принципи судово-експертної діяльності.
46. Техніко-криміналістичне забезпечення судово-експертної діяльності.
47. Інформаційне-довідкове забезпечення судово-експертної діяльності.
48. Тактичні основи використання судових експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень.
49. Допит експерта у суді.
50. Використання судової експертизи в правозастосовних процесах.
51. Компетентність судового експерта.
52. Права судового експерта.
53. Обов'язки судового експерта.
54. Відповідальність судового експерта.
55. Система науково-дослідних установ, судових експертиз Міністерства юстиції України.
56. Система науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства охорони здоров'я.
57. Загальна характеристика процесів формування експертних методик.
58. Джерела, фактори і шляхи формування експертних мет
59. Проблеми використання методик експертного дослідження, оцінка і фіксація отриманих результатів.
60. Критерії оцінювання методик проведення судових експертиз.
61. Ініціатива у призначенні проведенні судової експертизи
62. Формування предмета і об'єкта експертизи при її призначенні.
63. Проблеми правового регулювання комплексної і комісійної експертиз.
64. Юридичне значення ймовірного висновку експерта.
65. Повідомлення про неможливість дачі висновку експерта.
66. Обмін інформації з питань розслідування кримінальних правопорушень.
67. Спільна участь експертних установ України у методичному забезпеченні судово-експертної діяльності.
68. Правові засади міжнародного співробітництва у галузі судової експертизи.

69. Надання міжнародної правової допомоги у формі проведення судової експертизи.

70. Членство ДНДЕКЦ МВС України у Європейській Мережі судово-експертних установ.

71. Особливості міжнародного співробітництва підрозділів Експертних служб МВС України.

72. Стадії експертного дослідження.

73. Етапи призначення проведення судових експертиз.

74. Напрямки взаємодії експертних установ з правоохоронними органами.

75. Форми взаємодії між судово-експертними установами і правоохоронними органами.

«ФІЛОСОФІЯ ПРАВА»

ТЕМА № 1. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА, ЇЇ ГУМАНІСТИЧНИЙ ЗМІСТ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ. ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Світогляд як форма духовно-практичного освоєння світу. Структура світогляду. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія. Загальне і особливе в історичних типах світогляду.

Передумови виникнення філософії. Значення поняття «філософія» та становлення уявлення про його зміст. Філософія як мудрість, спосіб життя і тип світогляду. Філософія як теоретичний світогляд. Специфіка філософського усвідомлення світу. Об'єкт і предмет філософії. Основне питання філософії як філософська проблема.

Філософія права як світогляд, наука та навчальна дисципліна. Історичний характер становлення і формування філософії права як міждисциплінарної галузі наукового знання. Дискусія про предмет та дисциплінарний статус філософії права. Предмет філософії права: онтологічний, антропологічний, епістемологічний, історико-логічний аспекти. Генеза предмета філософії права. Основні питання філософії права.

Система зв'язків філософії права з іншими філософськими та юридичними дисциплінами. Функції філософії права. Місце філософії права в системі соціогуманітарного знання та юридичної освіти. Співвідношення предметів філософії права, загальної теорії права та соціології права. Роль філософсько-правового знання у методологічній та світоглядній підготовці правників.

ТЕМА № 2. ІСТОРИЧНІ ТИПИ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Історичні передумови виникнення філософсько-правової думки. Вплив світоглядних та наукових уявлень на генезу філософсько-правових ідей. Проблема періодизації та типологізації історії філософії права. Основні етапи розвитку філософсько-правової думки. Специфіка філософсько-правових досліджень у різні історичні епохи.

Історія світової філософсько-правової думки в контексті західної та східної парадигми культури. Становлення і розвиток філософсько-правової думки в країнах Давнього Сходу. Філософсько-правові ідеї в епоху Античності. Основні риси філософсько-правової думки в епоху Середньовіччя. Філософсько-правові вчення в епоху Відродження. Правові теорії в епоху Нового часу: становлення філософсько-правової науки. Філософсько-правові погляди представників англійського, французького та німецького Просвітництва. Філософські вчення представників німецької класичної філософії та їх значення для формування та розвитку філософії права як науки. Філософсько-правові ідеї та теорії в новітній період. Класичні філософсько-правові концепції і постмодернізм. Новітні концепції права та сучасні моделі справедливості.

Філософія права в українській культурі. Вітчизняні традиції філософсько-правових досліджень: від роздумів про право до академічної філософії права. Розвиток філософії права на теренах України в новітній період. Національні

школи філософсько-правової науки на пострадянському просторі. Місце української філософії права у структурі світових досліджень.

Історичні парадигми філософії права як підґрунтя сучасних філософсько-правових концепцій. Специфіка сучасного філософсько-правового дискурсу. Філософія права в XX-XXI ст.: основні концепції. Становлення неklasичної юриспруденції (Дж. Остін, К. Бергбом, А. Есмен, Г. Харт, О. Вайнбергер, П. Колер, А. Райнах, Ф. Кауфман, Г. Коніг, К. Коссіо та ін.).

ТЕМА № 3. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА ЯК НАУКА. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Розробка філософії права як наукової теорії. Структура філософсько-правового знання. Історія становлення філософсько-правової методології та сучасний стан досліджень в галузі філософії права в Україні та світі.

Методологія правового пізнання та осмислення права. Ієрархія методів та підходів до вивчення права. Методологія філософії права та її рівні. Поліметодологізм як сучасна тенденція розвитку методології філософсько-правового знання. Принцип взаємодоповнюваності методів. Сучасний теоретико-правовий дискурс та інтегративна юриспруденція.

Основні типи праворозуміння як методології філософсько-правових дискурсів. Відмінність витоків права та підходів до його тлумачення в юридично-позитивістській та природно-правовій доктрині.

Джерела сучасного європейського права: давньогрецька філософія права, римське право і християнська етика.

Становлення та розвиток природно-правового мислення. Поняття природного права в історичному розвитку. Поняття та різновиди юснатуралізму. Класичні теорії та сучасні концепції природного права.

Історичні умови, теоретичні джерела та етапи формування і розвитку філософії позитивізму. Становлення юридичного позитивізму, його соціально-економічні та ідеологічні джерела, діалог з теоретиками природного права та історичної школи права. Визначальні теоретичні принципи юридичного позитивізму. Типи юридичного позитивізму (легізм, нормативізм, етатизм). Зміст і специфіка соціологічного позитивізму. Необхідність та взаємодія юснатуралістичної, натурфілософської, герменевтичної та позитивістської методології в юриспруденції.

Способи обґрунтування права. Історичні типи об'єктивізму. Характерні риси правового суб'єктивізму. Інтерсуб'єктивність як парадигма сучасної концепції природного права.

ТЕМА № 4. ПРАВОВА ОНТОЛОГІЯ. ПРАВО ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Буття світу та людини як проблема онтології. Специфіка філософського розуміння буття, зміст категорії буття в різних історико-філософських системах.

Особливості і завдання філософської онтології. Специфіка правової онтології в порівнянні з філософською онтологією. Зміст правової онтології та її місце в системі філософії права.

Правова реальність як форма здійснення ідеї права. Ідея права, норма права та правове життя як рівні правової реальності. Форми буття права. Право як закон, припис, норма. Співвідношення права і закону як проблема правової онтології. Позитивне і природне право.

Мораль як джерело права. Взаємозв'язок права як міри свободи окремих індивідів, родини, громади, громадянського суспільства та як міри свободи державно-організованого народу.

Духовні, культурологічні, економічні та соціальні передумови виникнення і становлення права. Право як соціокультурний феномен. Місце та роль права в становленні цивілізації. Розмаїття цивілізацій та відповідних правових систем.

Часове та просторове буття права. Єдність у праві минулого, сучасного, майбутнього.

ТЕМА № 5. ПРОВОА ГНОСЕОЛОГІЯ: ПАРАДИГМА, ДОКТРИНА, ІСТИНА У ПРАВІ

Поняття пізнання. Структура пізнавального процесу. Види пізнавальної діяльності: чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне. Проблема пізнання в історії філософії. Скептицизм і агностицизм.

Поняття правової гносеології, її роль у вирішенні філософських та теоретико-правових проблем. Особливості предметного поля правової гносеології: аналіз різних підходів щодо вирішення проблеми. Гносеологічний і епістемологічний аспекти філософсько-правових досліджень. Основні проблеми правової гносеології. Специфіка права як об'єкта теоретичного дослідження. Соціально-історичні аспекти пізнання права. Загальносоціальні та національні особливості пізнання права. Елементи гносеологічної структури права. Рівні гносеології права: загальноправовий, міжнародний, галузевий.

Парадигма як основа правової теорії. Парадигма права у класичній філософії права. Класична європейська юриспруденція про ідею права та її філософське обґрунтування. Перегляд філософсько-методологічної парадигми у сучасному праворозумінні. Національна політико-правова доктрина як основа філософії права.

Поняття істини. Класична і некласичні теорії істини. Критерії та провідні теорії істини: прагматична, когерентна, кореспондентна. Істина як процес, результат та передумова розвитку пізнавального процесу. Конкретність істини. Діалектика абсолютної і відносної істини. Критерій істини в філософії та кримінальному праві.

Філософсько-методологічна рефлексія поняття істини в праві. Класичний та сучасний підходи до правової істини. Проблема істини в галузі правотворчості. Основні аспекти істинності норми права. Внутрішня та зовнішня істинність норми права.

ТЕМА № 6. ПРАВОВА АНТРОПОЛОГІЯ. ОСОБИСТІСТЬ І ПРАВО

Людина як предмет філософського аналізу. Особливості філософського осмислення проблем людини. Філософська антропологія як підґрунтя наук про людину. Основні поняття та принципи антропології.

Сутність людини як філософська проблема. Багатомірність сутнісної природи людини: її біологічні, соціальні і духовні компоненти. Уявлення про сутність людини на різних етапах розвитку філософії.

Проблематика правової антропології, її місце в системі філософії права. Основні питання правової антропології. Антиномія: «образ людини» та «образ права». Філософський зміст понять «особистість», «індивід», «індивідуальність», їх співвідношення з поняттям «людина».

Природа людини і право. Антропологічні основи права. Людиномірність права. Гуманізм як принцип права.

Філософсько-правове обґрунтування прав людини. Поняття, сутність та структура прав людини. Права людини як нормативна форма взаємодії індивіда, суспільства і держави. Інститут прав людини та його генеза в культурі. Три покоління прав: невідчужувані права людини, соціально-групові, державно-національні. Права людини як моральні критерії правопорядку.

ТЕМА № 7. ПРАВОВА АКСІОЛОГІЯ. ЦІННІСНИЙ ВИМІР ПРАВА ТА СИСТЕМА ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ

Сутність та основні етапи розвитку філософської аксіології. Цінність як центральне поняття філософської аксіології. Історія виникнення, основні поняття та принципи правової аксіології.

Класифікація цінностей. Загальнолюдські цінності як цілі права. Життя, гідність, власність, свобода, рівність, справедливість як загальнолюдські та правові цінності. Система цінностей та їх відображення у праві.

Людське життя як цінність. Діалектика життя окремої людини та існування суспільства загалом. Потреба людини у гідному житті. Аксіологічний аспект гідності. Прагнення людини до захисту власної гідності як прояв її духовної природи. Свобода як цінність. Основні концепції свободи та їх соціальне підґрунтя.

Справедливість і рівність як категорії правової аксіології. Право як засіб досягнення рівності та справедливості. Історія та сучасні концепції справедливості. Норма права і проблема належно-ідеального. Процедура оцінювання права. Правовий ідеал. Поняття про інструментальну (службову) цінність права. Власна цінність права як методу цивілізованого вирішення конфліктів у суспільстві. Моральність і законність в праві.

ТЕМА № 8. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВА ТА ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Поняття влади. Взаємозв'язок і суперечність між владою і правом, державою і громадянським суспільством. Форми організації державної влади. Тоталітаризм як антиправова та антидержавна форма організації державної

влади, як радикальне заперечення прав і свобод особи, незалежності і самостійності громадянського суспільства. Ідея правої держави. Теорія «громадянського суспільства». Співвідношення громадянського суспільства та правової держави.

Діалектика влади, права і закону. Влада і демократія, влада і свобода: їх співвідношення в культурно-історичному процесі. Легальність та легітимність влади. Право як засіб трансформації влади.

Теорія громадянського суспільства. Співвідношення громадянського суспільства та правової держави. Громадянське суспільство як необхідна передумова та суб'єкт творення правової держави. Філософське осмислення сучасного стану правового розвитку громадянського суспільства. Філософсько-правові проблеми в контексті глобалізації та євроінтеграції.

Філософія покарання: право покарання і право на покарання. Взаємообумовленість злочину і покарання. Гносеологічна природа інтерпретації покарання в основних концепціях обґрунтування права. Покарання як правова форма реалізації справедливості. Гуманізм права та його втілення в практичній діяльності правників і правоохоронців.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні джерела:

Нормативно-правові акти:

1. Декларація принципів толерантності: затв. резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16.11.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_503.
2. Декларація проти катувань та інших жорстоких нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 09.12.1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
3. Загальна декларація прав людини: затв. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: прийнята Радою Європи 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
6. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13.12.2022 р. № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

Першоджерела

1. Кант І. Прологomenи до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука. Пер. з нім., вступ. ст., комент., прим. В. Терлецького; відп. ред. В. Кебуладзе. Вид. 2-ге, уточн. і допов. Харків. 2018. 211 с.
2. Макіавеллі Ніколо. Державотворець. Про військове мистецтво. Пер. з італ. Валентини Балог. Київ: Арій, 2023. 407 с.
3. Платон. Держава. Пер. з давньогрец. Дзвінка Коваль. 2-ге вид., перероб. Львів. 2021. 457 с.
4. Попович Мирослав. Філософія свободи / Видавництво Фоліо. 2019. 524 с.

Підручники, навчальні посібники

1. Актуальні проблеми філософії ХХ-ХХІ століть. За заг. ред. д-ра філос. наук І. В. Карівця. Навчальний посібник. Л.: Львівська політехніка, 2022. 240 с.
2. Актуальні проблеми філософії права: посібник / О. М. Балинська, А. С. Токарська, В. А. Ященко; за заг. ред. О. М. Балинської. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 612 с.
3. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с.
4. Гайдулін О.О. Філософія права. Європейські парадигми праворозуміння: Підручник для вищ. військ. навч. закл. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2021. 472 с.

5. Петрушенко В.Л. Філософія. Вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії: навч. Посіб. Львів: Вид-во Львів. Політехніки, 2019. 594 с.

6. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія / За ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2019. 744 с.

7. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

8. Романова А. С. Проблеми філософсько-правових наукових досліджень: навч. посіб. / Романова А. С., Щербай І. Р. Львів: Растр-7, 2023. 170 с.

9. Сабадуха В. О. Філософія критичного мислення та прийняття рішень: підручник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2023. 679 с.

10. Торяник В.М., Макушев П.В. Філософія та соціологія права: у схемах та визначеннях. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 244 с.

11. Філософія: підруч. Для студ. вищ. навч. закл. / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань. (Гриф МОН України), 3-те видання, перероблене і доповнене. Харків: Право, 2020. 432 с.

12. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту / Н. В. Хамітов. 5-те вид., випр. і допов. Київ: КНТ, 2023. 394 с.

Додаткові джерела:

1. Ассман А. Права та обов'язки людини. У пошуках нового суспільного договору. К.: Дух і Літера, 2020. 104 с.

2. Бандура О.О. Онтологія права як складова філософської онтології. Філософські та методологічні проблеми права. 2021. № 2 (22). С. 48-55.

3. Ванджурак Р.В. Вплив давньогрецької філософії права на сучасну українську юриспруденцію : монографія / наук. Ред. М.В. Костицький. Київ : Вістка, 2023. 248 с.

4. Костицький М.В. Потреба використання цілісної методології в сучасній юридичній науці. Філософські та методологічні проблеми права. 2022. № 1 (23). С. 7-13.

5. Костицький М.В., Кушакова-Костицька Н.В. Методологія теоретичного та практичного пізнання в юриспруденції як науково-практичному комплексі Філософські та методологічні проблеми права. 2023. № 1 (25). С. 9-17.

6. Кравець В. М., Павлишин О. В. Інформаційне суспільство та право в інформаційному суспільстві з позиції філософії права. Філософські та методологічні проблеми права. 2018. № 1-2 (15-16). С. 259-261.

7. Кравець В. М. Новітній підхід до проблеми взаємозв'язку права та моралі в інформаційному суспільстві. Філософські та методологічні проблеми права. 2022. № 1 (23). С. 114-116.

8. Колич О. Генеза принципу рівності у праві: філософсько-правова характеристика. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2022. Т. 9, № 4. С. 57-64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2022_9_4_11.

9. Малишев Б. В. Деякі аспекти методологічних особливостей загальної теорії права і філософії права. Право і громадянське суспільство. Електронний журнал. 2021. Режим доступу: <http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-2-2013/item/94-deiaki-aspekty-metodolohichnykh-osoblyvostei-zahalnoi-teorii-prava-i-filosofii-prava-malyshev-b-v>

10. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація на практиці. К.: Комора, 2021. 176 с.

11. Павлишин О.В. Міжпредметні зв'язки філософії права / О.В. Павлишин // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 2 : Філософія права. Х. : «Право», 2017. С. 471-475.

12. Павлишин О. В. Правова реальність як знакова система: монографія / О. В. Павлишин. Харків: Право, 2017. 336 с.

13. Павлишин О.В. Семіотика права: монографія / за заг. наук. ред. акад. М.В. Костицького. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 693 с.

14. Сємко М.О. Філософія права та її значення в процесі реформування правової системи України. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 2. С. 430-434. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpropr_2023_2_77

Інформаційні ресурси

1. Посилання на науковий журнал «Філософські та методологічні проблеми права» (<https://philosophy.naiaau.kiev.ua/index.php/philosophy/issue/archive>).

2. Перелік основних довідників Тематичних ресурсів з філософії у комп'ютерній мережі INTERNET (<https://dn.naiaau.kiev.ua/course/view.php?id=706>);

3. Безкоштовні електронні підручники в онлайн-режимі «Гуманітарні науки» (https://pidru4niki.com/1658092552093/filosofiya/filosofiya_prava).

4. Перелік основних довідників Тематичних ресурсів з філософії у комп'ютерній мережі INTERNET (<http://www.bihun.in.ua/phillaw/>)

5. Додаткові філософські ресурси комп'ютерної мережі INTERNET (<https://www.youtube.com/watch?v=4qrifdIxtiY&list=PL48Q51pndTVk4Ec0tOgTFQFVGUIRO8Cq8>; <https://www.youtube.com/watch?v=50xy4jS36H4>; <https://www.youtube.com/watch?v=z74Fa4Hz2Xo>).

6. Програмний продукт «Мультимедійний підручник «Філософія права» / М.В. Костицький, В.М. Кравець, О.В. Павлишин та ін., К.: НАВС, 2014. Свідоцтво № 53374 (zareestr. 29.01.2014); https://arm.naiaau.kiev.ua/books/fil_prava_pidr/index.htm

7. Програмний продукт «Мультимедійний навчальний посібник «Філософія» / М.В. Костицький, В.М. Кравець, О.В. Павлишин, Ю.С. Симон та ін.), К.: НАВС, 2017. Свідоцтво № 72043 (за реєстр. 18.05.2017); <https://arm.naiaau.kiev.ua/books/filosofia-30012017/index.html>

8. Дистанційний курс з навчальної дисципліни «Філософія» / В.М. Кравець, О.В. Павлишин, Ю.С. Симон та ін. К.: НАВС, 2020. Свідоцтво

№ 100890 від 24.11.2020 р. Режим доступу:
<http://elar.naiau.kiev.ua/handle/123456789/18247>

9. Електронні презентації з навчальної дисципліни «Філософія» /
В.М. Кравець, О.В. Павлишин, Ю.С. Симон та ін. К.: НАВС, 2020. Свідоцтво
№ 100891 від 24.11.2020 р. Режим доступу:
<http://elar.naiau.kiev.ua/handle/123456789/18246>.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття світогляду та його історичні типи.
2. Етимологія та змістове наповнення поняття «філософія».
3. Предмет, структура і функції філософії.
4. Філософія права як складова соціальної філософії.
5. Особливості філософії права як науки про граничні засади права.
6. Структура і головне завдання філософії права.
7. Дискусія про предмет філософії права.
8. Філософія права в системі філософських та юридичних наук.
9. Функції і значення філософії права.
10. Методологія як система принципів і способів організації пізнання права та юридичної практики.
11. Методологія права та її рівні.
12. Методологія філософії права та основні підходи до її розуміння.
13. Методологічна функція філософії права в системі правової науки.
14. Загальна характеристика діалектики як методу філософії права.
15. Структурна побудова методології філософії права.
16. Природне право як ідея та ідеал права.
17. Співвідношення філософії права, загальної теорії права та соціології права.
18. Особливості використання категорій діалектики щодо аналізу структури та елементів у праві.
19. Юридико-позитивістський тип праворозуміння (теорії позитивного права).
20. Юснатуралістський тип праворозуміння (теорії природного права).
21. Загальна характеристика способів обґрунтування права.
22. Історичні типи об'єктивізму як способу обґрунтування права.
23. Характерні риси правого суб'єктивізму.
24. Інтерсуб'єктивність як парадигма сучасної концепції природного права.
25. Онтологія: проблематика та основні концепції.
26. Історична еволюція поглядів на буття.
27. Онтологічний вимір права. Право як особлива реальність.
28. Природне і позитивне право як основні структурні елементи правової реальності.
29. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя.
30. Правова свідомість: сутність, структура і функції.
31. Суспільство, культура, цивілізація як об'єкти філософсько-правового аналізу.
32. Право як феномен культури. Місце та роль права в становленні цивілізації.
33. Гносеологія як галузь філософського знання: проблематика і основні концепції.
34. Проблема пізнання в історії філософської думки. Проблема суб'єкта і об'єкта пізнання.
35. Різноманіття форм знання і пізнавальної діяльності. Чуттєве і раціональне пізнання.

36. Класична і постнекласична парадигма розуміння пізнання.
37. Загальна характеристика правової гносеології.
38. Категорія істини як центральна категорія правової гносеології.
39. Право і закон: спільне і відмінності в процесі пізнання.
40. Правова практика як критерій правової істини.
41. Основні етапи, рівні та методи пізнання у праві.
42. Категорія цінності та її осмислення в історичному розвитку філософсько-правової думки.
43. Правова аксіологія як складова філософії права. Особливості ціннісного підходу в дослідженні права.
44. Життя, гідність, власність і система загальнолюдських цінностей у праві.
45. Свобода та відповідальність як правові цінності.
46. Рівність, справедливість, законність та їх місце в системі правових цінностей.
47. Аксіологічний вимір правової науки, юридичної практики та правоохоронної діяльності.
48. Свобода та відповідальність як цінності.
49. Право як міра свободи.
50. Особистісні, екзистенційні цінності в системі природного права.
51. Сучасні теорії справедливості.
52. Поняття антропології, визначення та систематизація її різновидів.
53. Правова антропологія: проблематика і основні концепції.
54. Образ людини в праві.
55. Антропологічні підстави права.
56. Особистість і право. Особистісний вимір права: статус, ролі, правосвідомість.
57. Право і правосвідомість як феномен співіснування індивідів.
58. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особа», «індивідуальність», «особистість» у праві.
59. Філософсько-правове обґрунтування прав людини.
60. Характерні риси еволюції прав людини.
61. Роль прав людини як моральних критеріїв правопорядку.
62. Філософсько-правові аспекти осмислення інституту прав людини.
63. Влада як філософсько-правова категорія: поняття, структура та види.
64. Ідея влади в історії філософії права.
65. Концептуальні підходи до проблеми визначення політичної влади.
66. Специфіка філософсько-правового підходу до влади, примусу, насилля та правової діяльності.
67. Проблема поглинання особистості владою і заперечення нею права.
68. Ресурси політичної влади, її функції і тенденції розвитку.
69. Роль права у здійсненні влади. Право як засіб трансформації влади.
70. Співвідношення права і політики, «букви та духу» закону.
71. Філософські проблеми взаємодії права та державно-владних органів в процесі євроінтеграції та глобалізації.

72. Правова реальність в контексті європейської інтеграції: зміна фундаментальних засад.
73. Значення філософської культури для підготовки правників.
74. Роль влади в становленні та розвитку права.
75. Право як рівний і справедливий масштаб свободи.

«ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Психологія і юриспруденція як джерела юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з філософськими, юридичними, психологічними та іншими галузями знань.

Об'єкт і предмет юридичної психології. Категорії та поняття юридичної психології. Система та структура юридичної психології, її гносеологічні, теоретичні та практичні завдання.

Етапи розвитку юридичної психології. Історія розвитку юридичної психології в Україні.

Розвиток психологічних ідей в кримінології (І. Гофбауер, Г. Грос, М. М. Гернет). Юридична психологія та антропологія (Ч. Ломброзо, У. Кречмер, У. Шелдон). Психологічна теорія права (Л. Петражицький). Юридична психологія та соціологія (Е. Дюркгейм, Г. Лебон, Г. Тард).

Принципи юридичної психології. Методи юридичної психології. Правові та етичні межі застосування психологічного впливу в правоохоронній та правозастосовній діяльності.

ТЕМА 2. ЗАГАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Загальні закономірності біологічної еволюції в розвитку психіки. Психіка та мозок. Загальна будова аналізатора. Рефлекторна теорія психіки (І.М. Сеченов, І.П. Павлов, О.О. Ухтомський, П.К. Анохін). Основні етапи розвитку психіки (О.М. Леонтьєв).

Загальна характеристика пізнавальних процесів. Відчуття та їх класифікація. Сприймання, його закономірності та властивості. Пам'ять, її основні процеси, різновиди та типи. Мислення: поняття та класифікація. Види і форми мислення. Уява, її механізми, закономірності і різновиди. Увага: форми, види, властивості.

Поняття емоцій, їх класифікація. Емоція як стан і процес. Різновиди емоційних станів. Настрої, їх вплив на діяльність. Конфліктні емоційні стани. Поняття про стрес. Вплив стресорів на особистість та діяльність. Конфлікт, афект, фрустрація. Почуття, їх різновиди. Цілісність та амбівалентність почуттів.

Поняття та функції волі. Вольові якості особистості. Різновиди та динаміка вольових актів.

Поняття «особистість». Етапи вивчення особистості. Людина як індивід, індивідуальність та особистість. Сутність та структура особистості (Б.Г. Ананьєв, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн). Проблема особистості в українській психології (Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, В.В. Рибалка, В.А. Роменець).

Ознаки особистості. Основні теорії особистості. Проблеми особистості в «глибинній психології» (З. Фрейд, К. Юнг, К. Хорні, Е. Фром). Біхевіористична

концепція (Е. Торндайк, Дж. Уотсон). Гештальт-психологічна теорія (М. Вертгаймер, В. Келер). Персоналістичні теорії (Г. Олпорт, А. Маслоу).

Психологічна характеристика діяльності. Діяльність і особистість. Діяльність і поведінка. Складові елементи діяльності. Дія як одиниця людської діяльності. Засоби (операції) виконання дій. Рухова активність. Вчинок як основна складова діяльності.

Класифікація різновидів діяльності за окремими критеріями: загальногенетичним (гра, навчання, праця), за засобами (матеріально-практична, духовна), за характером психічної активності (репродуктивна, творча), за змістом (пізнавальна, перетворююча, ціннісно-орієнтаційна, художня).

ТЕМА 3. ОСОБИСТІСТЬ І ДІЯЛЬНІСТЬ В СФЕРІ ПРАВОВІДНОСИН.

Соціальні норми та їх властивості. Функції соціальних норм. Основні види нормативних систем та їх характеристика.

Психологічні аспекти правової поведінки. Загальні ознаки правової поведінки. Правосвідомість: ознаки та різновиди. Дефекти правосвідомості.

Психологічні аспекти правової соціалізації особистості. Типи та механізми соціалізації. Етапи соціалізації. Асоціалізація, десоціалізація, ресоціалізація. Шляхи засвоєння правових норм і цінностей.

Психологічна характеристика девіантної поведінки. Різновиди девіантної поведінки. Делінквентна поведінка.

ТЕМА 4. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ПРАВОПОРУШНИКА (ЗЛОЧИНЦЯ).

Поняття особистості злочинця та основні детермінанти її формування. Біологізаторські концепції особистості злочинця (антропологічна, конституціональна, генетична, фрейдизм, аналітична психологія К. Юнга). Соціологізаторські концепції особистості злочинця (індивідуальна психологія А. Адлера, теорія диференційного зв'язку, теорія аномії, теорія субкультур, теорія стигматизації). Роль біологічного і соціального у формуванні особистості злочинця.

Психологічні типи злочинців. Структура особистості злочинця. Спрямованість особи злочинця та її різновиди. Психологічні особливості злочинців різних категорій.

Злочинна поведінка та механізми її формування. Етапи формування злочинної поведінки. Мотиви та мотивація при вчиненні злочину. Мета злочинної поведінки. Структура прийняття рішення про вчинення злочину.

ТЕМА 5. ПСИХОЛОГІЯ ГРУПОВОЇ ПОВЕДІНКИ

Специфіка соціально-психологічних явищ, їх відмінність від явищ індивідуально-психологічних. Основні види соціально-психологічних явищ. Врахування соціально-психологічних явищ у правоохоронній діяльності.

Соціальна група та її основні ознаки. Різновиди соціальних груп, їх характеристика. Колектив та його ознаки.

Психологічні чинники, що обумовлюють суспільну небезпечність злочинних груп. Поняття злочинної групи та її психологічна характеристика. Причини об'єднання осіб у злочинну групу. Закономірності функціонування злочинних груп. Психологічні особливості різновидів злочинних груп.

Психологія масової поведінки. Чинники, що впливають на формування натовпу. Натовп, його різновиди і особливості. Склад натовпу та основні етапи його розвитку. Психологічні особливості діяльності працівників правоохоронних органів при попередженні та виникненні масових заворушень.

ТЕМА 6. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ СПІЛКУВАННЯ

Поняття та основні ознаки спілкування. Функції спілкування. Різновиди спілкування та їх характеристика. Структура спілкування.

Характеристика комунікативного компоненту спілкування. Вербальні та невербальні засоби спілкування.

Закономірності та механізми сприймання та розуміння людини людиною. Вікові, індивідуальні та професійні особливості соціальної перцепції.

Психологічний вплив в міжособистісних взаєминах: переконання, навіювання, зараження та наслідування.

ТЕМА 7. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.

Поняття екстремальних ситуацій, основні чинники їх виникнення. Характер та різновиди екстремальних ситуацій в правоохоронній діяльності. Адаптивна і дезадаптивна поведінка: причини і умови прояву. Психоемоційна напруженість в екстремальній ситуації. Основні різновиди деструктивних станів психоемоційної напруженості, їх особливості.

Психологічна готовність правоохоронця до дій в екстремальних умовах та її структурні компоненти. Психологічна підготовленість до екстремальних ситуацій службово-оперативній діяльності, шляхи та напрями її формування.

ТЕМА 8. ПСИХОЛОГІЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Юридична діяльність як різновид трудової діяльності, її диференціація за профілем та суб'єктами діяльності. Характеристика основних компонентів структури юридичної діяльності. Характеристика допоміжних компонентів структури юридичної діяльності.

Пізнавальна діяльність юриста як вирішення пізнавальних завдань. Елементи та етапи планування юридичної діяльності. Особливості комунікації та основні елементи комунікативної діяльності. Особливості здійснення юридичної праці, що визначають необхідність організаційної діяльності. Види профілактичного впливу та їх основні групи. Психологічні чинники засвідчувальної діяльності.

Психологічні особливості юридичної діяльності.

Проблема професійної придатності юриста до діяльності. Психологічний розвиток, формування та деформація фахівця. Психологічна сутність професійної деформації. Психологічна характеристика основних груп детермінант професійної деформації. Система профілактики та корекції професійної деформації.

ТЕМА 9. ЗАСАДИ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Форми використання спеціальних психологічних знань в юрисдикційному процесі: консультація, участь спеціаліста, судово-психологічна експертиза.

Об'єкт судово-психологічної експертизи та підстави для її призначення. Межі компетенції судово-психологічної експертизи. Види судово-психологічної експертизи: експертиза неповнолітніх; експертиза особистих властивостей, основних мотивів поведінки, закріплених у життєдіяльності суб'єкта, та рівня його інтелектуального розвитку; експертиза особливих емоційних станів.

Комплексні судово-психологічні експертизи: психолого-психіатрична, психолого-медична, психолого-технічна, психолого-лінгвістична, психолого-педагогічна.

Організаційно-правові засади здійснення судово-психологічної експертизи. Основні помилки при призначенні та проведенні судово-психологічної експертизи.

Структура висновку судово-психологічної експертизи. Права та обов'язки експертів. Права та обов'язки підекспертних осіб.

ТЕМА 10. ПЕНІТЕНЦІАРНА ПСИХОЛОГІЯ

Предмет та завдання пенітенціарної психології. Психологічні засади та принципи організації роботи з засудженими. Психокорекційна робота в установах відбування покарань. Методи психологічного впливу на засуджених.

Психологічна характеристика особистості засуджених та їх адаптаційних можливостей. Емоційні стани засуджених та чинники, що їх визначають. Акцентуації та психопатії у засуджених. Види адаптації в установах виконання покарань.

Динаміка особистості в умовах позбавлення свободи. Основні типи особистості засуджених.

Психологічні особливості мікросередовища засуджених. Самоорганізація спільноти засуджених. Субкультура установ відбування покарань. Стратифікація засуджених. Психологічні особливості малих груп в середовищі засуджених.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Бедь В.В. Юридична психологія : навч. посібник / В.В. Бедь. Львів : Новий світ–2000, 2018. 375 с.
2. Бочелюк В. Юридична психологія. Київ: Центр навчальної літератури. 2020. 336 с.
3. Гарькавець С. О. Юридична психологія в обличчях : довідник. / С. О. Гарькавець, О. М. Цільмак – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – 82 с.
4. Костицький М.В. Судова психологія : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / М.В. Костицький [та ін.]; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2013. 495 с.
5. Казміренко Л., Кудерміна О., Мойсєєва О. Психологія: навч. посібник. Київ., 2015. Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/up/pidrych_psuxologiya.pdf
6. Кацавець Р.С. Пенітенціарна психологія. Навч. посіб. Київ.: Алерта, 2018. 110 с.
7. Кацавець Р.С. Судова психологія. Навчальний посібник. Київ.: Правова єдність, 2017. 112 с.
8. Кацавець Р.С. Юридична психологія. Навч. посіб. 2-ге вид., доповн. Київ : Алерта, 2019. 150 с.
9. Кошинець В. В. Спеціальне психологічне пізнання в юрисдикційному процесі: монографія; наук. ред. М. В. Костицький. К.: ФОП Маслаков, 2018. 282 с.
10. Кримінально-виконавча психологія : підручник / за заг. ред. В.Й. Бочелюка, Т.А. Денисової, О.М. Тогочинського. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2020. 630 с
11. Мальцев О.В., Саїнчин А.С., Сотула А.С. Теоретичні основи розслідування умисних вбивств. Психологічний портрет серійного вбивці. Ottawa : Accent Graphics Communications & Publishing, 2019. 760 с.
12. Максименко С. Д. Юридична психологія: підручник / С.Д. Максименко, В. І. Медведєв. Київ : Видавничий дім «Слово», 2018. 448 с.
13. Мухіна Г. В. Юридична психологія : навчально-методичний посібник / Г.В. Мухіна; за заг. ред. В. М. Бесчастного. Київ: ВД «Дакор», 2019. 236 с.
14. Оксютів М.О. Юридична психологія: навчальний посібник [електронне видання] / М.О. Оксютів, В.В. Коширець, А.Б. Мудрик. Житомир, Житомирська політехніка, 2024. 161 с.
15. Руль Ю.В., Мартинова Т.О. Психологія профайлінгу : навч. посіб. / Ю.В. Руль, Т. О. Мартинова. Київ. : ДП Вид. дім “Персонал”, 2018. 236 с. Бібліогр. : с. 221-226.
16. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці / В.В. Рибалка. Одеса : Букаєв В.В., 2009. 575 с.

- 17.Чебоненко С.О. Пенітенціарна психологія : навчальний посібник / С.О. Чебоненко, О.С. Третяк. Чернігів, 2011. 219 с.
- 18.Швець Д. В. Психологічні та правові засади формування особистості поліцейського в Україні: монографія / МВС України, Харківський нац. ун-т внутрішніх справ. Харків: Майдан, 2018. 518 с.
- 19.Шепітько В.Ю. Юридична психологія : підручник / В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова. 3-тє вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2019. 288 с.
- 20.Юридична психологія: підруч. / [Д.О. Александров, В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко та ін.]; за заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. Вид. 2–є, доопр. і доп. Київ.: КНТ, 2008. 352 с.
- 21.Юридична психологія: Альбом схем з коментарями / [Д.О. Александров, В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко та ін.]; за заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. Вид. 3–є, доопр. і доп. Київ.: КНТ, 2008. 152 с.
- 22.Юридична психологія: Словник / [Д.О. Александров, В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко та ін.]; заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. Вид. 2–є, доопр. і доп. Київ.: КНТ, 2008. 224 с.
- 23.Юридична психологія: хрестоматія / укл. Казміренко Л., Кудерміна О., НАВС, 2017 427 с. Режим доступу: <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/4471>
- 24.Юридична психологія: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закл. і фак./ В.Г. Андросюк, Л.І. Казміренко, Я.Ю. Кондратьєв та ін.; За заг. ред. Я.Ю. Кондратьєва. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2016. 352 с.
- 25.Юридична психологія : навч.посіб. для студентів ВНЗ / [О. Є. Самойлов та ін.] ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Київ : КНТЕУ, 2015. 431 с.
- 26.Юридична психологія : словник-довідник / С. О. Гарькавець. — Северодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. — 152 с.

Додаткові джерела

- 27.Автухов К. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. / К. Автухов, О. Таволжанський, І. Яковець. // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : [монографія / за ред. проф. О.В. Козаченка, проф. Є.Л. Стрельцова.] Миколаїв: Іліон, 2016. 768 с. С.1-39.
- 28.Аршава І. Ф., Репіна О. Г. Основи юридичної психології з практикумом. Д. : вид-во Маковецький, 2012. 300 с.
- 29.Бараненко Б.І. Психологія оперативно-розшукової діяльності: навч. посібник. / Б.І. Бараненко, Е.О. Дідоренко, Я.Ю. Кондратьєв. Київ.: Центр учбової літ–ри, 2007. 272 с.
- 30.Барановська Л.В. Психологія ділового спілкування : навч. посібник / Л.В. Барановська, Н.В. Глушаниця. Київ : НАУ, 2016. 248 с.
- 31.Барко В.І. Професійний відбір кадрів до органів внутрішніх справ (психологічний аспект) / В.І. Барко. Київ. : Ніка – Центр, 2002. 296 с.

- 30.Березенко В.В. Суспільна свідомість як предмет дослідження юридичної психології // Юридична психологія. 2019. № 1, С. 7-14.
- 31.Большакова А. М., Перевозна Т. О., Віденєєв І. О., Храцій О. М. Інтимно-особистісна сфера в системі життєвих цінностей аномальної особистості – правопорушника // Право і безпека. 2019. № 2, С. 94-100.
- 32.Будяченко О.М. Особливості ставлення до соціального середовища неповнолітніх із правопорушників з корисливою орієнтацією // Південноукраїнський правничий часопис. 2023. № 1. С. 12–17.
- 33.Білінська О.О., Черпак М.В. Феномен лідерства у зарубіжній та вітчизняній психології // Актуальні проблеми психології. 2016. Т. 10, С. 36-47.
- 34.Браверман С.С. Аналіз сучасних підходів до підвищення ефективності проведення допиту під час досудового розслідування // Юридична психологія. 2019. № 1, С. 62 – 68.
- 35.Варій М. Й. Загальна психологія : підручник : у 2 т. / М. Й. Варій. 5- те вид., виправл. і доповн. Львів. : Апріорі, 2016. Т. 1. 382 с.
- 36.Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / редколегія В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко, О. В. Петришин. Харків : Право, 2016. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія. 2018. 952 с.
- 37.Венедіков В.С. Проблеми реформування системи МВС України / В.С. Венедіков, І.В. Зозуля. Ужгород : ВАТ «Патент», 2005. 216 с.
- 38.Гарькавець С. О. Юридична психологія : словник-довідник / С.О. Гарькавець. Сєвєродонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. 152 с.
- 39.Главацька О.Л. Основи самовиховання особистості: Навч. посіб. / О.Л. Главацька. Київ.: Каравела, 2018. 207 с.
- 40.Гончаренко В.Г., Сокиран Ф.М. Тактика психологічного впливу на попередньому слідстві: Навч. посіб. Київ : Укр. акад. внутр. справ, 2014. 48 с.
- 41.Гошовська Ю. Допит неповнолітніх у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування. Національний юридичний журнал: теорія та практика. 2016. №. 2/1 (18). С. 130133. URL: http://jurnaluljuristic.in.ua/archive/2016/2/part_1/30.pdf.
- 42.Гуменюк Л.Й., Сулятицький І.В. Психологія професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 648 с.
- 43.Долинська Л.В. Психологія конфлікту : навч. посібник / Л.В. Долинська, Л.П. Матяш-Заяц. Київ : Каравела, 2015. 304 с.
- 44.Дуткевич Т.В. Загальна психологія : теоретичний курс : навчальний посібник для студентів галузі знань 0101 Педагогічна освіта / Т.В. Дуткевич ; Кам'янець-Подільський : Д.Г. Зволейко, 2015. 431 с.
- 45.Євдокімова О.О., Пономаренко Я.С. Комунікативна толерантність поліцейських у контексті вивчення їх емоційного інтелекту // Право і безпека. 2019. № 2, С. 101-108.

46. Жаворонкова Г.В., Скібіцький О.М., Сівашенко Т.В. Управління конфліктами: Навч. посіб. / Г.В. Жаворонкова, Г.В. Скібіцький, Т.В. Київ: Каравела, 2018. 170 с.
47. Зозуля І.В. Європейська модель поліції (міліції) як мета досягнення у реформуванні ОВС України: доктринальний підхід: [Електронний ресурс] / І.В. Зозуля // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2008. № 19.
48. Казміренко Л.І., Андросюк В.Г. Психологічне забезпечення діяльності працівників міліції під час проведення масових спортивних заходів: навч. посібник. Чернівці: «Наші книги», 2010. 64 с.
49. Кацавець Р.С. Психологічні особливості злочинної поведінки. Психологія особистості злочинця // DISTUM FACTUM. 2019. № 3(5). С. 85 – 90.
50. Коновалова В.О. Юридична психологія : посіб. для підгот. до іспиту / В.О. Коновалова, В. Ю. Шепітько Харків : Право, 2019. 192 с.
51. Кощинець В.В. Психологія діяльності прокурора: навч. посіб. / В.В. Кощинець, Р.І. Кирилюк, Л.Л. Радухівська, І.М. Бевзюк. Київ : Національна академія прокуратури України, 2017. 188 с.
52. Крюкова М.А. Методика проведення судово-психологічної експертизи: методичні рекомендації для студентів. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2014. 25 с.
53. Кудерміна О.І. Психологія особи як суб'єкта правоохоронної діяльності: [монографія]. / О.І. Кудерміна. Чернівці: Наші книги, 2012. 416 с.
54. Кудерміна О.І. Особливості психічного здоров'я правоохоронців – учасників антитерористичної операції // Право і безпека. 2019. № 2, С. 109-113.
55. Литвин В.В. Комунікація поліцейського патрульної поліції зі ЗМІ // Юридична психологія. 2019. № 2, С. 93 – 99.
56. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Робота з підлітками-девіантами: соціологічні та психологічні аспекти: Підручник / А.С. Лобанова, Л.В. Калашнікова Київ: Каравела, 2017. 470 с.
57. Ложкін Г. В. Психологія конфлікту : теорія і сучасна практика : навч. посібник / Г. В. Ложкін, Н. І. Пов'якель. Київ : Професіонал, 2007. 416 с.
58. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Практикум психологічного консультування в юридичній сфері : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 320 с.
59. Медведєв В.С. Психологія злочинної діяльності: навч. посіб. Київ.: Атіка, 2012. 204 с.
60. Медведєв В. С. Психологічна служба правоохоронних органів України : навчальний посібник / В. С. Медведєв, О. І. Кудерміна, Д. А. Горбенко. - Київ, 2022. - с. 189.

61. Методичні рекомендації з курсу «Юридична психологія» / укладачі: Л.П. Журавльова, Т.Ю. Кулаковський, О.Г. Кулаковська, О.Г. Шмиглюк Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 57 с.
62. Мовна комунікація в діяльності сил охорони правопорядку: теоретичні засади галузевої комунікації: Монографія / Л.М. Пелепейченко, П.Б. Ткач, К.Ю. Гунбін та ін. Харків.: Академія внутрішніх військ МВС України, 2009. 272 с.
63. Новікова К.М. Психологічні особливості злочинця з насильницькою спрямованістю. Юридична психологія. № 1. 2015. С. 198-206.
64. Проценко О.О. Верифікація показань під час допиту неповнолітнього підозрюваного // Юридична психологія. 2019. № 2, С. 86 – 92.
65. Сковронська І. Мовна культура та проблеми виховання майбутніх правників (за матеріалами ЗМІ), 2012: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.jornlib.nbiv.kiev.ua//index.php?act=article&article=1478>.
66. Скубак Е.О. Психологічна природа й мотиви злочинів, пов'язаних із зловживанням посадовим становищем, і способи їх подолання // Юридична психологія. 2019. № 1. С. 69-73.
67. Сова М. Динаміка психічних станів осіб, які відбувають кримінальне покарання в місцях позбавлення волі. / М. Сова, Т. Соловей // Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України, серія: психологічні науки. 2016. № 1(3). С. 210-219.
68. Суденко Ю.А. Актуальні юридико-психологічні проблеми протидії шкільному булінгу // Юридична психологія. 2019. № 2. С. 54- 60.
69. Третьякова Т. М. Соціальна психологія : практикум для здобувачів вищої освіти початкового рівня спеціальності «Психологія» / Т. М. Третьякова / Одеса : Фенікс; НУ «ОЮА», 2021. 54 с.
70. Черновський О.К. Психологічні особливості особистості потерпілого у кримінальному процесі / О.К. Черновський // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. № 2. 2013. С. 220-235.
71. Озерський І.В. Використання спеціальних психологічних знань в юрисдикційному процесі України / І.В. Озерський. Полтава: Полтавський літератор, 2013. 66 с.
72. Озерський І. В. Юридична психологія (особливості відбору та підготовки фахівців-правоохоронців) : наук.-практ. посіб. / Озерський І. В. ; Полтав. ін-т економіки і права. Київ : Талком, 2014. 181 с.
73. Панасенко Н.М., Войтович М.В. Психологічні особливості подолання особистістю життєвих криз // Актуальні проблеми психології. 2016. Т. 5, С. 126-135.
74. Психологічні детермінанти вчинення вандалізму неповнолітніми: метод. реком. / В.В. Юсупов, Д.О. Александров, Л.І. Казміренко та ін. Київ.: НАВС, 2012. 56 с.
75. Психологічні засади розслідування злочинів, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами: наук.-практ. посіб. / В.В. Юсупов,

- Л.І. Казміренко, М.В. Пашковська, Л.В. Дергач. Київ. Вижниця: Черемош, 2012. 55 с.
- 76.Формування психологічної готовності працівників ОВС до дій в екстремальних ситуаціях затримання озброєного злочинця: наук.–практ. посіб. / [уклад.: В.П. Казміренко, Л.І. Казміренко, Д.О. Александров та ін.]. Чернівці: ЧДУ, 2013. 96 с.
- 77.Цільмак О.М. Загальні положення криміналістичного профайлінгу // Юридична психологія. 2019. № 1, С. 54-61.
- 78.Юридична психологія: метод. рек. з навч. дисц. / Уклад.: І.С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2021. 49 с.
- 79.Юридична психологія в Україні: здобутки та перспективи [Текст] : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 24 квіт. 2015 р.). Київ. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 252 с.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Психологія і юриспруденція як джерела юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з філософськими, юридичними, психологічними та іншими науками.
2. Об'єкт і предмет юридичної психології. Категорії та поняття юридичної психології.
3. Система та структура юридичної психології, її гносеологічні, теоретичні та практичні завдання.
4. Етапи розвитку юридичної психології. Історія розвитку юридичної психології в Україні.
5. Розвиток психологічних ідей в кримінології (І. Гофбауер, Г. Грос, М. М. Гернет).
6. Юридична психологія та антропологія (Ч. Ломброзо, О. Ф. Лазурський, У. Кречмер, У. Шелдон).
7. Психологічна теорія права (Л. Петражицький).
8. Юридична психологія та соціологія (Е. Дюркгейм, Г. Лебон, Г. Тард).
9. Принципи юридичної психології. Методи юридичної психології.
10. Правові та етичні межі застосування психологічного впливу в правоохоронній та правозастосовній діяльності.
11. Загальні закономірності біологічної еволюції в розвитку психіки. Психіка та мозок. Загальна будова аналізатора.
12. Рефлекторна теорія психіки (І. М. Сеченов, І. П. Павлов, О. О. Ухтомський, П. К. Анохін).
13. Відчуття та їх класифікація. Сприймання, його закономірності та властивості.
14. Пам'ять, її основні процеси, різновиди та типи. Мислення: поняття та класифікація. Види і форми мислення.
15. Увага, її механізми, закономірності і різновиди. Увага: форми, види, властивості.
16. Поняття емоцій, їх класифікація. Емоція як стан і процес.
17. Різновиди емоційних станів. Почуття, їх різновиди. Цілісність та амбівалентність почуттів.
18. Настрої, їх вплив на діяльність.
19. Конфліктні емоційні стани.
20. Поняття про стрес. Вплив стресорів на особистість та діяльність. Конфлікт, афект, фрустрація.
21. Поняття та функції волі. Вольові якості особистості.
22. Різновиди та динаміка вольових актів.
23. Поняття «особистість». Етапи вивчення особистості.
24. Людина як індивід, індивідуальність та особистість. Сутність та структура особистості (Б.Г. Анан'єв, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн).
25. Проблема особистості в українській психології (Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, В.В. Рибалка, В.А. Роменець).
26. Ознаки особистості. Основні теорії особистості.

27. Проблеми особистості в «глибинній психології» (З. Фрейд, К. Юнг, К. Хорні, Е. Фром). Біхевіористична концепція (Е. Торндайк, Дж. Уотсон). Гештальт-психологічна теорія (М. Вертгаймер, В. Келер). Персоналістичні теорії (Г. Олпорт, А. Маслоу).
28. Психологічна характеристика діяльності.
29. Діяльність і особистість. Діяльність і поведінка.
30. Складові елементи діяльності. Дія як одиниця людської діяльності. Засоби (операції) виконання дій.
31. Рухова активність. Вчинок як основна складова діяльності.
32. Класифікація різновидів діяльності за окремими критеріями: загальногенетичним (гра, навчання, праця), за засобами (матеріально-практична, духовна), за характером психічної активності (репродуктивна, творча), за змістом (пізнавальна, перетворююча, ціннісно-орієнтаційна, художня).
33. Соціальні норми та їх властивості. Функції соціальних норм.
34. Основні види нормативних систем та їх характеристика.
35. Психологічні аспекти правової поведінки. Загальні ознаки правової поведінки.
36. Правосвідомість: ознаки та різновиди. Дефекти правосвідомості.
37. Психологічні аспекти правової соціалізації особистості. Типи та механізми соціалізації.
38. Етапи соціалізації. Асоціалізація, десоціалізація, ресоціалізація. Шляхи засвоєння правових норм і цінностей.
39. Психологічна характеристика девіантної поведінки.
40. Різновиди девіантної поведінки. Делінквентна поведінка.
41. Поняття особистості злочинця та основні детермінанти її формування. Роль біологічного і соціального у формуванні особистості злочинця.
42. Біологізаторські концепції особистості злочинця (антропологічна, конституціональна, генетична, фрейдизм, аналітична психологія К. Юнга).
43. Соціологізаторські концепції особистості злочинця (індивідуальна психологія А. Адлера, теорія диференційного зв'язку, теорія аномії, теорія субкультур, теорія стигматизації).
44. Типи злочинців. Структура особистості злочинця.
45. Спрямованість особи злочинця та її різновиди. Психологічні особливості злочинців різних категорій.
46. Злочинна поведінка та механізми її формування. Етапи формування злочинної поведінки.
47. Мотиви та мотивація при вчиненні злочину. Мета злочинної поведінки. Структура прийняття рішення про вчинення злочину.
48. Специфіка соціально-психологічних явищ, їх відмінність від явищ індивідуально-психологічних. Основні види соціально-психологічних явищ. Врахування соціально-психологічних явищ у правоохоронній діяльності.

49. Соціальна група та її основні ознаки.
50. Різновиди соціальних груп, їх характеристика. Колектив та його ознаки.
51. Психологічні чинники, що обумовлюють суспільну небезпечність злочинних груп.
52. Поняття злочинної групи та її психологічна характеристика.
53. Причини об'єднання осіб у злочинну групу.
54. Закономірності функціонування злочинних груп.
55. Психологічні особливості різновидів злочинних груп.
56. Психологія масової поведінки.
57. Чинники, що впливають на формування натовпу.
58. Натовп, його різновиди і особливості.
59. Склад натовпу та основні етапи його розвитку.
60. Психологічні особливості діяльності працівників правоохоронних органів при попередженні та виникненні масових заворушень.
61. Поняття та основні ознаки спілкування. Функції спілкування.
62. Різновиди спілкування та їх характеристика. Структура спілкування.
63. Закономірності та механізми сприймання та розуміння людини людиною.
64. Вікові, індивідуальні та професійні особливості соціальної перцепції.
65. Психологічний вплив в міжособистісних взаєминах: переконання, навіювання, зараження та наслідування.
66. Поняття екстремальних ситуацій, основні чинники їх виникнення.
67. Характер та різновиди екстремальних ситуацій в правоохоронній діяльності.
68. Адаптивна і дезадаптивна поведінка: причини і умови прояву.
69. Психоемоційна напруженість в екстремальній ситуації. Основні різновиди деструктивних станів психоемоційної напруженості, їх особливості.
70. Психологічна готовність правоохоронця до дій в екстремальних умовах та її структурні компоненти. Психологічна підготовленість до екстремальних ситуацій службової діяльності, шляхи та напрями її формування.
71. Юридична діяльність як різновид трудової діяльності, її диференціація за профілем та суб'єктами діяльності.
72. Характеристика основних компонентів структури юридичної діяльності. Характеристика допоміжних компонентів структури юридичної діяльності.
73. Пізнавальна діяльність юриста як вирішення пізнавальних завдань. Елементи та етапи планування юридичної діяльності.
74. Особливості комунікації та основні елементи комунікативної діяльності. Особливості здійснення юридичної праці, що визначають необхідність організаційної діяльності.
75. Види профілактичного впливу та їх основні групи. Психологічні чинники засвідчувальної діяльності.
76. Психологічні особливості юридичної діяльності.

77. Проблема професійної придатності юриста до діяльності. Психологічний розвиток, формування та деформація фахівця.
78. Психологічна сутність професійної деформації. Психологічна характеристика основних груп детермінант професійної деформації.
79. Вплив професійної деформації на ефективність виконання діяльності.
80. Система профілактики та корекції професійної деформації.
81. Форми використання спеціальних психологічних знань в юрисдикційному процесі: консультація, участь спеціаліста, судово-психологічна експертиза.
82. Об'єкт судово-психологічної експертизи та підстави для її призначення. Межі компетенції судово-психологічної експертизи.
83. Види судово-психологічної експертизи: експертиза неповнолітніх; експертиза особистих властивостей, основних мотивів поведінки, закріплених у життєдіяльності суб'єкта, та рівня його інтелектуального розвитку; експертиза особливих емоційних станів.
84. Комплексні судово-психологічні експертизи: психолого-психіатрична, психолого-медична, психолого-технічна, психолого-лінгвістична, психолого-педагогічна.
85. Організаційно-правові засади судово-психологічної експертизи.
86. Структура висновку судово-психологічної експертизи. Права та обов'язки експертів. Права та обов'язки підекспертних осіб.
87. Предмет та завдання пенітенціарної психології. Психологічна служба в установах відбування покарань. Психологічні засади та принципи організації роботи з засудженими. Психокорекційна робота в установах відбування покарань. Методи психологічного впливу на засуджених.
88. Психологічна характеристика особистості засуджених та їх адаптаційних можливостей. Емоційні стани засуджених та чинники, що їх визначають. Види адаптації в установах виконання покарань.
89. Динаміка особистості в умовах позбавлення свободи. Основні типи особистості засуджених.
90. Психологічні особливості мікросередовища засуджених. Субкультура установ відбування покарань. Стратифікація засуджених. Психологічні особливості малих груп в середовищі засуджених.